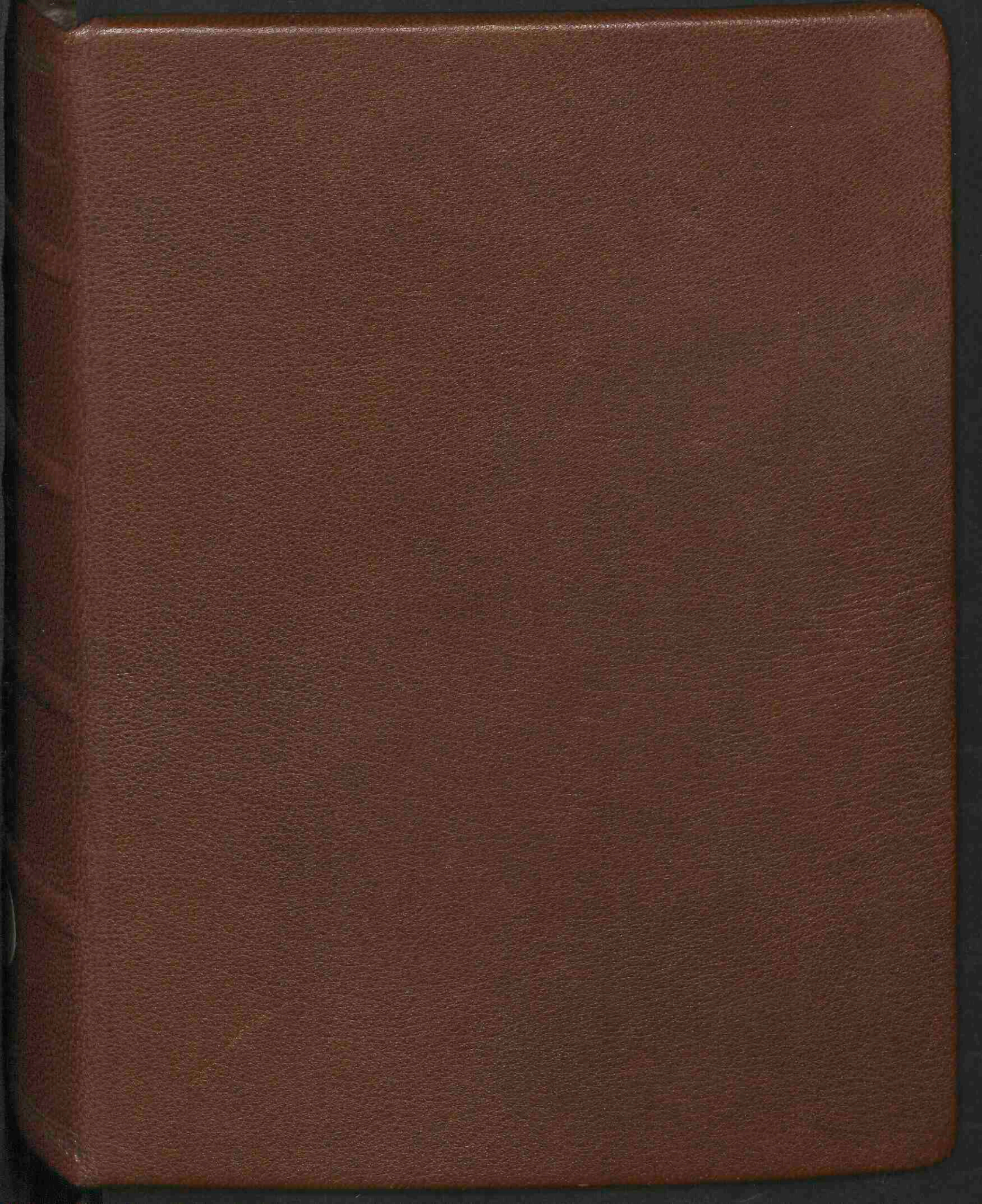




Journael, of dagelijksch verhael van de handel der Franschen in de steden van Uytrecht en Woerden, sedert hun koomst daer binnen, tot aan hun vertrek: daer in hun gruwelijcke wreetheyt en tyrannie, in dese twee plaetsen, gelijk oock in verscheyde andere

<https://hdl.handle.net/1874/234884>



BIBLIOTHEEK
RIJKS-UNIVERSITEIT
UTRECHT

~~INSTITUUT
VOOR GESCHIEDENIS DER
RIJKS-UNIVERSITEIT
TE UTRECHT~~

3.L.17

BIBLIOTHEEK
RIJKS-UNIVERSITEIT
UTRECHT

~~INSTITUUT
VOOR GESCHIEDENIS DER
RIJKS-UNIVERSITEIT
TE UTRECHT~~

BIBLIOTHEEK
RIJKS-UNIVERSITEIT
UTRECHT

U. B. Utrecht

Faint, illegible handwriting at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

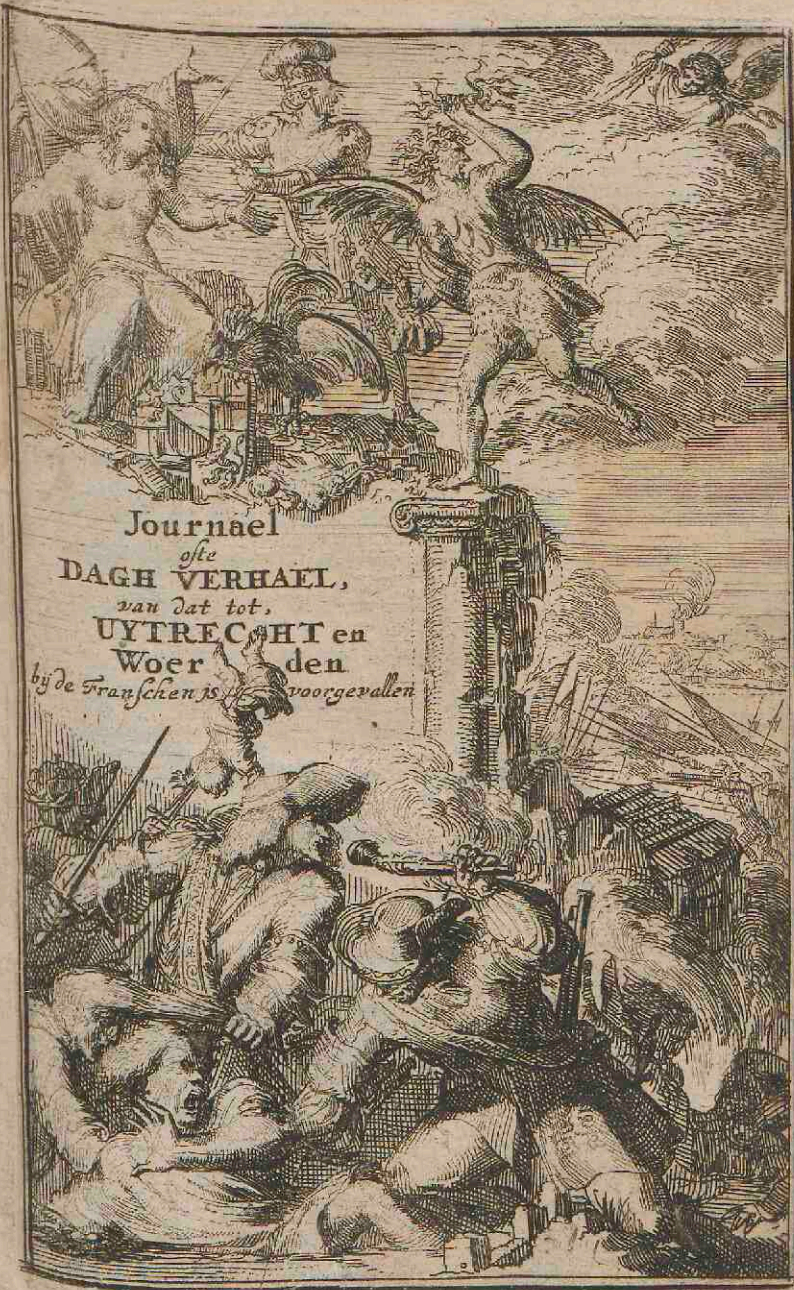
BIBLIOTHEEK
RIJKSUNIVERSITEIT
UTRECHT

~~INSTITUUT
VOOR GESCHIEDENIS DER
RIJKSUNIVERSITEIT
TE UTRECHT~~

Hier in Zijn aantekeningen door
een gelijk tijdig oorgehuigen opgetekent.

Der eenige besigten uit de Haarb. Courant v. 26 Dec. 1672. in den
Letterb. v. 6 Junij, 1837. overgenomen. Deel I. bl. 403, 404.

Muller
442



Journael
ofte
DAGH VERHAEL,
van dat tot,
UYTREC^HT en
Woer den
by de Franschen 1813 voorgevallen

U. B. Utrecht

Hier
een get

der eenige
Letterb. v.

OF DE
EERSTE

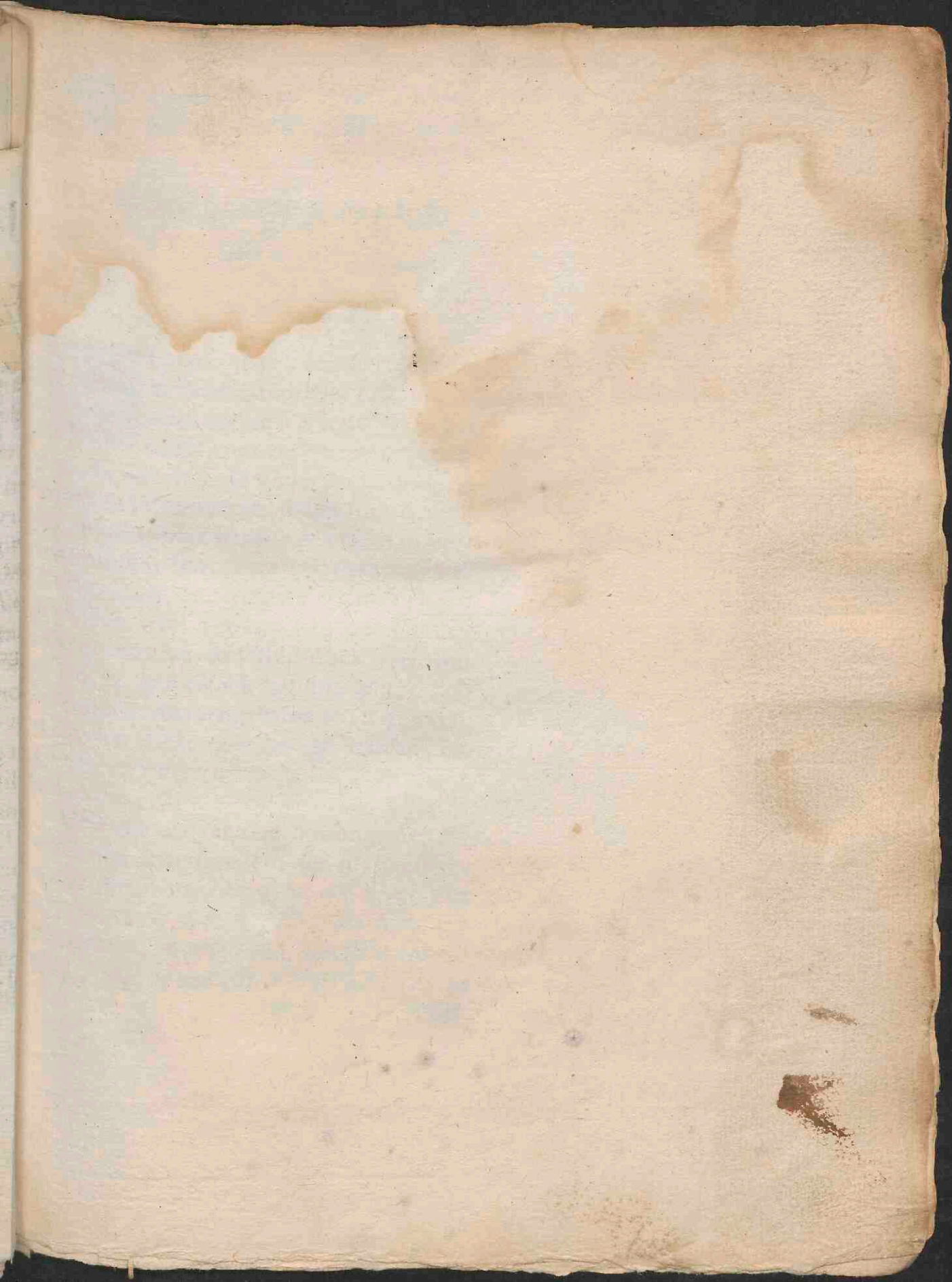
van de
tot aan den

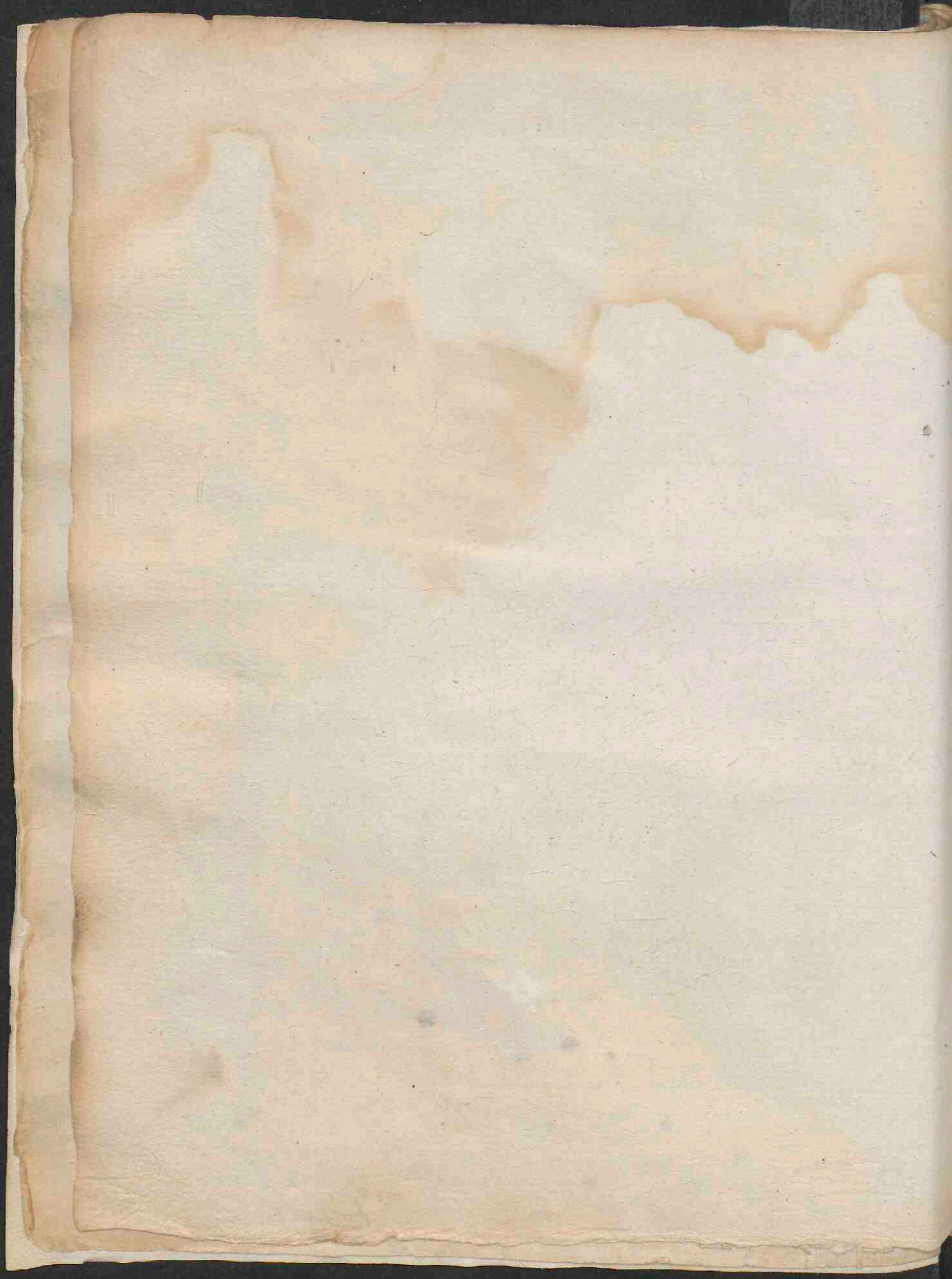
in de
in de

in de
in de



AMSTERDAM
ANCLASSEN
over de





welt der woedende Spanjaerden, die haer
vijftigh weken beslooten hielden, en oock

De BOEKVERKOPER

Aen de

L E S E R.

Enige tijt geleden heb ick, in
de Nederlandtsche tael, aen u
vertoont de schrickelijcke Ty-
rannyen en verwoede wreethe-
den, die ons waerde Vaderlandt, door de
verwaende Franschen, sedert hun overy-
lende instortingh in onse gewesten, in ver-
scheyde plaetsen, maer voornamelijk te
Bodegraven en *Swammerdam*, heeft
gheleden. Het verhael van dese handel,
hoe gruwelijk de selfde oock vertoont
word, is, gelijk ick handttastelijk heb
bevonden, soo aengenaem aen u geweest,
dat gy het selfde met gratige handen, en,
gelijk men segt, als of gy het eten wilde,
aengevaert hebt.

Dese uw aengename ontfangenis, die
oock niet onaengenaem aen my heeft ge-
weest, heeft my bewogen om weer van
nieuws voor u te verschijnen met een
nieuwe vertoonigh van hun geweldena-
ryen, insonderheydt *t'Utrecht* en te

* 3

Woer-

Woerden, tegen hun gedane beloften, gepleeght, namelijk van die tijdt af, dat daer in getreden sijn, tot aen hun verlaten en vertreck uyt dese twee plaetsen; te werden door middel van twee *Journalen*, of *Dagelijcksche Verbalingen*, die my van soodanigen sijn ter handt gekomen, van de welcken ick vastelijck vertrou, dat zy getracht hebben aen de waerheyt niet te kort te sullen doen.

Wat het *Dag-register van Uytrecht* betreft, 't welck van een stedelingh van die plaets self is geschreven, die dieshalven bequame gelegentheyt ghehad kan hebben, om kennisse van saken te nemen, behalven dat het uyt sich self naeuwkeurigh is, soo hebben wy 't noch met veel *Autentijcke bewijfen*, tot ons voorgeitelde oogwit dienstigh, vermeerdert, gelijk oock met het geen, dat wy uyt het verhael van een ander persoon, de welcke oock pretendeert de waerheyt tot sijn doelwit te hebben, hier neffens hebben ingevoegt.

Wat aengaet het *Dagb-register van Woerden*, seker een Stadt, wel waerdigh dat haer naem in geheugenis blijft, dewijlsy, nu by na hondert jaren geleden, her gewelt

welt der woedende Spanjaerden, die haer vijftigh weken beslooten hielden, en oock onse vryheydt poogden te dempen, met een onvermoeyde yver teghen ghestaen heeft; gy sult'er een naect en ongeveynst verhael van die dingen, de welcken in die Stadt gedaen en gesproken sijn, in vinden, behalven dat wy, het geen wechnemende, dat, naer ons oordeel, aenstootelijck en onrijdigh, en somtijts oock van weynigh belangh was, eenige dinghen van 't onse, die wy daer toe dienstigh oordeelden, by gedaen hebben.

Daer siet gy, waerde Leser, hoe wy ons in de toestellingh van dese twee *Journalen*, of *dagelijcksche Verhalen*, die warelijck tot een wijder vertooningh van de *Fransche Tyrannye* verstrecken konnen, gedragen hebben. Ondertusschen verhoppen en wenschen wy dat ghy hier in geen minder vermaeck, als in ons voorgaende werck, sult hebben, en daer af geen minder blijcken van danckbaerheyt, als van 't voorgaende tonen; op dat wy namaels stoffe mogen hebben om u met geen minder toegenegentheyt te dienen, en in onse yver voort te varen. Vaer wel.

De

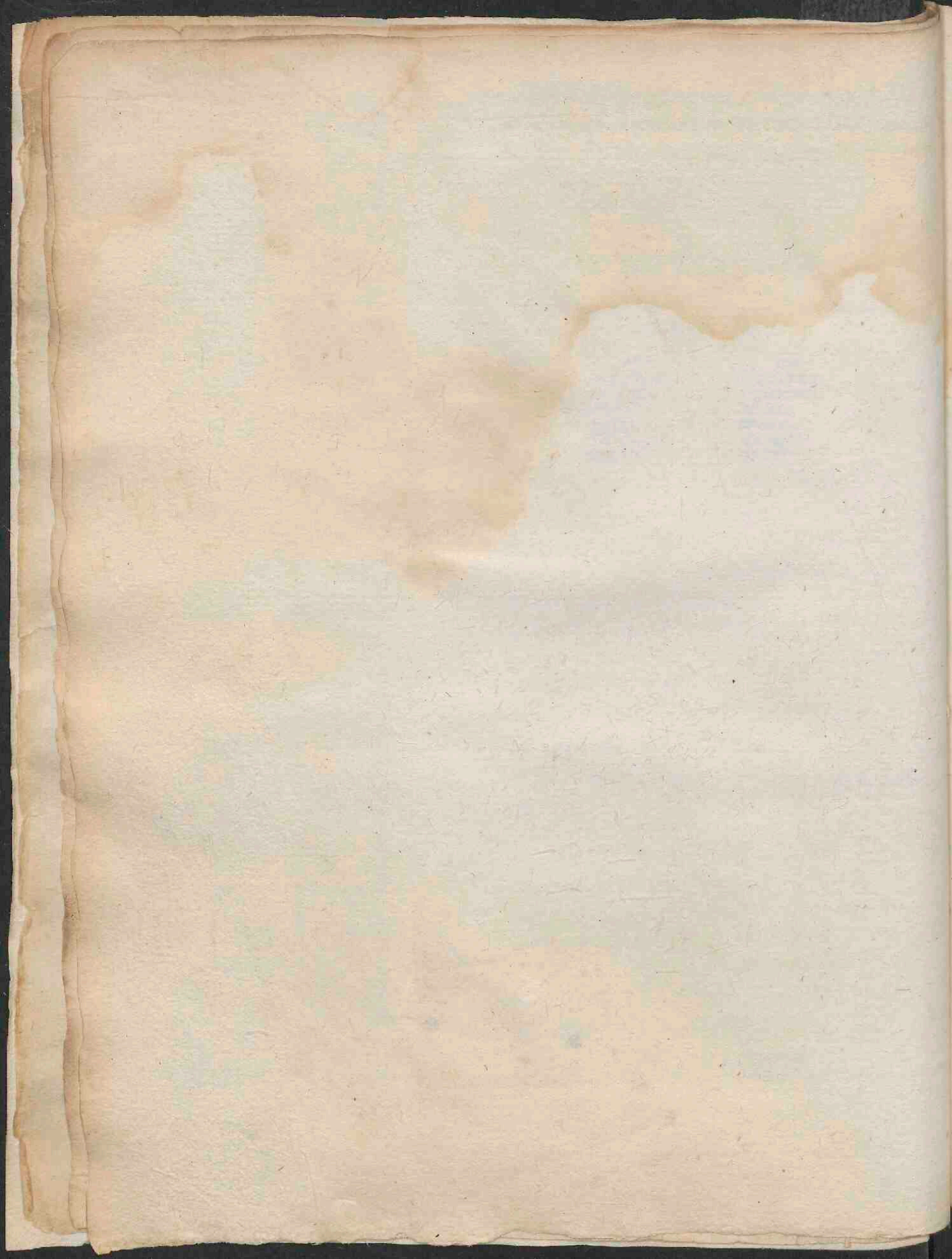
*De Leser gelieft hier op verdacht te wesen, dat
in het Dagb-Register van Uytrecht d'Oude, en in
dat van Woerden de nieuwe Stijl, volghens d'oude
gewoonte dese twee plaetsen, gebruyekt is.*

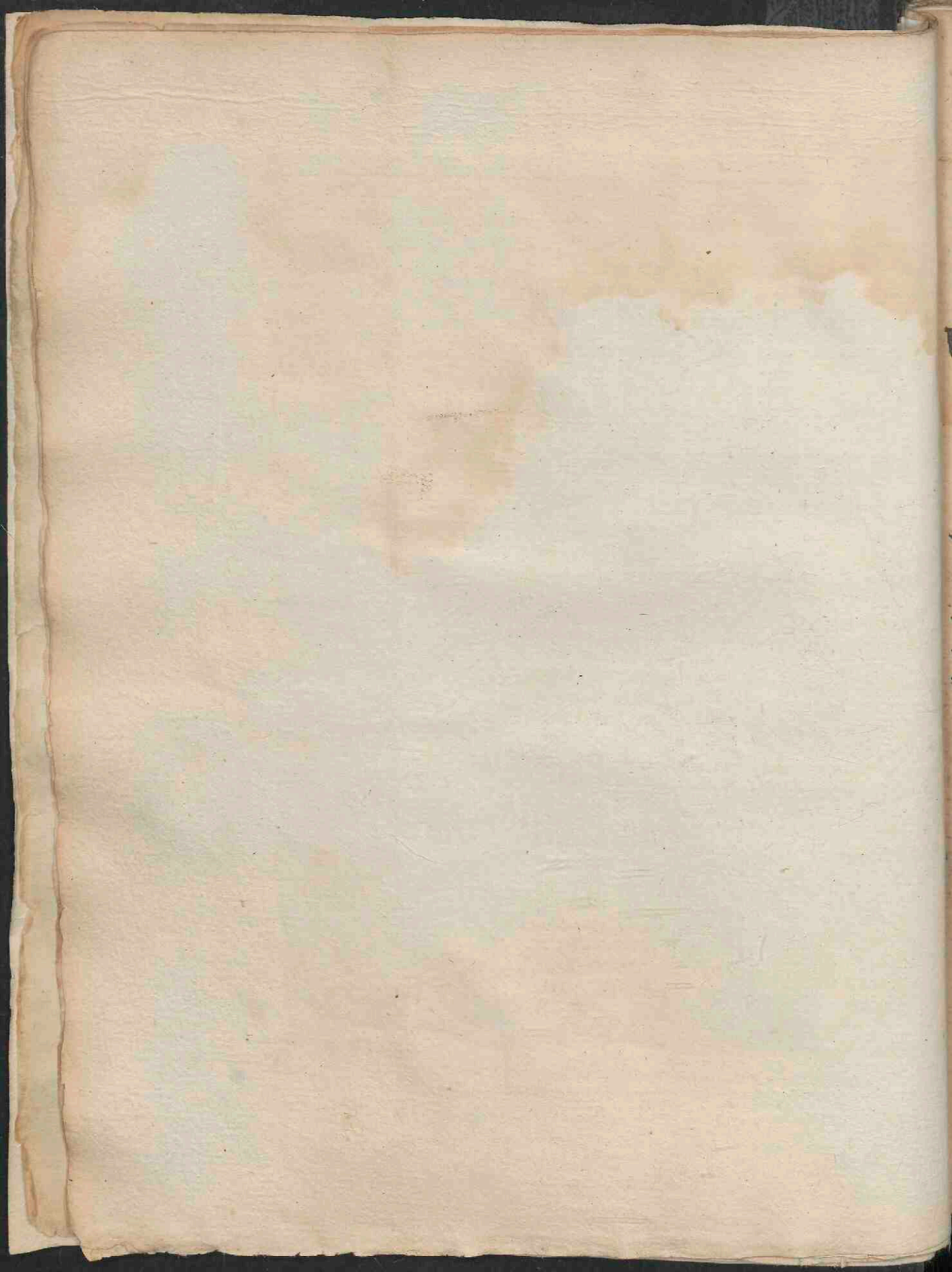
MISSTELLINGEN

In de Druck van 't Dach-register van Uyt-
recht ingeslopen.

Pag.	Reg.	staet,	lees
15	2	bergersteyn,	berckesteyn.
19	24	Gerobulg,	Gerobulus.
44	22	bienen,	brienen.
44	26	Wolven,	Wulven.
52	23	Aertsbergen,	Asbergen.
181	34	twede,	tiende.

DACH-





Van 't gepasseerde binnen Uytrecht. 3

Op desen Saturdagh wierdt noch een Compagnie geformeert onder Capiteyn Ploos van Amstel, die op Pinxterdagh uyt trock; en moften uyt de Voor-
beden Compagnien worden uyt oelevert. by for-

DAGH-REGISTER

Van 't Gepasseerde binnen

UYTRECHT

Ten tyde der

FRANSSSEN,

IN 't JAER 1672.

NA dat twee machtige Koningen van Engelandt en Vranckrijck den Oorlogh tegen de Vereenighde Nederlanden hadden verklaert, soo vonden de Staten der selver goet en hoogh noodigh te wesen, dat een considerabile Vloot geequipt, een goede quantiteyt Soldaten aengenomen, en noch alle weerbare Mannen, soo in de Steden, als ten platte lande, op 't geweer gestelt wierden: edoch dewijle Maestricht (nu versien en genegen zijnde om een formele belegeringh uyt te staen) by de Franssen wierdt verlaten, schoon het al berent was geweest, en den Koningh sijn armec van daer naden Kleeffen bodem quam te wenden, soo wiert by sijn Hoogheyd, den Heer Prince van Oraenjen, een generale Monstieringh aengestelt, by de welcken men bevondt dat 'er pas half soo veel Volcks in dienst was, als men betaelde, ja dat sommige (selfs oude Capiteynen) in plaats van 100. gheen 40. mannen kosten op-brenghen; waerom de Gecommitteerdens te Veldc gheschreven hebben, dat haer met den eersten noch 20000. man
A most

most toegesonden worden, van de welke de Provincie van Uytrecht 2000. most opleveren: en aengesien de Steden onder het Sticht door de voorgaende wervingen veel Volcks waren quyt geraeck, so wierdt by de Staten geresolveert, dat de stad Uytrecht soude te berde brengen 600. man, Amerongen 200, Rhenen 100, Wijck 60, Montfoort 40, de andere duysent mosten de Dorpen gesamentlijc uyt-maecken. Dit werck stont de Huys-lieden niet al te wel aen; en waren sommige doende om eenige teghens de Heeren van den Lande op te maecken, gelijk daer over eenen seckeren Weert tot Odijk by de kop ghevar, en op Saturdagh den 18. May al hier in Tucht-huys gebracht wierdt.

Op desen dagh wierden oock de twee Sticht Compagnien Waert-gelders gemonstert; en most den eenen, onder Capiteyn *van de Eenden*, terstont vertrecken, den anderen, onder Capiteyn *van Veen*, volghden des anderen daeghs s'morgens.

Dinghsdagh, den 21. May, vertrocken de 1000. Boeren van hare respectie Dorpen na Amerongen daer de Rendezvous was.

Om nu het getal van 600. voor de stad Uytrecht uyt te vinden, soo namen de Heeren van de Vroedschap een partije Sacke-dragers, alle Kraen-kint en Bierdragers knechts, en de meeste Hout-schijden, waer uyt voor eerst twee Compagnien, yede van 100 mannen, geformeert wierden. Tot Capiteynen hier over wierden verkoren de Dom-heeren *Berck* en *van Wyck*, de welcken op Donderdagh, den 23. dito, zyn uytgetrocken na Zutphen. Den 24. dito daer aen volgende wierden noch 2. Compagnien Vry-willighen mede op 10. stuyvers daeghs aenghenomen, onder de Capiteynen *Jacob van Helten* en *Florens Zas*, die op Saturdagh den 25. vertrocken op Nieuwegein.

Op desen Saturdagh wierdt noch een Compagnie geformeert onder Capiteyn *Ploos van Amstel*, die op Pinxterdagh uyt trock; en moften uyt de Voorsteden 2. Compagnien worden uyt geleverd, by forme van den achtsten man. De Capiteynen hier van waren, (als van de *Weerdenaers*) *Cornelis van Pylsweert*, en van de drie andere Voorsteden *Isaack Verhoeven*.

Den 26. May, op Pinxterdagh, is Wefel sonder teghen-standt aen de Franssen over-ghegaen: het Guarnisoen wierdt in de Kerck geflooten, daer de Soldaten, geen middel van te sitten, noch te leggen hebbende, van de stanck der Vuyligheden, die sy ghenootsaecht waren nevens haer selve neder te leggen; verstoncken, en vervuylden. Daer zyn geen Misdadigen, die met so groote selheyd en strengheyd gehandelt werden, als dese krijgs-gevangenen, alleen om datse den Koningh souden dienen tegens haer eygen Vaderlandt; 't gene de meesten weygerden, insonderheyd de Officieren, waer van der noch eenige sitten, om dat sy gheen verraders van hun party wilden worden: te meer om dat sy weygeren te beloven, dat sy de wapenen niet meer voor hun Vaderlandt, tegens de Franssen, souden voeren. Dit overgaen heeft alhier tot Uytrecht gheen kleyne verslagentheydt veroorsaecht; doch kreegh men gheen seeckerheydt daer van, als na het verloop van ontrent acht daghen, wanneer men mede vernam dat de steden Orfoy, Rhijnberck en andere oock over waren.

Op Dinghsdagh, den 28. dito, quam tot secours van de Geunieerde Provincien het Regiment te Voet van den *Marquis de Westerloo*, onder welckers Officiers was een Soons-Soon van *Grobbendonck*. Dit Regiment bestont uyt 14. Compagnien, doch niet seer groot: de Soldaten waren gantsch slecht in

de kleeren, en schier van honger uytgemat; waerom sy op het Vreburgh wierden geleyt, en met 14. van ten Bier, 700. Brooden, en 350. pondt Kaes versorght: doch staet aen te mercken dat soo haest dese maets in de Stadt quamen, sy haer tot Bedelen begaven, 't welck men hier van geen Soldaten ghewent was: is mede aenmerckens weerdigh dat dit selfde Regiment voor hondert jaren alhier heeft in Guarnisoen gelegen. En alsoo dese Stadt met dit vreem volck versien was, so most die nacht een halve Compagnie Borghers met haer volle geweer waecken.

Des Woensdaeghs s' morgens is het Regiment van *Westerloo* vertrocken na het Staten leger, als-doen aen den Yffel-kant gecampcoert zynde.

Voordemiddaeghs vertrocken mede van hier na Nieuweghen de Compagnien van *Verhoeven* en *Pylsweert*, rydende de laetste op 19. van hare Grunters wagens. Op desen tydt was de verslagentheyt alhier soo groot, dat de Lieden in diervoeghen begonnen te vluchten, als of sy publijck vervoeren 't Gemeen volck, en de wyven, nu seggende dat men haer van haer Mans hadde ontbloot, en dat, de rijkken nu vluchtende, men haer hier na mocht komen te verlaten, begonnen de goederen, die men wilde versenden, aen te houden, en te plonderen, waer door een groote ooploop ontstont; om welke te stillen anderhalve Compagnie borghers met volle geweer sonder Trommen te voorschijn quamen, waer mede het weder in stilte wierdt gebracht.

Donderdaeghs, den 30. dito, begon aen de Tollesteeghs-poort weder een tumult te onstaen, welck door het inhalen van een Schuyt met koffers gheschieden wierdt geslist. Als-doen wierde van hier 8000 pondt Buskruyt na Schencken-schans, en 10000 pondt na Nieuwegen gebracht, en daer na noch 20000. pondt.

Van 't gepasseerde binnen Uytrecht. 7

sy de Spaenschen, welcken voor de Stadt lagen, en naderhandt geseyt hebben, dat sy *Uytrecht* souden hebben uytgeplondert, niet wilden binnen hebben; waer op de Portier na de Borgermeester gingh, en weder komende, seyde ordre van de Borgemeesters

Van 't gepasseerde binnen Uytrecht. 5

Vrydaeghs, den 31. wiert in een Karoffie hier binnen gebracht het doode lichaem van de Lieutenant *Admirael van Gent*, 't welck alhier gefuyvert wiert: en of men schoon na desen gheen oproeren meer gehadt heeft, soo continueerde echter, om de selvige en andere onheylen voor te komen: de Borger-wacht met vliegende vaendel. Ontrent desen tyt verstont men dat *Emmerick*, *Rees*, en andere *Steden* mede over waren: en kortst daer aen dat de *Franssen* op den 1. Junii aen het *Tol-huys* waren door ghebroocken, en in de *Betuwe* ghekoomen; het welck men wel soude konnen belēt hebben met weynigh volcks, schoon de selve maer met stocken hadden versien gheweest, volgens het ghetuygenisse van de *Franssen* selfs, dewijle sy met haer *Paerden* mosten over swemmen, met bloote degenen in haer handt, alsoo haer *Karbynen* en *Pistolen* door het water onbequaem waren om te schieten: doch eenen schelmsen *Mombas*, die daer het gesagh hadde (aen verraderye schuldigh zijnde) was meer ghenegen het *Staten volck* te ruineeren, als wel de *Franssen* te keeren, door dien hy met sijn *Ruyterye* een *Vriesch Regiment* voet-knechten *van Alva* verpletterde.

Sondagh, den 2. Junii, quamen binnen ontrent 100. *Spaensche* *Ruyters*, convoyeerende 5. wagens met gelt, die s' *Maendaeghs* weder veretrocken: oock begosten de principaelste lieden te vluchten, als *Joffer van Weede*, en anderen; het welck een groote verflagentheydt onder de *Borgers* veroorsaecte.

s' *Maendaeghs*, den 3. dito, quam de generale vlucht, soo dat men doen by na niet anders sagh, als *Wagens* en *Schuyten* met gevluichte goederen, en groot misbaer maeckende *Menschen*; het welck ellendigh om sien was. Den selven dagh verstont

men oock dat het Staten leger opbrack, en wierd teghen den avondt de meeste Artillerye hier op het Vree-burgh gebracht; en zyn, op 't versoek van den Heer Veldt-Maerschalck *Wirtz*, aenstonts en in aller yl, door den Commis *Martini*, naer 't Lege doen brengen 1000. Spaden, 500. Schoppen, mit gaders 200. Houweelen.

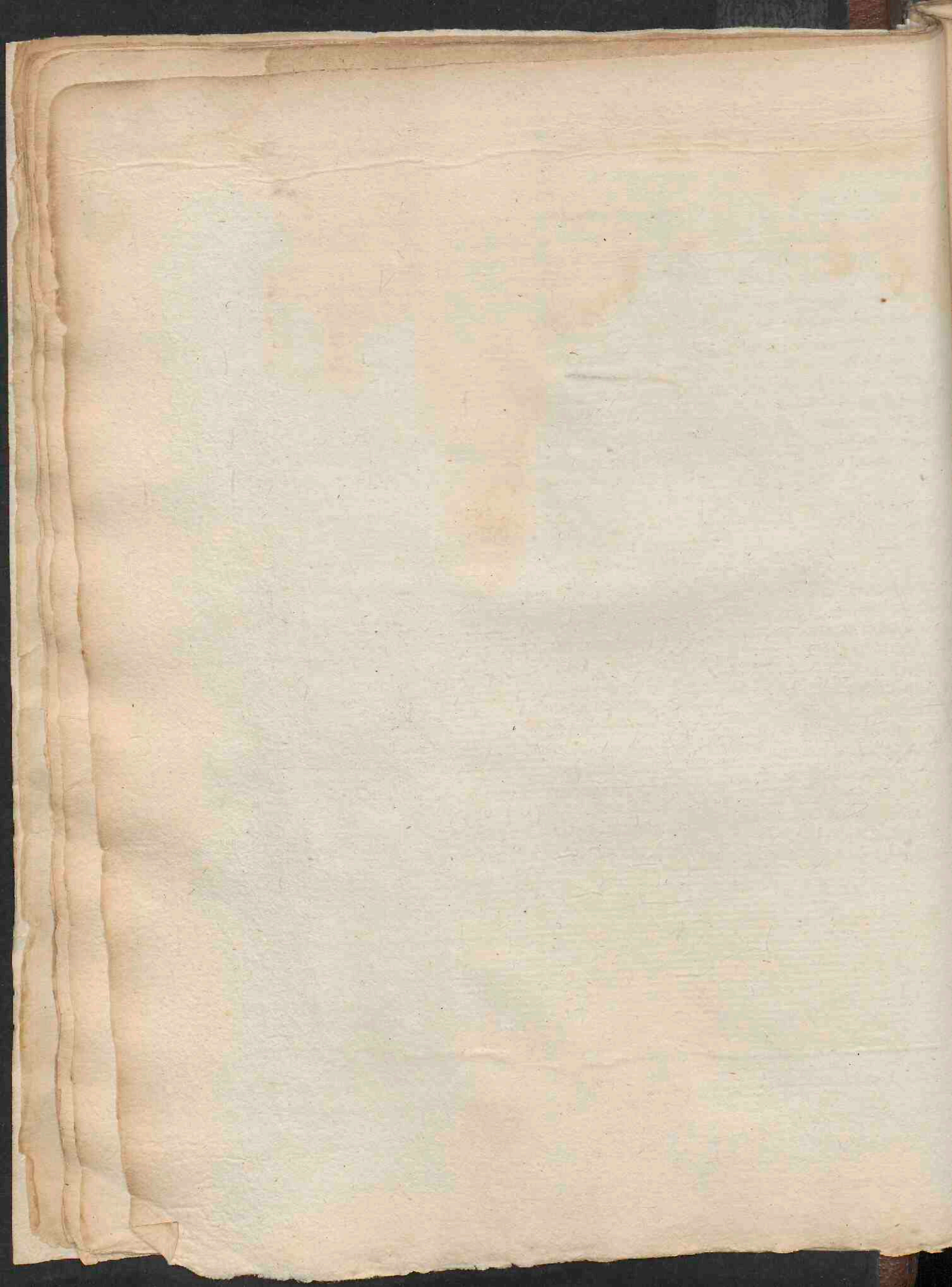
Dinghsdaeghs den 4. vluchteden de Lieden no al even seer, en wierden dien dach de resteerende Veldt-stucken binnen gebracht: des namiddaeghs bracht men de voorschreven *Mombas* mede binnen en alsoo men seer qualijk van hem had hooren spreecken, soo seyde een seecker Borger: Siet die Duyvelschen verrader daer eens fitten; waer op hij antwoorde: ick en ben geen verrader; ick hebbe mijn Sack, daer ick my mede verantwoordt kan. De karosse was rondtsom met Ruyters beset, welck ghenoech te doen hadden dat sy het gepeupel daer hiielden, alsoo sy soo furieus waren dat sy daer op a liepen, en riepen hem levendigh in stucken te w len scheuren. Op den selven dito heeft de Heer *Lieftingh*, Ontfanger van de generale middelen, selven met een Musketton, daer wel 7. of 8. kogge op geset waren, doorschooten.

Woensdagh den 5. wierdt al het Staten gesche van het Vree-burgh na buyten ggebracht. Op den selven dito s' morgens ten 8. uuren quam boven ordinaris wacht een andere Compagnie borgers de wapenen, onder pretext van *Mombas* uyt te ge leyden, om dat'er veele lieden sweefden om plaets Royael, alwaer hy gelogeert was; doch hi bracht hem stil wech; maer het gheschiede om de Borgers sich tegen de Heeren aenstelden: wa des ochtens ten 3. uuren quam de Portier om sleutels, naer ghewoonte, aen het Stadt-huys: Borgers weygerden hem de selve te geven, om

sy de Spaenschen, welcken voor de Stadt lagen, en
 naderhandt geseyt hebben, dat sy *Uytrecht* souden
 hebben uytgeplondert, niet wilden binnen hebben;
 waer op de Portier na de Borgermeester gingh, en
 weder komende, seyde ordre van de Borgemeesters
 te hebben, waer op de Borgeren antwoorden; wy
 hebben den bruy van haer, en van alle de Heeren;
 wy sijn Meesters: waer op ten half vyf uren de
 Heeren, die der noch waren, vergaderden; maer
 kosten so veel niet te weegh brengen, dat sy de sleu-
 tels kregghen, ondertusschen was alhier onder ye-
 der een groote verslagentheydt; en de Poorten ble-
 ven geslooten tot seven uren, wanneer alleenlijk
 de *St Catharine-poort* open ghedaen werde, en
 de Menschen, een voor een eerst door de Wacht
 passerende, met groote moeyten daer door qua-
 men. Middeler tydt wierden de Wachten over-al
 verdubbelt, en riepen de Spaensen van buyten dat
 sy wilden te eeten hebben; anders wilden sy de
 Stadt komen plonderen: waer op seer veel Broodt,
 Kaes en Bier daer heenen gebracht wierdt; soo dat
 de Backers en Brouwers nacht en dagh arbeyden;
 Kaes-koopers verkochten heele winckels uyt op
 eenen achter middagh, en was doen neeringh en
 welvaert in de Stadt; het welck vermeerderde doen
 aen de middagh het gheheele Staeten leger met de
Prince van Oraenjen sijn openbaerde, en haestiger
 afkomende, als wel ghedacht wierdt, posteerde
 sich onder de Stadt. Het leger wierdt ghecampoert
 langhs den Daelschen dijck, en de Veght, *Sijn*
Hoogheyt sijn quartier houdende achter de Roode-
 brugge, alwaer sijn Ed. oock selfs ghelogeert was;
 de Ruyters en Soldaten in 't generael waren seer
 qualijck vernoeght, om dat sy tot haer contente-
 ment niet mochten binnen komen; het welck niet
 geraedtsaem was toe te laten, als voren gheseyt is;

want sy het over-al seer qualijck aen stelden, daer sy quamen; jae sy hadden Rhenen en andere Stedekens gheheel uytgeplundert: ondertuffchen riepen sy seer om Broodt, &c. alsoo sy in 3. daghen niet ghegeren hadden, dreygende, soo het haer niet toegesonden wierdt, de Stadt 's nachts te beklimmen; het welck al gheschiede; want daer twee Soldaten de Stadts muyr op-kloppen: waerom den *Collonel* ontrent ten elf uuren ordre gaf, boven de twee Compagnien, die de wacht hadden, noch twee anderen op te kloppen, die, met haer geweer verscheenen zijnde, de gantsche nacht deur de ronde op de wallen dedden: middeler tydt wierdt, door hare dreygementen, 's nachts ten tien uuren noch seer veel Broot, Kaes, en Bier haer lieden toegesonden. Op den selven dito stelden de Borgers haer tegens de Heeren soodanigh aen, dat sy 's ochtens ten tien uuren aen de Catharijne-poort de Borgermeester *Hamel* (om dat hy sijn Vrouw en Kinderen wilde uytgeleyden) al onder de voet hadden, en souden hem doodt gheslagen hebben, indien hem 3. of 4. Borgers noch niet ontfet en hadden.

Donderdagh, den 6. dito, den oproer continueerde en wierdt stilder: Op den selven dito wierdt een Corporael van de Ruyters, om dat hy een Paert genomen hadde, ghecondemneert om ghehangen te worden; maer hy, om een eerlijcker doodt biddende, wierdt in plaats van dien Gharquebuseert aen den eersten boom over de Catharijne-poort. Desen gantschen dagh had de wacht aen die Poort werck de lege wagens in, en de volle met Broodt, Kaes of Bier gheladen wederom uyt te laten. *Nota*, op de middagh schoot de Schildt-wacht van de Borgers in de Weert-poort een Tichelaer doodt. Op desen tydt hebben eenighe Gecommitteerden *Sijn Hoogheyt* gacn versoecken, ten eynde *Sijn Hoogheyt* soude belien



believen met de Hoofden van het leger in de Staten kamer te verschynen, om met de Staten van Uytrecht te bevorderen, 't geene tot welstant van dese Provintie mocht strecken, gelijk daer op *Sijn Hoogheyt* met de Veldt-Maerschalcken, en Gecommitteerden te Velde binnen zyn gheweest, en met eenen om de ongeruste gemoederen der Gemeente te stillen.

Vrydaeghs den 7. dito gingen veel Lieden uyt de Stadt het leger besien; so wierden, om alle insolentien onder het Krijghs-volck te voeren te komen, vier Galgen in het leger opgericht: op den selven dito is *Sijn Hoogheyt* wederom binnen geweest; doch hoe troostelijck den uytslagh voor de Uytrechtsen gheweest is, blijkt uyt den brief van de Staten van Uytrecht aen de Staten Generael ghesonden, schryvende.

Hoog: Mogende Heeren.

NA dat het leger van den Staet den Iffel verlaten, en tot in onse Provintie af gesackt zijnde, sich bewesten de Stadt Uytrecht hadde gecampeert, hebben wy aenstonts onse Gedeputeerden derwaerts gesonden, omme met de Heeren Gevolmachtighden te Velde, en *Sijn Hoogheyt*, den Heere Prins van Oraenjen, te beraetlagen, wat tot defensie van de Provincie, en voornamentlijck tot conservatie van de Stadt Uytrecht, by de handt soude kunnen werden genomen. Ende hebben *Sijn Hoogheyt* doen versoecken dat de selve sich in de Stadt van Uytrecht wilde begeven, op dat de ontstelde ende ontroerde gemoederen der Gemeente door des selfs praesentie en aenwesen gherust gestelt, en tot in-nemen van een sortable Militie mochte worden gedisponeert: waer op des anderen daoghs, zijnde den ⁶/₁₃ deser, *Sijn Hoogheyt* sich uyt het leger in de
A 5 Stadt

stad van Uytrecht getransporteert hebbende, des selfs
 aenkomste van soodanige operatie ende succes is geweest,
 dat de Borgerye tot stilte gebracht is geworden, en ver-
 volgens by ons, met eenparige toestemminge van de drie
 Leden, in 't by wesen van de Heeren Gevolmachtigh-
 den te Velde, en Sijn Hoogheyt, geresolveert is een
 genoeghsaem Guarvisoen van Regimenten, soo te Voet
 als te Paerde, binnen de stad van Uytrecht in te ne-
 men, en goedt en bloedt ten uyttersten ter defensie op te
 setten, zijnde by Sijn Hoogheyt voor gestagen, dat tot
 vordere bescherminghe van de Stadt d'eene helfte der
 Cavallerie aen de Vecht, ende de andere aen den Vaert-
 schen Rhyu gecampeert, ende het vordere gros van het
 leger omtrent de Stadt gheleyt en ghere trenchteert soude
 worden: waer op wy in verwachtingh zijnde, dat tot
 executie van 't geene voorschreven is, de beloofde Regi-
 menten binnen de Stadt den volgenden dagh, zijnde
 den 27. deses, soudent worden gesonden, is Sijn Hoog-
 heyt des morgens omtrent ten tien uren, gheacom-
 pagneert met de Heere Ripperdatho Beurse, weder-
 om persoonelijck in onse Vergaderinge verscheenen, ende
 heeft aen ons bekennt gemaectt, dat alvorens de Mili-
 tie in de Stadt te kunnen laten komen, by ons soude
 moeten worden geresolveert, aenstonts en sonder tydt
 verlies de bemuyrde Weerd, ende de vier andere Voor-
 steden te doen afbranden, het welck by ons gheconfide-
 reert zijnde te wesen een dangeeruse executie, en de Ge-
 committeerden van de stad Uytrecht seggende het sel-
 ve de Heeren hare Principalen te moeten communiceren,
 is Sijn Hoogheyt uyt de Vergaderinge gheschey-
 den, aengenomen hebbende het geene voorschreven is,
 met de Heeren Gevolmachtighden te Velde, ende de Ge-
 neraels van de Militie, noch in naerder deliberatie te
 willen brengen, met verklaringe dat by noch dien voor-
 middagh, ofte kort na de machtydt t' onser Vergaderinge
 soude reverteren: den uytslag van welke beractslaginge
 met

Van 't gepasseerde binnen Uytrecht. 11

met verlangen te gemoet siende, en in-middels ons aengedient zijnde, dat met het water tegenwoordigh in de Riviere de Leck noch een groot gedeelte onser Provincie soude kunnen worden geïnundeert, en 't selve door onsen Secretaris aen welgemelte Heeren Gevolmachtighden te Velde, en Sijn Hoogheyt hebbende doen bekent maken, omme in de voorschreven hare beraedtslaginge mede te worden gebracht. Hebben wy met groote alteratie vernomen dat by U Hog: Mog: was geresolveert, en Sijn Hoogheyt gelaest, het leger uyt dese Provincie na Hollandt te trecken; welcke Resolutie aensonts ter executie is geleyt. U Hog: Mog: konnen seer lichtelijck besefsen, hoe groote consternatie soodanige resolutie onder ons gecauseert heeft, daer de selve ons noyt gecommuniceert, ofte daer van eenigke notificatie gegeven was; te meer, dewijle by de executie van de voorschreven resolutie ons zelfs geweygert is de Regimenten, op de repartitie van onse Provincie staende, en om onse Stadt leggende, tot onse defensie alhier te laten verblyven, onaengesten uyt de inkomende kondtschappen men ons betuygde dat den Vyandt in weynigh uren voor de Stadt van Uytrecht soude kunnen wesen: waer door wy dan gebracht zyn in d'uytterste ongelegentheydt, als zijnde van het leger van den Staet verlaten, van ons eyghen Manschap en Borgerye, soo door voorighe wervinghe, als uyt senden van Vrywillige, grootelijcks ontbloomt, het platte landt onser Provincie door geëscarteerde Troupes van 't leger vanden Staet alomme gepilleert, ende alsoo 't eenemaal van de Bondt-genooten gheabandonneert. Wy vinden derhalven ons geneecessiteert, omme te voorkomen de totale ruine van onse goede Ingesetenen, ons van soodanige middelen te bedienen, als wy na de tegenwoordige constitutie van tydt en saecken de bequaemste kunnen uyt-vinden, en dienvolgende een Paspoort of Saufconduit versocht ende geobtaineert hebbende, senden wy desen morgen onse Gecommitteerden aen
sijn

10 D A G H - R E G I S T E R

stadt van Uytrecht getransporteert hebbende, des selfs aenkomste van foodanige operatie ende succes is geweest, dat de Borgerye tot stilte gebracht is geworden, en vervolgens by ons, met eenparige toestemminge van de drie Leden, in 't bywesen van de Heeren Gevolmachtigh-

12 D A G H - R E G I S T E R

sijn Alder-Christelijckste Majestejt, om Sauvegarde te bekomen: waer toe wy te meer geperst zyn geworden, om dat ons op gisteren namiddag in 't seker bericht is, dat de Marquis van Rochefort Sondag namiddag laest leden ten twee uren de Stadt Amersfoort met een considerabel gros geoccupeert, ende de steden Rhenen en Wijk alvorent particuliere Sauvegardes hadden verkregen. Hog: Mog: Heeren, wy hadden noyt gemeent dat den yver, die wy tot conservatie van de gemeene saecke, soo in het consenteeren van Ordinaris en extraordinaris middelen, ende het prompt furneeren van de selve, als mede de vrywillighe Leeninge van soo veelerhande bekoeften van Buspoeder ende anders, tot besorginge van de Steden aen den Yssel, Rbyn en Wael, en oock het Leger, by ons soo liberalijk gedaen, ende waer in wy veele onser Bondt-gevoeten, volgens de meenighvuldige getuygenisse van U Hog: Mog: selfs hebben gesurpasseert, in deser voeghen aen ons en onse Provintie soude hebben worden gecompenseert. Maer biddende dat den Almogenden Godt alles na sijne goedertierene genade nocht en besten gelieve te schicken, sullen wy U Hog: Mog: Persoonen en Regeeringe in de protexie Godes bevelen. Hier mede, &c. Ghedaen t'Utrecht, den elfden Junii, 1672. Was gearapheert,

Onderstondt, P. R U Y S C H, ut.

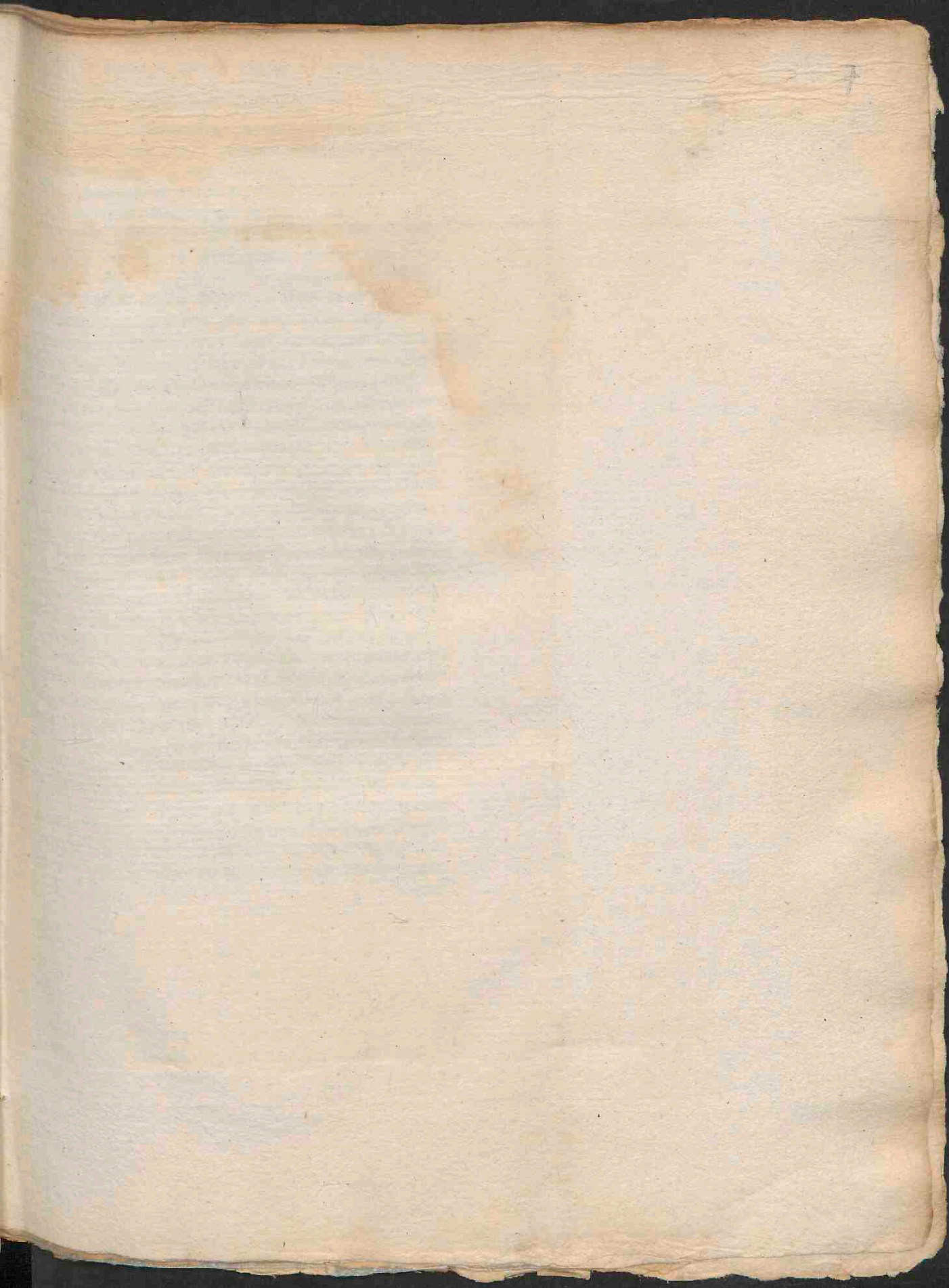
Ter ordonantie van de Heeren Staten s' Landts van Uytrecht.

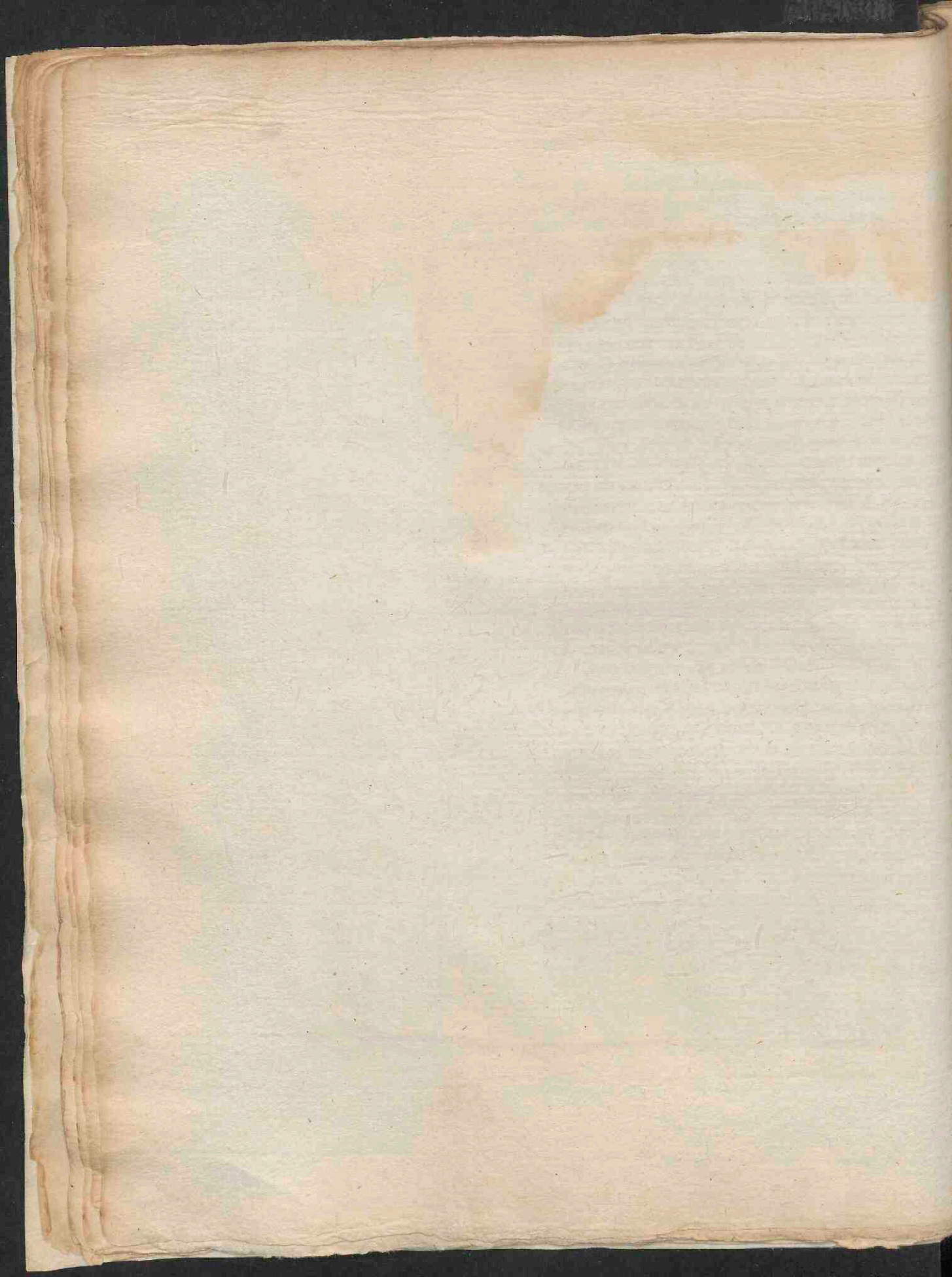
Ende was geteekent C. v. P O L L.

Ende brack doen s' nachts het Staten leger op, en vluchten des avondts alle de Staten, uyt ghesondert de Heer Sandenborgh, Someren en Nypoort, en noch diverse Heeren van de Vroetschap, tot groote consternatie van 't gemeen.

Saturdagh 's morgens is voorts het Staten leger, na dat het van Vivres en Ammonitie van ons voor-

sien





8
fien was, opgebroocken, en ten deelen over de Vaert na Schoonhoven, ten deelen op Woerden na Nieuwerbrugge, ten deelen naer Wesep en Muyden gemarcheert. Op den selven dito vluchte de Staet *Nypoort*, doch quam in 2. a 3. dagen weder binnen: de Vroetschap was doenmaels in hare Vergaderinge noch 28. personen sterck: de Heeren, die hier noch binnen waren, bemerkende dat sy van hare Bondt-ghenooten dus waren afghesneden; zyn genoodtsaecht geworden, conform haren brief, het op een anderen boegh te werpen; sonden derhalven twee Trompetters uyt, om *Sauve conduite* te versoecken; waer van den eenen onderwegen is opgehouden door een Staetsche partye, doch den anderen, die het sandt uyt was, is voortgereden, heeft de Koningh by Doesburgh gevonden.

Des anderen daeghs, wesende Vrydagh, den 14. Junii, des naermiddaeghs, sijn de Gecommitteerden uyt het Leger van den Koningh te ruggegekomen, en hebben gherapporteert, dat sy het versoeck van Sauvegarde voor de Provintie en Stadt van Uytrecht, den Heere *de Louvois*, premier Minister van sijn Majesteit, hadden vertoont; doch dat die haer hadde te ghemoet ghevoert, dat den Koningh niet ghekoomen was omme Sauvegardes te verleenē, maer om Steden en Provintien te conquesteeren; ende dat sijn Majesteit haer selfs hadde doen aensseggen, dat sy een keer te rugge souden doen, omme naerder ende volkomender last ofte pouvoir van de Heeren hare principalen afte halen. De Court-blaesers hadden oock op desen Saterdagh ordre, om sich op den Dom te begeven, om, wanneer sy Troupen sagen naderen, te blaesen, die oock op de middagh de Trompet staecken, tot grootte ontsteltenisse der inwoonders, meynende dat het Franffen waren; hier op liepen voorts alle Borgers van

van de Wachten, en de Liederen in haer huysen; die huysen klaptten over al toe, en men sagh voorts niet eenen mensch op de straten; maer is naderhand bevonden gheweest te zyn een Staetsche trouw van 200. Ruyters, die op kontschap waren geweest, en een trompeter van de Koningh van 'thuis te Sullyesteyn wech gehaelt hadden. Dese Saturdagh was een dagh van groote alteratie, Sondagh is Amersfoort van de Franssen ingenomen.

Maendagh en Dinghsdagh quamen noch veel Regenten, en gevluchte inwoonders weder. Dese Maendaghs den 10. Junii quam op de middagh binnen den *Marquis de Rochefort*, met eenigh Franconvoy, die, op de Staten kamer gehaelt zijnde, bekend maecte dat hy niet ghekomen was om de Gecommitteerden van de Provincie van Utrecht af te halen, maer dat sijn Commissie was te conveyeren de Gecommitteerden van de Generaliteyt; hetwelck onse Heeren wederom ontfette: des nachtmiddaegs quam oock binnen een Franssen Ritmeester; met eenige Ruyterye, om onse Gecommitteerden te gheleyden. Doen hebben de Heeren Staten Vergaderinge ghehouden, en alsoo geen Staetswyse commissie gheschieden konde, door dien de Heeren *Someren* en *Sandenburgh* geen Gecommitteerden kosten wesen, alsoo sy committenten misten zyn, soo wierden dese navolgende gecommitteert, de Burgermeester *vander Voort*, de Heer *Veldthuyzen*, *Outteval* en *Percheville*; (een *Koffyman*) en *Pieterfon*; maer alsoo den Ritmeester bekend maecte, dat hy vermoeyt was, en dat het Paerden niet wel souden kunnen uytharden, soo is het vertreck tot des andoren daeghs soetjens uytgestelt: en vermits de Heer *Nypoort* middelerwyle in de Stadt ghekomen was, soo wierdt des avonds ten tien uren nochmaels Vergaderingh ghehouden.

waer in seer onverwacht verscheenen zyn de Heer *van Wellandt*, en de Heer van *Bergdijfseyn*, welke twee laetsten als-doen, nevens de *Borgermeester van der Voort*, gecommiteert wierden. Den 10. Junii wilden eenighe Wyven, welckers Mans waren uytgetrocken, den ontfanger *Heurnius* sijn huys plonderen, om dat hy geen geldt wilde geven; waerom 3. of 4. *Borgers*, die de wacht hadden sijn huys moesten bewaren; en zyn naderhandt eenighe *Soldaten* van *Kapiteyn Cuyf* daer toe gecommandeert, als mede om de *Meulens* te bewaren, en aen het *Cijns-huyt* van 't *Gemael* te staen, om dat veele *Lieden* geen accys daer van wilde geven, &c.

///cke

Dinghsdaeghs s' morgens sijn de *Gecommitteerden* van de *Generaliteyt* hier ghekomen, die niet ghenegen scheenen te wesen met de onsen te sprecken, vermits de onse wel een uur of twee naer haer gewacht hadden, tot dat den *Ritmeester* cyndelijck verfocht dat sy souden ghelieven mede te gaen, of dat hy anders soude voort ryden, volgens de last die hy hadde; waer op onse *Gecommitteerden* wech zyn gereden, nemende haer cours op *Amersfort*, om met dien *Oversten*, die wegens de *Franffen* aldaer was, te sprecken, en van daer zyn sy voortgetrocken na den *Koningh* tot *Haegh* buyten *Acrnhem*. Na dat de *Gecommitteerden* van dese *Provincie* een kleynen tydt waren wech gheweest, soo sijn haer ghevolght de *Ghecommitteerden* van de *Generaliteyt*: te weten de *Heeren van Gent*, *Odyck* en de *Groot*. Haer volghde een *Karosse* met drie *Priesters*, en den *Advocaet Wijckerstoot*.

Woensdagh den 22. dito zyn *Naerden* en andere plaetsjens aen de *Franffen* over gegeven. Op den selven dito hadde een seecker *Vrouws-perfoon* haer *Susters* kindt den buyck opgesneden, soo dat
het

14 D A G H - R E G I S T E R

van de Wachten, ende Liedden in haer huysen; die huysen klaptten over al toe, en men sagh voorts niet eenen mensch op de straten; maer is naderhand

16 D A G H - R E G I S T E R

het daer aen storf, waer over sy stracks in hechtenis geraeckte: maer om dat de gelegentheyt des tyds niet toe-liet executie te doen, wierdt by Provifie in 't Tucht-huys gefet.

Den 13. Junii, Donderdaeghs voor de middagh ten negen uuren, quam alhier den *Marquis de Rochefort*, met een trompetter van de Koningh, en eyschte de Stadt op, het welck hem wierdt toegestaen; waer op hy wech reedt, en hem stracks volghden de Heeren *Hamel* en *Veldthuysen*, die de sleutels van de Poorten haer lieden in de Poort overleverden, en quamen doen ontrent tien uuren de Gecommitteerden, met den *Marquis de Rochefort*, weder aan het Stadt-huys; en haer volghden eenighe hooge Officiers, met een partye *Sauvegardes du Roy*, en voorts Dragonders (Musquetiers van de Koningh) tot hondert en vijftigh in 't ghetal, en hielden de wacht aen de poorten; de reste van het Volck quam niet binnen de Stadt, gelijk oock mede de Ruyterye, maer wierden ghecampeert buyten de Catharijnenpoort, bezyden Lubbenes: het volck, dat in de Stadt was, wierdt by sommige Borgers ontrent de Poorten, en aen St. Jans Kerck-hof geinquartiert.

Op Vrydag, den 14. dito des na de middaeghs, zyn de Gecommitteerden weder ghekoomen, en noch eenige regimenten Ruyterye buyten om na de anderen gemarcheert. Des avondts wierden seven stucken op de Wal achter het Duytschen-huys tot drie mael toe geloft, en Peck-tonnen op de Neude gebrandt, over de geboorte van des Koninghs Soon in Vranckrijck.

Waer op de Staten ende Vroedtschap hebben goedt ghevonden eenighe Articulen te ontwerpen, en door ghemelte Heeren Gecommitteerden op haer naem aen sijn Majesteit te doen voordragen.

Den volgenden dagh, den 15. Junii, zyn de voorverhaelde



Ynde gebleecken eenen Brief gedrukt in Hollandt, ende gedateert binnen Stadt van Utrecht inde welcke gestelt zijn vele disordren gemaect door de troepen vanden Koningh, hebben wy gelooft ons devoir ende redelijck te zijn reeckenschap te geven aen het gemeen vande goede ordre die daar onderhouden is, na dat de troepen van Syn Majesteit aldaar sijn binnen gekomen. de Soldaten sijn altijdt geweest op de wall, haer luyden is verboden geweest te komen inde Stadt met hare degens, het welcke seer religieuselijck is geobserveert geweest, ende wy kunnen seggen met de waarheydt, dat tot nu toe daar geene klachten geweest zijn als van twee van onse Inwoonders, die de clementie vanden Koningh heeft gepardonneert, ende die soomen se hadt geabdonneert aen onse Justitie seer strengelijck souden sijn gestraft geweest over die seyten aen de welcke de Crijchs-raet haer hebben geoordeelt culpabel te sijn. Ende sonder te verbergen eene waerheydt daer van alle onse Borgers sijn getuygen, ende die geconfirmeert heeft de goede intentien vanden Coningh voor onse Stadt, wy kunnen niet doen als ons te prijzen vande diligentie ende het goed secours der Officieren inde nacht van vier of vijf by het vuer dat quam in het Huys van een van onse Borgers daer niet een Fransche gelogeert was, niet hebbende laten binnen komen eenen Soldaet inde Straat daer den brand was, ende die altijdt gehouden hebbende op de Wal, ende wy kunnen seggen dat na dat de troepen vanden Koning sijn geweest binnen de Stadt ende het Leger sijner Armeen dicht by, daer niet geweest is als eene groote consumtie van vivres die toegebracht heeft, ende toe brengt een groote overvloed van geld.

Ten oirkonde by ons onderschreven als regeerende Borgemeesteren der Stadt Utrecht, onderteeckent binnen d'selve Stadt den 26. Juny 1672.

J. vander DUSSEN

CORN: vander VOORT.

Ynde ghebleecken eenen

godtacht dinnen stadt van

leuven gemaecte door d

ben wy gelooft ons de veir

geven ten begaenen was

is de dier oopen van sy

men, de solken sijn die

erhoden gewest te komen inde stadt

teck in gheledeit geveit en is wy

toe dat geene klacken gewest sijn

menne vanden Koningheacht gepu

ouere ten onse lulle ley lichte

ten stede wende te gheen

te gheen te verdoeren ten

te gheen te verdoeren ten

te gheen te verdoeren ten

te gheen te verdoeren ten

te gheen te verdoeren ten

te gheen te verdoeren ten

te gheen te verdoeren ten

te gheen te verdoeren ten

te gheen te verdoeren ten

te gheen te verdoeren ten

te gheen te verdoeren ten



Handwritten text at the bottom of the page, possibly a signature or date, which is mostly illegible.

p. 13
 roege fort met ruim 2000 militie op
 de bield geconneerde sijnde soo sendt sy hoor af
 als president berijnde doermaalts bouder
 dier des groetende parlagie door de stad
 en nadere oudwyle by t vastginc oft ledpro
 t. met 100 en in de 20 min squittaine de
 raadte edelghe hunde soo was de anpang
 resolutie dat men als receptot der de
 taw daar toe pcomittent als famel
 is beditgijdes soude aendicidus laat
 dat wyl faar pcomitt: noef by de 20
 minij waks sy sene ges pub rouds scheid
 door de stad maar dat syw ex: rouds alsoo
 p. 14 de stad oue t. w. t. na folcant
 daar hie boug bende o. g. m. d. a. z.
 is dat wanner by haw de coning bebeder
 ruzs met faar p. d. p. t. d. d. t. d. d.
 p. 15 amentlyke soude na coning

109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568
569
570
571
572
573
574
575
576
577
578
579
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
600
601
602
603
604
605
606
607
608
609
610
611
612
613
614
615
616
617
618
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
800
801
802
803
804
805
806
807
808
809
810
811
812
813
814
815
816
817
818
819
820
821
822
823
824
825
826
827
828
829
830
831
832
833
834
835
836
837
838
839
840
841
842
843
844
845
846
847
848
849
850
851
852
853
854
855
856
857
858
859
860
861
862
863
864
865
866
867
868
869
870
871
872
873
874
875
876
877
878
879
880
881
882
883
884
885
886
887
888
889
890
891
892
893
894
895
896
897
898
899
900
901
902
903
904
905
906
907
908
909
910
911
912
913
914
915
916
917
918
919
920
921
922
923
924
925
926
927
928
929
930
931
932
933
934
935
936
937
938
939
940
941
942
943
944
945
946
947
948
949
950
951
952
953
954
955
956
957
958
959
960
961
962
963
964
965
966
967
968
969
970
971
972
973
974
975
976
977
978
979
980
981
982
983
984
985
986
987
988
989
990
991
992
993
994
995
996
997
998
999
1000

[Faint, illegible handwriting in a cursive script, likely a historical ledger or account book. The text is organized into columns by vertical lines.]

Zijn onder wet der Reet maatsub staan
de op Afjant herkijft door Leubinger
is woutboerde zinder wat de g. d. v. j. a. u. z.
sprak met in de tijde dat de boeziner
boudendac is is

der h. w. g. l. e. d. e. p. e. l. e. s. o. u. t. f. o. u. i. d. e.
is dat sulig zow is type k. u. i. d. e. d. e. l. e. d. e. n. i. g. t.
m. d. e. o. o. z. d. e. v. i. n. g. e. n.

haelde Heeren Gecommitteerdens wederom naer
sijn Majesteit verrocken, ende den 17. Junii des
avonds ghereverteert zijnde, hebben haer Ed. Mo.
bekent gemaect, dat sijn Majesteit daeghs te voor-
ren den 16. deser aen de Provincie, ende der sel-
ver Ingefetentn onder anderen hadde gheaccor-
deert.

Dat de exercitie ofte oeffeninge van de Gereformeer-
de Religie, gelijk de selve tegenwoordig werdt ge-
leert, de Academie ende Scholen sullen blijven gecon-
serveert.

Dat de Regeeringe van de Provincie, sulcks die te-
genwoordig geconstitueert is, sal blijven by de selve
forme, ende by de Persoonen, die de selve tegenwoor-
dig bekleeden.

Ende dat de Privilegien ende gerechtigheden van de
drie Leden van Staten, ende van de Stadt en Steden
in hun geheel sullen blijven.

Dat het Hof van Justitie ende alle andere Ampten
ende Officien ofte Bedieningen door de geheele Provin-
tie sullen worden gecontinueert in de Persoonen, die de
selve tegenwoordig bekleeden.

Dat alle schulden, lasten, Capitalen en Renten van
dien op de Provincie, Stadt, Steden en communiteyten
staende, sullen blijven, gecontinueert ende betaelt
worden.

Dat de Provincie, Stadt en Steden van Uytrecht
niet sullen worden geplundert, nochte gebouden zijn het
selve af te kopen, ofte worden gebrandtschat.

Dat de Provincie van Uytrecht, Stadt of Steden van
dien niet sullen werden gebracht onder een particulier
Heer.

Dat boven desen allen, de Provincie van Uytrecht
sal werden geincludeert in soodanigh tractaet, als de
Koningh met de Staten General sal komen te accor-
deeren.

Saturdagh was het als vooren, en is op den selven dito Zutphen 's avondts ten neghen uuren aen de Franssen overgegaen.

Den 17. dito des Maendaeghs quam het Leger van de Koningh, als mede de Koningh selver, te Zeyft, alwaer het langh ghecampeert heeft ghelegen.

Dinghsdaeghs den 18; dito quamen hier binnen drie Regimenten Fransse Soldaten, en twee Regimenten Switfers die de Wallen besetten, en des nachts geleyt wierden in de Klooster-kercken en de Marien-kerck, tot Gouverneur wierdt gestelt *Duc de la Fuchade*, sijn Tente houdende aen 't Servaesheck op de Wal, de Officiers wierden in het eerste gheleyt op de wallen in de Wacht-huysen, doch naderhandt gheforiert in de Borgers huysen. Noch quamen binnen acht Standaerden Ruyterye, en wierden gheleyt de helft op het Vreborgh, de helft op de Neude, dese vertrocken Vrydaeghs weder na den Koningh, doen marcheerden de Musquettiers, die hier ghelegen hadden, met eenige Ruyterye naer Woerden, en Montfoort, &c.

Woendaeghs en Donderdaegs trock veel Volcks uyt en quamen andere weder binnen, en was voort een groot ghewoel van Menschen uyt het Leger in de Stadt.

Vrydaeghs den 21. dito begon men de Misse te doen op het Sint Jans Kerck-hof, onder de Poort van de Borgemeester *de Goyer*. 't welck van Sonndaeghs 's morgens heel vroegh tot over twaelf uren duerden: naderhandt is, aldaer geen dienst meer ghedaen. Den selven dito, wierden festien stucken Geschuts, (acht, achter 't Duytschen-huys, en acht achter het Hieronymus-school) op de Wallen gebracht, om den Koningh des anderen daeghs daer mede

mede te verwellekoomen, doch is doenmaels niet gekoomen.

Den 21. dito, Vrydaegs, eenige troupen Franssen hier om marcheerende, hadden by den anderen twee hondert seven-en-twintig Koeyen, en over de hondert Schapen, het welck den Oversten over de Wal quam te sien, die ordre gaf dat men de Soldaten alle die Beesten soude af setten, ghelijck het oock gheschiede, en wierden de selvige gesamentlijck in het Servaes-klooster geset.

Saturdagh den 22. dito, was uytghesondert den Koningh, het gantsche Hof van Vranckrijck hier binnen, en wierdt een open maeltydt ghehouden in 't Paus-huys, alwaer present was *Duc d'Orleans* (des Koninghs broeder,) den *Hertogh van Montmout* (Natuurlijke Soon van den Koningh van Engelandt) den *Aerts-bisschop van Rhems*, drie Princen van *Lottharingen*, de *Soon van Monst. Colbert*, *Duc d'Anguien* (Soon van de *Prins van Condé*) en meer andere Grooten, tot twaelf in 't getal, die des namiddaeghs alle te samen weder na het Leger vertrocken. Den *Cardinael du Boulion* onthieldt sich in 't huys van de gewesene Munt-meester *Gerobulg*, doch vertrock mede met de andere; des naermiddaeghs quam binnen den * *Bisschop van Straetsburgh*, die gebiljetteert wierdt in 't huys van den Heer *van der Aa*, alwaer des nachts een hevigen Brandt ontstondt, soo dat het heele huys by na uytbranden, om welcken te lessen den *Gouverneur* selfs niede op een Leer stont. Den *Bisschop van Straetsborgh* was voor geen andere dingen besorgt als voor sijn *Maul-wyn*, die hy oock seer recommandeerde dat men die wel bewaren soude.

Sondaeghs quamen veele voorname Officieren de Stadt besien, onder andere *Monse. Louvois* (eerste Secre-

B 2

Secre-

* Principaelste stooke-brandt van desen Oorlogh.

Saturdagh was het als vooren, en is op den selven dito Zutphen 's avondts ten neghen uuren aen de Franffen overgegaen.

Secretaris van de Koningh) met sijn broeder den Aerts-bisschop van *Rhems*: en was in die dagen een groot gewoel in de Stadt, als mede van Voragiers, de welke by honderden ghelijck quamen gereden, op hare Paerden gheladen hebbende soo veel onryp Koorn als sy dragen konden, en doen het Koorn hier rondtsom by na afgemaeyt was, tasten sy Haer en andere dinghen aen, soo dat 'er by na niets over bleef.

Des Maendaeghs den 24. gingh veel Volcks uyt de Stadt na Zeyft, soo om den Koningh, als om het leger te besien, en sagh men den Koningh na, en van de Misse gaen, en aen Tafel sitten eeten. Des naermiddaeghs quam den Koningh in persoon, vergeselschapt met alle Grooten van het Hof van Vranckrijck, de Stadt by na rondtsom ryden, en de Weert-poort ingekomen zynde, reedt hy door de Stadt, door groote aenporringhe van *Duc d'Orleans* sijn Broeder, de Witte-Vrouwe-poort weder uyt. Op desen dagh een Fransch officier tot Woerden in de Poort sittende lesen in 't Testament, is doodr gheschooten, met de Schildt-wacht, nevens noch twee andere Soldaten.

Dinghsdaeghs des morgens den 25. marcheerden hier om, vier Regimenten Voetknechten na Montfoort, Woerden en Oudewater: Op dese voor de middagh wierdt het Sacrament publijck ghedragen na 't Stecken-Gast-huys, en wierden de lieden, die het selve voor by gaende, niet wilden groeten, lustigh gheslagen, ja sy hadden ordre van de Gouverneur dat sy de selvighe in het water souden werpen. Des namiddaeghs is de Koningh weder in persoon geweest in het leger buyten de Catharijne-poort. Den Koning van Vranckrijck dan tot Zeyft zynde, en aldaer verstaen hebbende, dat men in Hollandt, het landt eerder aen de genade van de woeste Zee, als aen



aen de Franssen soude over geven, ghelijck alreede begonnen was met het door-steecken van Dammen en Dijken, arresteerde op den 24 Junii, de volgende Declaratie. *Sijn Majesteit aengemerckt hebbende, hoe grootelycks den Hemel sijn rechtwaerdige Dessenzen heeft ghezegent, sedert die aankomste van sijn Legers te velde, en dewyle met de uytterste sachtmoedighbeydt met de Liedens in de Provintie begeert te handelen, welke heeft en sal komen te overwinnen; laet haer weten, dat, al het geene dat se doen, mach zyn om sijn goedertierentheydt te verdienen. Sijn Majesteit vermaert, dat alle de inwoonders der Steden en Plaetsen binnen Hollandt, meer vorderen sullen, die haer gewiltigh onder sijn gekoorsaemkeyt stellen, en sijn Krygts-vulck ontfangen, die als dan bewaert, en bekouden sullen wesen, by alle haer Privilegien en Vryheydt, Vrye geweten, en oeffeninge van Godtsdienst, &c. Maer in tegendeel, die sich hier tegen stellen, met het doorsteecken van Dammen en Dijken, als andersints, sullen de grootste, en uytterste strafheyt, sijns Majesteits gramschap, en Wapenen proeven: het overblyfsel van de Campagne; en oock als de Vorst de wateren sullen ganghbaer maecken; sal sijn Majesteit geen quartier doen geven, aen de inwoonders van de selve, en sal ordre geven, dat sy geplundert, en verbrandt werden. Dese declaratie heeft Hollandt niet eens de moedt doen verlooren geven, maer alles wierdt, en insonderheydt tot Amsterdam, in volkoomen tegenweer gebracht, 'en alle toegangen na het Sticht, overal wel voorsien en beset, op het laetst wierdt hier na toe gheen Vivres ofte wat het was, uyt Hollandt ghesonden.*

Des nachts tusfchen Dinghsdagh en Woensdagh, ontstont te Zeyt in des Konings leger een brandt, en brande het Logement van den Hertog van Montmout, nevens noch een of twee huysen af.

Des Woensdaeghs den 26. dito, zyn hier binnen ghekomen ontrent vijf hondert wagens met Meel, yder ophebbende ruym duyfent pondt. Des namidaeghs reedt den Koningh weder om de Stadt, en langhs de Maliebaen, en is oock weder door de Stadt ghereeden. Des avondts quamen hier binnen den Hertogh van Buckingham, en den Lord Arleton, Ambassadeurs van de Koningh van Engelandt, die door twee van des Koninghs van Vranckrijcks karossen tot Zeyft zyn ghebracht, en aldaer audientie hebben ghehadt. Sedert heeft men ghesien, doen onse Gedeputeerden weder in Hollandt ghekomen waren, de eysschen van de Koningen van Engelandt en Vranckrijck, en de Bisschoppen van Ceulen, en Munster, als mede het nader gheaccordeerde, tusschen Vranckrijck en Engelandt, ghelijck hier te sien is.

Eysschen, en Conditien, waer op den Alder-Christelijcksten Koningh soude consentieren de Vrede met de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden aen te gaen.

I. **D**at de Plackaten voor desen ghemaecte door de Staten Generael, soo om de Fransse Wynen, en Brandewynen in de Vereenighde Nederlanden te verbieden, als om nieuwe lasten op de Fransse Goederen, en Manufacturen te stellen, sullen werden gherevoceert: dat binnen drie maenden een Tractaet van Commercie, tusschen sijne Majesteijt, en de gemelde Staten sal werden opgerecht, waer inne mede sal werden begrepen een Reglement tusschen

tusschen de Franssen, en Hollandise Oost-en West-Indische Compagnien.

II. Dat in het toekomende, door de geheele Vereenighde Provintien, niet alleen een volkomen vryheydt, maer oock een openbaere exercitie van de Roomse, Catholycke, Apostolycke Religie sal wesen: soo dat in alle plaetsen, alwaer meer als een Kerck sal zyn, een aen de Catholycken sal werden overgegeven; Dat het hun mede toegelaten sal werden, een te moghen bouwen binnen de plaetsen daer'er geen sal wesen, en sal hun geoorloft zyn ter tydt en wyle toe de voorschreven Kercke opgehout zy, den Godts-dienst openbaerlyck te celebreeen binnen de Huysen die sy-lieden tot dien eynde ghekocht, of ghehuurt sullen hebben: Dat door de gemelde Staten Generael, of door yder Provintie in het particulier, een redelyck tractement op de godderen, die certys aen de Kercke hebben toegehoort, of andersints, aen een Pastoor of Priester, in yder der geseyde Kercken, sal werden toegeleght.

III. En alsoo de Ghedepuceerden der ghemelde Staten Generael, die aen sijne Majestejt gesonden zyn gheweest, die selve bysonderlyck versocht hebben, dat het haer door een Vrede geliefde het Corps der Vereenighde Nederlanden in den staet te laten, soo het selve tot nu toe geweest is, en dat om eenighe wisselingh aen sijne Majestejt te geven voor de Conquesten, waer mede het Gode ghelieft heeft de gherechtigheydt sijner Wapenen te zegenen, zy-lieden aenboden hem in de plaetse der Provintien, Steden,

Des Woensdaeghs den 26. dito, zyn hier binnen ghekomen ontrent vijf hondert wagens met Meel, yder ophebbende ruym duysent pondt. Des namiddaeghs reedt den Koningh weder om de Stadt, en langhs de Maliebaen, en is oock weder door de

en Plaetsen, die sijne Majestejt reedts heeft gheoccupeert, andere Landen, Steden, en Plaetsen te cedeeren, die aen de gemelte Staten, soo in Vlaenderen, als in Brabandt door Spaenjen zyn overgelaten, sijn Majestejt, alhoewel reedts Meester van drie gheheele Provintien, in het ghetal der seven Vereenighde Nederlanden, midtsgaders van eenige Plaetsen, en Posten in Hollandt, heeft wel ghewilt om de gemelde seven Provintien in haer eerste Unie te conferveeren, het gunt door sijne Wapenen in de gemelde Provintien is geoccupeert, doen weder geven, nytgesondert het geene hier onder sal werden verklaert, en op de volgende conditien.

IV. Dat de gemelde Staten aen sijne Majestejt sullen cedeeren, generalijck alle de Provintien, Steden, en Plaetsen, die sy soo in Vlaenderen, als in Brabandt in hebben, en die han door Spaenjen zyn overgelaten, nytgesondert alleen Sluys, en 't Eylandt van Casant.

V. Sullen insgelijcks de gemelde Staten aen sijne Majestejt cedeeren de Stadt Nieuwmege, met des selfs toebehooren, en dependenten, het Fort van Knodsenburgh, Schenckeschan, en het gantsche ghedeelte van de Provintie van Gelderlandt, ghelegen aen dees zijde den Rhyn, ten aensien van Vranckrijck, midtsgaders het gantsche Eylandt van Bommel, het Eylandt, en 't Fort van Hoornes, het Fort van St. Andries, en 't Kasteel van Loervesteyn, nevens het Fort Creveceur.

VI. Sullen van ghelijcken de gemelde Staten aen

Sijne Majestejt aen de gemelte Staten gaerne wil toe staen, doen sy haer Conquesten verder in hun Landt koste brengen, de ghemelte Staten haer alle faren door een extraordinaris Ambassadeur ten seeckeren

aen sijn Majestejt cedeeren de Stadt Grave, met haer toebehooren, en dependencien, en sullen haer in eygendom doen geven, de Stadt en 't Graeffschap Meurs, om daer mede te disponeeren na haer welghevallen; mits conditie dat de gemelde Staten den Prins van Oraenjen sullen indennceeren, weghens het ghemelde Graeffschap, en andere Plaetsen, Steden, en Landen, toebehoorende den gemelden Prince, die aen sijn Majestejt sullen wesen ingeruynt.

VII. Dat de gemelde Staten aen sijne Majestejt sullen cedeeren soodanigh Recht als sy souden ghebadt hebben, of als sy souden kunnen hebben, of pretendeeren, op de Plaetsen die sijne Majestejt op de ghemelde Staten in 't Ryck heeft gheconpceert; dat sy mede een ghelijcke cessie in faueur van den Prins, en Graef van Oost-Vrielandt sullen doen, van alle, en soodanige rechten die sy souden mogen hebben, of pretendeeren, in de Plaetsen die sy in des selfs Landt occupeeren, namentlijck, op de Stadt Embden, Schans van Lier-oort, en Tler-schans, waer nyt sy hunne Guarnisoenen sullen trecken.

VIII. Dat het aen de Onderdanen van sijne Majestejt gheoorloft sal zyn nyt de gheseyde Landen, Steden, en Plaetsen, die aen haer ghecedeert sullen zyn geweest, in alle de Landen der ghemelde Staten Generael, soo te Water, als te Landt, Reuieren, en Stroomen, te gaen, en keeren, sonder dat sy, wegens betalinge van eenigh recht, of impositie, nochte sock visitatie van hunne Goederen, en Bagagie,

gagie, Munitien van Oorlogh, of Vivres subject sullen zyn.

IX. Sullen de ghemelde Staten haer verbinden aen d'Order, en Religie van Malta te doen restitueren de Commanderyen, die bevonden sullen werden in de ghemelde Vereenighde Nederlanden, aen de geseyde Order toe te behooren.

X. Sullen de ghemelte Staten belooven aen de Graef van Bentheim te doen restitueren sijne Kinderen, die onder de autoriteyt, en protectie der ghemelde Staten, door de Gravinne van Bentheim, sijne Huys-vrouw, opgehouden zyn geweest, niet tegenstaende de instantien door den selven verscheyde malen aengewent, die hy door het voorschryven van den Keyser, en van sijne Alder-Christelickste Majesteit heeft doen onderstutten, om de gemelde restitutie te bekomen.

XI. Sullen mede de ghemelde Staten belooven, sijne Majesteit te indemneeren van een gedeelte der excessive kosten, die sy ghenoodtsaecht is gheweest tot desen Oorlogh te doen, en haer te doen betalen binnen den tydt die sal werden gestipuleert, de somme van 20. Millioenen, waer mede sijne Majesteit sal quyt schelden de 3. Millioenen, die sy haer in gevolge van de leeninge aen haer door den Vader Hooghloffelijcker gedachtenisse van sijne Majesteit in het Jaer 1651. mosten betalen; midtsghaders de verscheenen interesten die sy haer sedert het ghemelte Jaer 1651. schuldigh waren.

XII. Dat in erkententnisse van de Vrede die sijne

11
sijne Majestejt aen de gemelte Staten gaerne wil toe
staen, doen sy haer Conquesten verder in hun Landt
koste brengen, de ghemelte Staten haer alle faren
door een extraordinaris Ambassadeur ten seeckeren
ghestipuleerden daghe sullen doen presentereen een
Goude Medalie, wegende een Marck, dewelcke
sal inhouden dat sy de conservatie van de selve
Vryheydt van sijne Majestejt hebben, die de Ko-
ninghen haer voorsaten hun hebben helpen procu-
reeren.

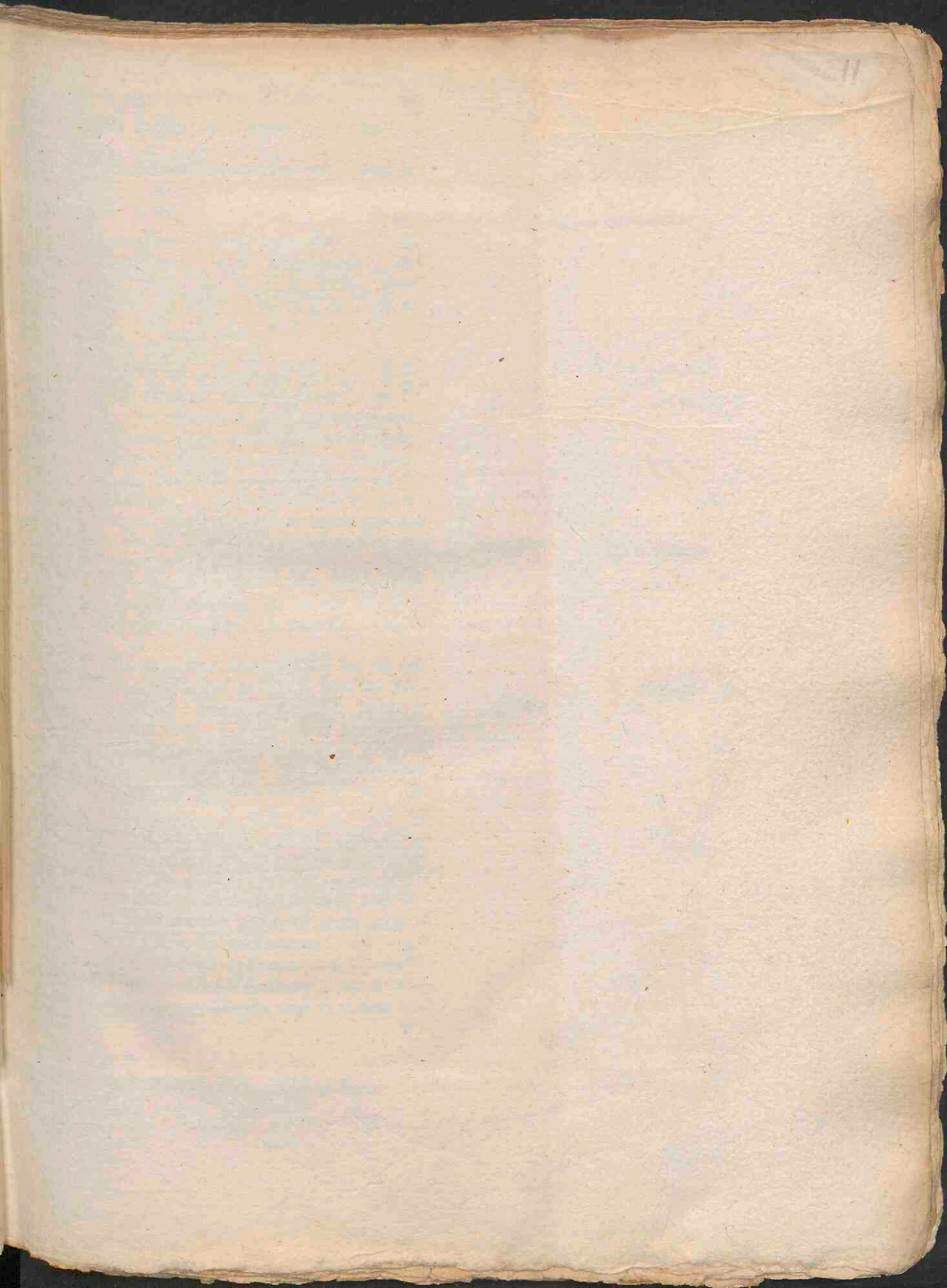
XIII. Dat alhoewel sijne Majestejt verklaert
haer te contentereen met de voorgaende conditien,
nichts dat de selve binnen tien dagen werden aenge-
noomen, na de welcke sijne Majestejt niet en pre-
tendeert langer daer aen gehouden te zyn, sy echter
hier mede te kennen geeft, dat of schoon de selve
door de gemelte Staten toegestaen wierden, sy echter
geen kraecht sullen hebben, en dat sijne Majestejt
gheen Tractaet van stilstant noch van Vrede sal
aengaen, voor en aleer den Koningh van Engelandt
in sijn regardt, door de ghemelte Staten voldaan sy,
en dat de Rijcks-Vorsten in desen Oorlogh met sijn
Majestejt geallieert, van ghelijcken met de con-
ditien die hun door de gemelte Staten toegestaen sul-
len zyn, vergenoeght sullen blyven.

Volghe

Volght een nader Ampliatie van de bovenge-
noemde Articulen.

EN op dat sijne Majesteit soude mogen doen blycken
teelijck sy aen de gemelte Staten Generael hadden willen
voorstellen verscheyde middelen, om te gheraecken tot
de Vrede, die sy haer hebben afgewordert, en niet son-
verre brengen als in haer macht is, de pretenstien die sy
met recht op de kracht van hare Wapenen, en de con-
nuatie van hare Victorie soude kunnen sondeeren, son-
verklaert sijne Majesteit, dat sonder sich preciselijck te
houden aen de aanbiedingen, die haer voor desen door de
gemelte Staten zyn gedaen; midtsgaders aen de condi-
tien die sy haer by forme van alternative hadden afge-
wordert, sy haer wel sal willen vergenoegen met het
houden van alle Conquesten die sijne Majesteit tegen
woordigh besit, mitsgaders van de geene die sy noch son-
de mogen komen te doen, tot dat de gemelte Staten de
conditien hebben aengevaert, namentlijck de gekoon-
de Staten, Sticht van Uytrecht, en het Graaf-
schap Zutphen, alle de Steden, Plaetsen en Fortre-
dien die in de gemelte Provincien gelegen zyn, haer appen-
dientien en toebehooren, sonder exceptie, die Souverain-
teit der Provincien, Landen, Steden en Plaetsen door
sijne Majesteit tot die tydt toe geconquesteert, de selve
appendientien en toebehooren, blyvende in 't toekomstich
voor eeuwig aen sijn Majesteit.

Dat om de gemelte Conquesten, Landen en Plaetsen
aen sijn Majesteit gecedeert, in Staet te kunnen brengen,
gen, om soo veel te beter door de assistentien die kun-
bet Rijk souden kunnen komen, te werden onderstut,
gemelte Staten in alle Souverainiteit sullen remitteeren



Van 't gepasseerde binnen Uytrecht, 31
conspireert tegens de ruste en tranquilliteyt van sijne
Rijcken.

4. Remboursment aen sijne Majesteit van d'onkosten

Van 't gepasseerde binnen Uytrecht, 29
de Steden van Maestricht en Wijck, midtsgaders 't gee-
ne sy besitten in de Landen van Overmaes, Dalen, Fou-
quemont, en 's Hertogenbosck, nevens de gemelte Stadt
en Meyerye van 's Hertogenbosck, toebehooren en ap-
pendentien, en het Fort Creveccour.

En op dat het Tractaet op die laetste conditien soude
mogen dienen, niet alleen om de eerste Vriendtschap en
alliantie tusschen sijne Majesteit en de gemelte Staten
te herstellen, maer om de rust en tranquilliteyt van het
Rijck te procureeren, die sijne Majesteit als Guarant
en Conseruateur der Tractaten van Westphalen byson-
derlijck ter herten neemt, sijn Majesteit wil wel beloo-
ven te renuntieeren, na den Vrede, in faueur van des
Rijcks-Vorsten, aen alle 't recht dat sijne Wapenen hem
souden hebben gegeven, op de plaetsen die sijne Maje-
steit op de gemelte Staten in de Landen van 't Rijck
heeft geoccupeert, sijne Majesteit sich alleenlijck reser-
ueerende de vryheydt om de Fortificatien daer van te
doen ruineeren.

Maer alsoo sijne Majesteit door haer self wil contri-
bueeren, om de Rijcks-Vorsten in het vry besit der Ste-
den en Plaetsen die hun toekomen, te herstellen, soo heeft
sy mede willen procureeren, dat de gemelte Staten Ge-
nerael kunne Guarnisoenen uyt de Steden, en Plaetsen
die sy noch in 't gemelte Rijck kunnen hebben, sullen doen
trecken, namentlijck uyt de Stadt Embden, het Fort van
Lieroot, en Yler schans, die aen den Prins, en Graef
van Oost-Vrieslandt sullen werden geleverd, met alle de
rechten die hem ter oorsaek van 't gemelte Graeffschap
toekomen: En op dat de noodige communicatie
tusschen Vrankrijck, en de Stadt Maestricht, die aen
sijne Majesteit soude werden gecedeert, geen oorsaek
tot eenige contestatie in het toekomende soude mogen
geuen, soo soude van wederzijde werden gestipuleert,
dat men soude trachten met den Keur-vorst van Keulen,
als Prins en Bisschop van Luycck, vast te stellen een
vrye

vrye passagie voor de Troupen van sijne Majesteit van de Fransse Frontieren na Maestricht voornoemt, door het Landt van Luyck, op conditie de gemelte passagie niet als onder beoorlijcke betalinge te nemen, sonder dat de selve tot laste van 't Landt souden zyn.

Sullen wyders alle de Articulen gemeldt in de voor gaende notitie, in hun geheel blyven, self dat aengaende de de cessie van de Stadt, en Graeffschap Meurs, wys gesondert alleenlyck de gene concerneerende de cessie van andere Landen, en Plaetsen, die door de gemelte Statuten aen sijn Majesteit souden werden gedaen.

Eyffchen, en Conditien, waer op den Koningh van Engelandt soude consenteeren de Vrede met de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden aen te gaen.

1. **D** En Koningh van Engelandt verstaet, dat hi eer van de Vlagge sullen toegeren, ja self dat hare gekeele Vlooten de Vlagge sullen strycken, en de Mars-waer laten vallen voor een eenigh Engels schip, woerende de Vlagge van sijn Majesteit, in de geheele Brittanische Zee, tot op de Hollandtse kust.

2. Vrye permissie, een geheel Jaer langh, aen alle de Engelse gebleven in de Colonie van Surinam, om daer uyt te mogen trecken, soo wanneer het hun gelieft, niet alle hare Goederen, van wat natuyre de selve mogen zyn, volgens het Tractaet van Breda.

3. Eeuwigh Bannissement uyt alle de Landen der Vereenighde Provintien, van alle de Onderdanen des Koninghs, die schuldigh aen de gequetste Majesteit zyn verklaert; midtsgaders van soodanige andere, die omwegen sijn Majesteit sullen werden genotificeert, seker tieuse Libellen te hebben wytgegeven, of ander sints g...

conspireert tegens de ruste en tranquilliteyt van sijne Rijken.

4. Remboursment aen sijne Majesteit van d'onkosten des Oorlogs, ter somme van een Millioen ponden Sterlings, waer van 400000. binnen de maendt October aenkoomende, sullen werden betaelt, en de rest tot 100000. ponden Sterlings's Jaers.

5. Jaerlijckse betalinge van 10000. ponden Sterlings ten eeuwigen dage, voor de toelatinge die den Koningh sal vergunnen Haring op de kusten van Engeland, Schotlandt, en Irlandt te mogen visschen.

6. Den tegenwoordigen Prins van Oraenjen, en des selfs descendenten, sullen de Souverainiteyt der Vereenigde Nederlanden besitten, uytgenomen 't gene die twee Koningen en hun Geallieerde ten deel sal vallen; of sullen ten minsten de waerdigheden van Admiraal Generael, en Stadthouder ten eeuwigen dage genieten, op de voordeeligste wyse als de voorgaende Princen de selve voor desen beseten hebben.

7. Dat binnen drie maenden, na de gemaecte Vrede, een Tractaet van Commerce sal werden opgerecht, soo wegens het Reglement van de Commerce in Indien, volgens de eyschen voor desen gedaen, als wegens het voordeel van d'Onderdanen van sijne Majesteit in hunne Negotie, gaende, komende, ofte gehabituert in eenig Landt, toebehorende de gemelte Staten, en met sodanige voordeelige Conditien, als aen de meest begunstigde Nationen werdt toegestaen.

8. Het Eylandt van Walcheren, de Stadt, en het Kasteel van Sluys met sijn dependentien, het Eylandt van Cassant, dat van Goeree, en het Eylandt van Voorne, sullen werden gestelt in handen van sijne Majesteit, by manier van cautie, wegens de naerkominge van de Conditien hier vooren verhaelt.

9. Alhoewel sijne Majesteit verklaert sich te contenteren met de voorgaende Conditien, midts dat de selve
binnen

binnen 10 dagen werden aengenomen, na de welkerzijne Majesteit niet en verstaet langer daer aen gehouden te zijn; soo verklaert zy nochtans preciselyk, dat niet toegestaende de selve door de gemelte Staten toegestaen wierden, zy echter geen kracht fullen hebben, en dat zyn Majesteit geen Tractaet van Vrede, noch stilstant zal maken, voor en al eer den Alder-Christelyksten Koning, in zyn regard, door de gemelte Staten voldaan is, dat mede de Ryks-Vorsten met zyn Majesteit in dezen Oorlog geallieert, insgelyks met de Conditien, die hun door de gemelte Staten toegestaen zyn, vergenoegt zullen wezen.

Nader Tractaet tusschen Vrankryk, en Engelandt.

Het favorabel succes, waer mede het God belieft heeft zo te water, als te Lande, te zegenen de Wapenen van de Koningen van Vrankryk en van Groot Brittannien, die de selve zyn geallieert geweest aen te nemen tegens de Staten Generaal der Vereenighde Nederlandse Provincien, hebben gemelte Staten bewoogen ter zelve tijt Generale deputeerden te zenden aen beyde de hooghgemelte Koningen, om aen de selve te doen voorslaggh van Vrede, en te vernemen op wat equitable Conditien deselve aen haer zonde werden geaccordeert. Haer Majesteiten van Vrankryk, en van Groot Brittannien beide van een en de selve affectie geraekt sijnde tot de gemeene ruste, en prefereerende door dit moedige Vrede voor een Oorlogh, waer van de begin-
selen

sich op nieuw geengageert by dit tegenwoordige Artic-
tuel van niet te sullen hooren naer eenige voorstel-
linge van Vrede, sonder 't selve aenstondts aen den
andere te communiceren.

selen soo gelukkig sijnde, in't vervolg niet min-
der glorie beloofde, en soude ook sich niet ongeerne
verstaen hebben tot de propositie, die aen haer gedaen
soude sijn geweest by de selve Staten, maer dewijle
de vrientschap seer naeuw is tusschen hooghgemelte
hare Majesteiten; hoewel de banden van 't Tractaet
dat haer verknocht heeft tot dese entreprise, haer
geeft een en de selve geest in de Resolutien, die de
selve mogen nemen, om den Oorlogh te eyndigen ofse
om de selve te continueeren, sulks dat sy ook aen-
stondts aen malkanderen soude communiceren de
Deputatien, die aen haer gedaen soude werden by
de gemelte Staten, om door een gemeen concert over
een te komen, op wat maniere men de selve soude
hebben te admitteeren, en de propositien te regulee-
ren dewyl in een rencontre van sodanige importantie
den Koning van Groot Brittannien heeft geoordeelt
tot welstandt van de saken noodigh te zijn, dat met
den eerste bekendt gemackt wierd het sentiment van
sijn Alder-Christelijste Majesteit, als ook van
gelijke die van hooghgemelte sijne Majesteit door
Persoonen die men sulks volkomentlijk betrouwde;
soo heeft de selve daer toe genomineert tot sijn Ex-
traordinaris Ambassadeurs by sijn volmacht van
den 21 Junij des tegenwoordighen jaers, den Heer
Hertogh van Bukkingam, sijn eerste Stalmeester,
den Heer Grave van Arlington sijn eerste Secre-
taris van Staet, en de Heer Vicomte de Hallifax
van sijn secreete Rade, en met gelijke volmacht van
den 22 des selven maents Junij, den Heer Hertog
van

van Monmouth, de welcke aen sijn Alder-Christelijckste Majesteit hebbende voorgedragen de sincere en stantvastige genegenheit van den Koningh haeren Meester, om te blijven verenigt by d'eerste verbintenisse, en gevonden hebbende in sijne Alder-Christelijckste Majesteit geen minder dispositie van niet te separeeren hare Interesten in 't Tractaet van Vrede, dat soude kunnen gemaect werden, so sijn deselve over een gekomen inde volgende Articulen met de Heeren Marquis de Louvois, Raedt van de Alder-Christelijckste Koning in alle sijne Raden, Commandeur, en Cancelier, groot Meester, en Surintendant Generael van de Posten van Vranckrijk, Secretaris van Staet en van zijne ordres, en d'Heer Arnout Chevillier Seigneur de Pomponne, Raedt ordinaris in alle zijne Raden, en mede Secretaris van Staet, en van zijne ordres, als genomineerde Commissarisen, en Gevolmachtighden tot dese sake by hooghgemelte zijne Majesteit, van gelijcke versten met des selfs volle macht.

I. Hoewel het vertrouwen van beyde de Koningen soodanigh is, dat na de Parole aen malkander gegeven by het Tractaet van den van niet te sullen maecten noch Vrede noch Treves met de Staten Generael, sonder gemeen consent van haer Majesteiten, en sonder der selver volkomen satisfactie, echter niet te min ten eynde gene de minste hoope overblijve van haer gemeene Vyanden, om op wat quaet fundament 't selve soude mogen sijn haer Interest van malkander te scheyden. Hebben sich

sich op nieuw geengageert by dit jegenwoordige Articul van niet te sullen hooren naer eenige voorstellinge van Vrede, sonder 't selve aenstondts aen den anderen te communiceren, en niet te sullen aennemen eenige aenbiedingen, die separatelijck tot hare advantagien soude mogen werden ghedaen, nochte eenige satisfactie aennemen, ten sy den anderen Coningh alvoorens zoude wesen voldaan, van 't gene aen hem soude sijn gegeven.

II. Daer toe belooven oock gemelde Coningen tusschen haer beyden te sullen accorderen soodanige Conditien, op de welcken zy wel een Vrede souden willen sluyten, die aen d'een en d'ander sijde seker en eerlijck soude sijn, oock de hant niet te sullen leggen aen eenigh accommodement met gemelde Staten Generael, ten zy dat ghemelde Conditien aen haer sullen sijn geaccordeert.

III. En op dat dit vriendelijck accoord van verbintenisse en onderlinghe Interest, niet alleen soude mogen werden bevesticht door dese jegenwoordige Articulen, maer oock niet geignoreert by ghemelte Staten Generael, soo sullen hooghemelte Majesteyten de noodige ordres geven, om aen de Gedeputeerden van de selve Staten bekend te maken, die nu by haer sijn, of door soodanigen anderen wegh en middel, als sy sullen oordeelen best te sijn dat hare Intressen, als oock hare satisfactien niet konnen werden gesepareert, confirmeeren de gemelte Coningen door het tegenwoordige Tractaet alle het gene, dat voor dese is gearresteert en geteekent, tusschen hun

beyde, op den 12 Februarii des tegenwoordighen Jaers, 't welck zy op 't nieuw belooven te sullen observeeren en maintineeren in alle zijne punten.

IV. En belooven de gemelte Heeren Commissarissen van sijn Alder-Christelijckste Majesteit aen d'eene sijde, en d'Heeren Extraordinaris Ambassadeurs van Groot Britannien aen d'andere sijde, uyt krachte van hare volmachten, van te zullen doen ratificeeren en agreeren by de Coningen hare Meesters dese tegenwoordige Articulen, en daer van respectivelijck uytwisselen de Ratificatien binnen een maent. Gedaen en gearresteert in 't Leger tot Heeswijk den 16 Julii 1672.

En sijn dese Articulen onderteekent by de Hertogh van Buckingham, Grave van Arlington, en den Vicomte de Hallifax, Ambassadeurs Extraordinaris van sijn Majesteit van Groot Britannien, uyt krachte van der selver volmacht van dato den 21 Junii, van 't tegenwoordige Jaer, En was onderteekent

(L. S.) BUKKINGAM.

(L. S.) ARLINGTON.

(L. S.) HALLIFAX.

En heeft insgelijcks dese Articulen getekent den Heer Hertogh van Montmouth, mede Extraordinaris Ambassadeur van sijn Koninglijke Majesteit van Groot Britannien, uyt kracht van sijn volmacht van dato den 22 der selver Maent Junii. Hier onder medegestelt, Was geteekent

(L. S.) MONTMOUTH.

nachten van de Staten Generael van de Vereenigde Nederlanden, beyde te Water en te Lande, voor altoos werdt gebracht, en waft gestelt op sijn Hoogheyt den Heere Prince van Orangie, en sijn Nakomelingen, Erf-

En hebben mede dese Articulen geteekent de Heer Marquis de Louvois, en de Heer Pomponne, Commissarisen van sijn Alder-Christelijckste Majesteit, uyt krachte van der selver volmacht hier onder gestelt. Was getekent

(L.S.) LE TELLIER.

(L.S.) ARNAUDT.

De hier vooren gestelde Eyschen, en Conditien, van den Koning van Franckrijck, waren seer na van een, en den selven inhoud, (behalven de nader Ampliatie) als die gene, die den Franssen Minister, Monsieur de Louvois; aen de Nederlandtse Gecommitteerde, te vooren had overgelevert, doch by den Staet, als onaenuemelijck, verworpen sijn.

Sagh men een naerder conditie by de Engelse voortgebracht, om spoedigh te vergelijken, de tegenwoordige verschillen, tusschen den Koning van Groot Brittannien, en de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden.

1. **D**at de Staten Generael erkennen de Heerschappye van de Brittannische Zee, te weten, het onwederprekelyck Recht van den Koning van Engelandt, en dat tot beteykeninge van dien, alle de Schepen de Staten toebehoorende, hier namaels voor altoos, haer Zeylen sullen strycken voor eenigh Schip of Vaertuygh, de Vlagge van den Koning van Engelandt voerende.

2. Dat tot verder erkentnisse van den Koning van Engelandts Heerschappye der Brittannische Zee, de Staten sullen betalen aen sijn Majesteit, sijne Erfgenamen en nakomelingen, voor altoos, een jaerlyckse

Somme van 100000. ponden Steerlings, voor vrydom om te visschen en Haring te vangen, in eenigh gedeelte van de Brittannische Zee.

3. Dat tot vergoedinge van de groote kosten en verschot, daer toe sijne Majesteit is gebracht geworden, om den Oorlog te bevorderen, en van de schade geleden by verscheyde sijne Majesteits Onderdanen: De Staten sullen betalen aen sijne Majesteit de somme van 500000 ponden Steerlings, in volgende maniere, te weten: 300000 ponden Steerlings voor den eersten dag van October naestkomende, en noch 200000 ponden Steerlings meer, binnen een Jaer daer na.

4. Dat de Staten voor altoos laten waren alle hun Recht, Titul en pretentie, hoedanigh die mochte wesen van alle sodanige Steden, Plaetsen, ofte Forten in de Provintie van Brabant, Gelderlandt, ofte Over-Ijsel, de welke albereydt sijn, of op den 20 deser loopende maent, soude mogen wesen in de besettinge van sijn Alder-Christelijckste Majesteit: en sijne voorsz. Majesteit de selve voor altoos sal mogen behouden en genieten, sonder hinderinge van de Staten.

5. Dat de voor heene Triple Alliantie voor altoos gehant haest en onverbrekelick sal werden gehouden, aen de sijde van den Koning van Groot-Brittannien, en de Staten Generael der Vereenigde Nederlanden.

6. Dat'er voor altoos sy een vast Verbondt, offensief en defensief, tusschen den Koning van Groot-Brittannie, en de Staten Generael der Vereenigde Nederlanden.

7. Dat de Steden van Vlissingen, Sluys, en den Briel, voor altoos werden overgelevert, op en in handen van den Koning van Groot-Brittannien, om te blijven in sijn besittinge, als Borge, tot nakominge van de voornoemde Articulen.

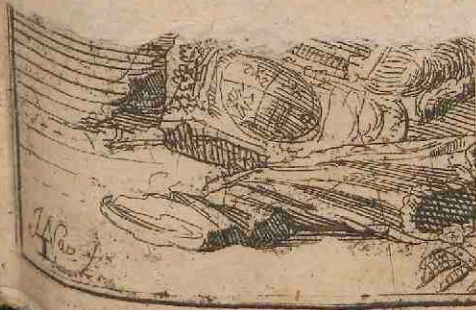
8. Dat den styl, titul, macht, en gesag van den Stadthouder, en van Generael en Admirael van alle de machten

machten van de Staten Generael van de Vereenigde Nederlanden, beyde te Water en te Lande, voor altoos werdt gebracht, en vast gestelt op sijn Hoogheyt den Heere Prince van Orangie, en sijn Nakomelingen. Erfgenaemen, en dat soo menigmael als kintsbeyt en minderjarigheyt soude mogen voorvallen, de voorsz plaetse sal werden uytgewoert by soodanige Gedeputeerden, ofte Lieutenant, als sal werden gekooren by de Staten, met consent en toestemminge van den Koning van Groot-Brittannien.

Donderdaegs 's morgens den 27 Junii zyn hier om gemarcheert drie Regimenten Voet-knechten, nemonde haer cours soo op Yssel-steyn, als op Oudewater, ontrent de middagh trocken hier door de Soldaten die hier gelegen hadden, in welckers plaecten des namiddaeghs weder zyn ghckoomen ontrent vijf duysent andere, soo Fransien als Switfers, dese wierden voor de eerste nacht verdeelt; te weten, een Regiment op 't Sint Jans Kerck-hof, een op de Neude, alwaer van die tydt of de ordinaire Parade gedaen wierdt. Tot Gouverneur wierdt aldoen gestelt den Hertogh van Luxemburgh, en tot Commandeur den Collonel Stouppa, Overste van de Switfers, welcke gelogeert zyn, den eersten buyten de Catharyne-poort, den anderen in het huys van Mevrouw Rodenborgh op het Sint Jans Kerck-hof. Oock zyn hier buyten by Luchtesteyn ghekoomen een Regiment Yren, en een Regiment Switfers, &c. als mede seer veel Ruyterye, in plaets van de andere die vertrocken waren: en daer-en-boven eenige Ammonitie, als Kruyt, Loot, Lont, Kogels, Schoppen, &c. nevens acht stucken kanon. Desen dagh en den volgenden Vrydagh, wierdt de Vesper op de Neude ghesongen, naest de Poort van Byleveldt.

Vrydaeghs den 28. zyn, nevens eenigh ghereetschap

C 4



schap om Bruggen te slaen, en verscheyden stuc-
ken Kanon, hier door ghepasseert 14. koopere
Schuytkens, soo groot als dubbelde Schouwen,
gheladen op seven Wagens, yeder ghetrocken wor-
dende van 16. Paerden, en zyn al te saem ghevoert
in het leger buyten de Catharyne-poort. Sijn Ma-
jesteyt gaf alhier ordre, om alle regcerende Heeren
die haer als noch absenteerden, binnen de tydt van
tien dagen souden moeten weder komen, op con-
fiscatie van haere Goederen, demolitie van haere
Huysen, en cassatie van hare Bedieninghen, spec-
cialijck noemende den Heer van *Weede*, *Schade* en
Amerongen, welcke laetste hy alleen een maendt
uytstel gaf. Oock maecte hy bekennt, dat alle Mil-
taire perfoonen ter befoldinge van het Sticht staen-
de, haer binnen acht dagen van den Dienst souden
hebben te ontslaen, mede op confiscatie van hare
goederen. Desen dagh hebben de Franssen op den
afslag van de Visch ghekocht eene Salm, wegende
tusschen de 24. of 25. pondt voor 35. guldens, en
seven stuyvers, en des anderen daeghs drie kleyne,
voor 83. guldens; alsoo sy daer seer naer dollen,
of verlangen.

Op Saturdagh, den 29. dito, is Nieuwmegen met
accoordt over gegaen. Op dien dagh hebben de In-
woonders tot Ysselsteyn haer gheweer moeten op
het Raedt-huys brenghen: oock vertrocken een of
twee duysent Ruyters van 't Leger, alhier de weg
op naer Woerden toe, daer-en-boven quaemen
eenighe versche Ruyterye uyt des Konings leger
weder herwaerts. Des namiddaeghs quam den Car-
dinael Buillion weder binnen, en ontboot de Bor-
germeesters in het Paus-huys by hem, en seyde
haer aen, uyt den naem van de Koningh, dat de
Roomsche-Catholijcken den Dom souden nemen
tot haer ghebruyck, daer sy des avonts de Predick-
stool

Den Dom gegeeft
en gewijdt.

De blinde drift van 't Kraus gebroet,
Maakt al het Kerk-tuych onder voet.

Plant boelden, geesselt bank en stoelen,
En doet het gantsch Bistijn-hof woelen;

Elk raagt en vaagt, en boent en wijt,
Maar 't hert dat blijft vol myligheit.

Utrecht.

Voorgevallen

1672-73.

Amsterdam bij H.

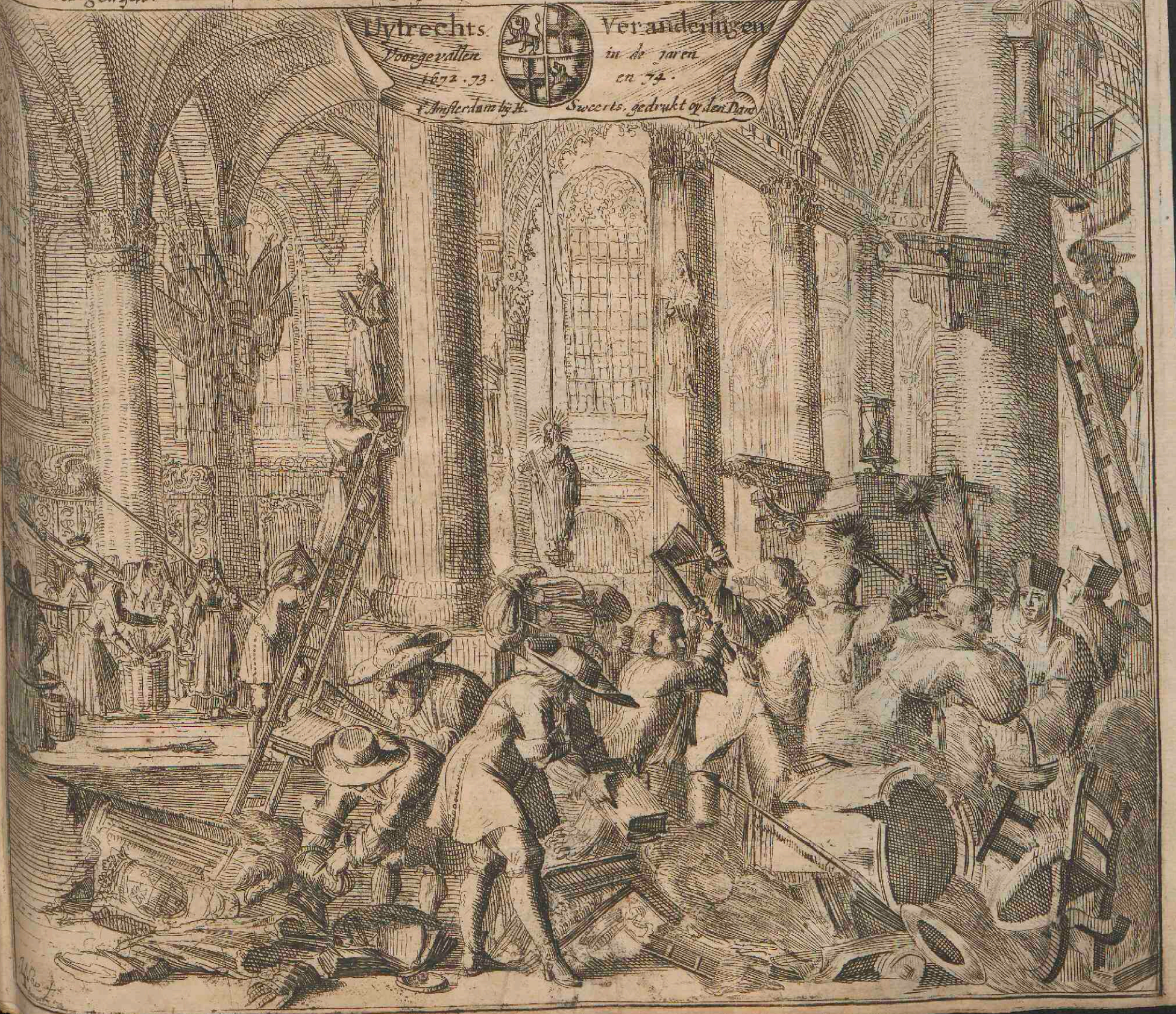


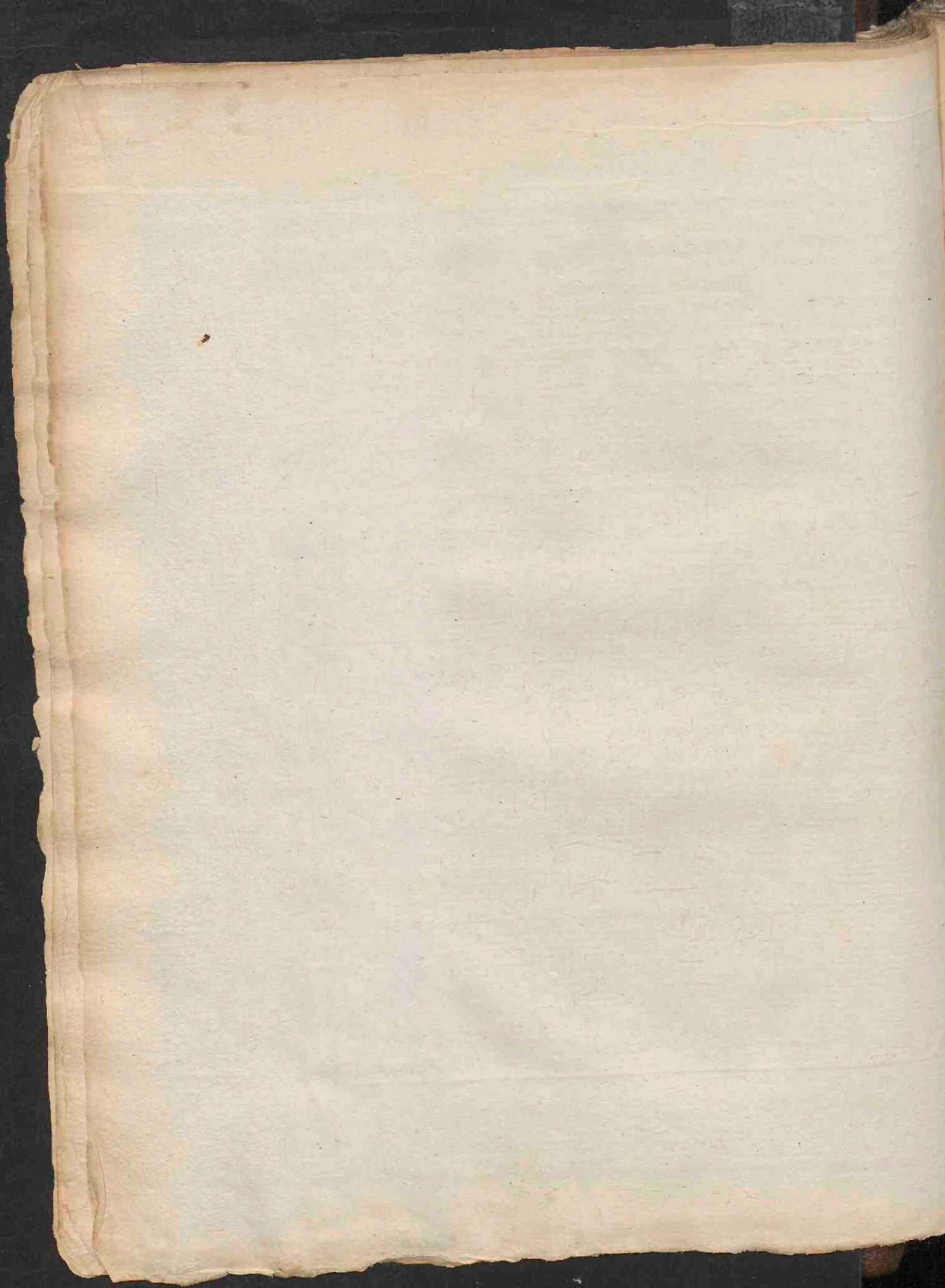
Veranderingen

in de jaren

en 74.

Sweerts, gedrukt op den Dru.





stoel, en andere uytbraecken, en begofen des avonds ten half negen uuren te luyden, tot twaelf uuren toe.

Op Sondagh, den 30. dito, begoft men des ochtens ten drie uuren weder lustigh te luyden, en duurden tot namiddagh. Des morgens omtrent ses uuren wierden de Stoelen en Bancken, die de Soldaten niet wech namen, op het Doms-kerck-hof in drie vuyren verbrandt. Ontrent negen uuren wiert den Dom, na dat sy eerst een Compagnie Soldaten en Ruyters daer gebracht hadden, in deser voegen ingewyet; eerst quam een Persoon seer prachtigh in klederen, die een verguldt Kruys droegh, al singende; daer na volghden eenige Monnicken, en dan de Priesters die alle witte klederen om hadden, tusschen in gingh een Persoon in 't swart, dragende een koopere Keteltjen daer het Wy-water in was, desen volghden den *Cardinael*, die aen de hoecken van de Kerck tusschen de Priesters en Monnicken door tradt, en met sijn Palm-tack in het keteltjen sloopten, en de posten van de Kerck besprengden; desen *Cardinael* was in sijn geestelijck ghewaet, en werden sijn slippen opgehouden van die hem volghden, mede al singende. Den Dom dus rondt-om gewyt zynde, wierdt eerst de Hooft-mis op het hoor gedaen door den *Cardinal du Boullion*, en op het tweede Autaer, daer de Predikanten plegen te sitten (de tweede Misse door een witte Monnick) de vierde in de Capel (achter 't ghestoelte daer de Vroedschap plagh te sitten) door den *Bisschop van Straersborgh*, daer na door een Frans Jesuit. Des namiddaeghs wierdt daer Musijck in ghespeelt, en het *Te Deum Laudamus* gesongen, en daer na weder een Predikatie gedaen door *Pater Brienen*.

Inmiddels verstont men dat des Koninghs leger, van Zeyft voorleden nacht was opgebroocken, en

weder hooger opgetogen, gelijk mede derwaerts gemaartheert is 't Regiment Yren hier boven vermeld.

Op Maendagh den 1. Julii, is het Franse garnisoen uyt Woerden, seer confuselijck en by saken en brocken hier aengekoomen, en ten deelen gepasseert; den Commandeur versocht alhier ontwapeningh van de Borgers, dat hem beleefdelijck wierdt ontseyt, seggende, sich op de Borgerye wel te mogen vertrouwen. Ontrent die tydt, zyn Oudewater, Montfoort en andere plaetskens mede by de Franssen verlaten.

Dingsdag, den 2. dito, waren de Franssen uyt Ysselsteyn ghetrocken op 150. man na, 't welke het Staten Volck vernoomen hebbende, zyn daer op afgekomen, en hebben de Poorten opgebrooken, vier Schildt-wachten doodt geschooten, en de brugh aen de Uytrechtse-poort af ghenoomen; den Gouverneur alhier sulcks vernoomen hebbende, gaf ordre datter 30. Compagnien Ruyterye na toe soude gaen; die aldaer ghekoomen zynde, drie Schuyten vonden, waer uyt sy de Masten namen, en die over 't water geleyt hebbende, met Plancken gedeckt wierden, en haer tot een Brugge verstreckte, weshalven het Staten volck terstondt de vluchtnam. Ses borgers van Ysselsteyn hielpen de poorten opbreecken, welckers namen opgeteekent zyn, doch sy zijn in persoon ghevlucht. Dertigh boeren uyt Benschop hadden het Staten volck gheholpen, en is het Dorp daer over ghecondemneert 5000 guldens op te brenghen, of dat anders het gantse Dorp sal afgebrandt worden; doch het accoord is naderhandt ghetrossen, en sijn gecondemneert dat sestig Huys-ghesinnen, elck moeten opbrenghe drie Rijcksaelders, te samen bedragende 450. guldens. Des nachts zyn de 30. Compagnien Ruyter ontrent twaelf uren confuselijck weder ghekeert

Van 't gepasseerde binnen Uytrecht. 43

waer uyt een allarm in 't Leger ontstont. Oock zyn twee Staatse Tamboers hier door gepasseert, soo men seyde, om gevangens te gaen lossen. Op desen ryt quam aen de Weert-poort een Trompetter van *Prins Maurits*, die, na dat hy sich selven geblindt hadde, van de Wacht geconvoyeert wierdt na het Logement van de Gouverneur, en van daer weder de Catharyne-poort uyt. En is daer-en-boven noch een Trompetter van de *Prins van Oranjen* hier binnen gheweest. Des namiddaeghs brack des Koninghs leger van buyten de Catharyne-poort op, en wierdt aen de andere zijde van de Stadt ghecampeert. Ondertusschen waren de Franssen hier binnen soo benauwt, dat het haer niet ghenoech was, dat sy des nachts stercke Wacht hielden, en Ronde op Ronde deden; maer hebben daer-en-boven noch gepubliceert; dat niemant des avonts na tien uren, sonder licht de Straten mach ghebruycken, of het Maen-licht was of niet, en dan noch niet in grooter gheselschap als van vier persoonnen, uytghesondert als 'er brandt was.

Woensdagh, den 3. Julii, des morgens quamen voor de Tolle-steeghs-poort, de Capiteynen van de *Helm, Zas, Ploos van Amstel, Verhoeven*, en den Lieutenant *Visscher*, (welckers Capiteynen, *Cornelis van Pylsweert* al voor langh als van de Compagnie wech gelooopen, en t' huys gekoomen was) met haer onderhebbende Compagnien, en volck, die al te saem voorleden Maendag 's avonts met vliegende Vaendel, en volle geweer uyt Nieu-megen waren gegaen, doch moften sy haer geweer alhier voor de Poort laten, eer sy mochten binnen komen. Des namiddaeghs quamen weder hondert vijftigh wagens met Meel binnen. Daer zyn oock weder twee andere Engelsche Ambassadeurs, namentlijck de Heeren *Sylvius*, en *Godolphien* uyt

Hol-

weder hooger opgetogen, gelijk mede derwaerts gemaar-
marcheert is 't Regiment Yren hier boven vermeld.

Op Maendagh den 1. Julii, is het Franfse garnifoon uyt Woerden, feer confufelijck en by ftuc-

Hollandt over Uytrecht na den Franffen Koningh
gegaen.

Donderdaeghs na de middagh, den 4. dito, wierden buyten de Catharyne-poort, een van de feven Soldaten opgehangen, die het huys te Voorn hadden geplondert, schoon daer Sauvegarde op was; oock wierdt aen de Ingefetenen alhier, die niet in de Ordinaris Wacht gheweest waren, bekend ghemaeckt, dat fy haer gheweefte moften brenghen by de Schout van de Buert, op 25. guldens de boete. Des achtermiddaghs is feer veel Ruyterye binnen gekomen, maer de selve trocken weder uyt, daer na toe daer fy van daen quamen. Op defen dagh wierdt voor de eerfte mael een Catholijck kindt in den Dom gedoopt. Daer zyn oock doen noch twee Autaren in den Dom ghemaect. Doen begosten de Franffen Borft-weringen en Bol-wercken te maecten tuffchen de Tol-steegh en Catharyne-poort, en de Switfers in de Pape-wey, tuffchen de Catharyne en Weert-poort.

Vrydagh, den 5. dito, wierdt het Nacht-mael door Pater *Bjnen* in den Dom uytghedeelt, dewijl de Heer van *Wyck* predickten; daer nae wierdt een Predikatie gedaen door den *Biffchop Nercassel*; des naermiddaghs zynder twee in den Dom getrouwt. Op den middagh fijn de Heer *Wylven* en *Asbergen* wederom gekomen.

Op Saturdagh, den 6. dito, is alhier publijck verboden, dat niemant des nachts enige conventiculen of famen-rottinghen, t'fijnen Huyfe mach aenftellen, ofte gedogen, op poene van alle, die daer gevonden fullen worden, aen den Lyve gheftraft te worden. Men feyt oock, dat'er doen een geharqueburfeert is buyten de Tolle-steegs-poort. Den Koningh heeft het gelt (beftaende in hondert en in de tachtentig duyfent guldens) alhier van de Comptoiren laten

laten halen, seggende, dat de Renten evenwel konden betaelt worden uyt de pacht van Wijnen, Bieren, 't Gemael en Toeback, en by aldien daer noch te kort quam, dat men dan de goederen van de Hollanders (als onse Vyanden) souden aentasten.

Doen wiert dit volgende oock gepubliceert, en over al aen geplackt.

DEN Hertogh van Luxemburgh, en van Pency, Souverain van Luxe, Pair en eerste Christelijke Baron van Vranckrijk, Luytenant Generael van de Legers des Konings, Gebieder der Steden van Uytrecht, &c. en aenhoorige plaetsen: Dat wel effectelijck wert gelaft aen alle Burgermeesters, Schepenen en andere Officieren van Justitie der Steden, Vlecken, Dorpen en Gebuchten, &c. oock bysondere Heerlijckheden onder 't gebiedt van Hollandt en in 't gemeen alle particuliere Persoonen, welcke haer goederen binnen al hare Jurisdictie zijn hebbende, binnen 8. weken in de Stadt te verschynen, om hare contributie op te brengen, hun opgeleyt, op poene van te werden gerooft, verbrandt, &c.

Geteeckent,

MONTMORENCY LUXEMBURGH.

Op Sondagh, den 7. dito, zyn de Heeren Weede en Schade weder hier ghekomen, by heer hebbende een Trompetter van de Prins van Oraenjen, en hebben sich begeven naer het Logement van de Gouverneur. Des namiddaeghs zyn acht Staetsche Ruyters alhier gevangen gebracht, en op den huysen van Hasenbergh geset.

Des Maendaeghs, den 8. Julii, is een van de twee laetste Engelsche Ambassadeurs hier door, nae de Prins getrocken. Als doen wierdt gepubliceert, dat die

die in Religie verschillen, malkander niet mogt schelden, op Lijf-straffe; als mede dat niemant eenigh oudt Loodt, Yser, of diergelijcke dinghe mach koopen, alsoo de Fransten gheheele huysen af braecken om de selve te verkoopen. Des namens daeghs wierdt op de Neude een Fransch soldaet (zijn Paepsch) gehangen, om dat hy tegen sijn Oorlogscier het Rappier ghetrocken hadde. Oock wierdt noch twee Ruyters van den Heer *Brederodes* Compagnie gevangen binnen gebracht.

Dingsdagh op de middagh, den 9 dito, quam een Prinsen tamboer geblint binnen. Op dito des morgens vroeg sijn tussen de 2 a 3000 ruyters uitgereden de Vecht op, en quamen des achter-middaghten 2 uuren weder by Breukelen, genoomen hebbende van de Amsterdammers, 6 water-schuiten ende 12 Paerden.

Woensdaghs, den 20 dito, sijn weder 100. wagens met meel hier door gepasseert, waer van 500 sakken in d' Academie by den anderen wierden geleit. *Prins Mauritus* heeft het Huist' Abcoude besettingh genomen, en het selvige met geschut en andere noodzakelijkheden versien.

Donderdagh den 11 dito, hebben 150. Fransche Soldaten, met 4 Amsterdamsche Vracht-schuiten een goede partie Hoy van de Hollantsche bodem te Loenen wech-gehaelt, om die reden, dat den Boer voor het selvige niet minder als 600 guldens deden hebben, en sy niet meer als 550 guldens deden voor willende geven, gingen aen den Gouverneur over den Boer sijn obstinaetheit klagen, welke oordregaf, (te meer, alsoo het op den Hollandtschen bodem was) dat sy het selvighe, sonder hem yegwes te geven, daer van daen souden halen; alsoo de paerden het voeder niet missen konden. Op dit oock de Heer *Weelderen*, gewesene Gouverneur te Nieu-

Van 't gepasseerde binnen Uytrecht. . 47

Nieumegen, hier door gepasseert, en na den Haag vertrokken. Als doen wierdt ook aen *Horiaen*, en *Scerpenseel*, *Pieck* en andere Ghereformeerde huysen aen den Dom annex uyt den naem van den Gouverneur en Pater *Brienen* aengheseyt, dat sy haren huysen souden hebben in te ruymen, waer op gecommiteert wierden de Heeren *Hamel* en *Veltkuyzen*, en twee Canonikken, *Rosa* en *Westreenen*, om met den Gouverneur te spreken, die alsdoen gaf contra-commande, uytghesondert dat *Scerpenseel* sonde moeten vertrekken, gelijk hy ook op *Saturdag* dede. Van die week wasser een Fransman, die een lootwitmaker *Drost* ghenaemt, te bewaren gaf een koffertien, gsestimeert wordende op 17000 Guldens, 't welk hy verstack, en wilde het niet weder geven doen hy het eyschten, seggende dat hy daer van niets en wiste, waer op sy hem gevangen namen (tussen *Donderdaegs* en *Vrydaegs*'s nachts,) en bonden hem in haer Leger aen een boom, en doen het koffertien te voorschijn quam wilden sy hem hanghen, indien hy niet des *Vrydaeghs* twaelf hondert guld. tot rantsoen verschaft hadde: sijn vrouw van buiten t' huis komende, stondt tegens hem op dat hy sulks gedaen hadde, 't welk hy ontkennde, seide dat soo het waer was, Godt hem aen sijn Lijf ofte Huys soude straffen; een half uur daer na ('s avonts ten half 7. uren) vielen beide de gevels van sijn achter huis in, sonder dat daer ymant ontrent was. Des namiddags is *Bommel* aen de Franssen overgegeven.

Saturdag den 13. *Julij*, wilde een geladen schuyt met Kersten na *Amsterdam* varen, 't welk de wijven vernemende, niet wilden toelaten; maer begosten deselvige te plonderen, en onder malkander te vegen, waer door onder haer lieden een allarm onstont.

Sondagh, den 14. dito, is de Kerck tot *Amersfoort* en *Rheenen* ingewijdt.

Maen=

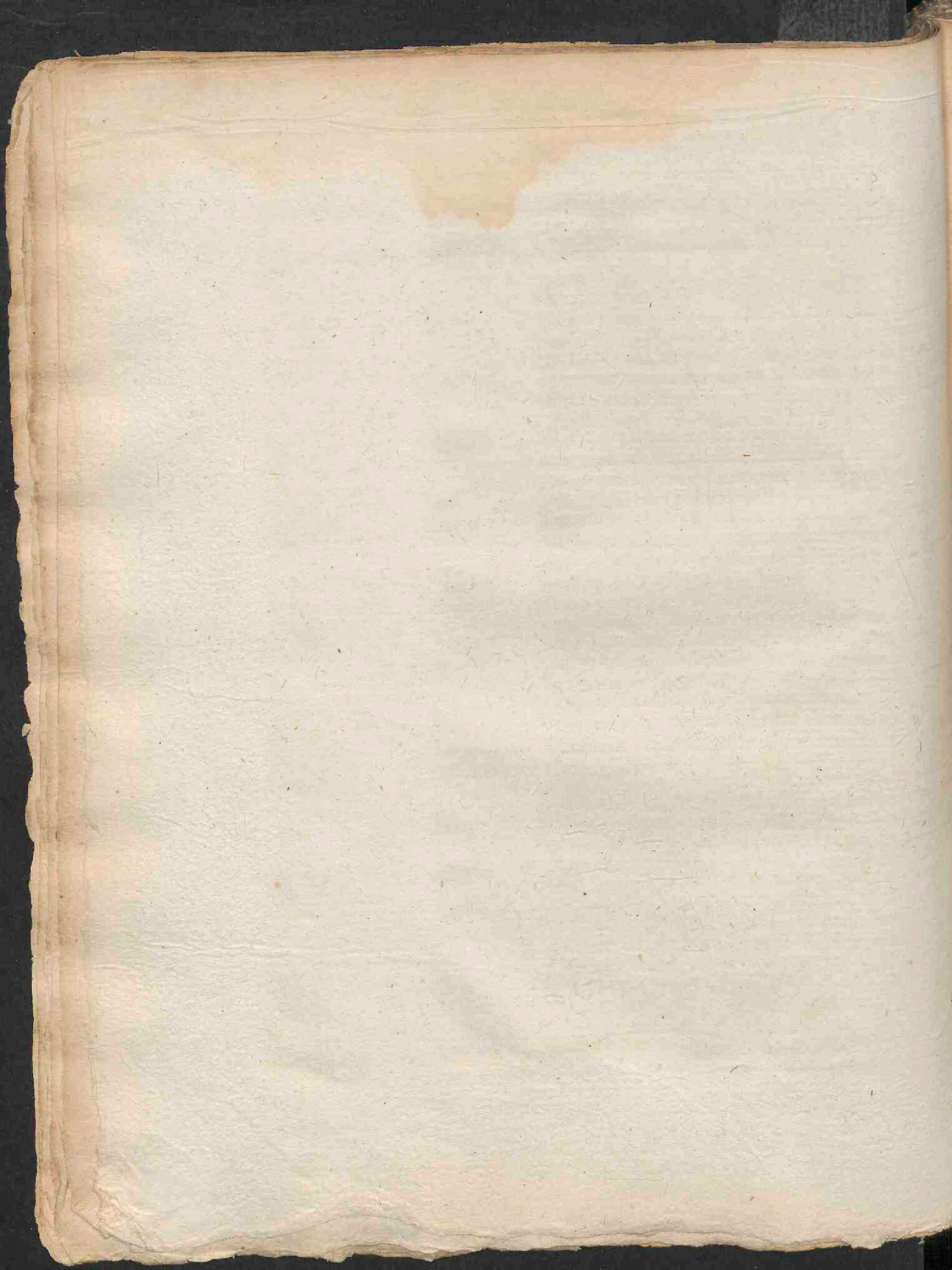
die in Religie verschillen, malkander niet moge schelden, op Lijf-straffe; als mede dat niemand eenigh oudt Loodt, Yser, of diergelijcke dinghen mach koopen, alsoo de Franssen gheheele huysen

Maendaegh, den 15. dito, zijn den Gouverneur ende den Commandeur, met enige Hoofden van het Leger alhier op het Stadhuys getraecteert; en zijn ook enige Staetsse ruiters tot Vleuten geweest, om aldaer eenige Fransoise vocragiers te overvallen; doch zijn de meeste ontkomen, en hebben der noch 12 a 13 af gekregen; de Boeren hielpen de Franssen, waer over de Staetsche ruiters haer dreigden het Dorp te plonderen, en in den brant te steeken. Op dien dagh is des avonts een Fransch Officier in den Dom begraven, en hebben op dien avondt, voor 10 uuren de ronde een persoon ontmoet, dewelke, nae dat hy ontrent een uur met haer heeft moeten gaen, sy moederlijke naeck hebben uytgetrokken, en seer geslagen en genepen, die 's anderen daegha geklaegt heeft; waer over op Vreborg Krijgs-raet wiert gehouden, voor welke alle die gene moesten komen, die de eerste ronde hadden gedaen, daer uyt sy 6 ghevanghen namen, onder welke ook de delinquanten wierden gevonden.

Woensdagh den 17. Julij, is het Huys Croonenborgh, by Loenen, van het Staten volck in besetting genomen.

Op Donderdagh, sijnder 200. Matroosen en 800 ruyters Staetsse volck binnen Vianen gekomen, en na dat sy daer 2 a 3 uuren binnen geweest waren, sijn weder uytgetrokken, en namen de 2 Fransche Sauvegardes mede, eenige Mariniers liepen aen de Leck in 't water, en schooten aen de Vaert 3 menschen doot.

Donderdagh den 18. dito, sijn de Borgemeesters en eenige Heeren van den Gouverneur alhier getraecteert. en is dat Vrouws-perfoon, van welke den 11. Junij is gewach gemackt, uyt 't Tucht-huys gehaelt, en des anderen daegs, zijnde Vrydag, voor middagh, om haar seit de rechterhandt afgehouden en



en voorts geworcht. Is alhier gepubliceert, dat alle die gene die eenige vremdelingen van buyten krijgen, om by haar te vernachten, deselve by naem en toenaem bekend te maken, ten huys van den Commandant, voor half 10 uuren 's avonts; mitsgaders van waer hare komste is, op 3 guld de boete ende arbitrale correctie.

Tussen Vrijdagh en Saterdagh, haelden het Staten Volck drie Boeren en een Fransche Sauvegarde uyt de Lagewey wech.

Saturdagh, den 20 Julij, quamen ontrent 400. Wagens en eenige schuyten met meel binnen. Des na middaghs, onder het optrekken van de Wacht, quam de schilder *Yselsteyn* aen de Majoor klagen, dat een schuyt met hoenderen naer Amsterdam soude varen, verfoekende dat deselve mochte geplundert worden, door dien men de Hollanders geen eetbare waren behoorden toe te senden, waer op de schuyt daer na geplundert is. Ontrent 6. uren wierdt het Lijk van een Frans Officier in den Dom gebracht, waer van het selve (nae dat aldaer de zielmisse gedaen was) na het pleyn van het Academie gedragen, en aldaer in deser voegen begraven wiert. Eerst quam een Jongen dragende een waffe-kaers, desen volgden twee Jongens t'samen dragende een koperen emmer met wijwater en de quaest, doen een persoon dragende het Kruis, welke volgden een Priester met een boeck in sijn handt, daer na wiert het Lijck gedragen, en wanneer het selve in 't graf geset soude worden, besprengde de Priester het graf met wijwater, en offereerde aen alle hoecken vanden kist het kruys, en begon hy daer op de benedictie te doen, welke gedaen sijnde, een yder sijns weegs ging.

Tussen Saturdag en Sondagh reden eenige Fransche Ruiters na Vleuten, alwaer de Boeren

D op

op haer schooten (meinnende dat het Staten volck was) en sy haer alsoo antwoorden, dat van de Boeren twee doot bleven, ende negen gevangen binnen gebracht wierden.

Sondaeghs morgens wierdt het Fransche Leger hier om leggende, gemonstert.

's Maecdaeghs den 22 dito, quamen eenige nieuwe troupen by den anderen; 's naermiddaghs ontrent 5 uren trokken ontrent 2000 ruyters en 2000 Voetknechten den Daetschen Dijk op, ende namen met haer vier kopere Schuytjens, drie Strucker Canon (welcke sy alhier uyt het Ammunitie-huyt gehaelt hadden) eenige wagens met Kruyt, Loof en ander Ammunitie, ende oock eenige scheepen (die sy 's voormiddaghs geprest hadden) onder pretext van Hoy te sullen halen (met Palen om Palissaden te maken; ende des nachts vertrocken noch in schuyten met Soldaten mede de Vecht op) naar Cronenborg.

Dingsdaghs voor de middag was hier binnen een Staetsch Lieutenant die hier volck werfden, 'twelck de Gouverneur verwitticht wiert, waer op voort het huys daer hy in geweest was rontom met Soldaten en Ruyters beset wiert, meynende hem te vangen; doch ist ontkomen, ende namen de Weert met alle de geene die daer saten en droncken gevangen. Des namiddags ten 1 uur is 't Huys te Cronenborgh by de Francoysen inghenomen, sijnde van haer veele dootgebleven en gequetst, onder anderen 4 Officieren doot, vande Hollanders sijn maer eendoot gebleven, en sonderlingh geen gequetsten; tegen den avont quamen de Francoysen van Croonenburgh weder, mede brengende veel veel buyt ('t welck sy uyt Loenen en daer ontrent geplondert hadden) soo van Koeyen, Paerden, alderhande Meubelen, als Silver, Goudt en andere goederen.

Van 't gepasseerde binnen Uytrecht. 51

goederen, endae en boven 160 gevangenen. Op desen dagh is 't huys te Loender-floot mede van de Francken veroverd, en de gevangenen tot 30 in het geral die des Woensdagh voor de middag hier binnen gebracht wierden, en by den anderen in de Marienkerck geset. Ten 12 uuren quamen noch 12 gevangen Officiers binnen.

Donderdagh voor de middag, den 25 Julii (sijnde St. Jacobs dagh) wilden de Papisten de St. Jacobs Kerck innemen, alwaer sy aen besigh waren, met Hamers, breeck-yfers ende andere instrumenten om de deuren op te breecken, doch wert haer door de Gereformeerden, die in menichten op de been quamen belet. Des nachts ten 12 uuren tusschen Donderdagh en Vrydagh, hadden sy weder een aenflagh daer op, doch alsoo, uyt last van de Gouverneur, tontom de Kerck, Ruyters geset waren, wiert haer defflein weder gestut.

Vrydagh den 26. dito, wierden de 8 ghevangene Staten Ruyters door een Tamboer gheloft, die den 7 Julij sijn binnen gebracht, ende sijn op dit weder 8 Spaensche Ruyters in plaets gekomen. Op dietijt sijn 2 Intendanten, als *Kolbert*, Heer van *St. Pouange*, en *Robbert*, van sijn Majesteit hier binnengekomen, eyschende dat wy op onse reperiitie 3 Maenden langh souden houden 32500. Soldaten, yder Maent bedragende 10000. guldens, waer op hem de onvermogentheydt van onse Provincie is te kennen gegeven, waer over hy seer t'onvreden was. De Heer *Kolbert* heeft meer dusdanige ampten ghehad, betoonde overal een groote besadigheyt, maer mijn Heer *Robbert*, die daer na alleen gebleven is, sijnde van slechte staet, daer hy in stond, niet langer dan twee jaren gheleden, tot een bedienaer van groote affairen is opgeklimmen, heeft sich niet gheschaemt te seggen, dat hy

op haer schooten (meinende dat het Staten volck was) en sy haer alsoo antwoorden, dat van de Boeren twee doot bleven, ende negen gevangen binnen gebragt wierden.

Sondaeghs morgens wierdt het Fransche Leger hier om leggende, gemonstert.

niet en wiste wat mededoogen ofte barmhertigheyt te seggen was; als mede dat hy wel wiste dat de Koning beloost hadde, de Privilegien en Voorrechten van 't Stift Uytrecht en de inwoonders te bewaren; maer dat hy oock wel wiste, dat die de France naem maer haten, haer niet ontien soude hem te bedriegen, &c. ghelijck veel Tyrannye als anders hier heeft begaen. Desen avont ten 10. uuren hebben de Francoisen den Tooren van het veroverde Casteel Croonenburgh laten opspringen, als mede het Dack.

Saturdaghen den 27 dito, sijn alle de Schepen, die 's Maendaghs den 22. dito geprest waren, met Hoy geladen wedergekomen. Doen quamen veel Karren met Meel hier binnen, 't welck duerde tot Woensdaght toe, wel 800. in 't getal. Na de middag sijn de Staten vergadert over den eysch van den Intendant van sijn Majesteit, den Koningh van Vranckrijk, die ook dese morgen heeft doen bekent maecken, dat hy met eenige der Heeren van de Vergaderingh van haer Edele Mogenden begeerde te sprecken. Daer op de Heeren van *Dijkvelt*, van 's Heeren *Afftsbergen*, en de Burgermeester van der *Voort* verlocht wierden om sich by de gheseyde Heer Intendant te voegen. De gheseyde Heeren, dit gedaen hebbende, hebben aen de Vergaderingh gerapporteert dat sy, na veel redenen van plicht-pleeging, van de gheseyde Heer Intendant verstaen hadden, *dat des Koninghs wil was, dat de Krijgs-lieden, die in dit Landtschap gevonden worden, door hun Edelle Mogenden, geduyrende de tijt van drie Maenden, onderhouden souden worden, ten opsicht van de Soldaten te woet en te paert, tot het getal van twee-en-dertig duysent en vijf hondert mannen; terwijl sijn Majesteit de betalingh van de soldy der Officieren op sich neemt: Dat dieshalven de gheseyde Heer Intendant aen*

aen de Heeren de Gedeputeerden drie verscheyden middelen had voorgestelt: Voor eerst, dat men het heyr van tijdt tot tijdt van quartier in 't Landtschap sou veranderen, op dat het in 't Velt sou kunnen bestaen; of dat hun Edele Mogenden hen in geldt souden betalen; of dat sy daghelijcks aen yder Soldaet een pont Osse yleesch, en een pot Biers souden verschaffen; door welcke middel het Veldt, met het koorn, dat'er noch op staet, beschut sou kunnen worden. Daer op de geseyde Heeren Gedeputeerden oprechtelijck en bredelijck de waerachtige stant der Financien, en geldt-middelen van hun Edele Mogenden, en van hun inkomsten hadden vertoont, daer uyt het geheel onmoghelijck was d'Armee, 't zy in 't geheel, of ten deel, ronderhouden: en dat sy oock vertoont hadden *wat belofte, van wegen de Koningh, schriftelijck gedaen was, toen hy de hondert een-en-tachtentigh duysent guldens deed ontfangen; te weten, dat men van hun Edele Mogenden niets voor d'aenstaende maent van October sou eyschen, volgens d'acten van den dertighsten van Junius lefleden.*

Daer op de gheseyde Heer Intendant weder gheantwoordt sou hebben, *dat de eysch, die men deed, soo veel d'onderhoudingh van 't heyr aengaet, niet strijdig was tegen de beloften, in de geseyde acte begrepen.* Hier op wiert goet gevonden de Staten van 't Landtschap van Uytrecht te beroepen, namentlijck tegen Maendag, die den negen-en-twintighsten van dese Maent sal wesen.

Maendaghs den 29. dito, sijndertwee Soldaten op de Neude ghehangen, om dat sy het Huys ten Engh hadden willen spolieren. Dese dag de Staten wederom by een vergadert sijnde, om 't rapport en d'aenbrengingh van de Heeren te hooren, aende welcken op Saturdagh lefleden d'eysch voorgestelt

is, die van weghen de Coningh van Vranckrijck, door den Heer Robert, Intendant van sijn Majesteijt, ghedaen is; na dat het rapport gehoort is, soo is nae beradingh, goet ghevonden aen d'afwesige Leden te verfoecken tegens morgen in de Vergaderingh te verschijnen, om te helpen overwegen en besluyten soo veel de geseyde eysch aengaet; 't welck door de Secretaris den Intendant bekend is gemaect. En de Heeren van Dijkvelt, van Someren, van d'Heeren Aertsbergen, van Wulven, de Burgermeester van der Voort, en d'oude Burgermeester Boot sijn daer op gedeputeert en verfocht te willen een Deductie schriftelijck instellen, 't welck vertoonen sal *de volkomen onnagelijckheit van de Provincie; en de onmogelijckheit van die geseyde eysch; 't sijn 't geheel, of ten deel, te voldoen.*

Dingsdagh den 30 Julij, is een Papiste Juffrou, op zijo Papist in den Dom in deser voegen begraven: Ontrent half negen uuren wiert het Lijck uytgedragen (gewoonlijcker wyse, behalven dat over het swarte laken over de kist, noch lagh een groot Kruys van witte sijde) naer den Dom, alwaer vele brandende Flambeauwen het selve inbrachten, en trocken doen voorts alsoo inde Kerck, voor uytquam een persoon, dragende een groot houre Kruys, welcke volghden vier personen in de rouw, met witte brandende Flambeauwen, en dos noch ses Priesters met witte hemden aen, yder mede met een witte brandende Flambeauwen, al singende, de leste van haer lieden droegh de Wy-waters qual, en haer volghde het Lijck, het welck ghedraghen wierdt nae het Choor, alwaer de Hooge Misse daer over gedaen wiert, welke gedaen sijnde, wert 't Lijck (op het laken over de kist noch geleit sijnde, een kussen van Silver-laken en daer op een Kroon) na het graf gedragen, en aldaer, na dat de Priester de kist

Van't gepasseerde binnen Uytrecht. 55

kist en het graf gewydt en gewieroockt; als mede het kruys aen alle hoecken van de kist geoffereert hadde, begraven. Dese dagh toonde den Staet de onmacht van de Provincie om den eysch van den Intendant te voldoen, als blijk by hare Resolutie.

De Heeren, die men in de voorgaende dagh verzocht en ghedeputeert hadde, hebben vertoont het ontwerp van een Geschrift, vervattende een Deductie van d'onmacht van dit Landtschap, en van andere redenen, om de welcken hun Edele Mogenden niet konnen opbrengben d'onderhoudingh van 't heyr sijns Majesteyts van Vranckrijck, die men eyscht, door hen schriftelijck ghestelt: en op de eyschingh, die daer af ghedaen is, wiert, na overwegingh, geapprobeert, en bestoren, ghelijck hier volgt.

De wijl de Koningh, dit Landtschap onder sijn macht brengende, soo goet heeft gheweest dat hy aen 't selfde, onder andere dingen, toegestaen heeft dat het niet uytgeplouderet soude worden, noch gehouden zijn de plantingh af te kopen; soo verhoopten de Staten dat men niet anders van hem sou eyschen, en dat sy niet ghenoodtsaecht souden wesen yets anders opte brengben, als 't geen sy, door een goede huyshoudingh, jaerlijcks souden over behouden, na dat zy de schulden van dit Landtschap betaelt souden hebben. En na dat de Marckgraef van Louvois, uyt last van sijn Majesteyt, de hondert een-en-rachtentigh duysent negen hondert negen-en-twintig gulden, die in hun kas gevonden wierden, wech ghenomen heeft, zijn sy boven maten verlegen gheweest, om dat waerlijck dese Penningen niet aen de Staten behoorden, maer op hun credit van d'Inwoonders van 't Landtschap op interest waren genomen; in voegen dat de billijckheit vercycht dat sy aen hen herstelt souden worden. Dat sy oock merckelijcke

is, die van wegghen de Coningh van Vranckrijck, door den Heer Robert, Intendant van sijn Majesteyt, ghedaen is; na dat het rapport gehoort is, soo is nae beradingh, goet ghevonden aen d'af-
 wesen leden te verfoecken tegens morgen in de

somme van penninghen aen hun Onderfaten en Inwoonders schuldigh waren, om dat sy veel dinghen verkocht en geleverd hadden, daer toe sy de voor-
 gedachte somme gaerne besteed souden hebben.

Dat sy, niet tegenstaende dit alles, besonderlijker daerom aengesprooken sijnde, gaerne dese blyk van hun gehoorfaemheyt tot sijn Majesteyt hadden getoont, en dese somme doen tellen, sonder yers achter te houden; hoewel sy wel hadden gewenscht, gelijk men oock aen hen had doen hoopen, dat sy hun betaling souden koonen trecken uyt dese somme van veelduysent gulden, die sy of gelicht hadden tot de betalingh van onderhoudingh van 't heyt van sijn Christelijckste Majesteyt, of daer sy sich voor ingestelt hadden; reden hebbende van sich op 't geen te verfoeken, dat men hen toegheleghd en beloofd had, dat het verlies en de schade, die de geinterfseerden in de geseyde somme van hondert en en-tachtig duysent negen hondert negen-en-twintigh gulden by dit voorval leden, overvloedigh vergolden sou worden door 't voordeel, 't welk de gemeen hier uyt sou trecken, dat men het Landtschap niets meer sou afeysschen, dan als het, door de herstellingh van de rust, middel en ghelegenheyt sou hebben om door sijn wackerheyt en voorforge yers te winnen.

Hoewel sy sedert met droefheyt, in 't geschrift van de geseyde Heer de Marckgraef van de negen de van Iulius lefleden, daer op de geseyde penninghen wech genomen sijn, hebben gesien dat men geen andere verfoeking daer in geeft, dan dat men hen niets, tot aen d'eerste van October eerste mende, sou afeysschen.

Dat sedert dese tijdt, niet tegenstaende alle bedenkelijke naerstheden, die mijn Heeren de Generael van 't heyt, en de Gouverneur van 't Landtschap

of wat voorforge en hulpmiddel men daer toe kan bybrengen.

W yders, aen de vyf Steden, daer uyt het Landtschap bestaat, sijn'er drie, te weten Wijck, Rhenen en Montfoort. die soo vervallen en arm ghe-

schap aengewend hebben, om de wanordeningen en ongelegentheden te voorkomen, die in tijt van oorlogh onvermydelijck sijn, en van de legeringen der krijgshlieden niet gheheyden konnen worden, de schade, die de landlieden gheleden hebben, soo groot is, dat sy ten meestendeel bedurven sijn, invoege dat sy, sich niet inbeelden konnen, dat men hen geldt, of d'onderhoudingh der krijgshbenden sou afeysschen, ten hooghsten verbaest sijn gheworden toen sy met d'uytterste droefheyt, door't rapport van eenige leden van hun vergaderingh, de voorstellingh, die mijn Heer d'Intendant door hen heeft laten doen, verstaen hebben, die sich hier toe uytstreckt, dat dit Landschap sich sou belasten met de onderhoudingh en woedingh van twee-en dertigh duysent en vijf hondert mannen, drie maenden langh, of yder van hen dagelijks versorgen met een pont Osse vleesch, en een pot bier, of in plaets van dat met twee stuyvers. Sy willen dieshalven wel alle in alle oprechtigheyt verklaren dat sy om de voor-verhaelde redenen gantschelijck geen geldt hebben, en dat het in de teghenwoordighe tijts gelegentheyt gantschelijck onmogelijck is gelt te bekomen; dewijl alle d'inkomst, die't Lantschap tot noch toe genooten heeft, uyt drie dingen bestaat.

Voor eerst uyt eenige revenuës van Landt en Tienden.

Ten tweeden uyt veele schattinghen op de vaste goederen.

En ten darden uyt personele impositien, op de wijn, op't bier, op't vee, op't gemael, en op eenige andere kleyne dingen van weynigh belangh.

Wat de Lantpachten en Tienden aengaet, sy sijn selfs in rijt van vrede, naeuwelijcks machtigh geweest om de gagie der Predikanten te verschaffen, en d'andere lasten van Kercken te betalen.

En wat de veele schattingen aengaet, 't is onmogelijk dat het platte landt yets daer af kan betalen, selfs de genen, die 't alree schuldigh is. Want yder weer wel dat het soo veel geleden heeft, eerst door de deurstocht der Spaensche krijghsbenden, die tot bystant der Vereenighde Nederlanden quamen, en by ghevolgh door de legeringhen der andere krijghs-lieden, dat het gantschelijck daer door verdorven is, dewyl het sich berooft siet, niet alleenlijck van zijn koorn en vruchten; maer oock van sijn vee; om dat de Ruytery soo lange tijdt, en in soo groote menigte omtrent dese Stadt gelegert heeft geweest, genootsaecht haer woeder daer te soecken; gelijk oock door de gedurige stroperyen, die soo welsy, al als d'andere soldaten hebben gedaen, niet tegenstaende de naeukenrige ordeningen, en de strenghe straffen, die mijn Heer de Generael, en mijn Heer Gouverneur opgestelt hebben, om sulcks aen hen te verbieden.

De impositien op de persoonen, sonder het vee daer in te begrypen, om dat'er by na niet meer is, waren naeuwelijcks, selfs toen het Landtschap geen overlast had geleden, machtigh om de gewoone lasten van 't Landtschap te dragen, en te voldoen, en d'interesten der sommen te betalen, die 't Landtschap van tijdt tot tijdt heeft moeten opnemen, en daer uyt, gelijk 't den Koningh belieft heeft, d'Inwoonders betaelt souden worden. En wie is'er, die niet siet dat dese impositien sonder twijffel niet het seste deel van 't geen sullen opbrengen, 't welck zy eertijds opgebracht hebben? Want dewyl men de krijghs-lieden daer af ontslaect, soo sal het onmogelijk zijn (ghelijck d'ervarentheydt alree niet dan al te klaerlijck toont) de ghedurighe fraudes te voorkomen, en te beletten, die de Burghers en Inwoonders onder dese deckmantel sullen bedryven, wat regelingh men oock daer toe aenwendt,
of,

of wat voorforge en hulpmiddel men daer toe kan bybrengen.

Wyders, aen de vyf Steden, daer uyt het Landtschap staet, sijn'er drie, te weten Wijck, Rhenen en Montfoort, die soo vervallen en arm ghe worden zijn, dat het onmogelijk sal wesen dat der selfder stedelinghen eenighe impositien betalen. Amersfoort bevind sich oock in soodanige ongeleghentheyde. soo om dat de koophandel daer ontbreeckt, en gantschelijk ophoudt, als om't verlies, dat het in dese kommerlijcke tijdt heeft geleden, dat het niet waerschynelijk is dat men door de impositien daer yets, wat het oock sy, sal bekomen. En't geen, dat d'lawoonders van dese Stadt Uytrecht sullen betalen, sal niet veel bedragen, om dat, dewijl sy d'inkoomsten van hun goederen niet genieten, de vertseringh niet groot sal sijn, en by gevolg de impositien weynigh opbrengen. De Menschen sullen ten meestendeel geen of weynigh wijn drincken; en in plaets van bier sullen sy sich van andere drancken dienen; die sy selven sullen koken; in plaets van tarwe en rogh sullen sy erten, boonen, garst, haver en andere diergebjke dingen eten, daer men in dit landt noyt in vierte belastingen heeft willen of durven opleggen, ten opsicht van d'armen.

Daer is dieshalven geen andere middel, als gelt op interest te nemen. Nu, daer is niet de minste schijn om gelt buyten't Landtschap te soeken, dewijl over al credit ontbreeckt, en d' Inwoonders van't Landtschap soodanigh van alle ghereet gelt ontbloot sijn, uyt oorsaeck van de gelden, die men opgenomen heeft, en sedert heeft men soo weynigh daer af ontfanghen, uyt oorsaeck van de verwoestingen der huysen, en't gebreck van de koophandel, dat het onmogelijk is de somme, die'er geeycht

eyfcht wordt, in 't geheel Landtſchap te bekomen ja al 't gelt, dat 'er noch overigh kan wesen, ſal niet genoegh ſijn om van broodt, en van d' andere noodzakelijckheden te verſorghen, die men in deſe winter van noode ſal hebben.

En indien 't ooghmerck van mijn Heer d' Intendant was de *Krijgs-lieden in ons Landtſchap te legeren* en hen van tijdt tot tijdt van quartier en wijck te doen verwiffelen, *niet tegenſtaende de voormaerden die 't den Koningh belieft heeft daer aen te bewilligen en het geſchrift, 't welck mijn Heer de Marckgraef van Louvois ghetekent heeft*, of hen in de Stadt te Huys veſten, en dit om dat de Staten niet de lijttocht, of de penninghen kunnen verſchaffen, die men van hen eyfcht, ('t welck wy niet van de goedertierentheyt van ſijn Majesteit, die ſoo vermaert is, noch van de beſcheydentheyt van mijn Heer d' Intendant kunnen gelooven) ſoo vinden wy ons, door onſe plicht, en tot d' ontlaſtingh van ons gheweten, verbonden hem te verwittigen, dat wy oorſaek hebben om te vreesen dat men in Hollandt en elders ſijn voordeel daer mee ſal doen, daer veel van de rijckſte en aenſienlijckſte Inwoonders van dit Landtſchap in groot getal ſich hebben vertroocken, om hen t'over-reden daer te blijven; 't welck een ſeer onverbeterlijcke ſchade voor dit Landtſchap ſou wesen, daer door d' andere Burgers en Inwoonders tot d'uyterſte elende gebracht ſouden worden; invoegen dat veel van hen van honger ſouden ſterven; 't welck ten hooghſten bedroeft en beweendlijck ſou ſijn: en echter ſouden de krijghsbenden van ſijn Majesteit niet langh kunnen beſtaen, om dat hen alle dingen ſouden ontbreecken.

Wy verſoecken dan ootmoedelijck van u, dat het u belieft de moeyte te doen van dit geſchrift te lezen, t'overwegen, ende waarheydt van 't geen dat

goede quantiteyt Ruyters na Gorchum, die te Leerdam in dier voegen onthaelt wierden, dat niet alleen eenige Schuyten metgequetsten ende op andere plaetsen aenquamen, maer veele door de doot ende gevanckenissen het wederom-komen vergaeten, ende is onder andere een Compagnie by den

dat het inhoudt, te ondersoecken; en wy versekeren ons dat ghy'er in sult vinden, en u volkomenlyck over-reden dat het onmogelyck is uw voorstellingen te voldoen, en dat ghy dieshalven, naer uw gewoone bescheydenheit, ons daer af sult ontsaen. En indien dit ('t welck wy echter niet verhoopen) niet kan gheschieden sonder andere last van de Koning, of van 't Hof, soo bidden wy u dat het u belieft dese aengename dienst aen ons te bedrukken, en dese vertroostingh aen onse arme en bestant Inwoonders te geven, dat gy tot hun voorstant schrijft, en ondertuffchen de saken in die stant houdt, daer in sy heden staen.

Tusschen Dingsdag en Woensdag, hebben 48 Staetsche Ruyters de brantwacht van de Françoisen overvallen, een Vaendel genomen, nevens eenige gevangenen, ende veele doot geslagen, ja hebben by na in de trenchementen van de Francen ge-weest.

Woensdag den 31 dito, is weder een Princen Tamboer geblindt binnen gebracht.

Den 2 Augusti zijn de Soldaten van het veroverde Kasteel Cronenburg uyt de Marienkerck genomen, ende eerst in 't Wittevrouwe Kerckjen, daer na in het Duytschen-huys Kerckjen geset, om datter al in de 50 van haer uytgebroken ende ontkomen waren. Doen sijn veele Karren met Koufen, Schoenen en Laersien hier binnen gekomen, ende werden Saturdag daer aen, aen yeder Compagnie, by provisie negen paer uytgedeelt. Op desen Vrydagh ende daeghs daer aen, ontstont een morren onder het volck, als dat Sondaghs onder de Predicatie geplondert souden worden, waerom veele lieden door vreesse van dien, niet alleen haer goederen verberghden; maer selfs oock niet dorsten in de Kerck gaen. Eenige Heeren sijn ghecommitteert,

om den Intendant te begroeten, op het stuck van den vorigen eysch geschiet, maer den Heer Intendant heeft nergens naer de redenen van de onmacht, en van andere dingen, die hem seer groot voorgesteld wierden, willen luysteren; soo wien den wederom versocht de Heeren daer toe op den achten deles gedeputeert, als de Heeren van *Dijkvelt*, van *Someren*, van de Heeren *Aertsbergen*, van *Wulven*, de Burgermeester van der *Voort*, en den ouden Burgermeester *Boot*, om nochmaels aan de *France Overste* (dewijle d'Intendant niet te versetten was,) een vertooningh van de *Iwacke Itack* van *Utrecht* te doen.

Saturdagh den 3 dito, 's morgens heel vroegh sijn hier uytgereden in twee troppen, 48 Karren met Meel na *Naerden*, gheconvoyeert worden by een Compagnie Ruyters, den eersten troep bestaende in 21 Karren, is geheel verdestruceert door eenighe Mariniers, ende is al het Meel in 't water gheworpen; den tweeden troep, bestaende in 27 Karren, is het ontkomen. Den Intendant, die op Vrydagh, den 25 Julij, van weghen sijn *Maestricht* steyt hier ghekomen was, zijn weder vertrocken. Dien selven dag sijn mede twee Compagnien *Switsers*, ende een Compagnie *Fransen* van hier uytgetrocken na *Amersfoort*.

's Maendaeghs den 5 dito, is alhier ghepubliceert, dat de *Borgers* al haer geweer, bchalven haer zijdt-geweer, op het *Stadtbuys* moeten brengen binnen de tijdt van twee dagen, op de boeten van een *Rijckxdaelder*.

Dingsdagh sijn weder twee *Sammereusen*, ende twee *Lichters* met Meel hier binnen ghekomen, ende oock drie *Sammereusen* met tonnen vol Meel.

Donderdagh 's morgens, vertrock van hier een goed

goede quantiteyt Ruyters na Gorchum, die te Leerdam in dier voegen onthaelt wierden, dat niet alleen eenige Schuyten met gequetsten ende op andere plaetsen aenquamen, maer veele door de doot ende gevanckenissen het wederom-komen vergaten, ende is onder andere een Compagnie by den anderen geweest, van welcke maer vier mannen sijn weder gekomen, en hebben, om de gequetsten in de andere Gasthuysen beter te forieren, 't Pest-gasthuys mede aenghesproocken, alwaer sy haer siecken uyt de andere Gasthuysen brachten.

Vrydaghs den 9 dito, is de publicatie, aengaende het geweer geitereert, in deser voegen, dat alle Borgers, die eenigh geweer hadden achter gehouden, ofte noch niets van het selve gebracht hadden, voor de Sondagh het selve moesten brengen, op de boeten van 100 Rijcksdielders, ende den aenbrenger 10 Rijcksdielders, mits dat des selfs naem noch verfwegen soude worden. Op dito isser weder op de Neude een Soldaet gehangen, om dat hy wilde overloopen.

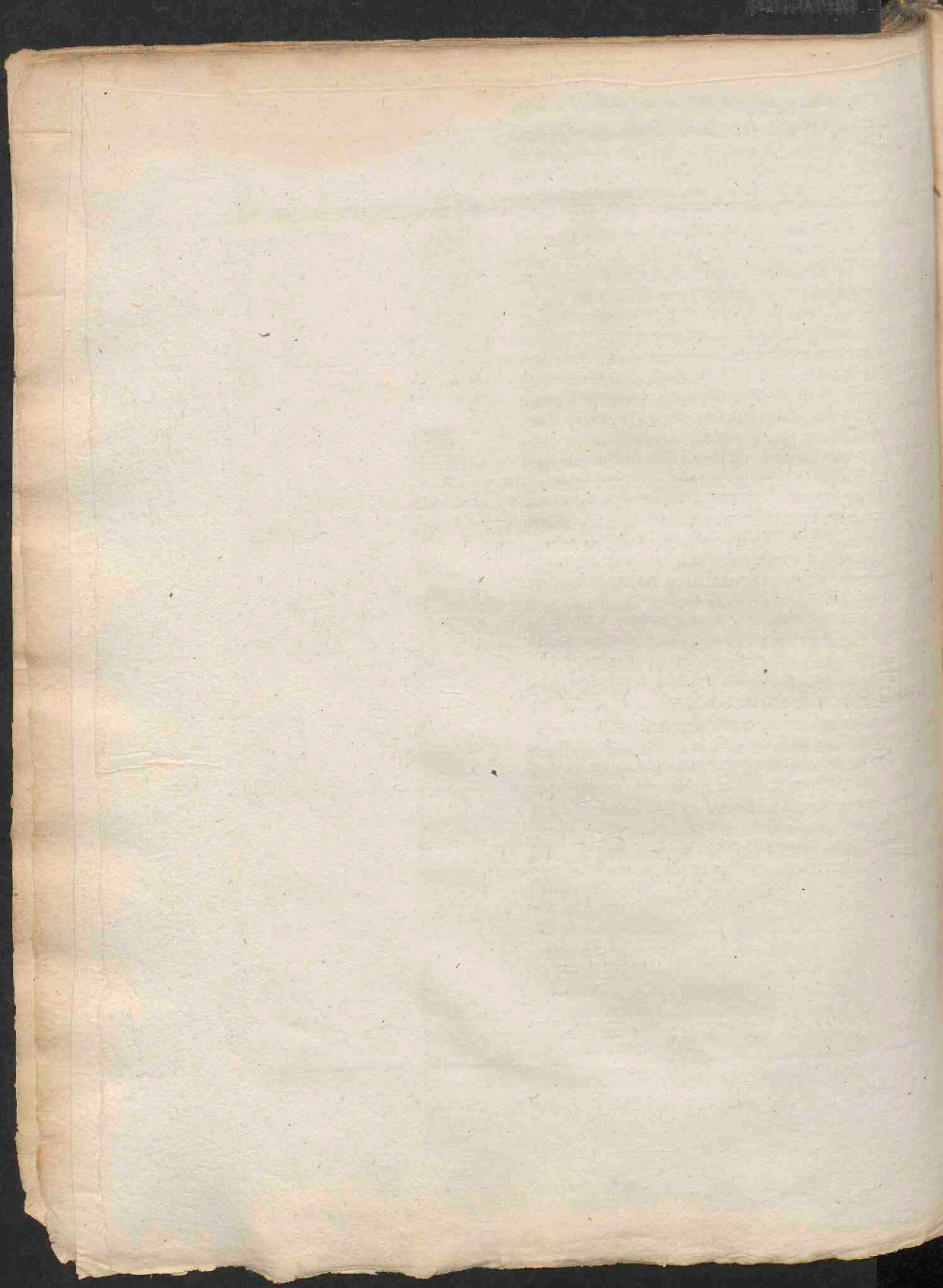
De Staten dan siende dat den Intendant niet te versetten was van sijn voornemen, hebben sich geadresseert aen den Hertogh van Luxemburgh, resolveerde aen Monsieur de Louvois en Pompane, te schrijven daer van den inhoudt was, dat,

De Staten, door de d'Intendant gesommeert sijnde, om ordre te stellen in d'onderhoudingh van twee-en-dertigh duysent vyf hondert mannen van des Koninghs krijghs-benden, hebben door veel overtuygende reden aen hem vertoont, dat her aen hen gantschelijck onmogelijck is sulcks te doen. En, op dat hy hen te berer sou kunnen onderfoecken, en naer de waerheyt van 't geen vernemen, dat daer in is begrepen, soo heeft men alles in een Memorie vervaect, dat men aen hem heeft gegeven, en hoe wel

wel wy niet twijffelen of hy fal daer door gantsche-
lijck over-reedt worden, dat het Landtschap niet
over dese faeck behoorde gemoeyt te worden, im-
mers niet voor dat het in fijn geheel herftelt is; foo
hebben fy, in geval het miffchien daer over ge-
moeyt wierdt, geoordeelt dat het ten hooghten
nodigh voor d'arme Inwoonders van dit Landt-
fchap fou wesen, dat het aen uw Excell. beliefte
het geficht op de gefeyde Memorye te wenden, en
de felve gunftighlijck t'overwegen, met verfeke-
ringh ter goeder trouw, en in een goedt geweten dat
het niets begrijpt, dan die ware gefteltheyt van de
faeck, en dat 'er niet is, 't welk yder van hem niet
bereydt is met eede te bevestighen.

Dat, niet tegenftaende alle d'ordeningen, door
mijn Heeren, de Hartogh en de Gouverneur op-
gerecht, de Ruytery de Landen in diervoegen
heeft afgeloopen, gelijk fy noch dagelijks afge-
loopen worden, dat, dewijl fy alreede van Graen,
van Vruchten; en ten meeftendeel van hun Ved
ontbloot fijn, *de landtlieden*, door gebreck van
Hooy en Stro, niet fullen *konnen beftaen*, 't welk,
gelijk wy uyt de mond der Baljuwen verftaen heb-
ben, oorfaeck is van dat van tes deelen de vijf wel
verlaten fijn, invoeghen dat door dese middel de
landen brack en ongebouwt blijven.

Al't geen, dat mijn Heer d'Intendant op onse
vertrouwingen heeft geantwoort, is dat 't Lan-
fchap van Gelderlandt, 't welck een weinigh min-
der aen de Straet der Vereenighde Nederlanden op-
bracht, dan dit Landtschap, de felfde belaftin-
ghen, die men onsafeycht, heeft beloofst te beta-
len. Maer men moet hier toe weten, dat dese re-
gelingh tuffchen de Vereenighde Nederlanden in
't begin der oorlogen tegens de Koningh van Span-
jen is gemasckt, en dat toen by na alle jaren de hey-
ren



avonts was het geheele Leger buyten in de Wapen-
nen, en alle Musquettiers die de wacht hadden in de
Stadt, mosten op de Wal, alwaer sy te samen drie-
mael farlie schooten, en wierden de 16 ghestuc-

ren hun legerplaets in Gelderlandt namen; gelijk
het oock andersins meer, dan d' andere Landtschap-
pen, met besettinghen was belast, om dat het op
de grensen van desen Staet lagh; 't welck altijd tot
aen heden is gebleven: doch dat het Landtschap van
Gelderlandt, sonder dese opsicht aenghemerckt,
sonder verghelijkingh veel machtigher in sich selfs
is, dan dat van Uytrecht; dewijl het eerste uyt veer-
tien of vijftien Steden, en het onse slechts uyt vijf
bestaet: dat yder der drie groote Steden van Gelder-
landt, Nimmegen, Sutphen en Arnhem, met
Uytrecht gelijk geacht konnen worden, en dat de
kleynen die van Rhenen, Wijck en Montfoort,
in dit Landtschap ghelegghen, verre overtreffen: dat
de landen van 't Quartier van Nimmegen, die niet
meer dan een darde deel van Gelderlandt sijn, in
hoegrootheyt en hoedanigheyt soo machtigh sijn,
als alle de Landen van het Landtschap van Uyt-
recht, &c.

Saturdagh, den 10. dito, sijn hier 10. gevangens
geloft door een Princen Tamboer.

Sondagh is alhier de Soon van Bijlevelt in den
Dom gewijdt, en gekruynt door den Bisschop Ner-
cassel, en heeft als doen sijn eerste Misse aldaer
gedaen.

Maendagh, den 12. dito, hadden Gouverneur
eenige Boeren Schouten tussen Woerden en Uyt-
recht ontboden en bekennt gemaect, dat sy hare
respective huyslieden souden aensseggen, dat sy ha-
re beesten op het kerckhof of elders anders by mal-
kanderen souden jagen, en de goederen in de kerck
brengen.

Dinghsdagh, den 13. dito, 'smorgens trocken
veel ruyterije en eenigh voetvolck de Leytsche
Waert op (met intentie, soo men hier seide) om
Woerden te gaen plunderen, doch quamen 's naer-
E middaghs

middaghs weder sonder buyt, als alleen eenighe weynighe waghens met Voeder by haer hebbende, die haer dier ghenogch stonden, nadien door het Staten volck eenighe van de Francen doot schooten en ghevangen namen. Als doen wierden oock de Schouten van de Achterbuerten alhier aenghefeyt, dat sy de gelegenthey van de huysjens, in hare buerten souden hebben op te schrijven, om daer Soldaten te logeeren.

Woensdagh wierdt door eenige Catholijcken aeden Gouverneur verfocht, dat, vermits daegs daer aen soo hoogen Heyligen dagh sou wesen, dat de Ghereformeerden nevens haer gheconstringeerden mochten worden haer huysen te moeten toehouden; doch het wierdt afgelagen. Des morgens sijn eenige wijven aende Borgemeester Hamels huys gekomen, hem uytmakende voor een Schelm, Landverrader, Sleutel-drager, ende andere dingen meer, dreyghende hem onder de voet te halen, en sijn huys te plonderen, doch is noch niet geschiet.

Donderdaghs voor de middagh, den 15 dito, wiert alhier gepubliceert, dat die lieden, die de Soldaeten in huys hebben, ter weeck tot Servitiegeldt van yder souden ontfangen seven stuyvers; het welck betaelt soude worden van die ghene die van de inquantieringh bevrijdt zijn; waer op de Heeren van de Vroetschap, vergeselschapt met de Aelmoestniers-Heeren, de Steegen en Straeten, naest aen de Wallen gelegen, gingen besigtigen, om yeder van die huysen soo veel toe te voegen als sy bergen kosten; ende vermits desen dagh is, nae den ouden stijl, Marie Hemelvaert, en na den nieuwe stijl St. Louys, wordende gehouden voor den dagh van de Koningen van Vranckrijck, soo wierde den naermiddagh een France predicatie in den Dom gedaen, ende Musijck ghespeelt en ghesongen; des

avonts was het geheele Leger buyten in de Wapen-
nen, en alle Musquettiers die de wacht hadden in de
Stadt, mosten op de Wal, alwaer sy te samen drie-
mael sarsie schooten, en wierden de 16 ghestuc-
ken op de Wallen, en de 13 in de verlooren bogaert
tot driemaal geloft, met groot gejuych in 't leger, en-
de geroep *Vive la Roy*. Op dito quamen hier door
ontrent de 300 Boeren, so van Amersfort, 't Hoo-
gelandt als elders, om Schanfen en Forten te maec-
ken; oock sijn de Spaensche Ruyters geloft, die den
6 Augusti sijn binnen gebracht. De Staten hebben
heden geresolvoert wederom aen de Heeren van
Louvoys en Pomponc te schrijven dit navolgende.

*Mijn Heer, wy nemen de wrymoedigheydt van met
de post van den 19 van de tegenwoordige Maent, aent
u te schrijven, om aen u het gheschrift deelachtigh te
maecken, dat wy aen den d' Intendant vertoont hebben:
Maer dewijl wy wreesden dat het Pacquet niet in uw
handen gekomen mocht wesen, soo hebben wy dienstigh
geacht een tweede af-schrift aen u te senden, en by dese
gelegentheydt daer by te voegen, dat mijn Heer de
Hertogh van Luxenburgh goet gevonden heeft vijf
duysent mannen te voet in dese Stadt in te logeren,
en 't overige van sijn heyr in de Voorsteden, en dat,
naer 't gebruyck van 't Landt, de huys-warden voor
yder weeck seven stuivers aen yder Soldaet tot ser-
vys-geldt sullen moeten geven. Men moet oock
veel wacht-huysen maecken, soo voor de Ruytery,
als voor het Voet-volck, met schilder-huysjes voor
de Schildt-wachten; het welck alles tot een seer
merckelijcke somme op-klimt. Men arbeydt oock
met Magasynen voor 't gebruyck van de Ruytery
te maken; en daer door wort het weynige, dat noch
in 't Veldt overghebleven was, verdorven, en
gantschlijck verniet. *Mijn Heer, bewys aen ons dese
gunst van alles met een gewoone goetheydt, en voorzicht-
tigheydt**

tigheydt aen te mercken, en lijdt niet dat men ons bo-
ven onse krachten belast, en dat men uyt des Konings
naem van ons het geen eyscht, dat wy niet machtig zijns
op te brengen.

Vrydaghs den 16 dito, hebben de boeren van
Emmenes (als gestelt sijnde op 500 voeders Hoy)
eenige wagens beginnen in te brengen.

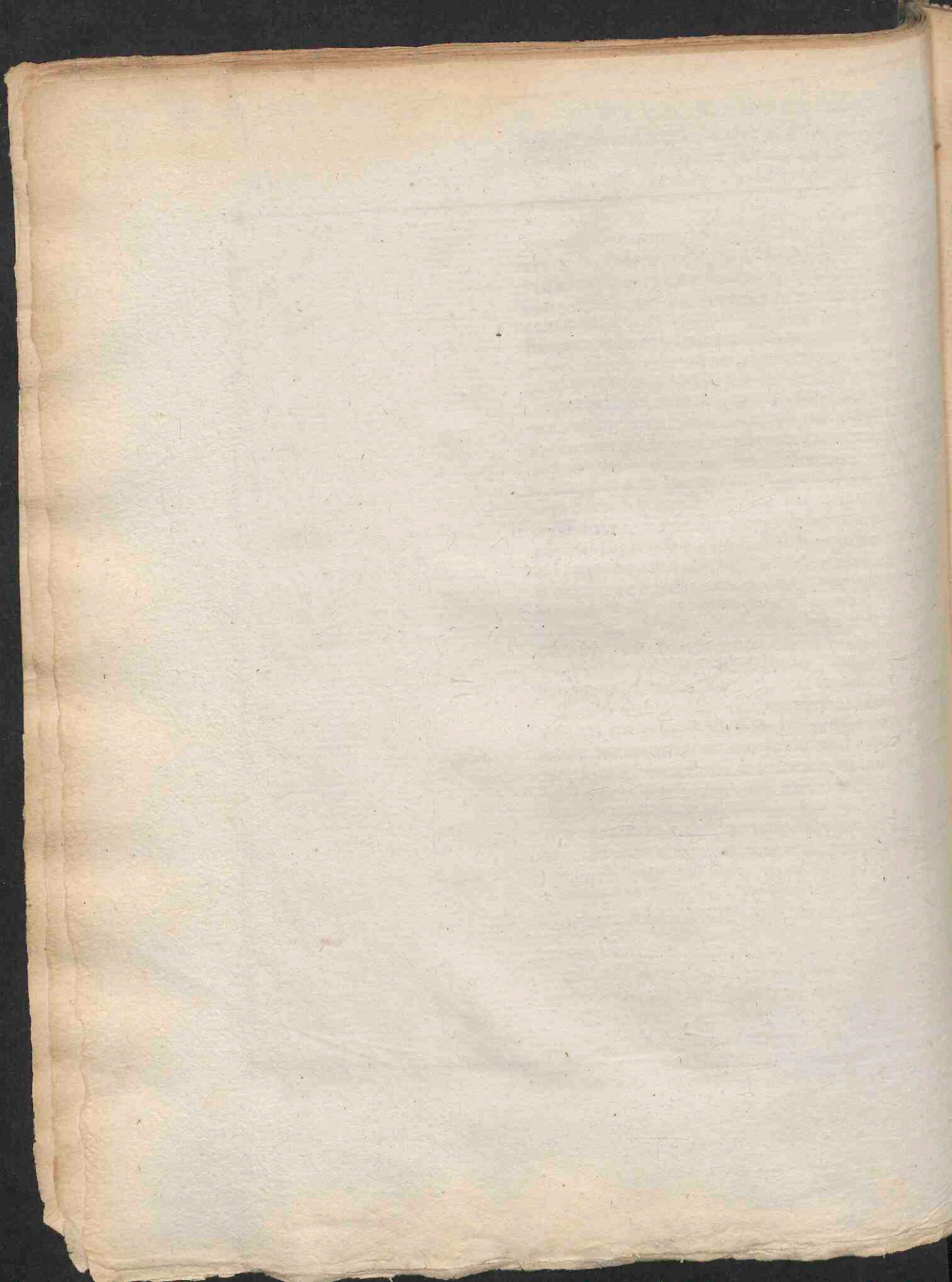
Sondag den 18 dito, begonnen de Catolijcken al-
hier een Biddagh van 40 uren in den Dom te hou-
den, ende is op dito aldaer gepubliceert, dat men de
Heylige dagen gewoonlijker wijfen niet meer sou-
den houden, maer sijn alle gesteldt op den nieuwe
stijl, om volgens die te vieren.

Dingsdaghs 's morgens den 20 dito, wiert het Le-
ger hier om leggende gemonstert, ende wiert op des
naermiddaghs de processie in den Dom omghedra-
gen, na dat sy eerst aen den Gouverneur verfocht
hadden het publijck te mogen geschieden, 't welck
haer wiert afgeslagen.

Woensdaghs den 21 Augusti, wierdt hier door
gevoert het doode Lichaem van de gewesenen Gou-
verneur van Rijnberck, in 't Princen Leger ont-
hoofst, ende sijn des avonts hier ghevangen binnen
gebracht 7 Marineesen ende 2 boeren die sy by
den Deurslagh gekregen hadden. Op dien dag zijn
de Dragonders, buyten de Weert-poort, aen de
Westzijde van de tweede brugh, tot de Roode
brugh toe, geinquartiert.

Donderdaghs, den 22 dito, is voorts alle de Ge-
vallerye mede in de Voorsteden geinquartiert; ^{als}
mede de meeste Infanterye in de Stadt rontsom de
Wallen, en naest ontrent de Poorten, soo veel het
mogelijck ware. Op dito heeft den Bisschop Ner-
cassel in de Dom gevormt.

Vrydaghs den 23 dito is de rest van de Infan-
terye, die noch niet geinquartiert en was, mede in de
Stadt



Marquis gelogcert was; doch hadde alle beyde seer weynigh te beduyden. Heden bequamen de Staten antwoord op haer brieven van d'Heer de Louvois,

Stadt gefouriert. Op dito is het Huys te Pouderoye by het Princen volck ingenomen.

Saturdaghs, den 24 dito, viel een rencontre voor te Camerick, ende brachten de Francen 10 ghevangens mede; doch lieten wel 3 a 400 mannen achter, daer onder een Marquis, die doot bleef, ende noch eenige soo hooge als mindere Officiers.

Sondaghs, den 25 dito, gingen eenige ghevangens van hier, om tegens den Marquis geloft te worden. De Francoysen begonnen alhier al haer Artillerie binnen te brengen; ende is op dien dagh oock weder een rencontre voorgevallen; doch den uytflagh daer van is onbekent.

Maendaghs, den 26 dito, quam den dooden Marquis binnen, als mede de voornoemde ghelofte gevangens, door dien sijn Hoogheyt wilde hebben dat men haer haer volle montceeringh soude restituereen, 't welck geschiet is.

Dingsdagh, den 27 dito, wierdt den dooden Marquis in den Dom, in deser voegen begraven: Voor uyt reeden de Trompetters, hebbende rouwbanden om haer hoeden, sijnde de trompetten eniger maten geobtureert, ende met Floers omhangen; doen volghden de Ketel-trommels, met swarte Bay overdeekt; daer na twe paerden geheel in den rouw, op het eerste sat een perfoon geheel in 't swart, aengedaen met de Wapenen van den overledenen, met een blooten degèn in sijn handt: hier naer quam een Carosse daer het Lijck in stondt; by het Lijck saten twee Priesters, met brandende Was-kaerffen; achter volgden 6. Trompetters, als vooren voorsien; doen vele voorname Officiers, nevens 3. Compagnien Ruyters, welckers Standaerden met floersfricken voorsien waren. In den Dom komende, stonden 16 Priesters, alle met brandende Was-kaerffen, die doen voor het Lijck gingen; 't welck

gedragen wierdt van 8 Officiers, boven 4 Colonnellen die de slippen ophielden; achter het Lijck volghden wel in de twintigh Officiers met brandende flambaeuwen. Terwijl het Lijck begraven wiert, in de Capelle onder het Orgel, staecken de Trompetten, ende loften de Ruyters de Carbynen ende Pistoolen, tot twee reyfen toe.

Donderdags den 28 Augusti, zijn van hier uytghereden 20 waghens na Campen, om sout voor onse Stadt te gaen halen, alsoo alhier van het seifde een groot ghebreck was. Op dito zijn 450 Franse Soldaten hier binnen gekomen.

Vrydags, den 30 dito, zijn hier van Bommel noch binnen gekomen 1150 Franse Soldaten.

Tuffchen Donderdagh en Vrydagh, is de brandwacht, door het Princen volck, van Lubbenes wech gehaelt.

Tuffchen Vrydagh ende Saturdagh, is een groot allarm alhier onder de Franfen geweest, soo dat sy den geheelen nacht in wapenen waren: meynende dat de Prins van Orangie voor de poort quam.

Saturdag, den 31 dito, hebben sy noch 4 velstucken na de Vaert ghevoert; ende sijn alhier noch 500 Soldaten weder binnen ghekomen, ende op alle advenuen van de Stadt wierden Slagh-boomen geset, voor overvallen; en hebben hier ende daer in de huysen gaen visiteeren of nergens geen gheweer verborghen was: als doen wierdt den vierden penninck geeyfcht, ende ghenomen van alle uyt de Stadt gaende goederen, seer veel verschillende van de tienden penninck door Duc d'Alba geeyfcht in 't jaer 1571. ende hebben op dien tijdt al het geldt van de Comptoiren oock weder willen lichten. Op dien avont ontstont een brant in 't Paus-huys (Logement van den Hartogh van Luxemborgh) ende des Sondags in het Duytsche-huys, alwaer een Fransch

Marquis gelogeert was; doch hadde alle beyde feer weynigh te beduyden. Heden bequamen de Staten antwoord op haer brieven van d'Heer de Louvois, zijnde van desen inhoudt. *Mijn Heeren,*

Ick heb de brief ontfangen, die 't u belieft heeft op den dertienden van dese Maent aen my te schrijven, nevens de Memorie, die daer bygevoegt was. Ick twijffele niet hier aen, dat al het geen, 't welck daer in staet, waerachtigh is. Maer gelijk het in een tijdt, als dese, niet mogelijk is dat de Koningh tot uw verlichtingh al 't geen doet, dat hy wel sou willen doen, en 't welck hy hier na sal doen, als de Vrede gemaeckt wordt, *soo moet gy een poogingh op u selven doen, om aen sijn Majesteit die bystant te bewijzen, dewelcke hy van u versoekt.*

Maendaghs, den 2 September, zijn van hier 2 Regimenten Soldaten vertrocken.

Dingsdagh, den 3 dito, is alhier een Soldaet op de Neude levendigh gerabraeck, om dat hy eenigh volk aen der Princen kant hadde overgebracht, ende noch meer socht te doen. In de 20 waghens, die op Donderdagh den 19 Augusti van hier uytgereeden waren naer Campen, sijn met sout geladen weder binnen ghekomen: doch de Francen wilden 't gene verkocht was voor 34 guld. daeren boven tot accys noch hebben 48 gulden.

Woensdagh, den 4 dito, is de publicatie van het geweer nochmaels gereitereert, in dier voegen, dat die gene, die het noch by sich hadde, het op dien selven dagh noch op het Stadthuys moesten brengen, op de voorige boeten van 100 rijcksdielders, ende dat die ghene die de gheseyde penninghen niet en kosten opbrengen, aen den lijve souden ghestraff worden. Item, dat alle die Soldaten in hare huysen hadden, haer voordeuren noyt ('t sy nacht ofte dagh) mochten in 't nacht-flot sluyten, op dat de

Soldaten altijd konden uytkomen, op de boeten van
3 guldens. Dit volgende wiert mede gepubliceert.

*Declaratie van den Koninck van Vranckrijk,
tegen de Inwoonderen van Gelderland,
Over-Yffel, en 't Sticht Vyrecht.*

Van wegens den Koninck.

Zijn Majesteit wel geïnformeert sijnde, dat een
groot getal Inwoonders van de nieuwe geconquesteerde
Landen door sijn Armeen in Hollandt, hare Landen
ruyten, huysen en erven geabandonneert en verlaten heb-
ben, en elders sijn, zijn Majesteit willende haer dwin-
gen om weder te komen; ordonneert en gebiedt wel ex-
presselyck aen de Eygenaers van de geseyde Huysen
alsuo geabandonneert sijnde, om daer weder te komen
woonen, ende dat binnen het eynde van dese loopende
maent, sonder langer uytstel, op pene, dat de tijt ver-
streecken sijnde, confiscatie van alle hare inkomsten sal
wesen, en te sijn verobligeert om yder dagh te doen be-
talen 50 guldens tot onderhoudinge van de Troupen
van zijne Majesteit; en by faute van betalinge, sullen
hare Huysen gerafeert, en de plantagien omgekomen
worden. Gebiedt en ordonneert zijne Majesteit aen
zijne Luytenants Generaels, Commandeurs van sijn
Troupen, sijnde in de geconquesteerde Landen, sullen
aen den Heer Robbert, Intendant van de Justitie
Politie, en Finantien over de selve, tot sijnen regarde,
de handt te houden aen de Executie van dese teghen-
woordige, dewelcke zijne Majesteit, &c.

Donderdaghs, den 5 dito, reden dien avondt
200 Ruyters van hier na Yffelsteyn, die de Bergers
constringeerden de bruggen in Capel ende Lopick
af te breecken: ende volghden des nachts wel
200 schuyten, nevens groot convoy, 't welcke
in

in Capel, Lopick ende Benschop alle beesten en voeragie mede nam.

Vrydaghs, den 6 September, 's morgens ontrent half acht uren, quamen eenige State Ruyters by het Louvenhoutjen, van waer sy de brant-wacht wech haelden, waer op alle Soldaten, die by de Rode brugge, aen de Fortificatien werckten, in de Stadt quamen loopen, waer door een groot alarm ontstont; yder sloot zijn huys toe, meynende dat het volck van den Prins van Orangien voor de Stadt was; doch bevondt men naderhandt wat het was; ende was in dese troebelen een Borger, welke seyde sich te verblijden, dat onse verlossingh door den Prins van Orangien (daer hy soo seer na verlanght hadde) op handen was, 't welck ter ooren quam van den Goeverneur, waer over hy op Saturdagh, den 7. dito, (na dat zijn geheele huys eerst wel gevisiteert was, of geen geweer of yets anders verborgen waer) tot den Geweldighe ghevanghen ghebracht wierdt; doch wierdt, na dat hy een dagh 4 a 5 geseeten hadde, weder los gelaten.

Sondaghs, den 8 dito, wierdt de gantsche Infanterie gemonstert, 't welck gedaen zijhde, verrocken den Hertogh van Luxemburgh, Stoupa en Mombas, met alle voetknechten, uytgesondert die de wacht hadden, boven 5 Compagnie Dragonders, ende veele andere Ruyterye te schiep, naer Woerden, mede nemende 5 Stucken Canon, verscheyde waghens met schuppen, spaeden, kruyt en andere Ammunitie, als meede veel kleyne schuytjes, Palen om Palissaden te maecten, ende namen dien dagh Woerden wederom in besettinge.

Tusschen Dingsdagh en Woenstdagh, wierdt al het vlees uyt het Vleeshuys in de Nieuw-straet gestoolen, zijnde wel over de 600 ponden.

Saturdagh, den 12 dito, wierdt het volck wederom gemonstert, ende reden des Sondaghs eenige Dragonders en Ruyters om voeragie ontrent Yffeltteyn te halen, 't welck den Commandant daer niet wel aenstondt, die doen ordre gaf daer op te schieten, waer door een Ritmeester doot geschooten wierdt. Op dito hebben de Francen te Woerden de Lutersche Kerck ingenomen, ende de selve met Hoy gevult.

Op den 12 defes vertoonden den Heer van Dijkvelt, aen de Staten een inhoudt van een brief, die hy aen Louvois en Pompone hadde geschreven, dienende tot antwoord op de sijne, van den 20 passato, zijnde als volght.

In Julio verleden heeft d'Intendant Robbert ons geverght, het onderhoudt van twee-en-dertig duysent vijf hondert Soldaten, of een considerable somme Rijcksdielders, in plaetse van dien, ende dat voor den tijdt van drie Maenden, die by hem ghe-noemt werdende de resterende Maenden van Campagne, alsoo de Koningh gewoon is in de selve minder soldye te geven, en dat na deselve Maenden dan de last sou cesseeren, onder verklaringe dat, in ghevalle sulcks niet en wierde ghepresteert, of opegebracht, dat sy dan de Armee van den Koningh op de dorpen souden logeeren, ende in het eene Quartier, de middelen van subsistentie mancquerende, in een ander verleggen, ende daer na in de Stadt by den Burger bilietteren Wy hebben getracht, en by monde, en by geschrifte, te doen sien, dat diergelijken eysch niet en behoorde te werden ghedaen, soo ten aensien van conditien, die het den Koninck belieft hadde uyt sijne hoogh-beroemde goetheydt aen de Provincie te accorderen, als oock om het billet van de Heer Marquis de Louvois geteeckent, by de welke de selve op den ontfangh van de bewuste

Van 't gepasseerde binnen Uytrecht. 75

wuften hondert tachtentigh duysent guldens heeft beloofst, dat ons voor den eersten October niet soude werden ghe-eyst, of gheverght. Dat wy oock gantsch onmachtigh waren om die te voldoen.

Om dat het gantsche platte Landt door het logeeren van 't Leger van den Koningh, en fourageren van de Ruyterye was geruineert, ende daeromme van de selve noch tailles, noch schattinghe konde werden ghetrocken. Dat de kleyne Steden door door-tochten, of inlegeringhen van Militie, of andersints, t'eenemael waren ver-armt. Dat uyt Uytrecht, zijnde de Hooft-stadt, veele ende de confidabelste Ingesetenen waren gevlucht, ende hare gelgheden en Silver-werck, of Juweelen hadden medeghenomen. Dat daer door, en door de verdere onghelagentheydt de consumptie in de selve Stadt ongelooflijck was ghemindert. Dat oock door die verminderinge van consumptie, ende door dien dat nu gheen commercie op Hollant en Amsterdam konde vallen, de Neeringen waren verloopen, en meest alle d' Ambachten stil stonden.

Dat om alle die redenen, als mede om dat de Militie exempt zijnde van alle Impositien, de fraudes van de Ingesetenen niet konde werden geweert, de inkomsten in de stad het tiende deel van 't ghene voor desen hadden ghedaen, niet open brachten: Dat noch gelt in de Stadt, noch credit by de Staten zijnde, geen penninghen daer toe op Interest konden bekomen. Ende hoewel wy vertrouden, dat den Intendant door alle die overtuigende motiven te hebben gepersuadeert, om van sijnen eyfch te desistieren, soo hebben wy evenwel de vryigheydt ghebruyckt van by onse Missiven van den aen de Heeren Marquis de Louvois, ende de Pompone te versoecken, doch de moeyte te willen nemen van de saecke, en onse redenen eens te examineren.

Onder-

Saturdagh, den 12 dito, wierdt het volck wederom gemonstert, ende reden des Sondaghs eenige Drazonders en Ruyters om voeragie ontrent

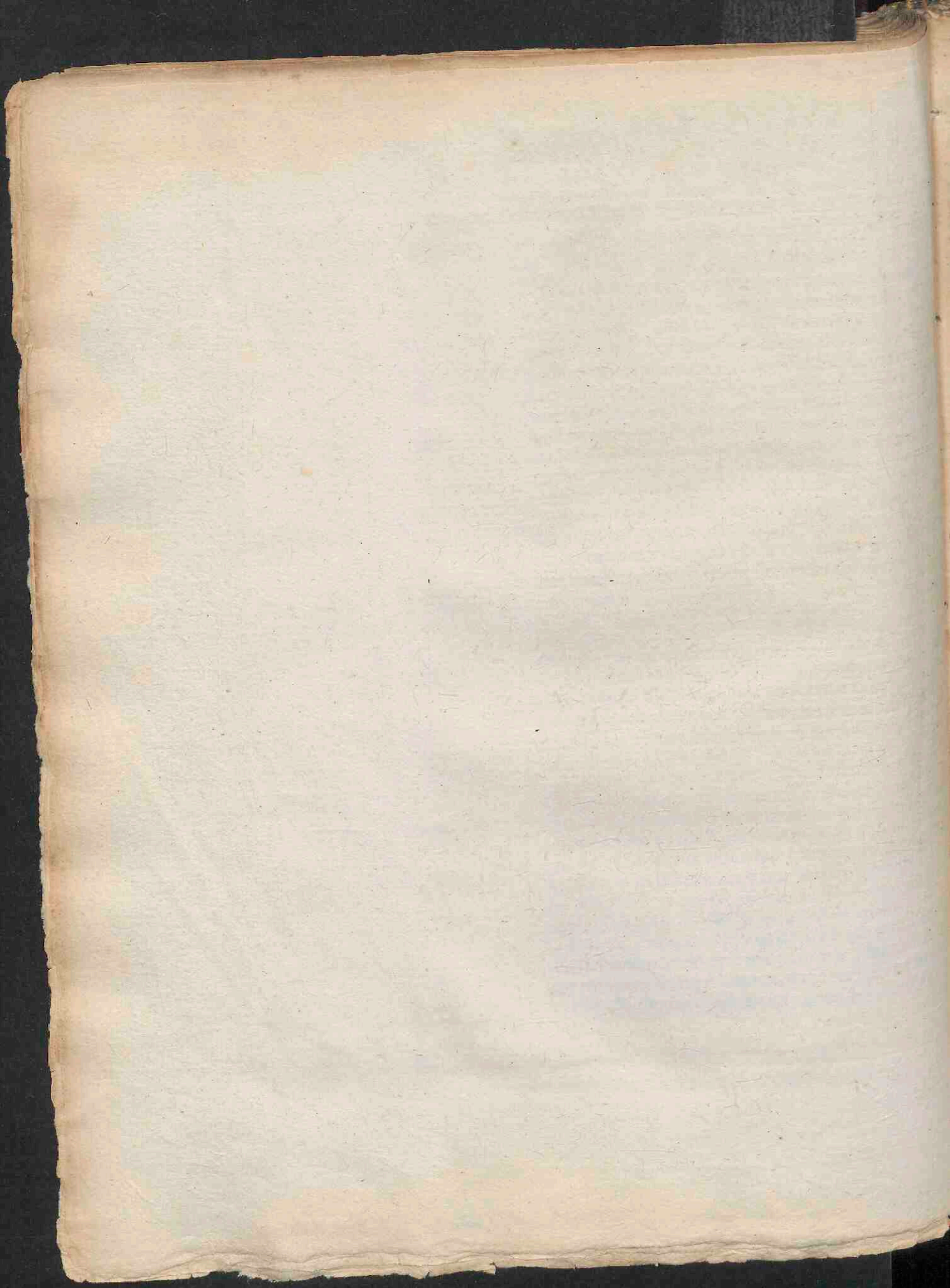
Ondertuffchen is het weynige, dat noch ten platte Lande overigh was, door het continueren van 't fourageeren, als mede door het maken van het Winter-Magafijn voor de Paerden, oock weghgehaelt. De Boeren daer door ghestelt zijnde buyten staet, van de weynigh Beesten, die sy noch soudemogen hebben behouden, of door haer Lants-Heeren of anders weder kunnen bekoomen, het voeder te gheven, kunnen haer Landeryen niet weder oevelden brenghen, en sijn daerom te meer verlooppen.

Den Intendant heeft oock die Dorpen, daer geen voeder is, of door de ongelegentheyte van de wegh, als anders niet wel van daer kan worden ghehaelt, seer hoogh getaxeert, ende doet die contributie precies betalen.

Oock worden wy bericht dat de Boeren, die tot noch toe in hare huysen of plaetsen verbleven sijn, alsoo sy van alle haer leef-tocht sijn berooft, de selve in de stadt van Uytrecht komen koopen, en die niet kunnen uytbrenghen, voor ende al eer aen de Poorte van de selve een vierde part van de waerde, ten behoeven van den Intendant, hebben betaelt.

In de vier kleyne Steden van de Provintie, mer het gene daer aen behoort, sijn de lasten van de Guarnisoenen soo swaer, dat die uyt het inkomen van de selve niet kunnen worden gesupporteert, ons daer toe wordt verfocht. Daer en boven is nu de Militie in de Stadt en Voor-Steden by den Butser gelogeert, ende treckt van de selve vuur, licht, lout, suer, olie of wat sy bekomen kunnen.

Dat de Inwoonders van de Stadt of Provintie, die in Hollandt sijn gevlicht, worden aldaer verhoeder weder te kunnen komen, ende vermits de voorverhaelde onghelegentheden, ende dat men noch



al blijft bekommert over de voorfz. gedane deman- des, retireren sich dagelijks noch veele anderen.

De Provintie nu soo geconstitueert sijnde, en den Intendant alle het geene, en selfs meer als hy by weygeringhe van den versochten eysch hadde be- dreyght, geexecuteert hebben, hielden wy voor vast dat den Intendant van de voorighe demandes niet meer soude reppen, ende nu komt sijn E. noch evenwel op nieuws vorderen de versochte gelden, voor het onderhoud van de Militie, ende dat ten vollen, hoewel de selve eerst van de gantsche Pro- vintie is ge-eycht, ende dat sedert het platte landt, ende de vier kleyne Steden geredigeert sijnde in een staet van niet een stuyver daer toe te contribueren, allesuyt de stadt van Uytrecht alleen soude moeten worden ghevonden. Oock soo wordt het selve niet voor het toekomende, maer voor het ghepasseerde geeycht, ende soo wy van ter zijden bericht wer- den, soude de intentie van den Intendant wesen, om te selve somme by continuatie, van maent tot maent te vorderen.

Wy kunnen versceekeren, dat so lange wy in geen beter staet geraecken, onmogelijck is het selve, ja een geringh gedeelte van dien op te brengen, ende dat om de hier voor geallegeerde redenen. Als mede om lat de Heer Intendant difficulterende de hand te bieden tot het maintaineren van de schattinge en de imposities in de Stadt en Steden, voor al eer hem op sijn eysch contentement sal wesen gedaen, de selve dagelijks meer en meer verloopen, en alreede soo seer sijn vervallen, dat de opkomsten nergens na oestant sijn tot de betalinge van allerhande noodtsa- kelijckheden voor de Militie: Ende daerom geen middel is om de Borgerye daer onder ontallijck sijn, die van Aelmoeffen hebben geleest, eenighsints te subleveren van de onkosten, by haer te doen aen de Solda-

Soldaten in hare Huysen gelogeert, men laet staen om te betalen een stuyver over interessen van de capitalen, waer mede de Provincie sich voor de heyt heeft moeten bewaren, hoewel de Koning de goetalinge oock toe te staen. Ende dat de Commercie absolut stil staende, ende van de Lant-goederen ni een stuyver kunnende werden getrocken, dat hi eenige middel soude wesen waer van de Inwoonder van de Stadt en de Provincie soude leven, ende consumptie maeckende by gevolge eenige Impoortien ten profijte van publicque Comptoiren konne betalen.

Den Intendant geeft voor, dat hy sijnen eysch vinden op de personen, en huysen. Veele van de vermogenste persoopen sijn geretireert; degeblevene, immers weynigh uytgefondert; degeblevene voorverhaelde reden, ten eynde van gereedt geldt ende het silver, of diergelijcke, is gevluicht, en onmogelijck by dese tijt niet weder hier werden gebracht, terwijl selfs geen geldt mer Wissel kan werden over gemaectt, Tapyten, Schilderyen, en dergelijcke Meubelen, die noyt in een groote quantiteyt, of van considerable waerdye in de Stadt sijn geweest, souden by Verkoopinge oock niet gelden om dat yder sijn geldt, om tegens Hongers-noodt te vervallen, op het nauwste sal moeten bewaren.

Den gantschen taux, die de Staten van alle de huysen in de Stadt, en Voor-steden, selfs in de tijt van Oorlogh, en oversulcks by hooge beswaernisse hebben getrocken, bedraecht in een jaer niet meer als ontrent twee-en-twintigh duysent gulden's jaers. Daer tegens bestaet den eysch van den Intendant twee-en-dertigh duysent vyf hondert Rijckdaelders ter Maendt, dat in het jaer soude maecte

Van 't gepasseerde binnen Uytrecht. 79

drie hondert negentigh duysent Rijcksdaelders, ende overfulcks yder weecke vast so veel als het huysgeldt in een gantsch jaer heeft kunnen opbrenghen. Ja dat soude importeeren meer als driemael so veel, als alle de Huysen in den besten tijdt in huysre jaerlijcks soude kunnen renderen. Ende daer-en-boven kan men nu, vermits soo veel Luyden ghevlucht zijn, ende om alle de verdere geallegerde redenen, geen waerdye op de huysre van de huysen stellen. Oock soo zijn veel van de principaelste van de selve door de hooge ende andere Officieren van den Koningh ingenomen, en beset. En meer als vijf seften deelen van alle de huysen mer logeeringe van Soldaten beswaert. Oock wel twee duysent Huysen die geen huysre meer kunnen geven, alsoo deselve bevoort worden van Luyden, die door Aelmoessen hebben bestaen, of geholpen zijn geweest. Ende dat nu van ontrent hondert duysent guldens, die jaerlijcks in de stad van Uytrecht door collecten aen de Arnen, boven alle prive Aelmoessen wierden verschift, nu niet staet te verwachten, door dien van de Inkomsten der goederen niet kan werden getrocken. Ende hoe salmen van de Eygenaers van de huysen soo sware taxen kunnen bekomen? Gereet geldt, ghelijck gheseyt is, hebben sy weynigh, en is haer tot dagelijks Broodt van noden. By executie ende Verkoopinge daer toe te procederen, sal oock niet kunnen wesen, om de reden hier voorens in het reguard van de Meubelen gheallegeert. De huysen van de ghebreeckige te demolieren, soude, vermits gheen onwilligheyt, maer onvermogen is, gantsch hardt zijn, ende oock de Stadt wel devasteren, maer evenwel daer doorgaan geldt tot dienste van des Konings subsistentie, van des selfs Armee, ofte anders kunnen worden geconsequert.

Soo dat, in gevalle niet soude kunnen worden geobti-

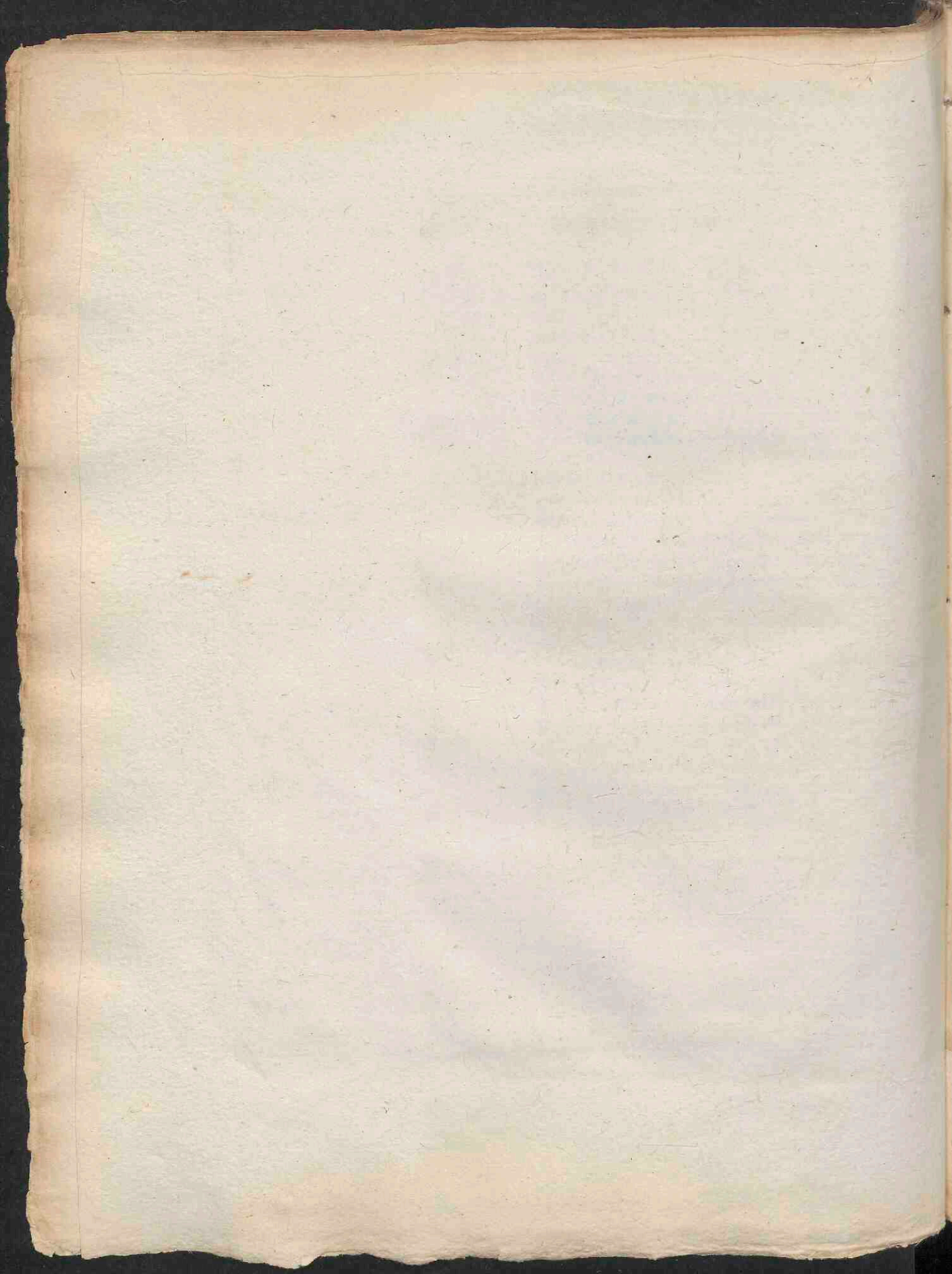
Soldaten in hare Huysen gelogeert, men laet staen om te betalen een stuyver over interesssen van de capitalen, waer mede de Provincie sich voor de sel heeft moeten beswaren, hoewel de Koning de goet

obtaineert dat den Intendant om van dien eyfch immers soo langhe de Provincie in gheen beter laet is herstelt, sal desisteren te wenschen, ende van de comiserate clemente van den Koningh te versoicken soude zijn, dat de poorten van de Stadt mochten werden open gestelt, en een yder gepermitteet, om sich elders te begeven, ende te gaen soecken; ofte te bedelen het Broodt, datse tot onderhout van haer leven van nooden sullen hebben. Want het is indubitable dat anders misschien de helfte van de Inwoonders van de Stadt, steden ende Provincie te winter van hongher ende ghebreck sullen moeten sterven, ende is seckerlijck te vresen dat noch evenwel veele, so om de ruïne van het platte Landt, staen van neeringe; de Ambachten, met sijn gevolge, als om het cesseeren van publike, ende verminderen van particuliere Aelmoessen, van hongeren kommer sullen moeten vergaen.

's Maendaghs den 16 dito, presten de Francen niet alleen veele Boeren, maer oock verscheyde Timmerlieden om aen hare Fortification op de Vaert te wercken, doch bleven verscheyde Boeren en France Soldaten door. Op den 17 deses vertoonden de Heeren Gedeputeerden een schriftelijcke eyfch van den Intendant, rakende de inquarteringh, gelijk hier volgt,

24

15



De Stadt Uytrecht, en andere Steden, Vlecken en Dorpen van 't Landtschap sullen de inlegeringh der Troupen, die hier volgen, moeten lijden.

FRANSCH VOETVOLCK.

Compagnien.

Van Piedmont.	33	Van Switsers.	17
Van Navarre.	33	Van Dragonders.	6
Van Normandien.	16	Van Ruytery.	7
Van de Marine.	16		
Een barailon, die komen sal als de Koningin sal vertrecken.	17		
Van Lionnois.	33		
Van Sault.	33		
Van Auvergne.	33		
Van Conde.	17		
	237		

Reglement der Franssen tot de inlegeringh.

DE meeningh van den Koningh is, dat de Fransche Infantery, Dragonders en Ruytery, hier voor aangewesen, door de steden in het Landtschap van Uytrecht dese gheleele Winter langh onderhouden sullen worden, te beginnen op den eersten van October, soo Soldaten, en Ruyters, als Officiers, uytgefondert de Staten Majoors der Regimenten, die altijd door sijn Majesteyt betaelt sullen worden.

De onderhoudingh van een Compagnie Infanterye, of Voet-volck sal bestaen in de huysvestingh, versorgingh van Bed, Vuyr en Licht, in behoortlijck voedsel, en in een stuyver Servies-gelt, naer de munt van 't Landt, namentlijck voor yder Soldaet in yder dagh, en voor de hooge gagien naer advenant: en, ten opsicht van de Officieren, een gestoffeert Bedt, en vijf-en-tseventigh guldens ter maendt

maendt voor de Kapiteyn, dertigh voor de Luytenant, twintigh voor de onder Luytenant, twee-en-twintigh gulden tien stuyvers voor de Vaendrigh, tot de af-koopigh van hun voedsel en Servies-gelt. Dit bedraecht ter maendt voor yder Compagnie twee hondert en veertig gulden en vijftien stuyvers, en voor de gheseyde twee hondert een-en-dertigh Compagnien, vier-en-vijftigh duysent seven hondert en vijftigh gulden, vijf stuyvers.

En in geval de Inwoonders liever de voedingh, en onderhoudingh der Soldaten en Sergeanten wilden af-kopen, dan hen op hun kosten houden, gheleijck hier vooren aangewesen is, soo sal het aen hen vry staen sulcks te doen, met aen yder Sergeant ses stuyvers voor yder dagh te betalen, vier stuyvers ses penningen aen yder Lansbesade, drie stuyvers ses penningen aen yder Pieckenier, en drie stuyvers aen yder Soldaet, soo tot hun voedsel, als tot hun Servies-gheldt: het welck, de Officiers sal mede in begrepen, in yder maendt bedraghen sal voor yder Compagnie, vier hondert en twintigh gulden thien stuyvers, en voor de gheseyde twee tnegentigh duysent een hondert vijf-en-dertigh gulden, en tien stuyvers.

De onderhoudingh van een Compagnie Dragonders sal bestaen in de huys-vestingh, in de verforgingh van Bedt, Vuyr en Licht, en in behoerlijck voedsel, en twee stuyvers en ses penningen voor Servies-geldt, aen yder Dragonder voor yder dagh, en drie stuyvers voor de hooghe gagien: en ten opsicht van de Officiere, een gestoffeert bed, een gestoffeerde kamer, en tnegentigh gulden aen de Kapiteyn, seven-en-tseftigh gulden thien stuyvers aen yder der twee Luytenanten, veertigh gulden aen de Kornet, seven-en-twintigh gulden aen de

Van 't gepasseerde binnen Uytrecht. 83

de Quartier-meester voor de vrykoopigh van hun voedsel en Serviers-geldt, het welck bedraecht ses hondert acht-en-tseventig guldens voor yder Compagnie ter maent, en voor de ses Compagnien Dragonders vier duysent en acht-en-tseftigh guldens.

En in geval de gheseyde Inwoonders oock liever van d'onderhoudingh, en hooge gagien der Dragonders vry wilden zijn, dan hen op hun eygen kosten houden, soo sullen sy sulcks vermogen te doen, niet te betalen in yder dagh, voor yder hooge gagie acht stuyvers, en aen yder Dragonder vijf stuyvers, soo voor hun kost-geldt, als voor hun Servies-gelt; het welck, de Officieren daer oock onder begrepen, voor yder Compagnie in yder maent sal belooopen, dertien hondert negen-en-vijftigh gulden, en voor vier Compagnien acht duysent een hondert en vier-en-vijftigh guldens.

De onderhoudingh van een Compagnie te Paert sal bestaen in de huys-vestingh, in de besorghingh van bedt, Vuyr en Licht, en behoorelijck voedsel voor de gheseyde Ruyter, en in drie stuyvers Serviers-geldt in yder dagh, naer de Munt van 't Lant gereeckent, voor yder Ruyter, en drie stuyvers ses penningen aen de Brigadiers: en, ten opsicht van de Officiers, in huys-vestingh, en in een ghestofteert bedt, en in hondert en tachtentigh gulden ter maent aen de Kapiteyn, tnegentigh gulden aen de Luytenant; seven-en-tseftigh gulden thien stuyvers aen de Kornet, en vijf-en-veertigh gulden aen de Quartier-meesters, tot de af-koopigh van hun voedsel en Servies-geldt; 't welck bedraecht ses hondert en negen gulden vijftien stuyvers, voor yder Compagnie ter maendt; en voor de gheseyde acht-en-tseventigh Compagnien, de somme van seven-en-veertigh duysent vijf hondert entseftigh guldens, tien stuyvers.

F 2 En

32 D A G H - R E G I S T E R
maendt voor de Kapiteyn, dertigh voor de Luyter-
nant, twintigh voor de onder Luytenant, twee-en-
twintigh gulden tien stuyvers voor de Vaendrigh,
tot de af-kooningh van hun voedsel en Servies-gelt.

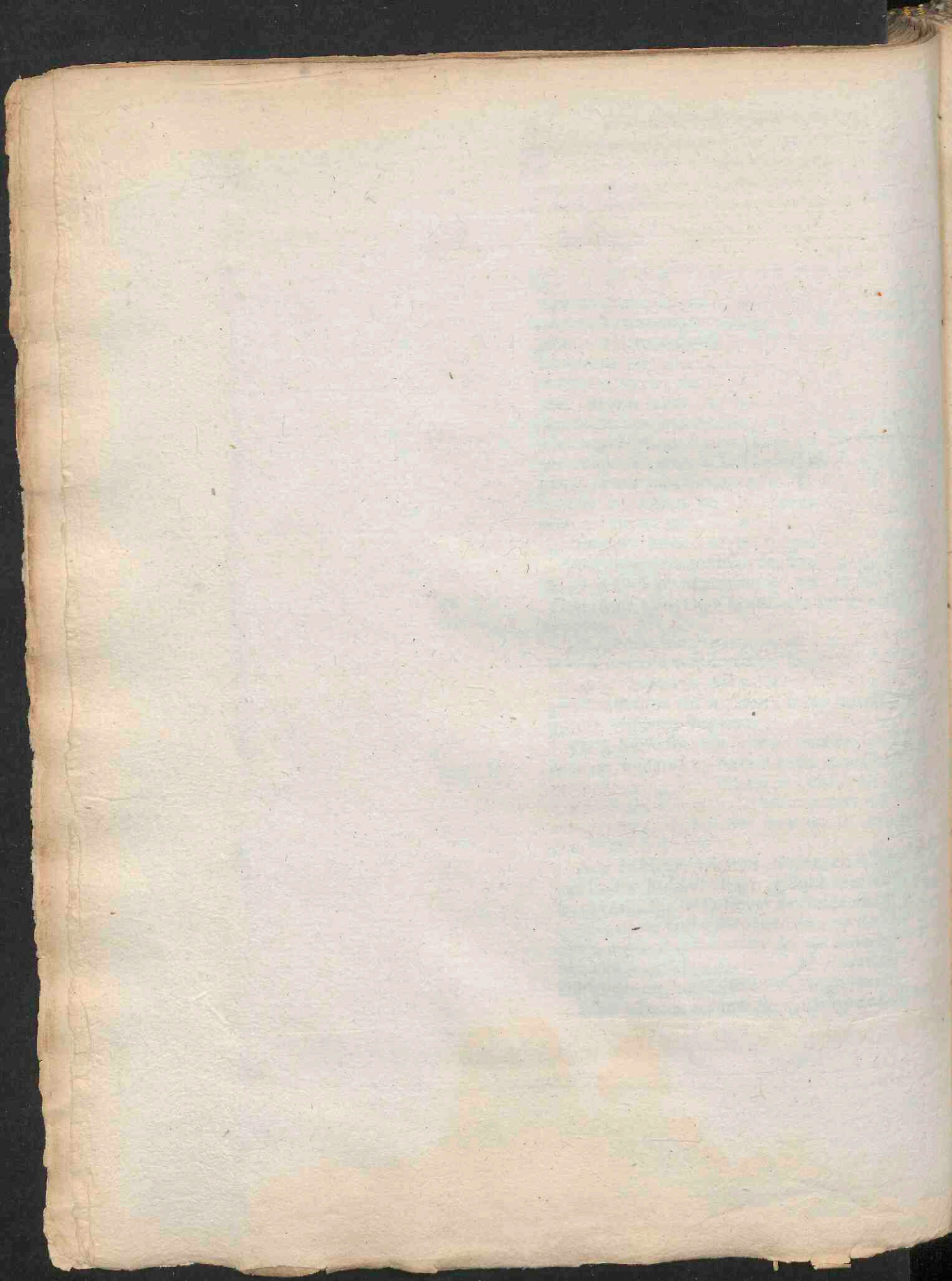
34 D A G H - R E G I S T E R
En in gheval de Inwoonders oock liever van de
voedingh, en onderhoudingh der Ruyters en Bri-
gadiers vry en ontslagen wilden zijn, dan selven hen
voeden en onderhouden, soo sullen sy fulcks ver-
mogen te doen, met in yder dagh te betalen aen
yder Ruyter seven stuyvers thien penningen, en
aen de Brigadier acht stuyvers ses penningen, en
voor hun kost-geldt, als voor hun Servies-geldt,
het welck, als men de Officieren oock daer in be-
grijpt, voor yder Compagnie ter maendt neghen
hondert en neghen-en-veertigh gulden, en voor de
acht-en-tseventigh Compagnien vier-en-tseventigh
duysent. en een-en-tseftig gulden sal belooppen.
Wat de onderhoudingh der Switters aengaet, sy
sal alleenlijk in behoorlijk voedtjel bestaen; en
't overighe sal uyt des Konings schat-kist betaelt
worden.

De geheele somme, die in yder maendt te beta-
len sou zyn, als men de af-koopningh van de kost-ge-
vingh der Soldaten daer onder reeckent, sal bedra-
gen hondert en vijf duysent, seven hondert en drie
gulden vijftien stuyvers.

De geheele somme, die te betalen sou zyn, als
men de Soldaten op de kost heeft, en alleenlijk de
onderhoudingh der Officieren, en het Servies-gelt
der Soldaten af-koopt, sal bedragen hondert negen-
en-tseventig duysent drie hondert en vijftigh gul-
den thien stuyvers.

Aen de Heeren Staten, steden en 't Landtschap
van Uytrecht sal vry staen, gelijk hier voor geleyt
is, te verkiesen of sy liever de Soldaten op de kost
of niet op de kost willen hebben; en de Officieren
sullen moeten vevorderen dat de Soldaten, Ruy-
ters en Dragonders daer mede te vreden zijn, en in
alle goede en mogelijcke ordeningh leven.

Men sal oock aenmercken, dat by de kost en on-
derhoudingh der



derhoudingh, hier voor ghenoeft, niet verstaen wordt het Broodt, het welck de Koningh altydt en gheduyrighlick aen sijn krijgs-benden, soo Voetvolck, als Ruytery en Dragonders, sal verschaffen.

Die geseyde Heeren Staten, Stadt en Landtschap sullen de af-koopningh van de krijgs-gelden der Soldaten, en het voedsel, en de onderhoudingh der Officieren bestiptelijck aen de krijgs-benden betalen, en dit altydt thien dagen te vooren, sonder daer in te missen.

Sy sullen de gheseyde sommen in de handen der Majoors van yder Regiment betalen.

En in gheval men gebreockelijck was in de kost, en onderhoudingh der Soldaten, en in de af-koopningh, hier voor gedacht, bestiptelijck te betalen, soo sal aen de Officieren vry staen hun Soldaten in soodanig getal, als 't hen sal believen, by de Heeren Staten, Burgermeesters, Raeds-Heeren, of by andere rijcke personen te doen inlegeren, tot dat sy van het geen, dat men aen hen schuldig sou mogen zijn, betaelt sullen wesen, benevens de thien dagen voor af.

En op dat de Inwoonders van haer Quartier sorgvuldigh souden zijn, in altydt hun quote van de geseyde somme te vooren te betalen, en om ter selfde tydt in de ongevallen te versien, die te voorschijn souden kunnen komen, als het gebeurde dat veel verscheyden Officieren eenige van hun Soldaten by een selfde Inwoonder souden, soo sal men ordre stellen dat yder quartier van de Stadt onder seeckere Regimenten verdeelt wordt.

En op dat de geseyde verdeelingh gelijk sal sijn, soo sal men de ses quartieren, daer uyt de Stadt bestaet, in twee looten deelen, yder lot in drien, het welck volgens lootingh sal gheschieden, te weten drie voor het Voetvolck, en drie voor de Ruytery en Dragonders.

F 3

En

ende Corporaels vande Borgerye op het Stadthuys
F 4 verdag.

En de drie quartieren, die aen 't Voet-volck ten deel sullen vallen, sullen weder ghedeelt, en oock voor yder bataillon Voet-volks met het lotgerooken worden; desgelijcks oock de drie anderen voor yder esquadron Ruytery en Dragonders.

De Majoors der Regimenten sullen eenigh moeten zyn met de Kapiteynen der quartieren; en de Kapiteynen der quartieren sullen aen hen onderstant, die hen afge-eycht sal worden, moeten doen.

Wat de kost en onderhoudingh der Switsers aengact, indien men gebreeckelijck was in de selfde aen hen te verschaffen, soo sal naemaels door andere middelen daer in voorsien worden.

De intentie des Konings is noch oock, ten opsicht van de subsistentie der paerden, soo van het Voet-volck, als van de Ruytery, dat de Heeren Staten, Steden en Landtschap van Uytrecht het Hooy en Stroo, dat'er noodigh is, sullen verschaffen, en het selfde gheduyrighlijck, en sonder verlies van tydt in des Konings Magasijnen doen brengen.

En wat de noodtsaeckelijcke Haver aengaet, de Heeren Staten, Steden en Landtschap sullen tegenwoordighlijck vijftigh Malders voor yder Compagnie Ruytery, en hondert Malders voor yder Compagnie Dragonders moeten beschicken, ytbrenghende in alles vier duysent vijf hondert Malders, en dit voor eenmael, verwachtende tot dat daer van elders komt; want sy sullen voortaan niet meer daer mede belast worden; en men sal yder Konings schar-kist daer in verlorgen.

En om aen de Heeren Staten, Stadt en Landtschap middel te verschaffen van al het voorgenoemde op te brengen, soo sal 't aen hen vry staen alle de gewoone rechten en impositien der Staten, Steden en Landtschap.

Van't gepasseerde binnen Uytrecht. 87

Landtschap t'ontfangen, en daer af te disponeren. En indien sy de kost en het voedtsel aen de Soldaten verschaffen, soo sal voortaan het Bier, en de Wijn niet vry van de belastinghen zyn; en dus sal daer voortaan geen middel wesen om hun impositien te fraudeeren, die daer door grooter dan oyt sullen worden.

En indien de Heeren Staten, Stadt en Landtschap, om het voorverhaelde bestipelijcker te konnen verschaffen, dienstigh oordeelden eenigen van hun impositien op eenige dinghen te vergrooten, met aen ons bekent te maecken op welke wijze sy dese impositien willen lichten, soo sullen wy, het overwogen hebbende, daer in konnen bewilligen, doch met believen van de Koningh, onder de welke wy al het voorgaende stellen.

Tussen de Dingsdagh en Woensdag, hebben het Princen Volck op Woerden, Montfoort ende de Vaert een loose attaque gedaen, schietende op de twee laetste plaetsen eenige Franssen doodt.

Ontrent desen tydt verstonden alhier de Gouverneurs, dat om de schaersheyte van voeragie te voren te komen, een Capiteyn maer een ofte twee, ende minder Officiers geen paerden soud en moghen houden.

Den 20. daer aen, wiert by de Staten gherefolveert, op aenradinge vanden Hertog van Luxemburgh, mer den Intendant te accordeeren.

Vrydagh, den 20 dito, reeden van hier 6 compagnie Ruyters na Amersfort, om aldaer in Guarnisoente leggen: oock wierden de Houtschilden geprest om voeragie voor de Franssen te gaen halen.

Saturdagh, den 21 dito, hebben de Franssen de Leckendijck aen het Klapheck doorgesteeken.

Sondagh, den 22 dito, wierden alle Officiers ende Corporaels vande Borgerye op het Stadthuys

En de drie quartieren, die aen 't Voet-volck ten deel sullen vallen, sullen weder gbedeelt, en oock voor yder bataillon Voet-volks met het lot getrokken worden; desgelijcks oock de drie anderen voor yder esquadron Ruytery en Dragonders.

verdaghvaert, alwaer haer een ontwerp, om geldte middelen uytte vinden, voorgehouden wiert. Als doen wasser een rescontre aen de Nieuwersluys, alwaer eenige Fransen gevangen wierden; 't welck alhier sulcken alteratie veroorsaecten, dat alle Officiers ende Ruyters uyt de Kerck wierden ghehaelt, om dat sy haer selven mosten in postuer stellen. De Kerck aen de Vaert wiert door de Fransen geplundert.

Dingsdag, den 24. hebben de Fransen het Huys te Loenderfloodt verlaten, ende is by het Princken Volck in besittingh genomen.

De Heeren Staten hebben den Intendant te ghesmoet gevoert haer onmacht, gelijk dit volgende verhael uytwijst.

De Staten hadden niet getwyffelt of de redenen, vervat in bare Missive den 13 Sept. aen de Heeren Marquis de Louvois en Marquis de Pompones geschreven, daer van een copie aen den Heere Intendant voor eenige dagen behandicht is, soude hem hebben gopersuadeert om van sijnen bewusten gedanen eysch, raeckende het onderhouden van de Troupen van den Koningh, te desisteeeren, ende daerom niet droefheydt hadden verstaen, dat hy deselve noch bleef inhereeren, ende gheresolveert was, om de Soldaten niet langer te betalen, maer by de Inwoonders van de Stadt en Steden te doen logeeren, en door de selve kost en dranck met sijn gevolg te doen verschaffen; dat de Staten wel waren verseeckert, ende hy Heer Intendant oock met der daet soude ondervinden, dat door dat middel de Militie gheen veerthien dagen soude konnen bestaen, of Levens-middelen bekomen, ende hy Heer Intendant over sulcks sijn ooghmerck onmoghelijk bereycken, maer dat deselve daer nevens considererden, dat evenwel daer door de Stadt en Steden

souden sien, en ondertusschen sijn Ed. konden ver-
sekeren, dat men de grootste onmogelijckheyt ende
ongeleghenheyt van de werelt sou hebben om die
somme uyt te vinden. Dat dan betalinghen van in-
teressen, tractamenten, gagien en andere lasten en
schulden

Steden souden werden ghedevasteert, ende daer
door de goede Burgerye ende Inwoonders van de-
selve elendighejk bedorven en verjaegt, en daer-
omme hebben goet gevonden, om te sien oft met
sijn Ed. over die gemelten eyfch in redelijckheyt
soudē kunnen werden gheaccordeert; dat deselve
wel wisten, dat hy de macht en geleghenheyt had-
de, om het geen hy hadde bedreygt te executeeren,
maer dat sy wilden vertrouwen dat hy, gheinfor-
meert ende overtuyght zijnde van haer onvermo-
gen, nae sijn discretie met haer soude handelen, en-
de daerom me alvorens tot de saecken ten princi-
palen te treden, versochten te mogen verstaen, oft
in gevalle over het ge-eyfchte onderhoudt mochte
worden geconvenieert, daer mede soude komen te
cessereen alle lasten oft Contributien, die van de
Stadt, Steden oft Dorpen, in't particulier zijn of
worden ghepretendeert. Waer op hy gheantwoort
heeft van ja.

Of oock den vierden penningh oft daer ontrent,
die sy Ed. van de Manufacturen en andere waren in
het uytbrenghen tot noch toe aen de Poorten had-
de doen vorderen, noch soude moeten worden be-
taelt.

Waer op den Intendant antwoorde, dat sulcks
mede soude ophouden, alleen dat voor de Paspoor-
ten, tot den uytvoer noodig, een kleyne recognitie
soude werden gegeven, tot loon voor den Commis-
saris die het opficht aen de Poorten heeft, ende dat
geen kaes oft foodanige Eet-waren die haer Edele
Mogende selfs sullen kunnen oordeelen in de Stadt
noodigh te zijn, sullen moghen worden uyt ghe-
voert.

Of dan oock de Staten in den op-hef van alle ha-
re Schattingen, impositien ende rechten soude wer-
den ghemainteneert, ende alle de Militaire sonder

onderscheydt de ordinaire lasten moeten betalen daer op geantwoort wiert van ja, uytghesondert alleen, dat het Meel oft Koorn van den Koning daer van soude moeten wesen ghe-eximeert, ende het dunne Bier voorde Soldaten op een redelijcke prijs gestelt. Of dan oock de Inwoonders oft Burgers by de welke de Officiere[n] oft Soldaten zyn ghelegeert, gehouden sullen zyn yets verders als Vierde Licht te verschaffen, en daer op geantwoort zyn de neen. Daer op en onder die Conditien de Heer Intendant regard soude nemen op de hooghe onghelegentheydt ende deplorabilen staet van de Provincie, na billickheydt den ghedaenen eysch soude willen modereren, doch sulcks wiert by hem gheexcuseert soo langhe eenighe offres waren gedaen daer op gesegt wiert om alleen voor de maendt van October, sonder daer naer verder of ergens in gehouden te zyn, als alleen te bieden vijftien duysent Rijcksdielders, in drie termynen, van tien tot tien dagen te betalen.

Den Heere Intendant de voorschreven prelinaire ende conditien wel hebbende toegestaen, maer sustineerde dat de gepresenteerde somme veel te gheringh was, ende eyn delijck is naer wisselingh van veele redenen en debatten, seyde den Intendant op de geminureerde voet te vreden te sullen wesen met dertigh duysent Rijcksdielders, te betalen binnen de maendt van October in gelt, vijf-en-twintigh duysent, ende in een maendt of ses weecken daerna de resterende vijf duysent Rijcksdielders in Haver, oft andere behoeften voor de Troupen. De Staten sijnde eyndelijck niet verder als tot twintigh duysent Rijcksdielders te kunnen treden; maer in gevalle de Heer Intendant het noch stelde op een-en-twintigh om drie ghelijcke payen, yder van seven duysent Rijcksdielders te maken, dat sy als dan soude

fouden sien, en ondertusschen sijn Ed. konden ver-
sekeren, dat men de grootste onmogelijckheit ende
ongelegentheydt van de werelt sou hebben om die
somme uyt te vinden. Dat dan betalinghen van in-
teressen, tractamenten, gagien en andere lasten en
schulden souden moeten cessereren, ende daer door,
ghelijck sijn Ed. en yder konde oordeelen, de In-
woonders van de Stadt en Provincie in de uytterste
armoede vallen. *Ende als deselve evenwel bleef staen
op de gemelte dertigh duysent Rijcksdaelders,* wierdt
gheprotesteert, dat die somme alsoo weynigh als
tienmael soo veel konde werden opgebracht; ende
ingevalle sijn Ed. de Soldaten door de Inwoonders
wilde doen onderhouden, daer door de Stadt en Ste-
den seeckerlijck souden verwoesten, dat haer Ede-
le Mog. als onder sijn macht ghestelt zynde, sulcks
niet konden beletten, ende met gedult souden ver-
dragen, hare Conscientie daer inne geruist stellan-
de, dat sy om de totale ruine van de Ingesetenen te
voorkomen, alles hadden ghedaen wat van haer
plicht was, ende ten dien eynde gepresenreert selfs
boven haer vermoghen, ende daer sijn Ed. lieten
confidereren ende overwegen, *hoe soodanige rigou-
reuse maniere van doen in effecte, so veel als plonderen
soude zyn, accorderen sal met de Conditien, die de goet-
heit van den Koningh aen de Prowintie heeft believen
toe te staen,* en oft de glorie ende interessen van sijn
Majesteit wel sullen worden bevordert, als alle de
werelt sal sien hoe een Stadt en Provincie, aen de
welcke soo groote hoope en verseeckeringhe van
gunste en goedertierentheydt van den Koningh is
gegeven, soo jammerlijck wort mishandelt en ge-
fouleert: Waer door de Heere Intendant wel een
weynigh scheen versacht, *maer per sifsteerde evenwel
by sijnen laetsten eysch,* en verfocht dat hem des an-
deren daegs voor de middagh, alsoo de Post ten een
uur

uur moft vertrecken, en hy daer mede aen het Hof fchryven, de uytterlijke refolutie van haer Edele Mog. laten toekomen.

Woensdagh, den 25 dito, hebben de Fran- cen, door dien het Princen volck eenighe Dijken doorgesteecken hadden, Asperen, Heukelen, en Leerdam verlaten, ende sijn van daar ten deelen al- hier; endeten deelen op Woerden en Amersfort getrocken.

Tuffchen Woensdagh en Donderdagh sijn van hier 2 Regimenten uytgetrocken.

Donderdagh, den 26 September, sijn eenighe Regimenten hier door ghetrocken na Amersfort, medebrengeude 3 Buffels, die hier geslacht wier- den. In desen tijdt sijn veele lieden door de travelie der Francken uyt Woerden wegh gelooopen, en alles verlatende.

De Staten sijn, volgens de Resolutie in de voor- gaende dagh genomen, met de Heer Intendant ver- dragen, en met schriftelijck gestelt en geteeckent hadden het Project, gelijk het hier ingestelt is.

Op beden den vijften van October 1672.

Mijn Heer Robbert, Raedts-heer van de Konings- en Intendant van de Policie, belooft aen de gefeyde Staten, dat de Soldaten en Ruyters, die ingelegert zijn, het sy in de Stadt en Voorsteden van Utrecht, het zy in de andere Steden, of plaetsen, onder het gefeyde Landtschap behoorende, geenints tot be- lastingh der Steden en Inwoonders sullen wesen, dan alleenlijck voor soo veel de versorgingh van Bede- Vuyren Lichtaengaet, en Soldy van des Konings penningen sullen ontfangen.

Dat de Inwoonders niet ghehouden sullen sijn eenighe spijsse of dranck aen de Soldaten te ver- schaffen.

seven duysent Rijxdaelders te maken, dat sy als daer
four

de Koningh nodig sal wesen, verhoopende dat, sy soo goede ordening in de saecken sullen stellen, dat dit met de minste schade voor het Landt, die mogelijck is, gedaan sal worden.

Dat de genen, die hun Huys-waerden, of hun Huys-waerdinnen eenigh ongemack aendoen, om hen te dwingen tot hen te spijsen en te voeden, strengelijck gestraft sullen worden.

Dat sy niet verplicht sullen wesen eenige somme geldt, groot of kleyn, aen wie 't oock is, Soldaten, Officieren, of aen anderen te betalen.

Dat hy geven sal alle mogelijcke ordres, en die vereyscht sullen zyn tot de weeroprichtingh van alle de ghewoone rechten van de Stadt, van het Landtschap Uytrecht, en van des selfs Steden, en aenkleven van dien.

Dat al het geen, het welck van de geseyde gewoone rechten gelicht en ontfangen sal worden, sal staen ter dispositie der geseyde Heeren Staten, de welcke hen sullen mogen doen ontfangen en vergaderen in dier voeghen, als sy het best sullen achten.

Dat niemant, van wat staet en conditie hy oock mach wesen, het sy Soldaten, Officieren, of anderen, van eenigen der geseyde gewoone rechten uytgesondert sal zyn, dan alleenlijck des Koninghs graen, 't welck van het recht van 't Gemael vry sal wesen.

En oock op Voor-waerden, dat de geseyde Heeren Staten maken sullen dat daer goet kleyn Bier voor de Soldaten te koop is.

En eyndelijck dat, ten op-sicht der maenden van Augustus en September, voor de welcken de Heer Robbert een eysch had laten doen, daer af de geseyde Staten niet betaelt hebben, hier af tegenwoordighlijck niet gesproocken sal worden, om aen hen tijt te geven van de antwoord op de vertooningen te verwachten, die sy aen het Hof sullen doen.

En de gheseyde Staten belooven en verbinden sich dat sy, geduyrende de tegenwoordige maendt van

van October, in des Konings kiste sullen betalen de somme van vijf-en-twintigh duysent kroonen, op de verseeckeringh, die door de gheseyde Heer Robbert aen hen is gegeven, dat hy sijn best sal doen om by de Koningh aengenaem te maken, dat voor het verleden niets van hen ghe-eyscht sal worden, en dat'er voor de geseyde vijf-en-twintigh duysent niet meer dan 2100 voor den teghenwoordighen maendt van October sullen wesen, en dat de andere vier duysent kroonen, hoewel in de tegenwoordige maendt betaelt, aen hen tot betalingh op 't geen sullen strecken, dat hen voor de volgende maenden aeghe-eyscht sou konnen worden.

Volgens het welck de geseyde Heeren Staten be- looven te betalen acht duysent kroonen ghereedt, noch acht duysent kroonen op den vijftienden van de toekomende maendt, en de leste negen duysent kroonen, die de geseyde somme van vijf-en-twintigh duysent kroonen sullen volmaecken, op den vijf-en-twintighsten van dese maendt precys, en sonder eenigh uytstel.

De geseyde Heeren Staten belooven noch daer- en-boven, op hun kosten, en tot hun lasten, te be- talen twaelf hondert schepel Haver, die alree voor de Troupen verteert zyn, sonder betaelt te wesen, en noch acht hondert schepel Haver op hun kosten voor de Paerden, Convoyen en Ruyters te betalen, die gecommandeert zyn.

En wat de Voeragie aengaet, de geseyde Heeren Staten sich niet verplichten konnende, tot de self- de in de Stadt te doen brengen, soo uyt oorsaeck van dat'er Schuyten en Wagenen ontbreken, als om dat het langh verblyf van sulck een machtigh heyr groote wan-ordeningh in het Landt heeft ver- oorsaect; sy laten aen mijn Heeren de Generaels de dispositie van 't geen te doen, dat ten dienst van de

de Koningh nodigh sal wesen, verhoopende dat, sy
de goede ordening in de saecken sullen stellen, dat
met de minste schade voor het Landt, die moge-
lijk is, gedaen sal worden.

De gesejde Heer Robbert van wegen de Koning,
de gesejde Heeren Staten zyn van weër-zijden
al dit voorverhaelde verdraghen, doch alleenlijck
voor de tegenwoordige maendt van October, son-
der dat men dit van weër-zyden in gevolgh voor de
volgende maenden sal kunnen trecken. Hier af
weegemaectt ten daghe en jare als vooren. Was
geteekent *Robbert.*

Gelijck men oock goet ghevonden heeft aen de
gesejde Intendant te verioecken de volgende acte
te willen teekenen, en de ordeningh, die men
sich daer af beloof, te doen onderhouden.

Vrydag, den 27 dito, is alhier gepubliceert (om
de gesejde penninghen aen den Intendant op te
brengen) dat alle die eenige jaren huysgelt ten ach-
teren waren, het soude betalen tot Paesschen 1671.
ende daer en boven noch voortwee jaren; ende dat
die geene die niet schuldig waren, oock voor twee
jaren moesten opbrengen; waer van het een jaer be-
taelt moest worden binnen den tijdt van 6 dagen,
ende het ander 8 dagen daer nae.

Tussen Vrydagh en Saturdag zyn byna alle Ruy-
ters en veele voetknechten, als mede Duc de Lu-
denburgh, uytgetrocken tot ontrent Hilverson en
naerden (alwaer sy een vliegert leger formeer-
den) ende volghde Saturdags alle den treyn van dito
stertegh, ende was de Stadt doen soodanigh ont-
bloot, dat de Ruyters van Woerden alhier eenighe
moesten komen besetten: Oock werden alle
de Francken uyt Montfoort ende Ysselsteyn gecomp-
andert; die meest alle hier door na Naerden ge-
gaen sijn; namen oock met haer vier stucken
Canon

Canon en 40 Wagens met Ammunitie, en wierden alle Voerlieden paerden gheprest om het verdrocken volck te volghen. Van daegh sijn hier 28 Mariniers (sijnde een brantwacht) gevangen binnen gebracht, waer van sy aen de Blaucapel eenighe rof het hemdt toe, ende blootvoets hadden uytgetrocken.

Sondag den 29, sijn noch 500 mannen de Heykant opgetrocken, met haer nemende twee stucken Canon, met veel bagagie. Op dito is Loosdrecht ende Hilversom by de Franssen gheheel uygeplondert.

Die van Loosdrecht hadden Gedeputeerdens gefonden aen den Hartogh van Luxemburgh, met het contributie gelt, daer op sy gestelt waren; dit aen den Hartogh selve betaelt hebbende, die haer betuygde, ja swoer, dat haer geen leet soude geschieden; doch dese Gedeputeerdens om quitantie aenhoudende, zyn eenige dagen op gehouden, en kregen in plaetse van quitantie, tydinge hoe barbarisch hun mede-inwoonders geplondert en getraecteert waren.

's Maendaghs, den 30 dito, wiert op de Neude open krijghsraet gehouden, sittende alle Officiers op stoelen in 't ront, omtingelt met het gheheele Switsers Regiment, in 't midden stont een tafeltjen; waer op een blooten deeghen lagh, met een kleyn stockjen over een Switser die wech geloopt was, ende te Rijnberck dienst genoomen had, waer over hy op de Neude geharquebuteert wiert; doch staet aen te mercken dat, doen hy veroordeelt was, den deegen opgestoocken, ende het stockjen aen 3 a 4 stucken gebroocken sijnde, hem toegeworpen wiert.

Dinghsdagh, den 1 October, is de Regeringh naer ghewoonte niet vertet, maer Borgemeesters, Scho-

Louis Robbert, Raedts-heer van de Koningh in zijn Raden, Intendant van de Justitie, Policie en Finantien, in alle de plaetsen en Landen nieuwelijcx door sijn Majesteyt an de Hollanders

Schepenen, ende voorts alle andere Officianten sijn als vooren gebleven. Op dito sijn 2 personen op de Neude gehangen, een Frans Soldaet, om dat hy dienst onder sijn Hoogheyt hadt ghchadt, ende een Boer om dat hy geseyt hadde, gaet het hier te quaet, men kan naer de Prins van Orangien gaen. Op dien selfden dito, 's morgens ontrent 9 uren (hebbende de gansche nacht alhier seer sterck hooren canon-neeren) saghmen den Tooren te Woerden in den brandt staen, welcke brandt ontstach was uyt eenige teecken-vieren, die sy daer op hadden aengestecken (alwaer 4 Franssen op den Toren oock verbranden, die de selve hadden ontsteecken) waer op alhier ontrent ten half elf uren alle Franssen ende Switsers inde Wapenen, ende naer de wallen moesten. Ontrent een uur, ontstont een groot allarm in de Stadt, soo dat alle huysen strackx wierden ghesloten; ende waer 5 a 6 borgers by den anderen seyn-schooren met Canon ghegeven aen die van Woerden, beloovende haer-lieden daer mede se-cours, gelijk des avonts van hier meest alle de Militie uytrock, en 's nachts marcheerden 't Leger, van by Hilversom mede na Woerden, daer dien nacht ontrent 2 a 3 uren een schrickelijck gevecht geweest is tuffen de Princen en Franse Volckeren, alwaer 12 compagnien vande syde van sijn Hoogheyt sijn ver-slagen; waer onder oock sijn gebleven de Heer van Suylesteyn, en de Heer Schimmelpenningh (gewe-senen Gouverneur van Zutphen) ende wierden des Woensdaghs ontrent 154 gevangen en hier bin-nen gebracht, waer onder den Majoer Uyttenhoo-sijn, de Heer van Amelis weert, den Hofmeester van sijn Hoogheyt, den Camerlingh met den Hofmee-ster vande overleedenen Heer van Suylesteyn, ende meer anderen; oock wierden binnen ghebracht

2 a 3 Vaendels, ende 6 stücken Canon; van de
 France sijde is seer veel volckx gebleven, van een
 Regiment 10 a 12 menschen afgekoomen, ende
 van 2 andere by nae alle Officiers gebleven, ende
 voorts alles naer advenant, lagen als honden op de
 wegh, half ende heel doot, ende wierden in menig-
 ten deerlijk gequersten hier binnen gebracht, doch
 behielden de Franfen de Post, ende is Woerden
 dusdanigh door haer ontset. Oock heeftmen dien
 nacht (tussen Dinghsdagh en Woensdagh) alhier
 schrickelijck hooren canonneeren, van twee uuren
 tot 's morgensten 8 uuren toe, 't welck men ver-
 nam aen de Vaert te zijn, alwaer 60 a 70 Man-
 niers aen landt quamen, die uyt de Daecken vande
 huysen schooten, onderwijl staecten de Franfen de
 selve van onderen in de brandt (waer door de kerck
 oock afgebrandt is) 't welck de andere vernemende
 hebben sich stracks weder nae boort begeven.

In dese daghen verfocht den Gouverneur, van
 8 a 10 steenen gefortificeerde cortegaerden in de
 Stadt souden gemaect worden, om voor alle schie-
 lijcke overvallen (der borgeren of andersins) bevryt
 te sijn.

Woensdagh, den 2 October, waren alle huysen
 noch geslooten.

Donderdagh den 3 dito, sijn weder 103 Prin-
 ce Soldaeten gevangen binnen gebracht. Op dien
 sijn ontrent 4 a 500 mannen van Nimwegen hier
 door na Woerden getrocken.

Vrydagh, den 4 dito, sijn eenighe hooge Offi-
 ciers, die by Woerden gebleven waren, alhier be-
 graven.

In dese dagen heeft den Intendant Monfr. Rob-
 bert dit volgende alhier laten aflesen.

Louis Robbert, Raedts-heer van de Koningh in sijn Raden, Intendant van de Justitie, Policie en Finantien, in alle de plaetsen en Landen nieuwelijcx door sijn Majestejt op de Hollanders veroverert.

OP de Remonstrantie, die aen ons ghedaen is, dat veel personen, onder verscheyden pretexten, de gewoone imposten en Schattingen der Steden en des Lants van Uytrecht fraudeerden, in dier voegen, dat de ontfanght der geseyde Schattingen seer weynigh bedraegt, het welck seer nadeeligh en schadelijck is voor de gemeene welstant, en voot de intentie des Koninghs, en dewijl het van seer groot gewicht is de voortgang van een gelijk misbruyck te stuyten, soo sal van heden af, van dese dagh te beginnen, geregelt en vast gestelt zyn dat geen personen, van welke hoedanigheyt en staet sy oock moegen wesen, 't sy Soldaten, Ruyters, Officieren, of anderen, vry sullen zyn van de ghewoone schattingen en impositien te betalen, die in de Steden van dit Landtschap ghelicht worden: Verbiedende wel expresselijck aen alle de genen, dien dit sal aengaen, enige directe of indirecte middelen aen te wenden, om de geseyde schattingen en impositien te fraudeeren, op verbeurte van confiscatie voor de genen, die bevonden worden daer tegen te doen, wel verstaende de Heeren Staten, Burgermeesters en Schepenen bevorderen sullen dat men goedt kleyn Bier voor een goede en redelijcke prijs, tot gebruyck der Soldaten, verkoopt. Gedaen t' Utrecht, den sevendien van October 1672. gerekent Robbert.

Saturdagh den 5 October, sijn de Soldaten van sijn Hoogheydt, die hier ghevangen waren binnen

gebracht, ontrent 200 in 't ghetal, van hier ghevoert na Arnhem; ende sijn op dito 22 Soldaten, met eenige gevangen Officers geloft. Op dien dagh sijn vele France Officers alhier begraven.

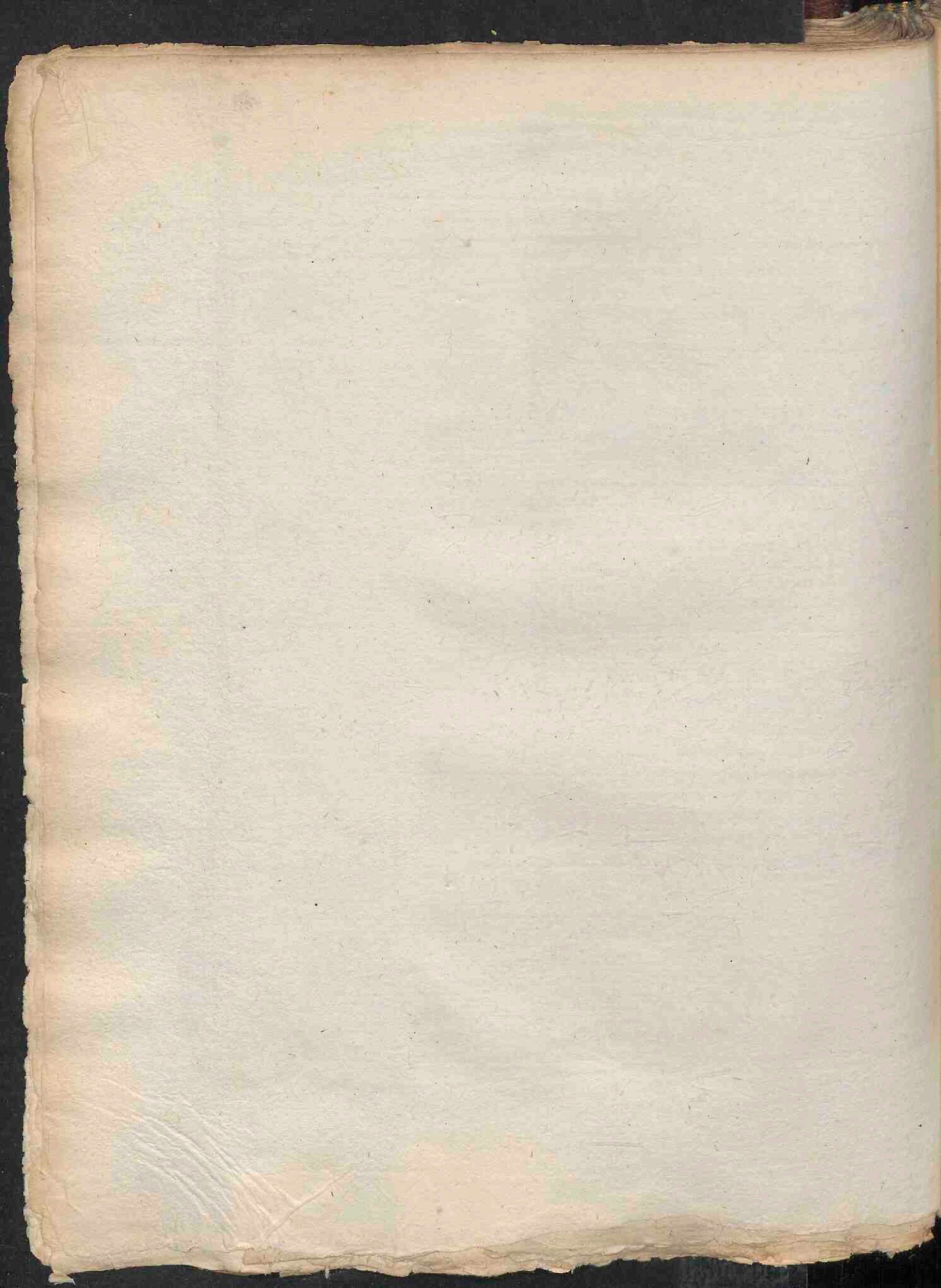
Sondagh den 6 dito, heeft den Gouverneur alhier in 't Weeshuys ende Dolhuys wesen visiteren of geen geweer verborgen waer, 't welck hem aengedient was, doch bevont het selve onwaer te sijn.

's Maendaghs den 7. dito, hebben eenige Switserse Officers haren dienst ghequiteert, in voegen dat de Corporaels, Sergeanten gheworden zijnde, de Compagnien op de Neude oprachten, slaende haer eygen marsch, en afstreckende wierden de Switserse Tamboers wechgesonden, en de France Officers voorghestelt met France Tamboers, slaende des Konincks marsch.

Dingsdagh den 8. dito, hebben de Franzen drie van onse beste Stucken Canon ghenomen ende na Arnhem ghevoert: Oock sijn op dito de Heeren van de Vroetschap, met eenige France Heeren aen de Vaert geweest, om het gat aen de Leckendijck te laten stoppen. Ontrent desen tijdt zijn eenige Heeren voorghestelt, om voor dese Provintie na Frankrijk te gaen. Sijnde dit de instructie.

Instructie voor de Heer Jan Louis Godyn, Heer van Maerffenbroeck, Gedeputeerde van wegen de Staten van 't Landtschap Vyrecht aen sijn Coninghlycke Majesteit, Louis de XIV. Coningh van Franckrijk en Navarre, &c.

DE Heer van Maerffenbroeck sal sich soo spoedig, als hem mogelijck sal zyn, op de reys begeben, en de kortste en bequaemste wegh kiezen om



30
menten en verbintnissen gheinteresseert zyn; dat hy, om de voorgedachte redenen, en om anderen, die hy sal kunnen bedencken, trachten sal van de Koningh te verwerven dat aen de Inwoonders van dit Landtschap veroorlooft mach worden, elders te

om naer't Hof van Vranckrijck te trecken. En hy sal, alshy daer gekomen is geen tydt verliefen, maer trachten door minnelijcke middelen acces en toegang te bekomen by mijn Heeren de bedienaers, en by gevolgh by de Koningh.

i. Hy sal, door een deductie, alle de besonderheden van belangh begrypende, de teghenwoordighe staer van dit Landtschap vertoonen. *Hoe het selfde in alle sijn deelen soo ellendiglijk is bedorven, dat het onmoghelijk is eenighe boven gewoone impostien, of belastingen te betalen. Dat, dewijl het platte Landt gantsckelijck verwoest is, men niet de gewoone belastingen en schattingen daer af kan trecken. Dat men'er geheel niets af kan trecken; gelijk oock niet van de kleyne Steden, en seer weynig van de stad Uytrecht.* In voeghen dat het Landtschap nauwelijcks in sijn inkomsten soo veel kan vinden, dat het de kosten kan verschaffen, die het daghelijcks moet doen voor de Wacht-huysen, voor het Vuyr en Licht, voor de Schildt-wachts-huysjes, en voor de andere dinghen, die de besettingh niet kan missen: soo verre is het van daer dat'er middelen souden zyn om de gewoone kosten tot d'onderhoudingh en reparatie der gemeene wercken, en de gagien der gener, die in hun dienst zyn, te betalen.

Dat, hoe wel de Koning de goet heyt heeft gehad van te beloven dat d'Intersten der principale sommen, die van het Landtschap opgkenomen zyn, betaelt souden worden, men echter niet een stuyver daer toe sal wintren. Dat d'Inwoonders, die niets van kun Landen trecken, om dat het Veldt geheel bedorven is, en dewijl sy voock gheen renten en inkomsten hebben, geen kosten kunnen doen: in voeghen dat'er van dach tot dach meer en meer sullen zyn, die de belastingen niet sullen kunnen betalen, de welcken van de goederen gegeven worden.

Hy sal oock vertoonen dat door d'openingh, *in de Leckdijck ghemaect is, alle de Weyden, en een groot deel der Bouwlanden, dat is het grootste en beste deel van 't Landtschap, ondergelopen zyn.* Dat mijn Heeren de Hertogh van Luxenburgh en d'Intendant daer af wel bericht zyn gheweest door de Directeurs van de Dyck, eer men hem deurghestecken heeft. Maer of sy hebben 't niet willen ghehouden, of sy hebben geoordeelt dat, niet regensende dit alles, de dienst des Konings vereyschte dat sulcks gedaen sou worden. Daer uyt sonder regenspreken, volght dat het gantsch onmogelijk is dat men, soo langh het Landtschap in de staet sal zyn of blyven, daer in het teghenwoordigh staet, yet wat het oock is, tot ontfanght van de Koningh, of tot onderhoudingh van troupen opbrengt.

1. Dat, ingheval men tot de Heer van Maerffenbroeck seght, dat d'Inwoonders, in plaets van ghegheven, de krijghs-lieden sullen konnen onderhouden, hy verseeckeren, en door onwederleggelijcke redenen toonen sal, dat sy, uyt oorsaek van d'armoede der Inwoonders, sulcks niet souden konnen verschaffen, dan voor seer weynigh dagen voegen dat dit oorsaek sou zyn van dat de Steden d'andere Steden onghetwijfeldt uytgeplondert door het vuur vernielt, en door het bloed verdelgt souden worden.

2. Dat dewijl uyt oorsaek van 't ghebuyrscap der stad Amsterdam, en van 't Landtschap Hollandt, gelijk oock om veel andere redenen, conderation en ghelegentheden, een groot gheal van personen van tydt tot tydt in dit Landtschap, in de Steden, daer uyt het bestaet, is komen worden die hun goederen of in 't gheheel, of ten deel of in Hollandt, of in d'andere ghebuyrige Landtschappen hebben, of die'er door andere engage-

30

menten en verbintenissen gheinteresseert zyn; dat hy, om de voorgedachte redenen, en om anderen, die hy sal kunnen bedencken, trachten sal van de Koningh te verwerven dat aen de Inwoonders van dit Landtschap veroorlooft mach worden, elders te gaen wonen, voor een tydt, die hen daer toe bepaelt sal worden, hun goederen te verkoopen, en d'inkomsten daer af te vervoeren.

3. Gelyck oock dat, om de voorgedachte redenen, en noch om dat de genen, die uyt dit Landtschap zyn vertrocken, het kostelijckste dat sy hadden, of in het geheel, of ten deel, wech ghevoert hebben, en dat de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, gelyck oock sijn Hoogheyt, mijn Heer de Prins van Oranjen, niet roelaet dat yemandt, wie het oock is, van wat staet of hoedanigheyt hy oock mach wesen, uyt hun Landtschappen weer herwaerts kooft; soo verre is't van daer dat sy hen toelaten hun goederen weer herwaerts te voeren, en dewyl zy oock, by maniere van representalien, een Placcaet hebben doen afkondighen, door't welck sy oock verbodt daer teghen doen, en bevelen dat alle de genen, die goederen in de gheseyde Landtschappen besitten, voor't eynde van de maent October weer derwaerts hebben te keeren, op verbeurte van confiscatie van hun goederen, dat hun Huysen gheraseert, en sy uyt hun staet ghesteelt sullen worden, en onder andere straffen: dat men, seggick, van de Koningh ootmoedighlijck sal versoecken, dat het hem believen sal d'executie van het Placcaet, de seste van September lesleden tegen de genen afgekondigt, die uyt het Landtschap zyn gewecken, te doen schorffen.

4. Hy sal oock van de Koningh ootmoedighlijck versoecken dat hy niet belieft toe te laten dat de puncten, die sijn Majesteit, volgens sijn goetheyt, G 4 belieft

belieft heeft aen dit Landtschap toete staen, door
sijn Officieren en Biedenaers ghebroocken of ghe-
schonden worden.

5. Dat men, dewijl het sijn Maj. belieft heeft te
beloven, dat d'oeffeningh van de Ghereformeerde
Godtsdienst, gelijk sy tegenwoordighlijk geleert wort
d'Universteyt en de Scholen gheconserveert worden
aen de Gereformeerden de Kercken in de kleyne
Steden, en in de Dorpen, daer niet meer dan een
is, sal laten: gelijk oock dat men om de selfde re-
den aen d'Inwoonders van Rhonen, daer niet meer
dan twaelf of dertien Catholijcke huys-ghesinnen
zyn, de Kerck, die men hen afgenomen heeft aen
hen sal herstellen, om dat'er niet meer dan een is.

6. En dewijl men verstaen heeft dat men de be-
sittingh van de Domkerck te Uytrecht, en van des
grootte Kerck t'Amersfoort aengetaft heeft, son-
der bevel, ja selfs sonder bewillingh des Konings,
soo sal hy, van dit stuck spreekende, trachten te
vernemen of'er eenighe hoop van goede uytgangh
sou zyn, in geval men aen sijn Majesteyt ootmoet-
dighlijk ded' versoecken dat de gheseyde Kercken
aen de Ghereformeerden herstelt mochten worden,
en dat men, in des selfs plaets, een ander Kerck in
yder van dese twee Steden aen de Catholijcken
gaf.

7. Gelijk oock dat hy sal klagen, en reparatie en
vergoedingh van de schade van 't Vee eyschen, dat
uyt de Weyden is genomen, en van de andere goe-
deren, die uyt de Dorpen genomen, en wech ghe-
voert zyn, volghens het register, dat daer af ghe-
maeckt is, dewijl het den Koningh belieft heeft te
beloven, dat het Landtschap, de Stadt en Steden de
plonderingh niet onderworpen sullen wesen, noch ver-
plicht zyn de selfde af te kopen. Ghelijck men oock
veel Dorpen en Inwoonders gedwongen heeft sich
te

te rantsoeneren; en men heeft hen merckelijcke
kommen afgedwongen.

8. En dewijl het oock aen de Koningh heeft be-
lieft toe te staen, dat het Gouvernement van het
Landtschap, ghelijck het tegenwoordighlyck bestaet,
in de selfde forme, en aen de selfde personen sou blyven,
aen de welcken het beden is, en dat de voor-rechten en
rechten der drie Leden van de Staet, Stadt en steden
van Uytrecht in hun gheheel souden blyven, en dat
van alle tyden af, als een onverbreeckelijcke Wet
en ordeningh, gheordonneert en ghebruyckt is dat,
in gheval van ghemeene misdaden, de Soldaten en
krijghs-lieden door de Rechter van 't Landtschap,
van de Stadt, of van de Steden gheoordeelt souden
worden; maer dat men noyt ghesien heeft dat de
Burgers, die gheen Soldaten zyn, en die als sooda-
nigh geen eedt gedaen hebben, verplicht hebben ge-
weest voor 't recht in de Krijghs-raedt te verschy-
nen, om daer gheoordeelt te worden: dat hy dies-
halven van des Coninghs goetheydt sal trachten te
verwerven dat de Burgers en Inwoonders van de
Stadt, Sreden, en van 't Landtschap, tot eenigh
misdrijf vervallende, of aengeklaeght zijnde, niet
aengeklaeght fullen worden, noch voor 't recht
te staen, als voor de ghewoone rechter, dat is voor
de Schepenen van de Stadt, of der Dorpen, of an-
ders voor 't Hof van de Justitie in 't Landtschap.

9. De Heer van Maerffenbroeck sal oock trach-
ten te vernemen of men heeft te verhopen dat de
beloften, die de Marckgraef van Louvois op des
Coninghs woordt gedaen heeft, op 't versoeck der
Staten van 't Landtschap van Uytrecht, dat de vijf
Capittelen der Kanonicken, de Teutonische Ordeningh,
en d' andere Kerckelijcke beneficien in hun gheheel sul-
len blyven, gelijck sy tegenwoordigh zyn, en dat alle de
geleyde beneficien aen de tegenwoordige besitters gecon-
ser-

G 5

moest

serveert sullen worden: dat d'alienatien en verminde ringen der Kerckelijcke goederen, tot aen dese tijdt gedaen, voor bondigh en van waerden ghebouden sullen worden; Van 't welck, om seeckere consideratien sijn Majesteijt geen schriftelijcke acte aen de Edelen en Mogende Heeren kon toestaen, ghelijck sy tou versochten, doch hen echter deē verseeckeren daer hy hen niet sou aenraecken, maer alles in staet, en in zyn gheheel sou laten, ghelijck het was: of men segh ick, te verhoopen heeft dat dit in een schriftelijcke versekeringh sal veranderen, of dat men een krachtiger verplichtingh daer uyt kan trecken.

Donderdagh, den 10 dito, wierden alle Schepers by Duc de Luxenborgh ontboden, ende hebben namen opheteyckent sijnde, belast dat sy alle Schuyten uyt de gront souden halen, ende ten allen tyden gereet houden. Op dito hebben de Francken weder in 't Weeshuys gewceest, alwaer sy den Heer het Bleyckvelt, ende by na het geheele Kerckhof omghegraven, halende de dooden uyt de graven op suspitie van daer geweer te vinden, doch vonden niet.

In dese dagen is het Placcaet van wegens de oproepinge der Vluchtelingen geitereert, in dier voegen, dat alle Schouren, Schepenen, en andere Amptlieden moesten te kennen geven, wie van hare ondersaten al gevloten waren; Item wat goederen ende landeryen de selve hebben, sullen oock gehouden sijn geen betalingh aen yemant van de gevlotenen te doen; Maer het selve te kennen te geven aen den Intendant, als vorder uyt het Placcaet order te sien is.

Vrydagh, den 11 October, wierden alle Deekenkens van de Gilden op het Stadthuys ontboden, om oorsaeck van een middel te beramen, om eenen gelt uyt te maecken, ten eynde de Koopmanicheit

Van't gepasseerde binnen Uytrecht. 107

naer buyten mocht sijn voortganch hebben; mits niet betalende den vierden penningh, waer van op den 31. Aug. gemelt is. Desen dagh quam een brief van Monst. Louvois aen de Staten, geschreven tot Versailles op den 5 October, den inhoud was

MYN HEEREN.

Ick heb uw brief van den drie-en-twintighsten van de verleden Maendt ontfangen, door de welck ick alle de redenen heb gesien, die ghy vertoont, om bekennt te maecken dat de Stadt en 't Landtschap van Uytrecht niet in staet zyn om d'eych, die mijn Heer Robbert op u doet, te voldoen. Ick kan wel lichtelijck oordeelen dat ghy 't niet kont doen, dan met seer groote kommer: Maer dewyl de noodt geen wetten heeft, en de beyren des Koninghs bestaen moeten, soo moet ghy met de geseyde Heer Robbert over't geen verdragen, dat ghy op te brengen sult hebben. Anders is't niet mogelyck, of ghy sult in een seer groote desolatie vervallen, &c.

Saturdagh den 12 dito, wierden een Capiteyn, een Lieutenant, ende 10 Soldaten, door een Princken tamboer geloft. Op dito sijn de huysen aen het Weeshuys annex gevisiteert, of oock ergens geweer verborgen was. Op dito sijn oock seer veel gepreite Schuyten met Franssen de Vecht opgehavaren om Turf te gaen halen.

Maendaghs den 14 dito, wiert alhier aen een yeder gevraecht, wat schade hy, 't sy buyten of binnen de Stadt, door de Franssen geleden hadde, 't welk men soude op maken ende den Koning toefenden. Oock wiert gepubliceert, dat d'Imposten van Bier ende Wijn correct mosten betaelt worden, selfs by de France Militie; mits dat de Heeren sorge souden hebben te dragen, dat de dunne bieren niet te slecht wierden. Oock wiert ter selver tydt gepubliceert, dat de Brouwers geen Bier moesten uytlaen, of moest

106 D A G H - R E G I S T E R

serveert sullen worden: dat d'alienatien en verminderingen der Kerckelycke goederen, tot aen dese tijdt gedaen, voor bondigh en van waerden ghebouden sullen worden; Van 't welck, om seeckere confideratien, is een schriftelijcke acte aen de Edele

108 D A G H - R E G I S T E R

most eerst by een biljet blycken dat den Impost betaelt was. Ontrent desen tydt sijn de Fransen uyt Yffelsteyn getrocken op ontrent 100 mannen na, die des nachts hier om na Amersfort sijn ghemar-cheert.

Dinghsdagh den 15 dito, quamen ses Vaendels Voetknechten van Woerden, die hier door na Amersfort trocken, ende sijn op dito door een Prince Tamboer 49 gevangens geloft.

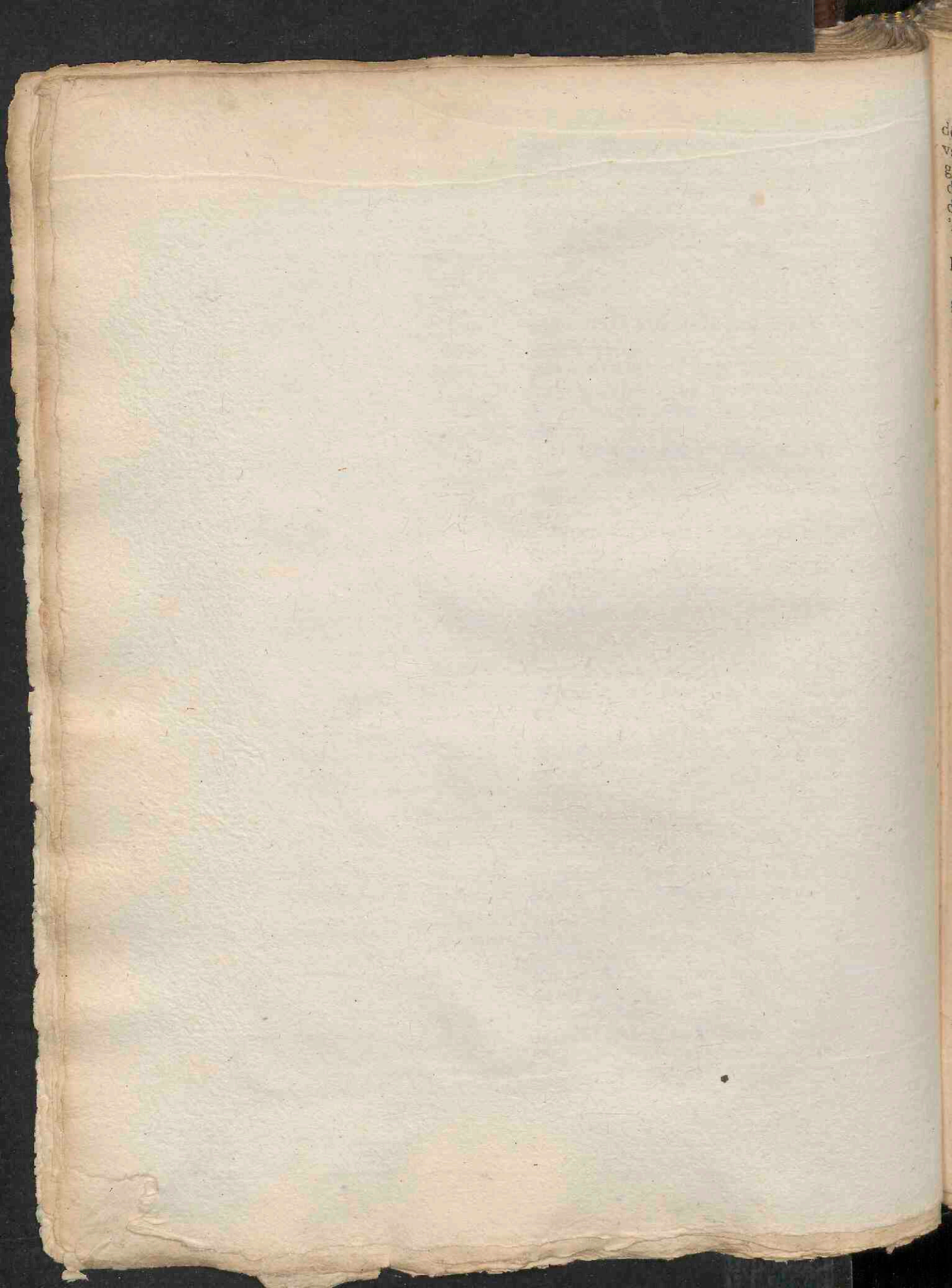
Woensdagh ende Donderdagh sijn weder gevangens geloft.

Sondagh, den 20 dito, vertrocken van hier eenige Dragonders na Wijck.

's Maendaghs, den 21 dito, 's morgens vertrocken 4 a 5 Compagnien na de Vaert. Op dito wiert gepubliceert, dat geen Ruyters, in het voeragie halen sich souden vermoren eenigh huysraet van de Boeren mede te nemen, op poene van den hals. Oock wiert afgekondicht een Temperament, waer na sich de lieden, die met inquantieringh belast waren, ende de Soldaten die ingequartiert waren, souden hebben te reguleren. Wijders wiert op dito Maendagh ende den volgende nacht, een over groote quantiteyt voeragie binnen gebracht.

Dingsdagh den 22 dito, wiert gepubliceert, dat die gene die boven de 10 mudden eygen, ofte eenige gevlichte granen in sijn huys hadde, 't selve binnen 4. dagen most aebrengen, op de boeren van 100. Rijcksdaelers. Oock dat het Huysgelt (do quo supra) binnen 4. dagen most betaelt wesen.

Woensdagh den 23 dito, wierdt een France Ruyter, die sijn Cameraedt hadde doorstecken, ende een Soldaet, op de Neude gehangen; ende oock een ander Soldaet, die het Gasthuys bestoolen hadde, eerst op de Neude driemaal om de galgh gegeeft, ende op sijn wagh gebrantmerckt, ende wiert



doen soo met sijn naeckte rugge naer het St Ser-
vaes Klooster gheleydt, alwaer hy noch tweemaal
gegeeffelt wiert, ende een brandtmerck op sijn an-
dere wangh, en een op sijn Schouder kreegh. Tegen
den avondt quam het volck weder die des Maendags
s morgens uytrocken.

Donderdags trocken van hier 70 Standaerden
Ruyterye, ende ses Compagnien Dragonders.

Vrydagh den 25 dito, trocken van hier eenigh
ghecommandeert volck, die tot Waverveen een
Uytlegger, met 6 Yfere Strucken Canon, ende
24 mannen overwonnen, ende brachten sy des Sa-
turdags het volck ende de Stuckjens hier binnen.

Op dito Saturdagh, wierdt aen alle straeten met
biljetten aengeslagen, dat die voortaan Turf wilden
hebben, sich fouden verwoeghen by eenen Rijs-
wijck, die een biljet soude geven (doch niet hoo-
ger als voor 16 sack) volgens het welcke den Boer
soude gehouden sijn Turf te doen, tegen tiende hal-
ve stuyver de sack.

Maendagh den 28 dito, hebben de Franssen ge-
heel Jaersvelt afgebrandt, alwaer alleenlijck blyven
staen is de Kerck met een a twee huysen.

Dingsdagh, den 29 dito, is alhier gepubliceert,
dat niemant sich sal vermeten buyten de Stadt ee-
nige boomen af te houwen, op pene van lyfstraffe.

Woensdagh, den 30 dito, isser Concilie gehou-
den in den Dom, en ordineerde den Bisschop, dat
die Heeren, die tot noch toe op haer wereltsch ge-
kleet ghegaen hadden (als *Pater Wijck*. &c) haer
geestelijke kleederen souden hebben aen te doen.
Item is aldaer gheconcludeert, dat het Sacrament
voortaan publijck na de siecken soude ghedragen
worden. Op dito is weder een avont-gebedt by de
Gereformeerde begonnen, tweemaal ter weke, als
des Woensdags ende Vrydags in de Buerkerck.

Don

Donderdagh den 31 October, (zijnde na den nieuwen stijl St. Maertens avont) wiert in den Dom het Lof ende de Vesper gefongen, ende liepen des avonts eenige Jongens met brandende Fackels langs de stracten. Op dito hebben sy een gefortificeerde kortegaerde op de Neude begonnen af te steecken. Op dien selvigen dagh quamen eenige Mariniers in Jurphaes, die, nadatse wel gegeten en ghedroncken hadden, de helft van de Brandwacht wech namen.

Vrydagh, den 1 November, wiert de Proceffie door den Dom ende door de Academie omghedragen.

Saturdaghs voor de middagh, wierden de Soldaten gemonstert, ende des naermiddaghs van Logement verandert.

Sondagh den 3 dito, quam een Regiment voetknechten in, die dieper inde Stadt gheinquartiert wierden.

Maendagh den 4. dito, is alhier gepubliceert, dat des anderen daeghs 's morghens ten 8 uren, alle Schouten van de Buerten op het Stadthuys moften komen, ende aldaer opleeveren wien in hare respectieve Buerten al met Soldaten belast was, ofte niet; item, hoe swaer yeder belast was. Oock sijn op dito, ontrent 60 gevangens van Arnhem weder hier gekomen.

In dese dagen wiert alhier met Placcaten door de geheele Stadt geaffigeert, dat alle die geene, die eenige goederen van Vluchtelingen geberght hadt, de selvige binnen acht daghen most aenbrengchen, op confiscatie van de selve, ende noch tweemaal soo veel aen boeren daer boven.

Donderdag den 7 dito, wierden de Schoenmakers wegens haer Kuypen, afghovordert 600 guldens tot grontgeldt. Item de Vleyshouwers alle tongen van

Van't gepasseerde binnen Uytrecht. III

van de beesten die sy gheslaghen hadden, sedert de Franssen hier in gheweest waren, 't welck sy hebben afgekocht met 540 guldens.

Dinghsdagh, den 12 dito, zijn door een Trompetter 12 gevangens geloft. Is oock op dito, Con- te de Melie, Colonel van Normandie, begraven met een groote statie van singhende Priesters, &c. daer voor. Als doen wiert een nader brief, met een- nige nader ordre aen de Heer van Maerissenbroeck gesonden; sijnde van desen inhoud:

Sedert ghy vertroocken sijt, sijn'er noch veel din- gen gebeurt, van de welcke wy stoffe om te klaghen hebben, en die wy u, door dese tegenwoordige, deel- achtigh maken.

Voor eerst, men voert de Ceremonien der Room- sche Katholijcken in, selfs buyten d'omkringh van de Dom, en over straet, tot groote ergernis van de Gereformeerde Godtsdienst: gelijk onder andere de begraffenissen oock ghedaen worden met sackels, met klederen, al singende met alle de ceremonien, doen. Gelijk oock op Saterdagh lefbleeden den 19 van dese maent, de Hostie niet alleenlijck in 't open- baer over de straet wierdt gedraghen; maer men heeft oock Burgers, Professe van de Gereformeerde Godts- dienst doende, die sich op de straet bewonden, willen dwinghen neder te knielen, en daer aen die dienst te bewysen, de welcken de Roomsche Catholijcken daer aen betoonen.

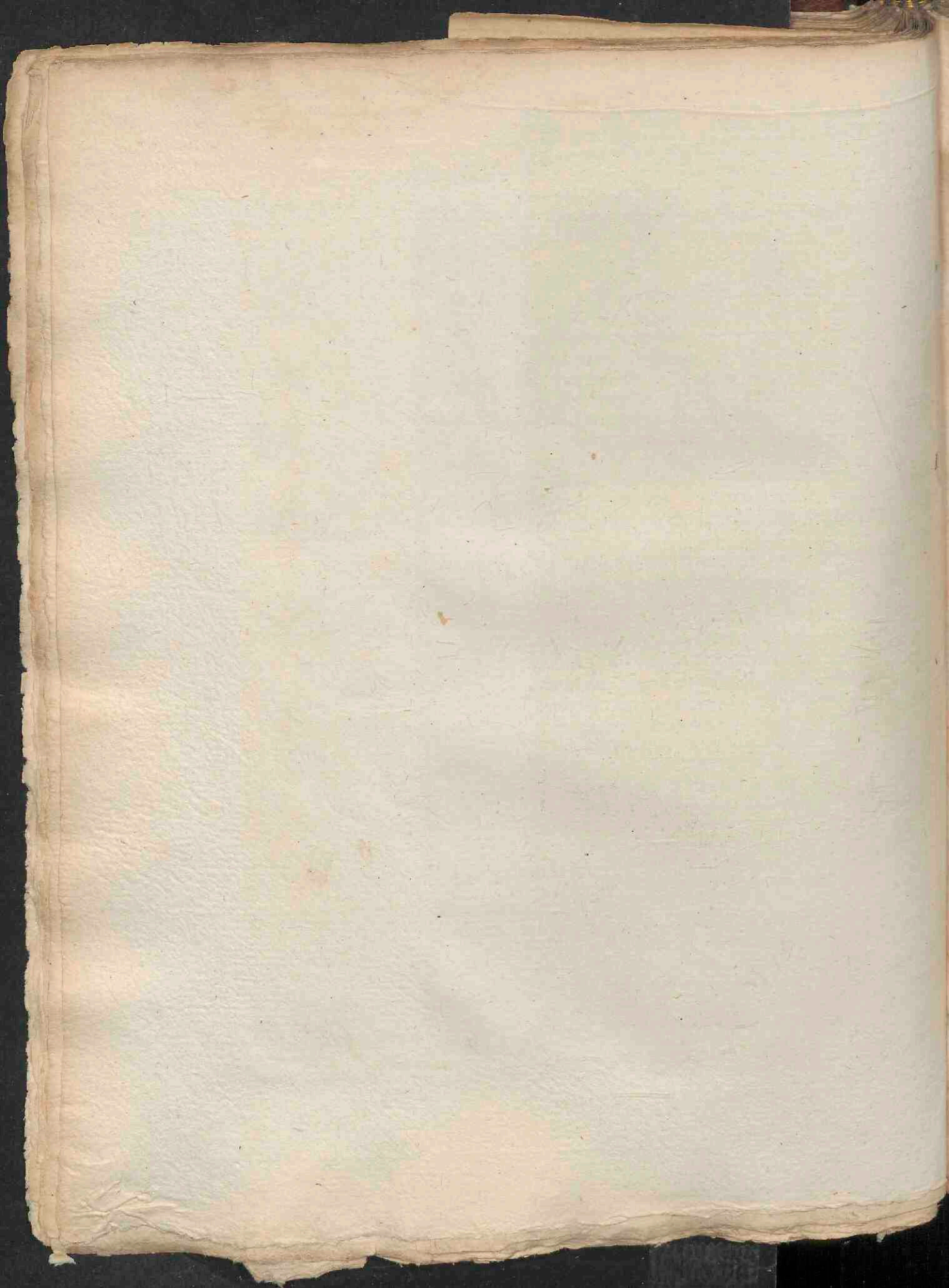
2. Wy hebben niet alleenlijck gedwonghen ghe- weest alle daghen de plonderingh van byna alle onse Dorpen te sien, teghen d'inhoudt van het vijfde der Artijckelen, die 't sijn Majesteyt belieft heeft aen dit Landschap toe te staen, toen hy 't in besettingh ghenomen heeft: maer sy hebben oock de Dorpen van Overmeer, Abkoude en Baenbrugge doen in brandt stecken.

Donderdagh den 31 October, (sijnde na den nieuwen stijl St. Maertens avont) wiert in den Dom het Lof ende de Vesper gesongen, ende liepen des avonts eenige Jongens met brandende Fackels langs de stracten. Op dito hebben sy een gefortificeerde

stecken, die van de grootsten waren, gelijk oock van 't getal der gener, die 't meest aen 't Lantschap opbrachten, en hoewel wy ons niet willen bemoeien met de redenen r'onderloecken, die d'Officieren der troupen van sijn Majesteit verplicht konnen hebben sulcks aen te vanghen, sonder het aen ons bekend te maecken, soo vinden wy ons echter genootsaeckt de klachten van de ellende, die d'Inwoonders van dit Lantschap lyden, voor sijn Majesteit te vertoonen, te meer om dat wy ons daer door meer en meer tot d'uytterste ellende ghebracht bevinden.

3. Mijn Heer d'Intendant hadt aen ons beloofd door het contract, op den vierden van October gemaect, dat niemant, van wat staet of hoedanigheyt hy oock sou mogen wesen, 't sy Soldaten, Officieren of anderen, uytgesondert sou zijn van eenigen der gewoone schattingen, uytgesondert des Koninghs graven alleen, dat van alle belastinghen van gemaal, &c. wy sou wesen. En hoewel men, tot uytvoeringh en vervullingh van dit voorverhaelde, over al noodighe advertissementen heeft doen af kondighen, op dat men sich niet op onkunde sou kunnen beroepen, soo konnen wy echter tot noch toe niet de uytwerckfelen der gheseyde conditien ghenieren, uyt oorsaek van de geweldighe tegenstant, die d'Officieren en Soldaten daghelijcks daer teghen doen, schoon mijn Heer d'Intendant schriftelijck aen ons heeft beloofd dat hy'er de machtighe handt aen sou houden.

4. Het selfde Contract brengt oock mede, dat hy alle nootzakelijcke en vereyschte ordeningen sal geven tot de wederoprechtingh van alle de gewoone rechten van de Stadt, en van 't Landtschap van Uytrecht, en van de steden, die daer toe behooren. Dat al 't geen 't welck gegeven en ontfangen sal worden, staem sal ter dispo-



dispositie van de geseyde Heeren Staten, de welken bet-
sullen mogen doen ontfangen en vergaderen op soodani-
ge wyse, als sy best sullen oordeelen. Men neemt ech-
ter, dit niet teghenstaende, in de selfde steden, de
vierde, en de tiende penningh, of daer omtrent
van de waerde der goederen, die uytgevoert wor-
den; invoegen dat d'Inwoonders sich gantschelijck
berooft bevinden, niet alleenlijck van de middel-
om de schat inghen te betalen, maer oock van die
m self te bestaen, en te leven, om dat de weynige
koophandel, die noch overigh was, daer dese mid-
del geheelijck word bedorven.

5. Wyders, hoewel mijn Heer d'Intendant po-
sitivelijck beloofd heeft, dat hy, midts de betalingh
van de geseyde sommen, alle de besondere contri-
butien en belastingen sou doen ophouden, gelijk
niet de formele woorden van 't gheseyde Contract
blijckt; soo vinden wy ons echter, tot ons groot
verwesen, ghenootsaect te klaghen dat men, on-
der verscheyden pretexten, niet nalaet daghelijcks
veel Dorpen van ons Landtschap te parssen tot het
contribueren aen de Commandanten van Woer-
den, van Amersfoort, Montfoort, Wijck en aen
veel andere Commissarisen.

6. Wy hebben een soo veel te grooter pogingh
gedaen, als wy meenden dat d'Inwoonders d'in-
houdt van 't geseyde verdragh souden genieten, soo
veel de versorgingh van de spijsse voor de Soldaten
en Officiers in de Wijcken aengaet, daer in ty-
ghehuys-vest zijn. Maer hoewel mijn Heer de
Hertogh van Luxemburgh seer uytghedruckte en
scherpe defensien daer tegen heeft doen afkondi-
ghen, van de welcken wy u de cotype hier neffens
senden; soo bevinden wy nochtans dat'er weynigh
Officiers en Soldaten sijn, die men kan verplich-
ten sich binnen de palen van dit verbod te houden;

H van

van 't welck wy niet alleenlijck alle dagen droevigt klachten hooren, maer wy sien oock dat d'Inwoonders daerom hun huysen verlaten.

Wy hebben goet ghevonden dese klachten door u te doen vertoonē, gelijk sy verdienen, en gheelijck de vereyffchingh sal mede brengen, beneffens degeen, die in uw instructie aen sijn Majesteyt, en aen sijn Hof sijn begrepen.

P. S. Wy verstaen sooterstondt, dat d'openingh van de Leckdijck, die met kennis van mijn Heer de Hertogh van Luxenburgh, en van mijn Heer d'Intendant Robbert gestopt heeft gheweest, weer geopent is; invoegen dat men daer door niet alleenlijck voort het beste deel van 't Landtschap vernielt; maer oock dat men, soo men in dese tijdt de ghedachten Dijck weder opent, dese openingh niet weer sal kunnen stoppen en dicht maken, dan met overmatige kosten.

Donderdagh den 14 dito, is de Marquis en Colonel Champangie begraven op de voorige manier, uygefondert dat de Sergianten, die hem droeghen, wapentjes in de handen hadden.

Vrydagh, den 15 dito, wierden veele nieuwe Officiers voor het Regiment Normandie ghestelt, in de plaets van die gene, die voor Woerden en elders gebleven waren.

Saturdagh, den 16 November, quam een Regiment van Amersfoort, 't welck hier buyten ontgetrocken sijnde, in 9 Schiet-schuyten na de Vaert toevoer, van waer het selvige met eenigh volck van Cuylenburgh na ter Meyde trock, ende overden aldaer des nachts de Schants, ruineerende ten deele het Regiment van Bamphielt, ende de Compagnie Mariniers van Braeckel, wefende de samen ontrent 250 man (alsoo daer seer veel siecken waren.) Na het veroveren staecten sy den brandt

Van't gepasseerde binnen Uytrecht. 115

brandt in ter Meyde, alwaer 10 huysen verbranden; doch wierden daer na weder uytgedreven.

Sondagh, den 17 dito, brachten de Franschen ontrent 3 gevangens binnen, die sy seer schandeleus hadden uytghekleet; oock brachten sy twee Vaendels mede, sijnde het een eenen State, ende het ander een Boere Vaendel van der Franschen kant, waren boven die Officiers die doot waren, oock verscheyden ghequetst, onder anderen den Marquis ende den Colonel Castelnou, den Luytnant Colonel, &c.

Maendagh, den 18. wierden de Catholijcke bidders op't Raethuys ontbouden, alwaer haer wierdt afgevraegt, of sy het deden uyt last van Luxemburgh of Stoupa, die tot antwoort gaven, dat sy het deden uyt last van de Geestelijckhey, die haer oock gheseydt hadden te sullen voor haer uytvoeren't gene dat'er van quam, waer op aen alle Doodt-gravers wierdt geïnfinueert geen dooden vandete bidders te mogen begraven. Op dito hebben de Franschen begonnen alle daegh een Fransche Predikatie in den Dom te doen.

Dingsdagh, den 19. trock veel volcks van hier na Montfoort, alwaer sy het Casteel hebben doen springen.

Donderdaghs quam het voorsz. volck confuselijck wederom; ende heeft op dito, den Intendant aen de Magistraet geseydt, indien hem de 600 bedden ende de 1200 deeckens (daer vooren van geseydt is) niet wierden verschafft, dat dan dese Stadt den Koninck geen nut doen kon, maer dat hy het Garnisoen daer sal uyt nemen, ende de selve in vier hoecken in den brandt steecken.

Vrydagh, den 22 November, wiert het Garnisoen gemonstert, en wierden wel 2 a 3000 man minder bevonden, als men wel dachte; op dito

114 D A G H - R E G I S T E R

van 't welck wy niet alleenlijck alle dagen droevige klachten hooren, maer wy sien oock dat d'Inwoonders daerom hun huysen verlaten.

Wy hebben goet ghevonden dese klachten door u te doen vertoonen, gelijk sy verdienen, en ghe-

116 D A G H - R E G I S T E R

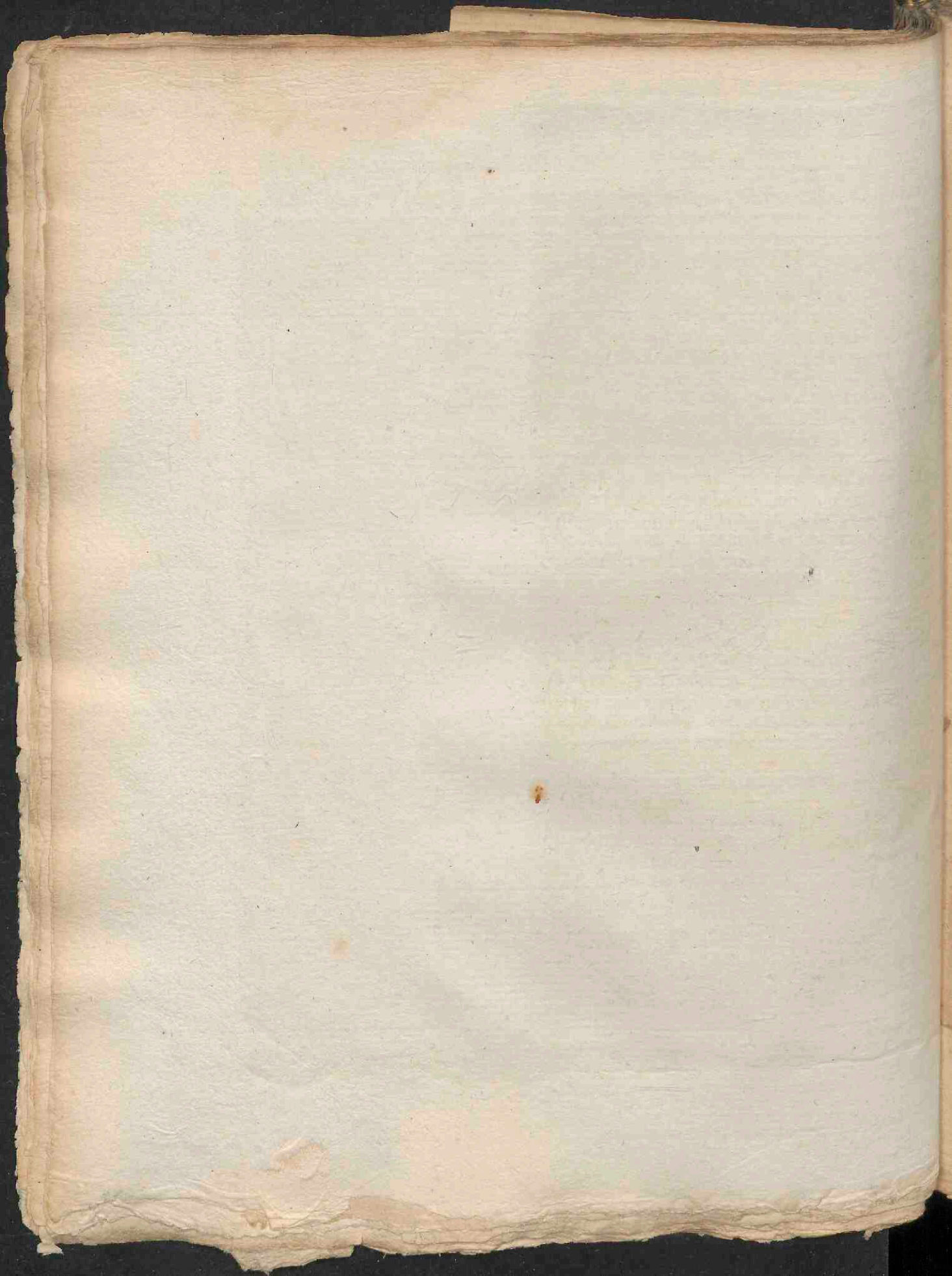
kreegh alhier seecker Vleeshouwer een brief van sijn Soon uyt Maestricht, inhoudende, dat Montsieur de Turenne met sijn Armee verslagen was, 't welck ter ooren quam van den Gouverneur, die daer over des anderen daeghs de Vleeshouwer met 6 Mufquettiers uyt sijn huys liet halen, swoer hem te sulen laten ophanghen, ende souden hem tot de Geweldigers geset hebben, indiender geen bysondere voorspraeck hadde gekomen.

Op den 22 deses vernieuwde den Intendant sijn klachte, dat de Staten haer beloofde gelt (volghens 't gheslootene contract van den 5 October) niet op en brachten, en dede derhalven wederom een eyfch van 30000 Rijcksdielders voor de Maent November; als mede 1600 Bedden, 3200 Deeckens, en 800 Lakens voor de Soldaten die in de Voorsteden geinquantiert waren, en eene groote menigte Karfacken voor de Schiltwachten, en begeerde 't selve in de tijdt van vier-en-twintigh uren opgebracht te hebben, ofte by faute, 't selve door de Militie paratehijk te doen executeeren, waer op eenighe Heeren gedeputeert wierden, soo aen den Intendant, als aen den Commandeur Stoupa om moderatie.

Sondagh den 24 dito, sijn ontrent 20 Schuyten met Meel gekomen.

's Maendaeghs quamen eenighe Soldaten in, die in de boven Quartieren voor de Switsers gheworven waren. Op dito wierdt den Marquis en Colonel de Castelnou begraven, op de selve wijze als den Marquis en Colonel Champangie begraven wierdt.

Dingsdagh haelden des Princen volck ontrent 20 Schuyten van Breuckelen, die daer laghen om voeder te halen, oock kregen sy aldaer eenige Francken en 2 Gidsen, die sy mede namen; ende nade-mael



mael den Intendant 1600 Bedden eyschte, soo
 wierden Woensdagh en Donderdagh, by provisie
 ontren 600 fatsoenlijcke Burgers aengefeydt, dat
 sy yder een Bedt met een Peulen, ende een Deec-
 ken in de Kercken moesten brengen; ghelijck men
 de selve op dito Donderdagh en de volghende Vry-
 dagh, of in de Buer-kerck, of in de Jacobi-kerck,
 of in de Catharyne-kerck sagh dragen. Ende dewijl
 de Intendant boven de voorz. oock eyschten
 30000 Rijckdaelders, soo wierdt door de Heeren
 Gedeputeerdens, die by den Intendant gheweest
 waren, het volgende aen de Staten gherapporteert:
 Sy aen den Heer Intendant te hebben voorgedra-
 ghen, dat haer Edele Mog. met droefheydt en ont-
 steltenisse verstaen hebbende, dat sijn Ed. niet te-
 genstaende alle de redenen en motiven aen hem in
 vorige aenspraecke te gemoet gevoert, noch was
 sijn aen den anderen daer over hadden gehad, seer
 perplex ende bekommerlijcke deliberatien, ende
 veel in haer iste te voorkomen de totale ruine van de
 Stadt ende Provincie van Uytrecht, geresolveert
 ten uytterste effort tot het by een brengen van ee-
 nige penninghen te doen, ende ten dien eynde de
 goede Gemeynen te verghen om ghelijck deselve
 tot uytvindinge van de somme geldts by het eerste
 redimeeren van sijn demandes belooft, twee jaren
 Huys-gelt hadden moeten avanceren, nu wederom
 soo veel als het Haertstede-gelt van hare Huysen
 over twee jaren bedraeght, aenstaende Maendagh
 te betalen, in vertrouwen dat daer uyt, mitsgaders
 uyt het gene over de Impositien, 't sedert de voori-
 ge voldoeninge, is gecollecteert, vier of vijf duy-
 sent Rijckdaelders soude kunnen worden verta-
 melt, ende dat de selve dan in de naeste weecke aen

hem soude kunnen worden ghetelt, ende dat haer Edele Mog. verhoopten dat in middels den Koningh mochte werden gepermoveert om de goederterentheydt te hebben, van de geruincerde en arme Ingesetenen van de Provincie, van verdere Contributien voor de troupen te ontheffen.

Dat den Heer Intendant daer op hebbende gheantwoort dat die somme veel te geringh was, ende niet in consideratie konde komen, ten ware dat de selve dagelijcks, tot datse dertigh duysent Rijckdaelders soude uytmaecken, wierde gefourneert. Dat de Provincie tot noch toe, behalven het gelt aen den Koningh of den Marquis de Louvois gegeven, over soo veel maenden, t'federt verloopen, niet meer als vijf en-twintigh duysent Rijckdaelders hadde opgebracht.

Dat de Provincie van Gelderlandt in dietijt wy meer hadde gecontribueert. Ende dat hy Heere Intendant de soldye voor soo veel troupen moest bestellen.

Sy daer op hadden gerepresenteert, dat boven de geroerde vijf en-twintigh duysent Rijckdaelders, soo veel duytenden aen Corps de Guardes, voor Ruyferye en Voet-volck, stallen, Sentinel-huyzen, Haver, Capotten, Bult-sacken, Meubelen en andere Waren te kost geleyt, ende dat alle de werken ende behoeften, om dat de selve veel tijds soe lichtelijck ende sonder voorgaende bestecken moeten worden gemaect, ende oock weynigh by dietijt voorraet van materialen in de Stadt was, onge-looffelijk hoger als wel anders quamen te beloopten.

Dat oock daer en-boven noch veele en confiderable contributien van Dorpen en Huysen zijnges geven.

Daer de Provincie eenmael was uytgeplundert en gedevasteert.

Dat de Huysluyden, die noch niet mochten weder gevlucht, van alle haer Haef, Beeften en Voedsaet te berooft, ende derhalven geen Koorn of Saet te Velde konnen brengen, daer ter contrarie de selve in de Provincie van Gelderlandt en Overijssel noch blyven sitten woonen, ende haer Bouweryen waernemen.

Dat soo veel duysent Solaten in de Stadt en de Voorsteden nu tusschen drie en vier maenden waren gelogeert gheweest, tot soo groote beswaernisse van den Burger, en daer door, mitdsgaders door d'andere calamiteyten en onhelegheden, voor desen gededucert, het verval en armoede in de selve van tijt tot tijt foodanigh vermeerderden, dat in veertien dagen wel twee hondert Huys-gefinnen, die te vooren den Noodtdrustighen hadden helpen onderhouden, nu selfs assistentie waren komen versoecken, ende dat van de overighe tot publicque Aelmoessen, in plaetse van Rijcksaelders ende guldens, nu maer schellinghen ende stuyvers wierden ontfangen.

Dat hier noch geldt noch credit by de Staten was, ende in ghevalle sijn Ed. middelen oft expedienten wiste om haer datte doen hebben, haer Edele Mog. liberaelder souden zyn in het uytlooven.

Dat sijn Ed. gheen reflexie moeste nemen op het ghetal der Soldaten, by hem te besorgen, maer op de gestalte en hoedanigheydt van die gene, van de welke hy de subsidien was vorderende.

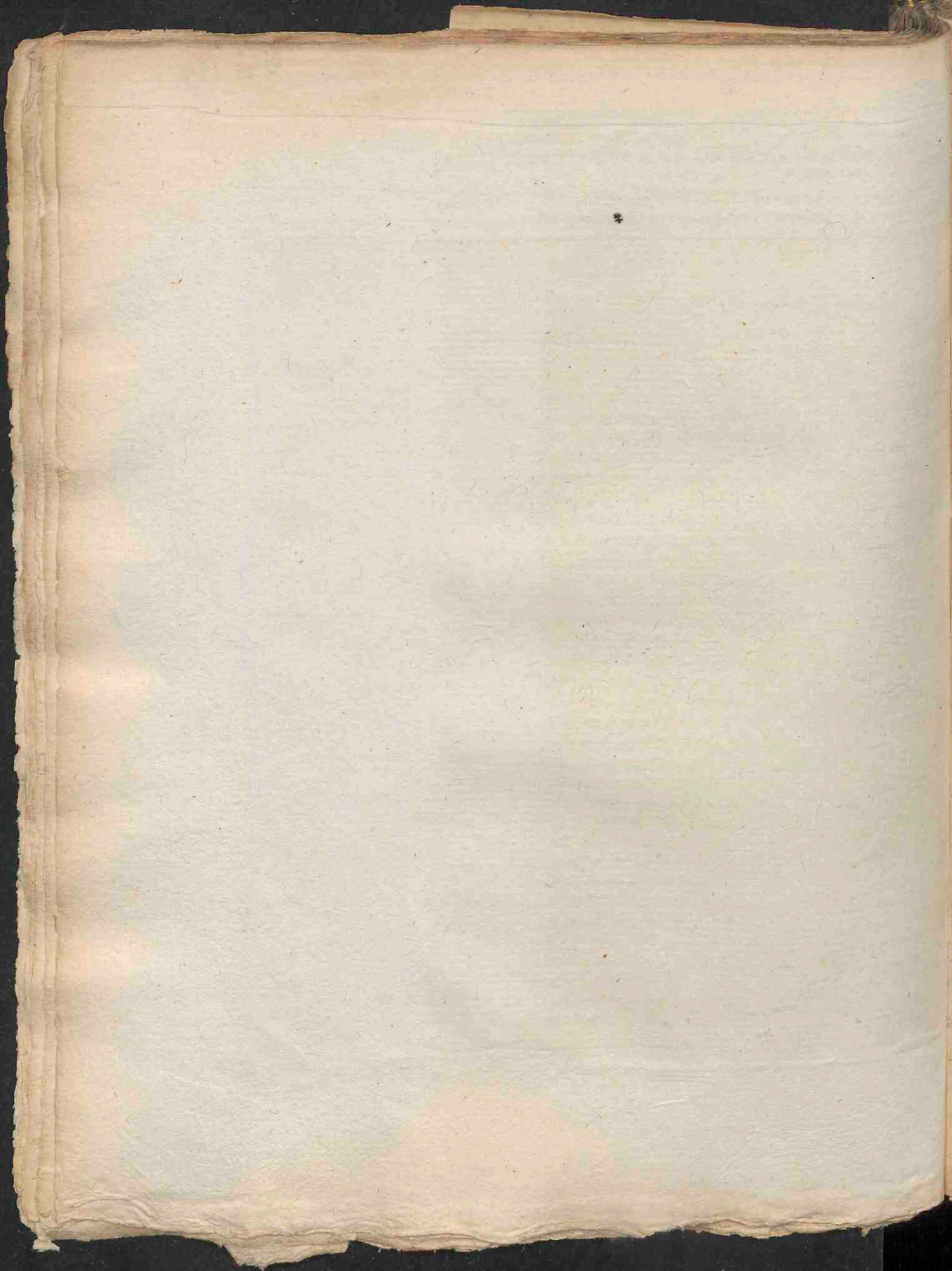
Dat haer Edele Mog. in die extremitteyt ghestelt, ende kennende den deplorablen staet van d'Ingesetenen, vol apprehensien ende bekommernissen waren, oft de voorschreven vier oft vijf duysent Rijcksaelders in soo weynigh dagen souden konnen worden by een gebracht, maer evenwel die aanbiddinghe hadden willen laten voordragen, uyt de

hem soude kunnen worden gherelt, ende dat haer Edele Mog. verhoopten dat in middels den Koningh mochte werden gepermoveert om de goetertierentheydt te hebben, van de geruincerde en

compassie die sy hadden met d'arme en miserable Burgers en Ingesetenen, die sy volgens haer plicht en conscientie ghehouden zyn soo langhe ende soo verre mogelijck voor de uytterste ruine ende ellende te bewaren, ende ingevalle sulcks konde geschieden, door het bederf van haer Edele Mog. ende Regenten alleen, dat sy Heeren Gecommitteerden konden verseeckeren in alle oprechtigheyt, dat deselve daer toe genegen ende bereydt souden wesen, te meer om dat die rampzalige Burgers tot noch toe soo goedwilligh alles, selfs boven haer vermogen, hebben gecontribueert, ende d'ordre en beveelen naer gekomen.

Dat zy daerom heylighlijck konden verklaren, ende sijn Ed. gedienslijck baden te wiliën gheloven, dat haer Edele Mog. declineerden sijn begereen op te volgen, niet uyt eenige de minste ongenegenheydt oft retenus, maer uyt enckele ende absolute onmacht. Ende dewyle wy van sijn Ed. kennisse ende bescheyden oordeel vertrouden, ende oock meenden aen sijn Ed. te kunnen bespeuren, dat hy van de waerheyt van het geallieerde niet alleen was overtuyght, maer oock geperstuadeert, dat het seer hardt ende erbarmelijck soude wesen, de bedreyginge, die sijn Ed. hadden gedaen, dies onaengesien in het werck te steilen, ende vervolgens dese heerlijcké Stadt en goede Inwoonders te laten desoleeren, dat wy daerom wat beter van sijn meewaerdigheyt hoopten ende verwachten. Ende in dien hy evenwel in ghevolghè van d'ordre, die hy seyde van het Hof te hebben, daer toe (het geene den Almachtighen wil verhoeden) quame te resolveeren, dat wy voor Godten de Wereldt konnen betuygen, alles wat in ons vermoghen is te hebben gedaen, ende ons van onse plicht, in regnard van de ongeluckige Ingesetenen ten vollen gheacquieert,

0



De Staten van 't Landtschap van Uytrecht, sich geduriglijk gheparst bevindende door mijn Heer d'Intendant, om een merckelijcke somme gelts, in deductie van sijn hooge eyschinghen, te betalen; *Maer hier op geen satisfactie oheven*

quireert, onsen troost in onse geruste conscientie souden soecken, ende met gedult en lydtsaemheydt helpen vertoonen een Tragedie van wiensghelijck niet veel is gehoort oft gelesen, ende daer men de Menschen door hongher en kommer, ja door vericheyden desperate weggen sal sien vergaen, ende om 't leven komen; ende dat niet om onghehoorsaemheydt ofte eenige quade actie, maer alleen om dat van haer wordt ghe-eyscht meer als zy kunnen fourneren, ende om dat zy niet kunnen doen het gene voor haer onmogelijck ende buyten de macht is. Dat den Intendant daer op hadde gerepliceert, wel te kunnen aennemen, dat de Provincie en Stadt in een quade constitutie waren, maer dat zy evenwel de Militie moesten onderhouden, ende daerom groote somme van Penninghen van nooden hadde. Bekenden oock dat hy geen credit aen haer Edele Mog. konde verschaffen, of expedienten tot het vinden van geldt aen te wysen. Ende seyde dat het verderf van een' Landt was een onvermydelijck gevolg van den Oorlogh, dat dese Provincie daerom meer als andere wierdt ghedruckt, om dat de selve nu meer was als een Frontier, ende de *Sedes Belli*, dat sulcks was buyten sijn schuldt, ende tot sijn leetwesen, dat hy oock met compassie daer over was aengedaen ende van herten wenschten, dat den Koningh ofte het Hof wilde verstaen, dat hy in plaetse van dertigh duysent Rycksdielders, maer tien of vyf soude hebben te eyschen, oft liever haer Edele Mog. t'eenmael daer van dispenseeren, ende dat hy sonder yets verder te doen, of by de handt te nemen, tijdt soude laten, tot dat de naeste brieven uyt Vranckrijck souden sijn aengekomen, ende dat hy hoopte dat de selve wat goets voor den Staet mochte mede brenghen. Ende dat zy daer op van de selve haer afscheyt hadden genomen.

Vrydagh den 29 dito, is gpubliceert, dat het Schoorsteen-geldt van het jaer 1669. moſte worden opgebracht, ende dat de vermogende Borgers daer en boven noch ſouden hebben in t' Stadthuys te brengen ſoo veel ſoms als twee jaer Schoorſteen-geldt komt te bedraghen, het eerſte op Maendagh den 2 December, het ander op Maendagh daer aen volgende. Alto wiert voor detweedemaal, nieuwe klachten aen den Heer van Maerſſenbroeck na Parijs geſchreven om die aen den Koninck te doen.

Woensdagh, den 4 December, wierden by de Vroetſchap de huysen ghetaxeert die noch van in-quartieringh bevrydt waren, het een op een rijcks-daelder, het ander op een Kroon, ende het ander op een Daelder ter weeck, voor 't minſte

Donderdagh, den 5 December, wiert een Schuyt met Meel, na Woerden gaende, te Hermelen door het Princen volck aengehaelt, die het volck mede namen, ende het Meel in 't water ſmeeren. Oock hebben het Princen volck een Yſſelſteynſche Schuyraen de Geynbrugh aengehaelt, waeruyt ſy eenige Laeckens mede namen; als oock den Commandant van Yſſelſteyn, ende twee Capiteyns, die in de Schuyt waren.

Vrydaghs wiert op de Neude een France Trompetter, die ſijn Ritmeester met een byl in de kop ghehouwen had, ſijn rechter handt afgehouwen ende voortſ levendigh gerabraeck.

Item alſoo de Ingeletenen de publicatie van den 29 November weynigh ter herten gingh, ſoo wiert des Saturdaghs een naerder waerſchouwingh by Klock-luyden gedaen, vergheſſelſchapt met een dreygement, dat de namen der genen die op Maendagh daer aen volgende ingebreecken bleven, den Intendant ſouden werden overgelevert, ſijnde van deſen inhoudt:

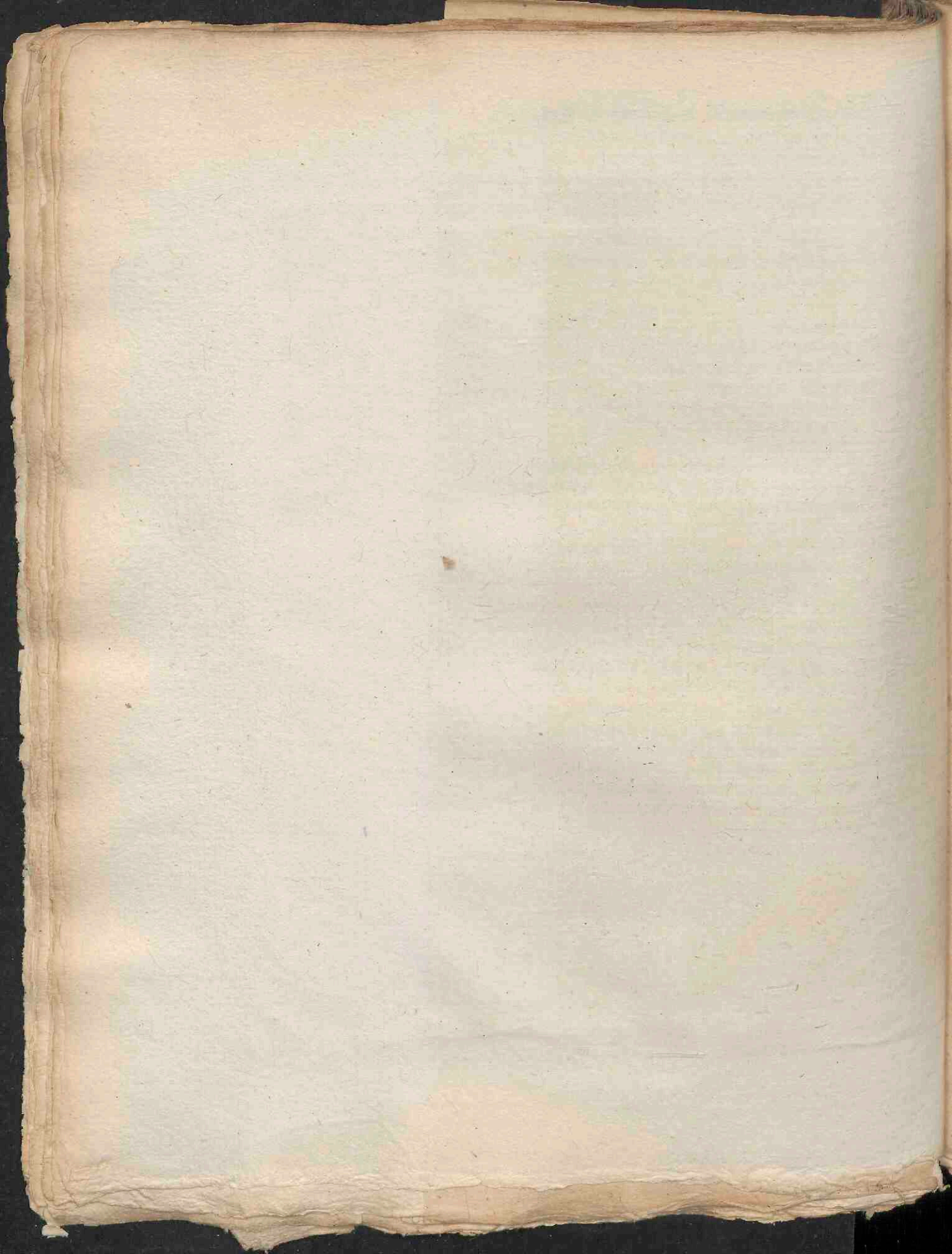
De Staten van 't Landtschap van Uytrecht, sich geduriglijk gheparst bevindende door mijn Heer d'Intendant, om een merckelijcke somme gelts, in deductie van sijn hooge eyfchinghen, te betalen; en hun Edele Mog. hier op geen satisfactie gheven konnende, om dat de tax, op de haertsteeden gestelt, seer slosselijck betaelt wordt, schoon men, sedert de seven-en-twintighste van November leste leeden, opentlijck daer af verwitticht heeft gheveest, en dat, om dese oorsaeck, de gheleyde Heer Intendant met instantie van hun Edele Mog. verzocht de memorie der namen van de genen, die de gheseyde tax noch niet betaelt hebben, met voornemen van hen te doen executeren. En hun Edele Mog. daer na geen ander uytstel verkrygen konnende, dan tot dat de leste termijn, volgens het gheleyde advertissement, vervallen is; en willende, soo veel als mogelijk sal sijn, d'ongevallen en ongelegheden voorkomen, die daer uyt aen d'Inwoonders souden kunnen overkomen: Soo hebben zy goet gevonden door biljetten, in d'openbare plaetsen aengeplackt, kennis van het voorghedachte te gheven; op dat yder, eer de leste termijn vervallen is, dat is voor de negende van dese maent, sou betalen de tax, die hy ghehouden is te betalen, volgens 't advertissement van de sevenentwintighste leste leeden, en dit sonder faute, om de rampen te voorkomen, die onvermydelijck sullen overkomen, soo men gehouden is de gheleyde memorie aen mijn Heer d'Intendant te gheven: dewijl, by faute van dien, hun Edele Mog. sich niet sullen konnen disponeren en ontslaen van, nadat de gheseyde neghende dagh van December verstrecken sal sijn, de memorie van de namen der gener, die niet betaelt sullen hebben, in handen van de gheseyde Heer Intendant te stellen.

Na-

Nademael dese waerschouwing aen alle Schouten van de Buerten wiert gesonden, ten eynde niemant van hare respectieve ghebueren ignorantie mochte pretendeeren, soo hebben veele lieden, uyt vreesse van het dreyghement, op den ghesetten tijdt het voorz. geldt opgebracht, hoewel niet sonder groot ongenoegen. Oock wiert in substantie dit aen den Heer van Maerffenbroeck geschreven.

MYN HEER.

Wy sijn ghedwongen gheweest te resolveren op yder Haert-stede binnen tien dagen de selfde tax te betalen, die men, volgens de nieuwe reglementen niet gehouden was te betalen, dan binnen twee jaren. Maer men heeft'er tot noch toe seer weynig af ontfanghen; en wy hebben reden om te vreesen dat men seer swaerlijck een goede somme daer uyt sal trecken, uyt oorsaeck van d'ongeloeffelijcke armoede der Burgers, van de welcken sonder twijffel wel haest een groot gedeelte door hongher en elende sal vergaen, soo'er Godt niet de handt aen slaet, of soo des Konings hart niet tot medogen en moderatie ghedisponeert wordt: dewijl de kleyne Cantors, die men ghemaect hadt, gantschelijck ontbloot sijn, met het weynigh geldt, dat in alle de kassen was, daer uyt wech te nemen; inwoeghen dat'er niet een eenige penningh overblijft voor de betalingh der renten, interessen, salaires, gagien en appointement van Officiers en wercklieden, die'er niet aen sullen mogen komen; endieshalven sullen door dese middel alle de betalingen en handel van geldt komen op te houden. Desgelijcks d'Imposten voortaen niets opbrengen, om dat d'Intendant oordelt dat alle d'Officiere en Soldaten vry behooren te zyn van alle de lasten, op de wijn en bier



deselve doende waren met meerder te ontfangen) opgebracht, en alhoewel hy Secretaris remonstreerde dat de Burgers en Inwoonders, uyt vreesse van de ghedreyghde executie, als noch in soo grooten getalle hare Haertstede-gelden aen de uytmaenders

bier gestelt, directelijck of indirectelijck; en de geseyde Officieren en Soldaten, alree over al gheloogert sijnde, behouden in eenige seer weynige huysen, soo sal 't onmogelijck sijn de Burgers door dese middel te beletten alle de rechten te fraudeeren; gelijck de Soldaten, des Konings broot, dat geen beklaving heeft, aen de Burgers verkoopende, seer groore schade aen d'impositien doen, die hun Edelē Mog. op het gemael heffen.

Sondagh, den 8 dito, verrock des voordemiddaghs een Regiment van hier na Wijck; van waer des naermiddaghs weder een ander hier in de plaets quam.

Maendagh, den 9. is door ordre van den Intendant 't gelt op de Comptoirs beslagen, oock sijn de Pachters by den Intendant ontboden, als oock alle Panders. Waer over de Ontfangers dit volgende rapport aende Staten deden, van 't gene met den Intendant voorgevallen was.

Dat mijn Heer d'Intendant hen in de voorgaende dagh had doen halen, en hen de penningen afgeeycht, die, ghedurende de maenden van November en December, inghekomen waren, en dat sy daer op hadden gheseydt dat sy hen tot de betalingh der renten, en der andere lasten van het Landtschap hadden bestee: dat de geseyde Heer Intendant, dit verstaen hebbende, geseght had, dat hy verstont dat men de penningen weer op sou brengen, en dat men voortaan geen meer renten sou betalen, maer dat alle penningen van dusdanige natuyr in sijn handen gestelt sou worden, of andere in die van Monceaux. En dat sy daer op geantwoort hadden, dat sy verplicht waren dit voorgedachte aen hun Ed. Mog. te vertoonē.

Dingsdagh den 10. wierden door een Princen Trompetter 20 ghevangens geloft. Op dito wiert oock op alle hoecken van de straten, als oock op de Neude

Neude omgetromt, dat geen soldaten na 't slaen van de retraite, op de straet mogen gevonden worden, op poene van den hals; ende op dat dit te beter na gekor men mochte werden, soo wierden terstont, na het slaen vande retraite, aen alle hoecken van de straeten Schiltwachten geset.

Donderdagh, den 12 dito, sijn hier over de 1000 mannen gekomen van Aernhem, Doesburg, Nimwegen, Schenckeschans ende andere plaetsen bestaende in Engelsche, Schotten, Yren, Switsers ende Fransen, alle gecommandeert volck, waer by hier uyt yeder Compagnie vier mannen gecommandeert wierden, die des avonts uytrocken op een desseyn naer Holland, en onderwegen seer veel volcks by haer kregen; doch alsoo het schielijck nat weder begoft te worden, kosten niet verder als Maersen geraecken, alwaer sy oock bleven leggen. Op den 11 en 12, wiert den Secretaris van de Staten om eenige uytstel aen den Intendant te verfoecken, terwijl de Inwoonders het geordonneert Haertstede-geld gewilligh quamen beralen, waer op den Secretaris op den 13 deses aen de Staten rapporteerde, volgens dese Resolutie.

Extract uyt de Resolutien der Edele en Mogende Heeren Staten van het Landtschap van Utrecht; op Vrydagh, den dertienden van Decem-ber, 1672.

R Apporteerde den Secretaris dat hy, volghens haer Edele Mog. resolutie van des daegs te voren, noch van dien selven naer-middagh den Heer Intendant ten fineals by de selve resolutie hadde aengheboden de vier a vijf duysent Rijcksdaelders by de uytmaenders van het Haertstede-gelt (dewijl de

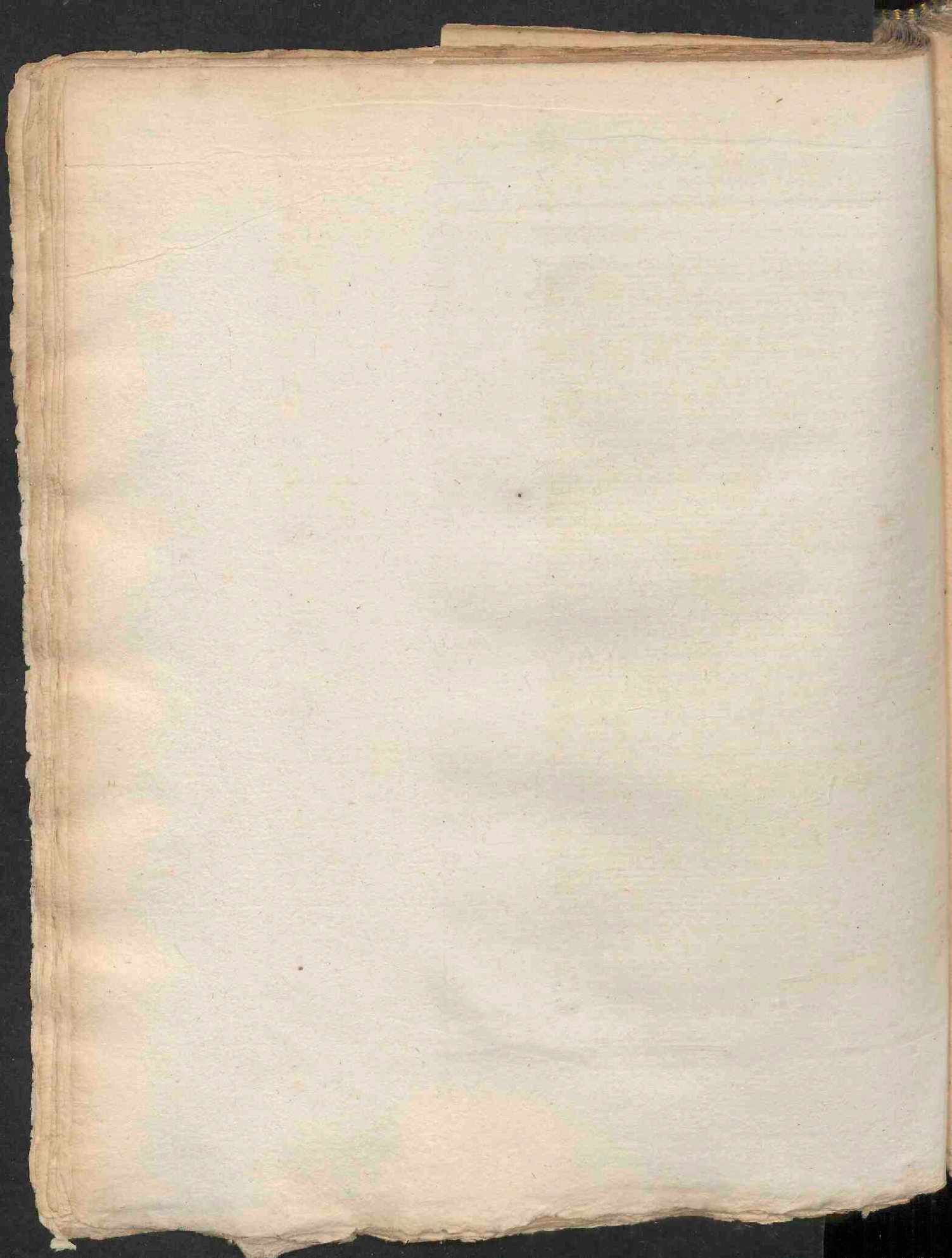
deselve doende waren met meerder te ontfangen) opgebracht, en alhoewel hy Secretaris remonstrerde dat de Burgers en Inwoonders, uyt vrees van de ghedreyghde executie, als noch in soo grooten getalle hare Haertstede-gelden aen de uytmaenders quamen brengen, dat de selve, vermits de kortheyt der dagen, nauwelijcks en niet als naer langh wachten der gener, die met hoopen tot het betalen aen 't Stadthuys quamen, konde werden ontfanghen, sulcks dat de bediende van den Heere Intendant veel meer tijds soude moeten consumeeren in de selve te gaen executeren, en dat oock onderwijlen de ghewillige den wegh om te betalen soude wesen benomen, en derhalven noch versocht hadde eenige dagen uytstel. Dat echter den Heere Intendant hadde begeert, dat de quohieren der Haertstede-gelden met de ghedane betalingen op desen huydigen dagh souden werden gedresseert, en hem alsoo tevens de ontfangen penningen overgelevert; vorderen dat d'Heere Intendant hem hadde aengeseght, om haer Ed. Mog. voor te dragen, dat sijn begeerten was, dat haer Ed. Mog. hem opgaven een portie onder de Dorpen deser Provintie, ghestelt naer 't vermogen der selver, volgens de welke demandes, die hy Heere Intendant het platte Landt mochte komen op te leggen, soude moeten om gesoodanige geformeerde propositie desen huydigen dagh soude moeten werden opghelevert. Dat wijders haer Edele Mog. sonder uytstel aen sijne Ghe-machtighde soude hebben te doen aentellen alle herber van de Impositien sedert den eersten Novem-ber jonghst leden was geprocedeert, ende dat voort-aen alle Impositien door de selve Collecteurs souden werden ontfangen, en van tijt tot tijt aen hem, oft sijn Gemachtigden werden op-gebracht en ver-ant-

antwoordt. Waer op als mede op het genotuleerde van vorige daghen, nopende het te kennen geven van de Ontfangers van de generale middelen, ghe-delibereert, en ghehoort rapport der Heeren haer Edele Mog. Gecommitteerdens die gheëxamineert hadden, de blafferts van de renten, die federt den eersten November waren, en noch in de loopende maendt fouden verschynen, de welke laetste een seer groote somme bevonden wierden te monceeren, zijn verfocht en gecommitteert de Heeren van Dijkvelt, van Someren, van Wulven, van Sandenburg, van de Voort en Velthuysen, omme den Heere Intendant met alle daer toe applicable redenen te vertoonen de totale onmoghelijckheydt van het formeren der proportien van 't vermoghen der Dorpen deser Provintie by den Heere Intendant ge-eycht.

Ten tweeden, omme den Heere Intendant aen te wijfen, dat haer Edele Mog. in de maenden November en December nu loopende, meer lasten tot substitueeren van sijn Majesteyts militie maecken van Corps de Guardes en andere dierghelijcke hadden gedragen, als d'Impositien in dien selven tijdt hadden opgebracht.

Ten derden, dat de renten betaelt zijnde, in conformité van d'Articulen, door sijn Majesteyt ver-gunt, sonder dat eenigh verbodt of ordre dien con-trarie was ghegeven, behoorden ongerestitueert te werden.

Ten vierden, dat de Koningh de goetheydt heb-bende gehadt, de renten te continueeren, en geen andere middelen zijnde uyt te vinden, noodtseck-kelijck d'Impositien als daer voor geaffecteert zijnde, tot der selver betalinge behoorden te ver-blijven, en ten minsten dat doch eenige Impositien ter dispositie van haer Edele Mog. mochte werden gela-



Van 't gepasseerde binnen Uytrecht. 131

sullen of te kunnen relacheren. Dat haer Edele Mog. tot den eersten November met hem waren overeenkomst, en de sedert hadden overgeert naar

Van 't gepasseerde binnen Uytrecht. 129

gelaten, omme daer uyt cenige noodtsakelijke lasten van de Provincie te kunnen dragen.

Ende is den Secretaris gelast van het gene voorschreven is, kennisse te gheven aen den Heere van Maerssenbroeck.

Op den 14 dito, deden de Gecommitteerden het volgende rapport van de harde bejeginge die sy van den Intendant hadden ontfangen.

Rapport van de harde bejegingh en dreyingen van den Intendant. Op Saturdagh, den veertiensten van December, 1672. Gedaen in de Vergaderingh van de Staten:

Rapporteerden de Heeren van Dijkvelt, en andere haer Edele Mog. Gecommitteerden, in te volge van haer Ed. Mog. Commissie van 's daegs te voeren, aen den Heere Intendant te hebben ghadde vernomen, dat haer Edele Mog. met droef heyt de, d'Ontfangers van de generale middelen niet al laente interdiceeren, geen renten, vorder aen yghene aen de selve sedert den eersten November mandt te betalen, maer oock te ordonneeren het hadden uytgegeven, wederom goet te doen, ende voortaan de impositien aen hem te verantwoorden, dat gelijk sulcks haer Edele Mog. onverwacht was voorgekomen, de selve oock niet wel konden gheboven, sijn Ed. intentie te zijn; alsoo de Koningh de goedertierenthey hadde gehad, van aen de Inteseren van de Provincie t'acordeeren ende toe te staen, dat hare capitalen, aen de Staten ghecrediteert, souden blijven in haer geheel, ende vervolgens de Interessen aen haer werden voldaan, ende dat haer Edele Mog. derhalven versochten dat sijn Ed.

Ed. die ordre, als strijdigh tegens de ghemelde conditien, ende daer door alle betalingen ende veranderinge van gelt onder de Ingefetenen tot totale verval van d'Imposten seer deerlijck soude moeten celesen, soude believen te veranderen. Ende oit sijn Ed. het geen niet wierde vertrouwt, daer inne difficulteyt mochte maecten, ende de beralinge van de renten voor een tijdt doen surgeeren, dat dan evenwel sijne gheliefte mochte zijn, de dispositie over de schattingen, ten minsten een ghedeelte van dien, aen haer Edele Mog. te laten: want dat haer anders onmogelijck soude zijn, hare bedieners en verscheyden noodighe lasten, daghelijcks selfs ten dienste van de Troupes voorvallende, te konnen betalen, ende dat boven al hard ende onredelijcks soude zijn, dat de penningen, tot betalinge van renten ge-employeert, weder soude moeten werden opgebracht, dewijl de selve als conform het ghesecordeerde by den Koningh, ende voor date van eenige prohibitie of verbodt geschiedt, voor deughdelijck ende wettigh moer worden gehouden. Daeren-boven dat sedert die tijdt de Impositien maer omtrent de twintigh duysent guldens, afgetrocken de onkosten, hadden gerendeert, en haer Edele Mog. ondertusschen vry meer aen den Heere Intendant, en ten behoeven van de Militie hadden gefurneert.

Dat de vier duysent Rijcksdaelders in gelt, mitsgaders vier duysent guldens aen Haver, hoewel by het accoort van den vierden October, evenwel maer op de volgende maenden waren beloofst, oock wel laet in November betaelt, gelijk oock de Materialen ende arbeys-loon van de Corps des Guardes voor d'Infanterye.

Dat de Heere Intendant daer op hadde gheantwoort, van de gegeven ordres in het minste niet te sulles

sullen of te kunnen relacheren. Dat haer Edele Mog. tot den eersten November met hem waren geconvenicert; ende sedert hadden geweygert nieuwe conditie te maecken; dat hy de Troupes onder-tusschen moest besorgen, ende dat gelt van nooden hadde, dat hy oock daer toe positive last van het Hof hadde ontfangen, ende ingevalle haer Edele Mog. meynden 't selve te strijden met de conditien, by den Koningh geaccordeert, dat men door den Ge-deputeerden, die aldaer was, konde laten do-leeren.

Dat de uytgetelde penningen in twee mael vier-en-twintigh uuren weder te berde moeten worden ghebracht, of dat hy de selve door branden van de Stadt en andere harde wegen soude soecken.

Dat het gene aen hem of ten dienste van de Troupes in November mochten wesen verstreckt, of betaelt uyt andere middelen, ende uyt 't gene in de maenden van Julii, Augusti, September uyt de Impositie was ontfanghen, konde worden ghe-vonden.

Dat sy verscheyde consideratien en redenen daer tegens hadden gemoveert, ende geseydt dat om al-le de selve een gantsch ander vertrouwen hadde van sijne bescheydenheit, oprechtigheyt ende recht-wegigheyt, en hoopte dat hy, de sake nader over-anderen; van sentiment en voornemen soude ver-seeckert zijn, dat gelijk haer Ed. Mog. geen ver-moghen hadden, om sich teghens 't gene hy soude willen te werck leggen te opposeren, daer toe oock noch de wille, noch d'intentie hadde.

Dat sijn Edele daer by hadde geperpisteert, men mochte sich aen het Hof adresseren, al wilde men nu, in plaetse van de geeyfchte dertigh duysent Rijcksaelders 's maendts, sestig offereeren, dat

fijn handen waren geflooten ; oock soude hy nu wel lefthigh , ja tachtigh bekomen , hy soude vervolgen de Confiscatie , ende oock de poene teghens die gene , die meubelen van ghevluchten hadden ghebergh , en sonder aen te brenghen , onder haer behielden .

Dat daer na ghesproocken werdende over het poinct van te doen een openinghe van den staet der Dorpen , ende wat yder in het hondert wel soude kunnen contribuieren : Sy Heeren Gecommitteerden aen den Heer Intendaet hadden verclaert , dat naer de forme van regeeringe in dese Provintie gebruyckelijck , haer Edele Mog. seer weynigh kennisse hadden , of konden hebben van het vermogen van yder Dorp .

Dat de Landen in de Provintie in waerdye extraordinaire veel verscheelden , ende derhalven het eene Dorp veel meer als het andere in de reele lasten moeste draghen , dat de plaetsen , die , vermits het getal van Inwoonders , of uyt particuliere avantsgie van dat'er veel te winnen , goede neeringhe , meer doortocht of anders valt , in beter stant waren , in de personeele schattinghen , als logijs-gelt en anders hooger waren aengeslagen . Dat daer en boven in het selve logijs-gelt , als mede in andere lasten en schattinghen , verscheyde Dorpen en Gehuchten met ten anderen , ende juyft niet in elcke spette met den en de selve waren gecombineert . Dat oock sedert de reele ongelden en personele Impositien waren ingevoert , veele Dorpen waren gesplitst , ende de Gehuchten of Buurten van den anderen afghedeelt . Dat hy Edel. uyt alle 't selve wel konde oordeelen , dat het haer Edele Mog. selfs in tijdt van vrede en welstant , genoeghaem onmogelijck soude zijn , een egalisatie of proportie tusschen de Dorpen te maken . Immers dat het niet als door lange

Van't gepasseerde binnen Uytrecht. 135

by Hermelen door geschooten; derhalven wierde den volgenden dagh eenighe France Soldaten tot Convoy die wegh opgesonden.

Saturdagh den 28 December, Duc de Luxemborgh heeft den Heer Schade by hem ontbouden,

Van't gepasseerde binnen Uytrecht. 133

lange besoignes, en by gevolgh, verloop van tijdt soude konnen werden uytgevonden, ende dat het selve altydt in dese conjuncture niet soude konnen gheschieden, daer de Dorpen d'een min d'ander meer soo seer zijn gheruineert, d'opghesetenen op d'een plaetse alle, op d'andere voor een groot geveelte verlopen, en de neeringhe en passagie verduwenen.

Dat de Heer Intendant daer op getracht hebben de, wie hem dan de beste kennisse van die saecke konde geven, sy Gecommitteerden daer op hadden geantwoort, de Panders van Staten en van het Hof, voor soo veel sulcks soude konnen geschieden, wel de bequaemste te wesen, en de Heer Intendant daer op seggende, dat hy deselve dan tegens des anderen daeghs soude ontbieden, hebben de Heeren Gecommitteerden haer afscheyt ghenomen, naer dat d'arme Provintie en elendige Inwoonders van dien aen zijn Edel. op het favorabelste hadden gerecommandeert.

Waer op gedelibereert, zijn de gedachte Heeren voor haren yver en goede devoyren bedanckt. En is goet ghevonden de Heeren van Dijkvelt, van Wulven, en van der Voort midts desen te versoeken, om het gheeyfchte van den Heere Intendant, en het gheremonstreerde van wegghen hare Edele Mog. den Heere Stoupa te communiceren, met versoeck van dien aengaende zijne favorable intercessien by den Heere Intendant te willen employeren.

Dingsdagh den 17 December, sijn weder van hier uytgetrocken, tussen de 10 a 12000 mannen, die haer met de geseyde ende meer anderen conjungeerden, mede nemende veele karren met Kruydt, Loodt, Bylen, Spaeden, Stinckpotten, Bommen, &c. Treckende oock mede Duc de Luxemborgh, Marquis

quis Senlis en anderen; eerst op Woerden, en sijn des anderen daeghs over 't Ys by Seckveldt om, tussen Nieuwerbrugge en Bodegraven, aen de post van Nieuwerbrugge gekomen, welcken door een Fransman, genaemt *Peinevine*, met 2000 mannen beset zijnde, schandelijk is verlaten, waer op de Franssen Bodegraven ende Swammerdam sijn ingevallen; hebben geheel Bodegraven uytgeplundert ende verbrandt; ja zelfs Mans, Vrouwen en Kinderen vermoort, verbrandt en seer schandelijk ge-tracteert, soo dat sy zelfs haren godtloosen handel schaemden te verhalen; hebben oock eenige huysen te Swammerdam afgebrandt, ende de Isterckte te Nieuwerbrugge t'eenmael gerafeert; doch kregen tot hare belooningh, dat door het openen der Sluysen vande Hollanders t'eenmael in het water geset wierden, alwaer veele sijn verdroncken, ende veele nu en dan weder uytgekomen. Gelijk in het boeck genaemt *Getrouw Advys* ofte *France Tyrannie*, breeder kan gelesen worden.

Op dien selven dagh is alhier gepubliceert, dat de Koornverkoopers, de beste tarwe moesten verkoopen voor 10 gulden, ende de tweede voor 9 gulden; ende de Rogge voor 7 gulden de sack, ende die het niet wilden verkoopen, souden het uyt den Huys gehaelt worden.

Saturdagh, den 21 dito, is den Hartogh van Luxenborgh weder t'huys gekomen, die sy tot sijn middel toe uyt het water haelden.

Sondagh en Maendagh quam seer veel volcks, seer ghodevaliseert, wederom, ende wierden alle schuyten, ende vele menschen, maer over de Istraet gaende, mede geprest derwaerts aen te varen, om die geene, die noch in 't water saten, af te halen; en sijn onder anderen 8 a 9 Francen in een schuyt zijnde, door eenige Hollanders, van een huys af,
bg

by Hermelen door geschooten; derhalven wierde den volgenden dagh eenighe France Soldaten tot Convoy die wegh opgesonden.

Saturdagh den 28 December, Duc de Luxemburgh heeft den Heer Schade by hem ontbooden, als sijnde Deken van Out-Munster, hem afvorderende de Reliquien en d'oude ordre die aldaer plachten te wesen, en onderhouden te werden; den Heer Schade gaf tot antwoordt, dat hy met Eede verplicht was, niet in 't minste daer van publick te maken. Den Hartogh met dit antwoord niet te vreden zijnde, seggende met een feer ontstelde geest; Ick wilde wel yemant sien, die mijn sulcx sal weygeren, veel min onthouden: maer den Heer Schade verzoeght dan alleenigh tijdt, om het gantsche Capittel oer te spreken, door dien de dispositie van desaeck aen hem alleen niet en hingh.

Sondag den 29 dito, citeerde den Intendant alle de Schouten ten platten Lande, om by hem te komen, en vorderde van yder in het bysonder, een groote somme gelts af.

Op den 29 deser, gaf den Heer Schade aen de Statuten te kennen, dat de Commissaris Monceaux, van wegen de Heer Intendant, tot hem had geseght, dat *hun Edele Mog: voortaan niet van de Chargien souden disponeren, sonder participatie van de gheseyde Heer Intendant.*

De Secretaris heeft oock gherapporteert, dat op gisteren de selfde Commissaris Monceaux in de Secretary van *hun Edele Mog: hadt geweest, en tot hem, uyt den naam, en van wegen de Heer Intendant hadt geseght, dat by begeerde dat de penningen, voortgekomen uyt de belastingen op de Haert-steeden, gheduurende de jaren 1671. en 1672. conform het advertissement, en de resolutie van de in handen van de Tresorier du Roy geslet souden worden.*

Ten tweeden, dat men in banden van de selfde Commissaris sou leveren een staet, of rekeningh van de rechten, die men gegeven heeft op de Wijn, op het Bier, op de Brandewijn, en op het Gemael, ghedurende de maenden van November en December, die door de Collecteurs ontfangen zijn.

Ten derden, dat yder Quartier, daer uyt de Stadt bestaet, op aenkomende Maendagh aen yder Capiteyn en Luytenant van de genen, die daer kun inleezeringh hebben, yets sou geven.

De gheseyde Secretaris wel instantelijck hadde verfocht, dat de gheseyde Commissaris sich sou verklaren wat, hoe, en waerom men gehouden sou zijn te gheven; maer dat hy niets uyt hem hadt kunnen krijgen, dan dat het weynigh sou zijn, 't welck men sou opbrengen.

Hier op ghedelibereert zijnde, heeft men, in gevolg van de Resolutie der Staten van de twaelfde van December leestleeden, gheordonneert, en de Gedeputeerden zijn verfocht en gheauthoriseert te doen tellen; in deductie, en op soo veel te min, aen de Thresorier, of Commis du May de somme van vijftien duysent vijf hondert seven en veertigh guldens, vier stuyvers, en hier toe te doen depescheren een ordonnantie van de somme van tien duysent neghen hondert vijf-en-tneghentigh guldens op d'Ontfangher de Leeuw, en een ander van de somme van vier duysent vijf hondert twee-en-vijftigh guldens vier stuyvers, op d'Ontfanger van de rechten, die op de huysen geset zijn, beyde tot profijt van de Commis Beufichem, ten eynde als boven.

Maendagh den 30 December, heeft den Intendant van alle Borgers alhier geeyscht een schattingh voor de Maenden November en December, naer advenant de Heersteeden in ieder huys waren, tot Godts-kameren en Stadtshuysen, als de Munt en dier

dierghelijcken incluyt, en yder Heersteede tegens 13 gulden 7 stuyv. de gulden tot 23 stuyv. ghereeckent, sjo dat sommighen op 100, 150, 200, 300, en 400 geschat wierden, 't welck alle Borghers deden, ende den volgende dagh wiert aengheseydt. meteen byvoeghsel, dat het binnen drie dagen most beraelt wesen, of souden tot hare lasten eenige Soldaten in haer huysen geleyt worden Waer op den 30 en 31 dese Resolutie by de Staten ghenomen wiert, en luydt als volgt:

De Heeren van de Stadt Uytrecht hebben vertoont dat de Ministers des Konings van Franckrijck op d' Inwoonders van de selfde Stadt opgesteld hebben een bovengewoone groote tax voor de maenden van November en December, en dat sy 't heden van huys tot huys deden eysschen, om hen te verplichten haer binnen vierentwintigh uren te betalen, op pane van militaire executie Oock heeft men terwyl men vergadert was, veel klachten van eenige Dorpen ingebracht, die boven hun vermogen getaxeert en geschat zijn.

Extrakt uyt de Resolutien der Edele en Mogende Heeren Staten van 't Landtschap van Uytrecht; op Dinghsdagh, den een-en-dertighste van December, 1672.

Heeft den Heere van Dijckvelt ter vergaderinghe omstandelijck gerapporteert, zijn wederaren by den Heere Stouppa over het subject als des daeghs te vooren ten Prothocolle is ghenotulleert. Waer op gedelibereert, is den Heere van Dijckvelt voor sijn ondernomen moeyte en ghedane devoiren bedanckt, ende zijn verfocht en ghecommitteert de Heeren van Dijckvelt, van Rossen, van Wulven, van Sandenburgh, oudt Burgermeesteren Booth, I 5 ende

ende de Goyer, omme den Heere Hertogh van Luxenburgh en Gouverneur Stoupa te begroeten, ende selve te representeeren den beklagghlijcken staet van dese Provincie en goede Ingesetenen dien, ten opfichte van een taxe by ofte van wegens den Heere Intendant ghedenuntieert, ende van sijn Excellentie en Ed. te versoecken hare compassieuse intercessie by d'Heere Intendant, oft andersints dat de Ingesetenen mochten vryigheyt erlangen, om te kunnen vertrecken werwaerts sy lieden souden vermeynen te kunnen subsisteren. Is mede den Heere van Dijkvelt versocht, omme over het selve subject te concipieren een Missive aen den Heere Intendant, die het selve gedaen ende ter Vergaderinge opgelesen hebbende, is die gearresteert in substantie als volght:

Dat de tax, die van weghe den Heere Intendant wordt ghe-eyscht van de Inwoonders van de Stadt, onder de selve soo groote ende bittere wee-klachten veroorsaect, dat haer Edele Mog. daer over zijn radeloos ende in de hooghste bekommernisse, dat sijn Ed. absentie haer beneemt het middel, om de selve die klachten over te brengen, dat haer Ed. Mog. zijn versoeckert, dat het vierendeel van de Burgers niet soo veel contant gelt hebben, als haer quote importeert, dat meenichte andere leven van 't ghene sy van hare vrienden leenen, ende dat oock honderden van personen niet anders hebben om broodt voor haer ende hare kinderen te koopen, als het gene haer van dagh tot dagh by Aelmisse werdt gegeven, ende die evenwel op dertigh, veertigh, ende meer gulden zijn ghestelt. Dat haer Edele Mog. daerom gheneceffteert sijn, den Heere Intendant by Missive te bidden, dat sijn Ed. wil hebben de goetheyt van de schattinghe ende beswaernisse naer te laten. Ende indien, het ghene
haer

Van 't gepasseerde binnen Uytrecht. 139

haer Edele Mog: niet en hoopen, de ordres van het Hof, soo precys zijn, dat sijn Ed. sulcks niet soude vermoghen te doen, dat haer Edele Mog: dan verfoecken van sijne compassie, dat doch believe te verleenen aen yeder, die sal willen, de vryigheyd ommer sijn lijf uyt de Stadt te moghen gaen, ende hier laten het ghene sy noch mochten hebben, om elders sijn subsistentie te foecken, op dat daer door moge worden voorgekomen de schrickelijcke ende erbarmelijcke gevolghen van de executie, waer mede de gene, die niet promptelijck sullen betalen, worden gedreyght. En wy, van u dit selfde aen ons belovende, blijven met eerbiedigheyt.

P S. Men komt oock aen ons klaghen dat men, uyt de naem van uw Ed. in de Dorpen foodanighe sommen eyscht, die sy niet moghelijk zijn op te brengen: dewijl sy gantschelijk geruineert sijn, gelijk ghy weet, en gelijk ghy self hebt belieft te betuygen.

Oock heeft men goet gevonden aen de Heer van Maerffenbroeck dit volgende te schrijven.

De Heer Intendant heeft een brief, ter vlucht gereeckent, in onse handen ghestelt, om hem in uw handen te leveren; op dat ghy hem aen de Marckgraef de Louvois soud bastellen, daer af wy copie met dese senden, en dewijl wy stoffe van te vreesen hebben, dat de selfde verdwaelt kan wesen, soo sulden wy een nieuwe copie daer af van de Heer Intendant cyschen, soo haest hy weer in dese Stadt is gekomen; en wy sullen de selfde oock aen u senden. *Ondertusschen heeft men sedert gisteren en beden aen de Burgers van de Stadt Uytrecht een seer exorbitante tax aengeseght, om binnen vier-en-twintigh uren betaelt te worden, op verbeurte van Militaire executie.* En dewijl wy niet konnen weten op welke voet dese tax geschiedt, ten opsicht van de Bilietten, die men

ende de Goyer, omme den Heere Hertogh van Luxenburgh en Gouverneur Sroupa te begroeten, ende selve te representeeren den beklaeghlijcken staet van dese Provincie en goede Ingesetenen van dien . ten onfichte van een taxe by ofte van werens

men aen perfoonen van verscheyden staet geeft, vermits de lieden, die in de kleyne gangh wonen, by de Heer Vermeer, Wijn-kooper, aen het oude Kerck-hof, yder gheschat zijn op dertigh guldens, d' Ambachts-lieden, ghelyck Kleermaeckers, Schoermaeckers en anderen, op tachtentigh, negentigh, of drie-en-tnegentigh guldens, de genen, die een weynigh hooger van staet zijn, gelijck de Professor Cyprianus, op hondert vier-en-tachtentigh guldens, de geseyde Vermeer, Wijn-kooper, op hondert en seven guldens, daer uyt ghy sult kunnen oordeelen op welcke wijze men de anderen taxeert: 't welck, naer ons beduncken, in de Stadt Uytrecht opklimmen sal tot de somme van twee of drie hondert duysent guldens, behalven de drie stuyvers voor yder guldens, die men voor de geen eyscht, de welck de ontfanght van de tax heeft; het welck men voor de twee leste maenden van November en December eyscht. De Dorpen van het Landschap zijn geschat op de selfde wijze voor de geseyde twee maenden, gelijck eenigen op gifteren en heden hun klachten daer over aen ons ghedaen hebben: te weten, Houten, met zijn aenkleven, op achttien hondert guldens, West-broeck op veertien hondert guldens, Hagesteyn op omtrent acht hondert en vijftigh guldens, Martensdijck op veertien hondert en veertigh guldens. Wy schrijven heden over dese saeck aen de Heer Intendant, gelijck ghy uyt de copie, hier by gevocght, sult kunnen sien.

Wy hebben goet gevonden bericht hier af aen u te geven, om het selfde aen zijn Majesteit, en aen zijn Ministers te vertoonen, en op dat ghy soudt trachten verlichtingh van een last, die onverdragelijck is, voor ons te bekomen.

P. S. De Heer Intendant heeft oock aen ons bekent ghemaect, dat wy ons voortaan souden onthouden om van eenige officien, of chargien te dis-
ponce-

ponereen, als met sijn voorgaende participatie; daer af wy u hebben willen ver wittigen, om u daer af te kunnen dienen naer dat de reden sal vereyffchen. Wy voeghen 'er de copie van de brief by, die wy heden aen de Heer Intendant schrijven, ghelick oock een van de geen, die de geseide Heer Intendant aen mijn Heer de Marckgraef van Louvois op den van December heeft geschreven, gelijk hier volgt.

Dewyl de Heeren Staten van dit Landtschap twiffelen, dat ghy gheinformeert zijt van de staet, daer toe het gebracht is, soo heb ick dese weynige reghelen niet konnen weygheren, om in weynigh woorden tot u te segghen, dat 'er van alle de Dorpen van het gheseyde Landtschap niet een is, het welck niet versheyden malen is gefourageert, onder ghelooopen, of die in 't vermoghen der vyanden zijn, de welcken niet minder door hen, dan door ons, uytgeplondert zijn. Wat de Steden aengaet, die van Wijck en Rhenen hebben versheyde legeringhen en deurtochten van troupen uytgestaen, die hen bedorven hebben; en de Stadt van Montfoort is seer uytgeput door versheyden veranderinghen van Guarnisoen: Invoeghen dat 'er niets overigh is, als de Steden van Uytrecht en Amersfoort alleen, die noch eenighints zijn gheconserveert; schoon zy seer grootelijcks vervallen zijn, van dat sy eertijds geweest hebben. Daer siet ghy 't geen, dat wy u van de ware staet van 't geseide Landtschap kunnen verhalen, en dat met eerbiedigheyt ben, &c.

Den Bisschop socht oock alle middelen aen te wenden, die konden dienen tot versachtinge by den Hartogh van Luxenburgh (want den Intendant sich soeck makende,) gelijk in 't begin van 't aenstaende jaer vorder sal getoont werden.

't Jaer

A N N O 1673.

't Jaer 1672, aldus met veel droef heden geeyndicht sijnde, heeft sich dit jaer niet beter beginnen op te doen, hoe wel den Hartogh van Luxemburg, (mits absentie van den Intendant) op het verfoeck van de Staten en den Bisschop, de Executie wat ophielt, tot de komste van den Intendant, geijck by der Staten Resolutie blijkt.

Extractt vye de Resolutien der Edele en Mogende Heeren Staten van 't Landschap Uytrecht; op Woensdagh, den eersten van Januarij 1673.

Hebben de Heeren van Dijkvelt ende andere hare Edele Mog. Gecommitteerden, volghens resolutie Commissoriael van 's daeghs te voeren, ter Vergaderinge gerapporteert, dat naer een kleyn compliment, om den Heere Hertogh te disponeren tot een gunstige audientie, ende antwoord, aen de selve hadden voorgedragen de hooghe ende plexe ongelegentheyte, in de welcke haer Edele Mog. haer bevonden, vermits den Heere Intendant van de Inwoonders van de Stadt Uytrecht dede vorderen, een taxe en schattinge, die van de selve onmogelijck konden worden opgebracht, dat veele hondertden, ja misschien duysent menschen, waren ghestelt op dertigh, veertigh ende meer guldens, die om broodt voor haer ende voor haer Kinders te kooplen, niet anders hebben, als het ghene haer van dagh tot dagh by Aelmoesse wort gegeven, dat veelle eerlijcke luyden oock in aensienelijcke Charges ende bedieningen, van haer Vrienden ende bekenden moeten geldt leenen, om te konnen bestaen, dat selfs veele onderde ghequalificeerde, en oock Regenten niet soo veel in contanten hebben, als haer quote bedraecht, ende dat daer boven van de Dorpen

Dorpen worden ge-eycht excessieve sommen, daer
nochtans de selve, als t'eenmael geruineert, niets
en kunnen furneeren, ende dat alle die ghene, die
hare respectie contingenten in vier-en-twintigh
dueren niet voldoen, met rigoureuse executien wier-
den ghedreyght, dat de klachten ende lamentatien
alomme soodanigh waren, dat diete hooren ghe-
noegh is om tot medelijden te worden bewoghen,
daer haer Edele Mog. alle't selve by Missive aen den
Heere Intendant hadde vertoont, ende eerbiedigh
vertocht dat de gemelte beswarenisse soude ghelie-
ven achter wegen te laten. Ende dat haer Edele Mo-
g. ondertusschen sijn Hooghgemelte ootmoedigh de-
schiidden om aen de arme en ellendige Ingesetenen
van Stadt ende Provincie noch te vergunnen tot
gheduyrende de absentie van den Heere Intendant,
sijnige executie werde gedaen.

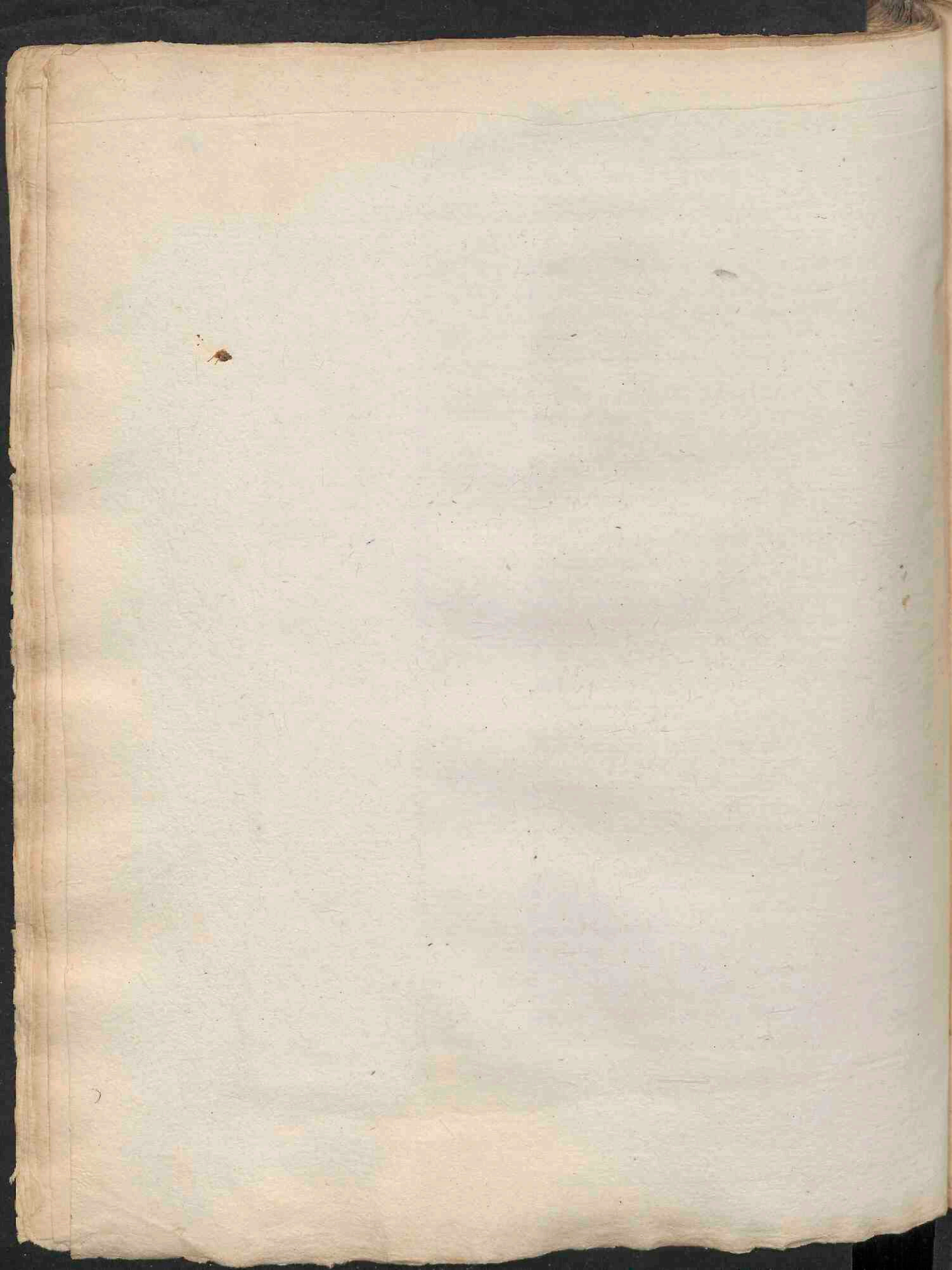
Dat de Heere Hertogh daer op hebbende geant-
woort, alijdt geneghen geweest te zijn, om de In-
ter Hof dienst te doen, ende daerom wetende dat
de troupes moet worden gecontribueert; voor de-
nen hadde gheraden liever met den Heere Intendant
daer over, gelijk in de maent October geschiet is,
te accordeeren, als by ontstentnisse van dien, de
selve die saken in handen te laten nemen. Als by sijn
Hooghgemelte al uytstel soude worden toegestaen,
dat sulcks maer konde wesen voor weynigh dagen,
dat men daer na doch weder moeste tot het point ko-
men. Dat hy wel konde ghelooven, veele abuysen
in de taxatie te zijn ghepleeght, oock de selve mis-
dien wel te hoogh te zijn begroot, maer dat'er
wel wat moest werden gegeven, dat alle maendt
by de Militie van den Koningh hondert duyfent
aldens wierde verteert, ende by de Burgers gepro-
fiteert;

't Jaer 1672, aldus met veel droef heden geevri-

fitteert; ende dat in alles noch maer vijf-en-twintigh duysent Rijcksdielders waren op-gebracht, ende dat derhalven sijns bedinckens belt soude zijn met den Heere Intendant als noch een accoort te maken.

Dat haer Ed. den Heere Hertogh hadden te ghemoeit gevoert, daer haer Edele Mog. om den Heere Intendant, soo veel in haer is, contentement te doen, alle de Inwoonders in de Stadt ende Steden van Provincien hadde belast, om in weynigh dagen yeder te betalen soo veel, als het Haeristede-geldt in twee jaren bedraecht, ende het provenu van dien, nevens het inkomen van de Imposities aan sijn Ed. (hoe wel tot haer leetwesen te vergeefs) hadden geoffereert, dat het geldt 't geene van de Soldaten wierdt ontfangen, voor 't meerendeel weder moeste werden gebruykt tot inkoop ende voldoeninge van de waren, die daer voor wierden gheleverd; dat het oock maer zijn eenige weynighe reeringhen ende Ambachts-luyden, die aen de winst participeeren.

Dat boven de bewuste vijf-en-twintigh duysent Rijcksdielders, niet alleen noch soo veel excessive kosten, ten behoeve van de troupes, waren getragt, maer dat oock by de selve meest alle de vruchtgenooten; ende behalven veele Paerden, by na alle het Beeftiael ende kleyn Vae geslacht ende wech ghevoert, ende dat daer door de Eygenaers van de Landen; die ordinaris drie of vier jaren Pachts ten achteren stonden, ende de Haest van bruyckers tot haer cautie daer voor hadden, niet alleen de inkomsten van dit verloop, en van alle de achterstallige jaren komen te missen, maer oock noch sulden genoodtsaecht wesen, om alvoorens eenigh genot in het toekomende te kunnen koopen, de ghe-
destrueer-



distruueerde Huylen weder op te timmeren, ende de Bouw-huyfen van Beesten en ghereedtschap te voorlien.

Dat sedert de Armée van den Koningh hier is gekomen, het gene nu is omtrent de seven maenden, niemant een stuyver van sijne vaste goederen heeft kunnen trecken, en onderrusschen een yeder van het gene in voortraet mochte hebben gehadt, moet leven; dat oock geen interessen op de Comptoiren konden worden ontfanghen, ende dat alle de revenues in dese Stadt ende Provincie, als buyten alle negotie, alleen in de twee middelen bestaende, geen de minste apparentie is dat yemandt een Penningh sal kunnen bekomen, ende derhalven het weynige, dat d'een of d'ander noch mochte overigh hebben, van nooden sal wesen om Broodt te koo- pen, ende daer om alle die redenen absoluyt on- mogelijk is de gevorderde taxe te kunnen opbren- den; ende in ghevalle de selve evenwel soude wor- den gevordert, dat sijn Hooghgemelte uyt compas- sie, ende om te voorkomen de schrickelijke ghe- volghen, die de arme Menschen uyt de gedreyghde executie staen te lyden, ende uyt vreesse van de welcke veele overlegghen, hoe zy haer met haer Vrouwen ende Kinderen maer sullen salveeren, dat wil vergunnen de libertayt aen alle die willen, om uyt de Stadt alleen met haer lijf, en latende alle het gene sy noch mochten hebben, te mogen ver- trecken.

Dat den Heere Hertogh daer op tot besluyt had- de geseght, de offres aen den Heere Intendant ghe- daen, sijne consideratien te meriteeren, ende dat sijn Hoogh-ghemelte sich daer op eens soude be- dencken, ende in het korte bescheydt doen weten.

Dat haer Ed. van daer voorts waren ghegaen by den Heere Gouverneur Stouppa, ende dat dewijt

hare Ed. Mog. besich waren, om aen de selve mede het boven verhaelde te insinueeren, den Hertogh daer by was ghekomen, ende eyndelijck naer een deductie van alle de redenen; ende eenige instantie ghedaen, om ten minsten te moghen obtingere, voor die gene die sulcks mochten goet vinden, ende dat her al te hardt soude zijn het selve te weygeren aen de gene, die alles willen hier laten, alsoo men behoort te kunnen volstaen met te geven alles wat men heeft.

Dat den Heere Hertogh ende Gouverneur daer op met den anderen een weynigh apart ghetproocken hebbende, eyndelijck hadden verseeckert by den Heer Intendant alle goede officien in faveur van de Provincie ende Inghesetenen te sullen aenwenden, ende dat by provisie geen violentien souden werden ondernomen, doch dat de vermogende wel souden doen van ondertusschen op hare taxe wat te beralen.

Den 2 January wierdt een ordre gepubliceert, van dat niemant na negen uren des avonts soude op de straten komen, op seer groote poene.

Den 3 January, liet den Intendant, in sijn absentie seer yveren, met de invorderinghe van de opgestelde scharinge, en dat tot sijn discretie, (die doch altijd tyrannigh was) met Soldaten dreychde te executeeren.

Daer wiert, door versoek van den Bisschop, op Duc de Luxenborgh gheseldt, dat die van vermoggen waren by provisie de helft, ende de anderen derde en vierde part van de taxatie souden betalen, na de lieden haer vermogentheyt was. *Daer wiert verhaelt; dat omtrent dese tijdt ghebeurt soude sijn, dat seecker Juffrouw by den France Commissaris is ghekomen ende seer doleerde, dat sy onmachtigh was.*

Van t gepasseerde binnen Uytrecht. 147

om de geeyste schattinge te betalen, haer Dochter, een seer schoone Juffrouw sijnde, by haer hadt: Soo pre- senteerde de Moeder, indien hy haer de schattinge wil- de quyt schelden, haer Dochter tot sijn genoegen te pan- de laten. Den Commissaris haer de Kaper eens op- slaende, om te sien ofte oock met de koop moghte bedro- gen werden, doch dit aenlockent gesicht aen siende, sey- den tot de Moeder, *Me-Juffrouw u sal geen leet geschie- den over de schattinge, alsoo dit schoon schepsel na hem nemende, en eenige dagen by hem behouden, heeft haer met volle quitantie aen de Moeder weer gheson- deden.* Als doen wiert mede geresolveert een beklagh te doen, volgens dese Resolutie wegens de Stadt Amersfoort.

Resolutie van beklagh te doen aen Luxenburgh over de belastingh op Amersfoort. Vrydag den 3. January 1673.

Hebben de Heeren Gecommitteerden der Stadt Amersfoort ter Vergaderinge voorgedraghen, dat zy van weghe sijne Koninghlijcke Majesteit waren gesommeert tot betalinge van vier-en-twin- tigh duysent gulden voor contributiën, over de jonghsleden maenden November en December, boven noch twee duysent Camisoles van de trou- pes, in haer Stadt Guarnisoen houdende, of twee duysent Rijcksaelders daer voor, in voeghen als de actens van sommatie hier vervolgens zijn geïn- screert:

Van wegen de Koningh.

Wort aen d' Inwoonders van de Stadt en Jurisdicctie van Amersfoort geordonneert te betalen aen de Officie- ren van t Regiment van ... de somme van vier en- twintigh

hare Ed. Mog. besich waren, om aen de selve mede het boven verhaelde te infinueeren, den Hertogh daer by was ghekomen, ende eyndelijck naer een deductie van alle de redenen; ende eenige instantie ghaden om ten minsten te maken sijn

twintigh duysent guldens, op reeckeningh van de subfrentie van het geseyde Regiment, geduyrende de maenden van November en December lesleden. Welcke somme aen de geseyde Inwoonders aengereekent en opgenomen sal worden voor alle hun contributie in geldt, geduyrende de geseyde maenden. Gedaaen t'Uytrecht, den vierden van Januarius, 1673. geteekent.

ROBERT.

De Koninck wil dat de Inwoonders van Amersfoort verschaffen twee duysent Camisolen voor de troupen, die in de Stadt in besettingh sijnt, ten waer sy liever twee duysent Patakons wilden geven. Op den twaelfden van Januarius, 1673. Geteekent

D U M U R A T.

Tot het welke te voldoen, sy lieden, t'eene mael ohvermogende zynde, verlochten van haer Edele Mog. raedt ende behulp omme daer van ontheft te werden, waer op gedelibereert, is goedt gevonden en verstaen dat de Heeren Gecommitteerden van Amersfoort haar voorschreven klachte sulen hebben te doen aen den Heer Hertogh van Luxenburgh, ende van de Heeren hare Edele Mog. Gecommitteerden die, volgens resolutie Commissoriael van den dertighsten December jonghstleden, den welgemelten Heere Hertogh sulen begroeten, over het subiect van de Kercke sulen be-nes, sulen worden ghesecondeert, ende alle favorable voorspraeck en appuy ontfangen, die daer toe verfocht en gecommiteert worden, mits desen, als mede omme sijn Excell. te remonstreren en do-linge den eersten deser genotuleert, albereyts eenige executie aen de Burgers der Stadt Uytrecht, tot voldoeninge van de taxe is geschiedt.

Den

Den Bisschop heeft dagelijks ghebeden in de n
Dom aengesteld om een vrede te verkrygen.

Den 5 dito, wierden de wachten hier over al
verdubbelt, door dien de France kantschap had-
den, dat 't Prince volck een aenslagh voor hadden,
waer op oock de volgende dagen de taxatie scherper
ingevordert wiert.

Maendaghs den 6 dito, is hier een Regiment
Francen van ontrent 500 mannen binnengheko-
men van Kampen, en buyten de Tolsteegh-Poort
geinquartiert. Op dese dagh wiert ter vergaderinge
van de Staten, door de Gecommitteerden dit vol-
gende rapport gedaen.

Hebben de Heeren van Dijkvelt en andere ha-
re Edele Mog. Gecommitteerden, volgens resolu-
tie Commissoriael van den laetsten December
jongstleden, en den derden deser ter Vergaderinge
gerapporteert, dat sy de Heere Hertogh van Lux-
enburgh gheremonstreert hebbende, de klachte
haer Edele Mog. voorghekomen van de Gemeyn-
te van Emmenes, welgemelten Hertogh hadde ge-
antwoort verstaen te hebben, dat het Dorp van
Emmenes twee Kercken hadde, ende aldaer veel
Roomsche Catholijcken waren, en derhalven re-
delijck dat eene Kerck haer ingeruymt wierde, op
het welke sy Heeren Gecommitteerden sijn Excel-
lentie hebbende bericht, dat de Dorpen van Em-
menes twee distincte Dorpen waren, onderschey-
den in Gerechten, schattinghen ende alles, ende
niets gemeyns met den anderen hadden, als de
naem van Emmenes; echter weder verschillende in
die bynamen van Binnendijcks en Buytendijcks, en
sienhalven moesten aengesien worden, en oock ef-
festivelijk waren, twee separate Dorpen, in de welke
ook meerder Gereformeerde dan Papisten waren
woonende, hadde sijn Excellentie geantwoort de

saecke hem anders aongedient te sijn, dan daer op naerder te sullen informeeren, ende sulcks soo bevonden sijnde, de ordre daer inne te sullen veranderen. Ende de Heeren Gecommitteerden daer van kennisse doen hebben.

Dat de Heeren der Stadt Amersfoort, hare klachte hebbende gedaan, en door de Heeren hare Edele Mog. Gecommitteerden daer inne sijnde geconcedeert, sijn Excellentie hadde beloofd geene executie, geduyrende de absentie van den Heere Intendant, te sullen laten geschieden, seggende, dat sy Heeren van Amersfoort sulks aen den Commissaris aldaer wel souden mogen bekend maecten, gelijk ook den Heere Hertogh op't verfoeck van de Heeren Gecommitteerden beloofde, dat als voren geen executie jehens de Dorpen ten platten Lande, tot voldoeninge harer taxe, en soude werden gedaan, en door ghemelte Heeren Gecommitteerden verstaan hebbende de executie, die albereyts jegens eenighe Burgeren der Stadt Utrecht was ondernomen, hadde verklaert sulcks buyten sijn last, en tegens sijn intentie gepleegt te sijn, ende aenstonts ordre ghegeven, om daer naer te vernemen, ende soodanigh bevonden werde, het selfde te doen herstellen, met vernieuwinghe van sulks, geduyrende de voorschreven absentie van den Heere Intendant achterweghen te laten, alleenlijk daer by voegende dat die gene, die des macht hadden, souden voldoen soo veel in haer vermoghen was, van welke gunstige antwoord en verklaringe sijn Excellentie bedanckt hebbende, hadden sy Heeren Gecommitteerden afscheyt genomen, de Heere Gouverneur Stouppagaen begroeten, en den selven voor sijne favorable intercessie, en goede dovoiren ten goede van de arme Ingesetenen in desen gedaen, mede een compliment van dancksegginge
Dings-

42
Van 't gepasseerde binnen Uytrecht. 351

Dinghsdagh den 7 dito, is tusschen hier ende de Vaert door eenighe Princen Soldaten ontrent den deurslagh een Schip met meel van de Francen ghenomen. En heeft op dito den Intendant weder gerocht 600 bedden, ende 200 paer slaepplaeckens. Waer op Donderdaghs den 9 dito verscheyde Borgers weder aengefeyt wiert, yeder een bedt te brengen in de gestelde Kercken. Daer op vergaderinge by de Staten ghehouden sijnde, als uyt dese nevensgaende Resolutie en rapport te sien is.

Extract uyt de Resolutien der Edele en Mogende Heeren Staten des Landts van Uytrecht.
Dinghsdagh den 7 January 1673.

Voorgedraghen sijnde dat den Heere Intendant weder binnen Utrecht was gekomen, en dat des sels bedienden continueerden van de Inwoonders der selver Stadt te vorderen den tax baren respectie, met bedreyginge van Militaire executie, is goedt gevonden te versoecken de Heeren van Dijkvelt, Ruysch, Rossom, van Wulven, van der Aa, van Sandenburgh, Booth, de Goyer en Wyburgh, omme ghemelten Heere Intendant te begroeten, ende te remonstreren de onvermogentheydt der Inwoonders om de selve taxe te volgoen.

In de selfde dagh, te drie uren na de Middagh.

Gedelibereert zijnde op het subject van de Commissie van de Heeren, huynen voor noen versocht ende gecommitteert, omme den Heere Intendant te gaen begroeten, is naer ghehouden deliberatie goet gevonden ende verstaen, dat gedachte Heeren den Heere Intendant op de fundamenten, den Hertogh

150 D A G H - R E G I S T E R

saecke hem anders aengedient te sijn, dan daer op naerder te sullen informeeren, ende sulcks soo bevonden sijnde, de ordre daer inne te sullen veranderen. Ende de Heeren Gecommitteerden daer van kennisse doen hebben.

Dat de Heeren der Stadt Amersfoort, hare klachte hebbende gedaan, en door de Heeren hare Ede-

152 D A G H - R E G I S T E R

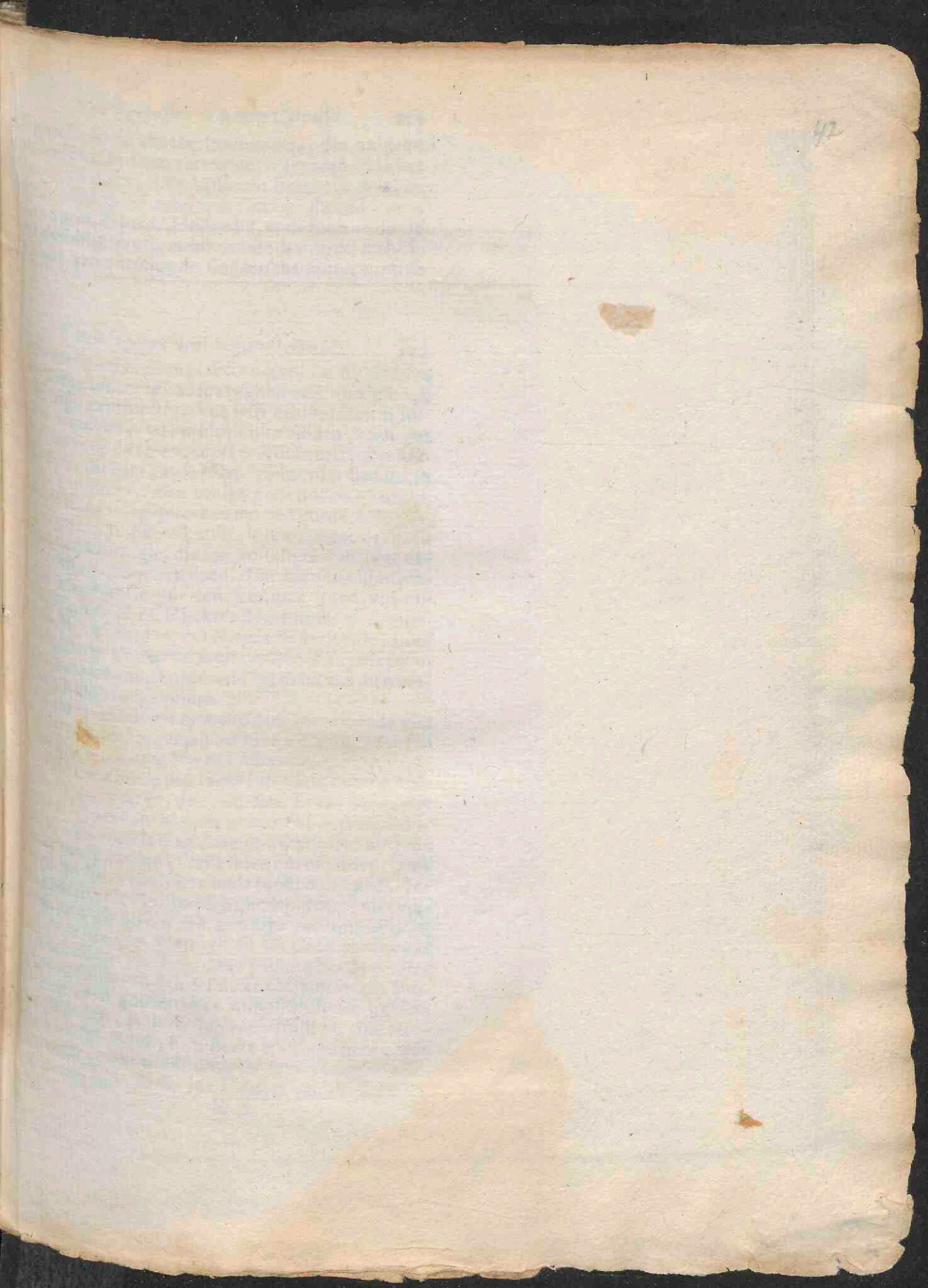
togh van Luxenburgh, volgens notule van den eersten deser voor ghehouden, sullen representeerden ellendigen staet van de Stadt, Steden ende Provincie van Uytrecht, en dienthalven versoecken, als by de Missive van den eenendertighsten Decem-ber aen sijn Ed. uygedruckt.

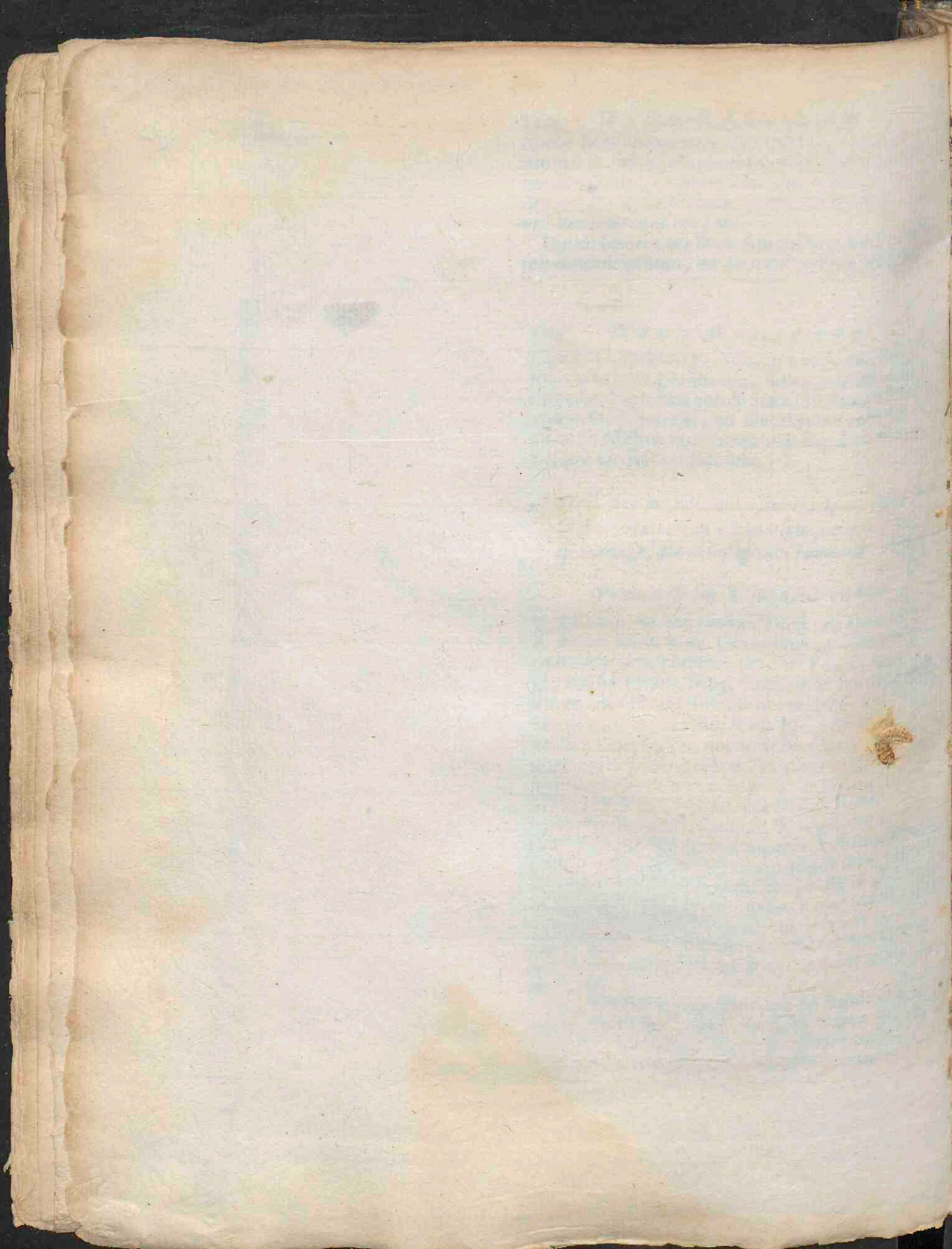
Extract uyt de Resolutien der Edele en Mogende Heeren Staten van 't Landschap van Uytrecht op Sondagh, den achtsten van Januarii 1672.

Woensdagh den 8 Januarii 1673.

Hebben de Heeren van Dijkvelt ende andere haer Edele Mog. Gecommitteerdens ter vergaderinge gerapporteert, dat haer Edele, in gevolghe van haer Edele Mog. Commissie van daeghs tevoren, den Heere Intendant, onder een deductie van de redenen, in haer Edele Mo. missive van den eersten deses vervat, nochmael hadden verfocht de goetheyt te willen hebben, van die sware tax op de huysen gheleydt niet te laten invorderen, voornamentlijck dewijl men hoopte dat den Koninck, aen wien den ellendigen staet van de Ingesetenen naerder soude worden geremonstreert, sich soude laten permoveren, omme uyt compassie de selve van die excessive schattinge te ontheffen, ende in ghevalle de Heere Intendant dat verfoeck niet soude laten toestaen, als dan permissie te willen vergunnen aen die geene, die daer toe genegen souden sijn, om haer alleen met haer lichaem uyt de Stadt te mogen retireren.

Dat den Heere Intendant daer op hadde gheantwoort, dat de Staten selfs oorsaek waren van het opstellen van die belastinge, dat zy naer het geconvenieerde over de Maent van October niet wederom





signatie op de andere Inwoonders, die nu geen
gelt hadden, konnen verleenen; maer men had niets
gegeert te doen; men hadde de Borgerye selfs ge-
raden ende geanimeert om niets te gheven; men
was te goet Prins en Hollandts, ende men wilde die
niet defobligeeren; men roemde daer over, en had-
de selfs aen verscheyde Geldersche Heeren gere-

om met hem hadden geaccordeert, dat hy de selve
dickmael daer toe hadde aenghemaent, ende oock
erostigh geprotesteert van selfs eenige taxen te sul-
len maecten, ende middelen te vinden, ende dat
sulcks voor de Inwoonders veel beswaerlijcker sou-
de sijn, dat haer Edele Mog. 'r selve niet hadden in-
acht genomen, noch eenige preservacion ghedaen,
dat 't selve was gesprooten uyt een quade wille, dat
een geconquesteert Landt, insonderheyt by tijden
van den Oorlogh, die soo kostelijck valt, wat ex-
traordinair moesten doen. Dat men in vijf maen-
den ten dienste van den Koninck maer vijf-en-
twintigh duysent Rijcksdaelers hadde ghecontri-
bueert, dat het Hof het selve interpreteerde, als of
hy hem liet abuseeren, ende om den Thuyn leyden,
en daerom hem de ordres tot het doen van dien om-
sach hadde toegelonden.

Dat hy de selve nu moeste naer komen, ende niet
anders konde seggen, als dat haer Ed. Mog. haer aen
den Koninck moesten adresseeren.

Dat haer Edele den Heer Intendant daer op had-
den te ghemoet gevoert, dat haer Edele Mog. niet
met al op nieuws hadden konnen of durven belo-
ven, alsoo niet wisten, hoe of waer de penninghen
daer toe te vinden, dat de selve om die reden, oock
met sijn Ed. voorweten ende toestemminghe, y-
mandt naer 't Hof hadden ghedeputeert, met ver-
trouwen dat op sijn Ed. gunstige recommandatie,
door de Heeren Hertogh en Gouverneur Stoupa
gesecondeert, midtsgaders op sijne geloofwaerdige
getuygenisse van den desolaten toestand van de Pro-
vincie, een goedertieren dispositie soude worden
geobtimeert, ende dat sulcks van tijdt tot tijdt wor-
den verschooven, haer Edele Mog. om hare goede
intentie, ende willen oock boven vermogen te be-
toonen, van alle de Inwoonders van de Stadt en

Steden hadden ghevordert, soo veel als twee jaer Schoorsteen-geldt importeert, en het protenu van dien sijn Ed. aenghebooden. Dat sijn Ed. moefte considereeren, dat boven het geldt, het geene aen den Koninck, ende aen sijn Ed. als mede ten behoeven van de Troupes, was ghetelt of verstreckt, de Militie hadde ghenooten alle de vruchten van de Landen voor een gheheel jaer, oock gellacht ende gerooft alle de Beeften, ende dat 't selve veele miljoenen quam te beloopen, dat daer door de eyghenaers niet alleen van dat jaer pachts, maer oock van alle haer achterstallen waren ontfet, ende daer door, mitsgaders door de verdere geleden schade t'eenemaal geruineert ende onbequaem om eenighe extraordinaire lasten te kunnen dragen, ende dat haer Ed. op haer eere ende conscientie hadden verseeckert, en sijn Ed. gebeden te willen gelooven, ende dat haer geen quade willen, maer een absoluyte oomacht was, die haer Edele Mog. hadde vermindert een naerder accoort met hem aen te gaen.

Dat den Heer Intendant daer op geleght hebben, de, dat men hem nu soo maenden met woorden ende klaghten over het onvermoghden hadde opghehouden ende ghepaeyt. Was de Provincie gheruineert, dat konde in tyden van Oorlogh niet worden voorghekomen; men moefte evenwel contributeeren: sijn Ed. wiste wel dat in de Stadt van Uytrecht gelts genoegh was, ende dat soude nu oock wel blijken. De Soldatesque hadde wel over de twee miljoenen uytghegheven ende besteedt. Indien haer Edele Mog. een goede intentie hadden gehad, sy souden wel middelen uyt ghevonden hebben om penninghen te versamelen, men hadde het konnen afhalen van die Winckeliers ende Ambachts-luyden, die soo groote somme van de Francken hebben ontfanghen, ende haer daer voor obligatie of assignatie

assignatie op de andere Inwoonders, die nu geen gelt hadden, konnen verleenen: maer men had niets begeert te doen; men hadde de Borgerye selfs geraden ende geanimeert om niets te gheven; men was te goet Prins en Hollandts, ende men wilde die niet desobligeeren; men roemde daer over, en hadde selfs aen verscheyde Geldersche Heeren gereprocheert, dat sy lieden te liberael waren in 't contributeeren, ende dat by veranderinghe haer sulcks in de ooghen soude druypen. Dat hem oock was bericht, dat haer Edele Moghende noch wel driemael hondert duysent gulden in de kassen hadden, en dat die wel te voorschijn souden konnen, als hy vijf of ses van de principaelste Leden van de Regeringhe deê saiseeren en ghevangen houde. Haer Ed. gheseydt hadden, dat nu niet wierde geslaeght, dat de Provintie ende Ingesetenen waten geruineert, maer dat de selve niet wierden gecontereert als geruineerde, ende ter contrarie geschatte hooger als die in haer voorige welstant soude hebben konnen opbrengen. Dat haer Ed. Moghende niet en konden weten, wat ende hoe veel by sommige Winckeliers, af gnetrocken de betalinghe van haer ingekochte waren, mochte wesen geproficiert.

Dat oock de forme van dese Regeeringe niettoe en laet de gelegentheyt van de Luyden buyten ordereghens haer danck te onderfoecken, ende haer gelt af te nemen, maer ingevalle sijn Ed. 't selve met haer consent wiste te bekomen, dat haer Ed. niet en twijffelden of haer Ed. Mog. souden om den Heer Intendant, op die wijze contentement te doen hebben, geerne behoorlijcke obligatien daer voor passieren, ende dat daer uyt al mede soude blijcken, dat haer Ed. Mog. t' onrecht van quaetwilligheyt wierden beschuldicht.

Dat

431

Dat wel waer was, dat haer Edele Mog. meer malen aen sijn Ed. uytstel in 't reguarde van de twee jaren Haertsteede-gelt voor de Inwoonders hadde geimployeert, maer dat sulcks was geschiet uyt die kennisse ende persuasie, dat vele der selven hare quotes soo promptelijck niet konden fourneeren, te meer om dat sijn Ed. de capitaelste imposicien hadde willen aen hem nemen, ende doen verantwoorden selfs sedert den eersten November voorseleeden, ende oock de voldoeninge van de intercessie tot de hooghste bewarenisse van de elendighe Ingesetens te verbieden. Dat oock wel te gelooven was, dat het in der daet aen de macht manqueerde, dewijl niet tegenstaende de ernstighe waerschouwinge en de scherpe Comminationen van executie met sijn ordre by publicatie ende affixie iteratijvelijck ghedaen, noch soo veel Persoonen waren gebleven in gebreecke, gelijk sijn Ed. sal ondervinden, als door sijne commissien sal doen ontfangen, 't gene van het voorz. Haertsteede-gelt is gheprocedeert, ende noch onder de respectie uytmaenders beruist.

Dat haer Edele Mog. noyt hadden gedacht eenighe veel min de verhaelde reproches ende bedreyginge aen Geldersche of yemant anders te doen, ende dat haer Edele daerom ghedienstigh verfochten, ende oock van sijn Ed. oordeel ende bescheydenheyt verwachtte, dat aen sommige verdichtfels ende lasteringen geen geloof soude attribueeren. Dat haer Edele oock hadden gepresenteert aenstonds te gaen in verseeckeringe, midts dat de Autheurs of aenbrenghers van die vuyle en onbeschaemde uytrofsels van de drie hondert duysent gulden by de kop wierden gevat, ende van de onwaerheit overtuyght wordende, naer verdiensten ghestraft. Dat haer Ed. daer na gereitereert hebbende het gedane

ben ontfanghen, ende haer daer voor oordeel
a signatie

1801

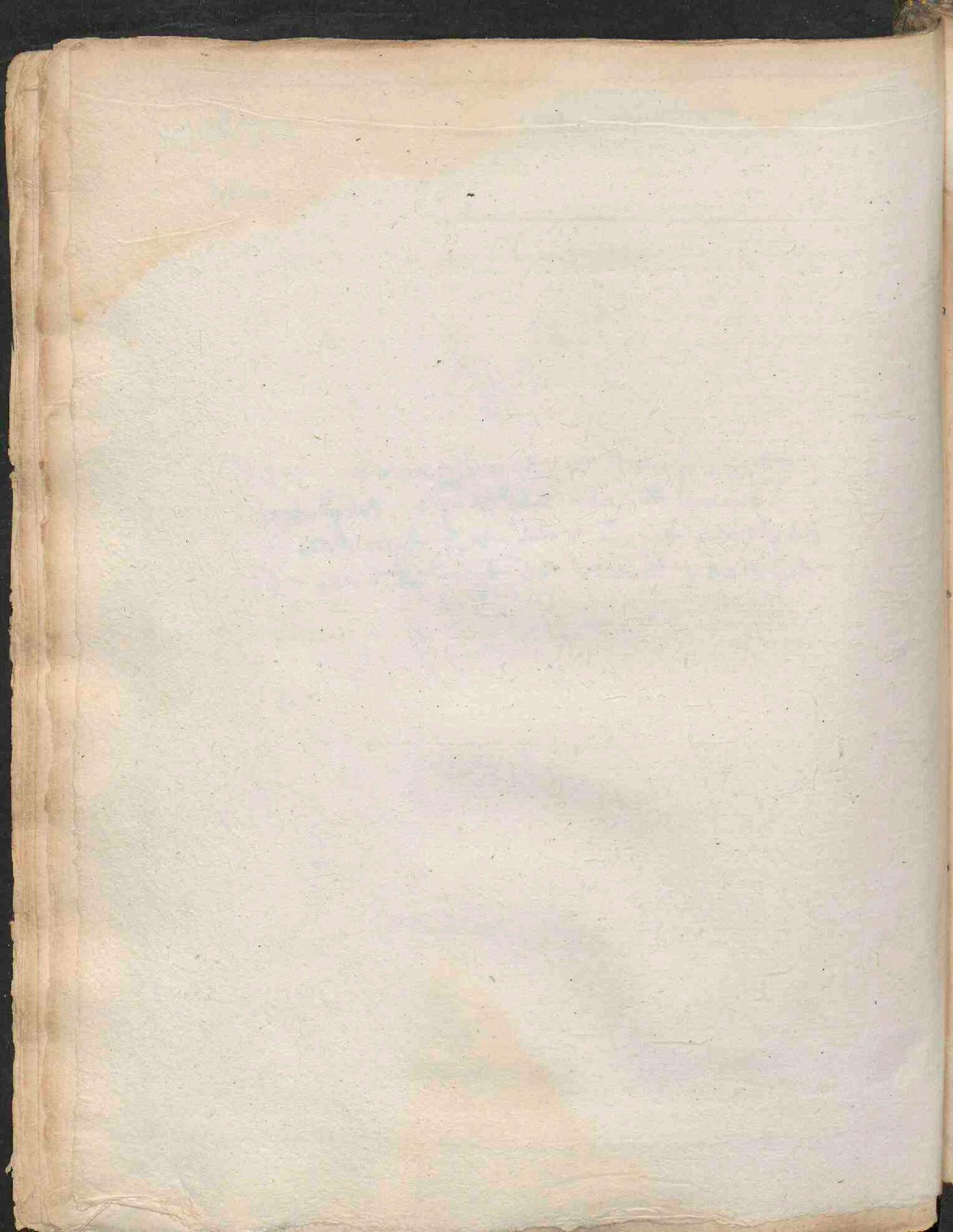
43

The first of the year
 I went to the
 school at the
 village of
 the Indians

157—

1693

2910 Rekenwaat is men voort
op lyden. In de laar te waat
Zien myt get der te lit der stads
de der te myt de stad vaatger



1699

162

Den 18 Jan. was tot ainstoort allarm

Van 't gepasseerde binnen Uytrecht.

157

versoeck tot ontlastinge van de Ingezetenen, of ten minste permissie om te mogen vertrecken, d'Heer Intendant hadde gepermissieert dat de taxen moesten worden betaelt, dat het de wille van het Hof was, dat hy daer inne niet konde veranderen, doch dat gene over de gheroerde twee jaren Schoorsteenfelt by eenige Inwoonders was voldaan, tot affslacht soude laten valideeren.

Dat oock over de maenden Januarii of Februarii of verder, niet meer soude eyschen, dat men ontertusschen door de Ghedeputeerden de saecke by den Koninck konde bevorderen, en dat geerne noch naerder brieven van voorschryvens en favorable ghetuygenisse ten selven eynde soude gheven.

Den 9 dito eyschte den Intendant, 't ghetal van alle de Wijnkoopers, Brouwers, en Backers, die belast wierden perfect op te geven, wat in hare neeringe quamen te consumeren.

Den 11 dito wiert opgetelt, dat als doen de helft van de taxatie al betaelt was.

Den 13 deses quamen 2 Compagnien Ruyters doortrecken, die buyten de Wittevroutwe- Poort gelogeert wierden. Als doen gaf den Gouverneur ordre Ys-sleden te prepareren, daer men lichte stuckjes geschut op konde gebruycken, men preste oock alle handt Ys-sleden, meenigte van Ystpooren wierden te samen gebraght om noch eens een tocht op Hollandt te wagen.

Den 17 dito preste den Intendant leer op 't restant van de schattinghe; niet teghenstaende by de Staten van het Landt van Uytrecht, de onmoghe-lijckheyt, tot het opbrenghen aenwesen, en datse volgens 't accoort met sijn Majesteit van alle taxatie souden vry wesen, maer haer wiert daer op gheantwoort, datse geven moesten, om datse teghens

Konincks

*Sten
Boten
etc*

Konincks ordre gerebelleert hadden, en vervalien waren in sijn Majesteits indignatie.

*Dyspraeck van d' Intendant over de Kerken t' Em-
menes. Vrydagh, de seventiende van Janua-
ry 1673.*

DE Religionarissen sullen in de besittingh van hun Kercken blijven, tot dat men des Konings ondertuffchen vermogen hun Miffete doen leesen in soodanighe andere plaets, als't hen sal believen.

Geteeckent **ROBERT.**

Sondagh den 19 dito, sijn weder alle de Soldaten alhier gemonstert; ende wiert op dito gepubliceert, dat alle Schouten van de Buerten voor Dinghsdagh avont by gheschripte aen den Gouverneur moften opleveren hoe veel perfoonen in yeder huyghefin van haer respectie Buerten waren, boven de 12, en onder de 12 jaren, yeder bysonder. Item dat yeder by wien yemant vreemts quam logeeren, sijn naem ende plaetse, van waer hy quam, most te kenren gheven aen den Gouverneur, op de boeten van 1000 Rijcksdielders: Ende ten derden, dat niemant met een deeghen of zydt-gheweer mocht gaen, uyghesondert Leden van Staten ende Edellieden, op de boeten van 100 Rijcksdielders. Den selven dach vertrock den Intendant met Monsieur Monceaux.

's Maendagh den 20 January, is alhier weder gepubliceert, dat, soo yemandt eenige gevluichte goederen ghebergh hadde, de selve moften aenbrengen op confiscatie van de selve, ende noch viermael soo veel aen boeten daer boven; ende soo wie yemandt de selvighe wist aen te brengen, souden daer voor het vijfde part van de selve genieten. In

1673

162

den 18 Jan was tot amstfoort allarm
op beoepers alle dat sepep op des
den 28^{en} Mars

45

20 Wert gelet op de ghe
maub ffrouns onder d' bode
in jarre is trouwe bode
in jarre

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is faint and illegible due to fading and the texture of the paper.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is faint and illegible due to fading and the texture of the paper.

In dese dagen gingen de Francen weder voor de tweedemaal, om de voornoemde schattingh op te halen, ende dwongen over al de lieden de selve geheel op te brengen, ende wie onwilligh of onmachtigh was her selve te doen, kregen eenige Soldaten in haer huys, die met haer handelden na haer discretie, welcke seer geringh was.

dat den 17^{den} van 1622

Door dit sterck asperffen, geschiede groote disorde. De France wierden als doen seer gheallarmert, op een geruchte, dat Deventer aen de Staten syde was over-ghegaen, 't gene naderhant niet waer bevonden wiert.

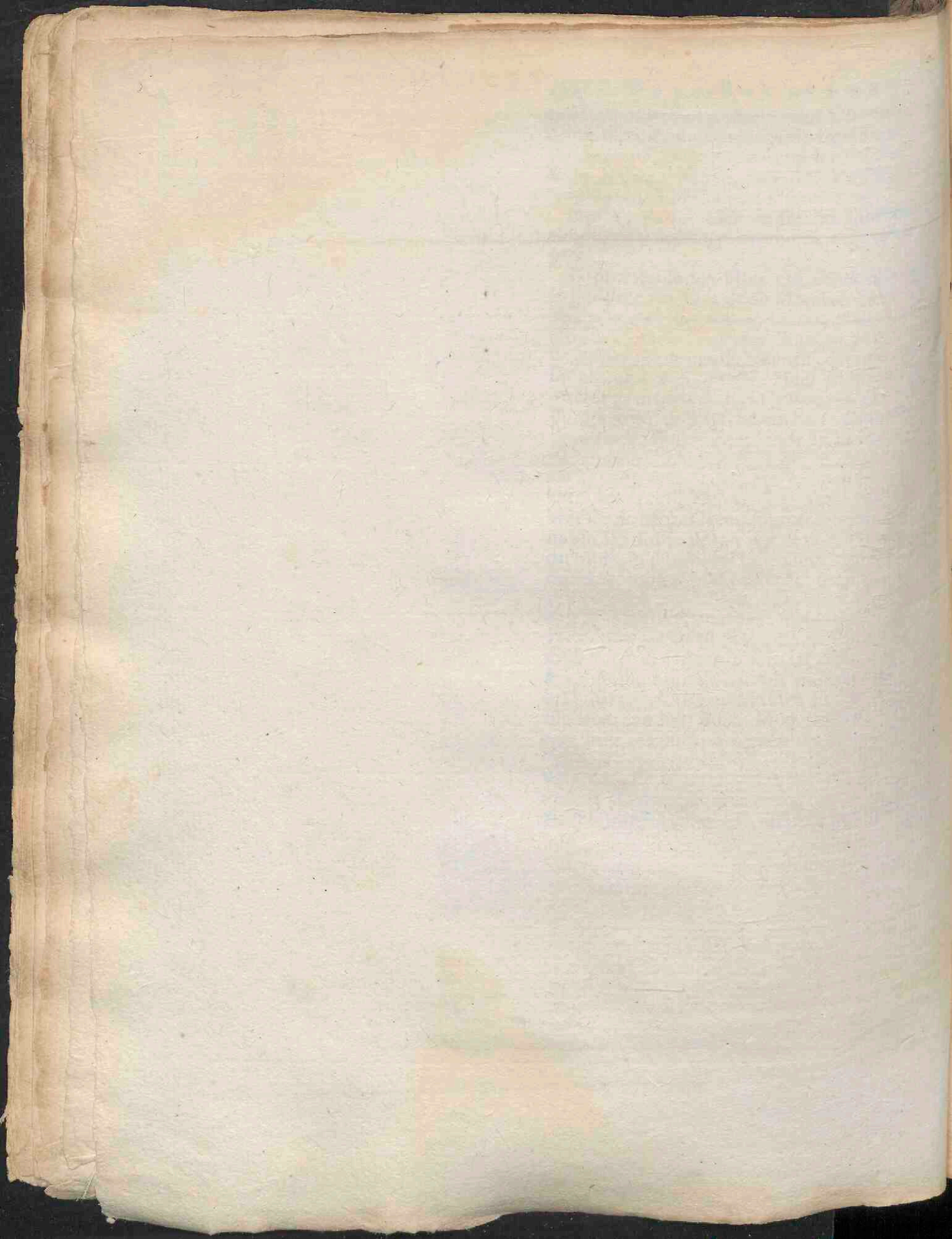
Den 21 wiert by de Staten geresolveert bevelingh aen de France Heeren te doen, over de sware belastinge, waer van den inhoud is:

Gedeliberéert zijnde over de sware taxen, door den Heere Intendant, d'Inwoonders der stad Uytrecht opgeleyt, en dagelijks met Militaire executie ingevordert wordende, is goet gevonden daer over te schryven aen den Heere van Maerssenbroeck, ten eynde den selven die ellende, daer door aen de arme Inwoonders gecauseert werdende, by forme van requeste of placet, aen sijn Majesteyt representeere: tot het ontwerpen van welcke Missive versocht en gecommitteert is de Heere van Dijkveldt, omme die jeghens Vrydagh naestkomende te resumereen, ende af te senden. Ende is midlertijt goet gevonden te versoeken ende te committeeren de Heeren van Dijkveldt, van Someren, van der Aa, van Sandenburg, van de Voort, ende Hamel, omme den Heere Hertogh van Luxemburgh, Gouverneur Stoupa, midtsgaders den Heere Intendant nochmaels te representeeren de beswaernisse van de Gemeynte, door de ghedachte taxe; als mede de excessen, door de bediende in het executeeren van de selve taxe gepleecht werdende, ende

ende te verfoecken moderatie van de taxe en executie van dien, als mede remiffive in regard van de onvermogende, ende is den Heere van Dijckvelt verfocht, omme altoorens daer over met den Heere Gouverneur Stoupa alleen te spreeken.

Den 23 dito, deden de Heeren Ghecommitteerden aen de Staten daer op dit volghende rapport.

Rapporteerde den Heer van Dijckvelt, dat hy in gevolge van hare Edele Mog. Resolutie Commissoriael van den een-en-twintighsten, op gister den Heer Gouverneur Stoupa hadde weskens begroeten, ende met de redenen, daer toe applicabel gheinduceert, om den Heer Intendant nochmael te gaen spreeken, in faveur van de ellendige Borgerye van de Stadt, boven haer vermogen door de bekende taxe beswaert, ende by de invorderinge van dien soo jammerlijck wordende getraecteert, midtsgaders om het ghemoet van den selven Heere tot het accordeeren van het nader verfoeck by haer Edele Mog. Gecommitteerden ten dien eynde aen sijn Ed. te doen, wat te prepareeren, ende dat hy des middaghs wel hadde ontfangen antwoort van Dijckvelt, nevens de vordere Heeren medegecommitteert, vermits d'indisposicie van den Heer Intendant geen gelegentheyt hadden konnen hebben van den selven te sien, als desen voornoemde dat doen sijn Ed. hadden voorghedragen, dat het erbarmlijck klagen en krijten van de bedroefde Inghelctenen haer Edele Mog. persten, om noch eens haer toevlucht te nemen tot sijne goedertierenheyt, en ghedienstigh te doen verfoecken om uyt compassie ordre te willen stellen, dat de ghevoelichste schartinghe met soo grooten rigeur niet mochte worden gevordert, veel min met sulcke violentie



devasteert, de Stadt gheruineert, ende dan daer na de arme Ingefetenen noch soo schrickelijck mishandelt, ende dat alle het selve noch soude passeren voor een bedryf, waer door het woort ende de favorable conditien, die den Koningh aen de selve belieft heeft te vergunnen; niet wierden gecontra-venieert, of verbroocken, ende dat het ongheluck

lentie geexecuteert, voornamentlijck op de onvermoghende, ende dat sy lieden, om de selve daer toe te permovereen, vele redenen, en oock verscheyde voorvallen en staeltjens van onbetamelijcke, onchristelijcke ende wreede excessen hadden geallegeert.

Dat den Heere Intendant daer op, als in de voorgaende aenspraecke, weder in het breede hadde geduceert, hoe hy meenigh maelen hare Edele Mog hadde aenghesocht, gheraden en aengemacnt, om voor het toekomende met hem te handelen, oock wel aengewesen dat verscheyden soorten van luyden in de Stadt veel geldt hadden, ende dat haer Ed. het selve behoorden af te haelen, om sijne de- mandes daer mede te voldoen, ende sulcks altydt worden gencinchaleert, haer Edele Mog. op het ernstighste hadde ghewaerschout, dat hy selfs mid- delen om penningen te bekomen soude onderne- linc moettende geschieden, niet alleen soodanighe stondbantien, als verhaelt waren, maer noch erger stonden te apprehendeeren; want dat een Soldaet, dickmaels vol en droncken, capabel was om aller- hande insolentien en moettwille te plegen, ende dat die daer na wel konden, ende oock by hem soude worden gestraft; maer dat door geen precautien, of- hy van de rigeur yet begonde te remitteeren, dat dan van de taxe niet veele voor hem te verwachten sou- de sijn, door dien een yeder dan soude kermen ende klaghen, onmachtigh te sijn, en sijn bediende de- scheyden. Dat oock effectivelijck wierde bevonden, dat vele van die gene, die het swaerste beklach, ende de hooghste protestatien hadden gemaect, naer het inlegeren van Soldaten, selfs in de beste goude spe- cien

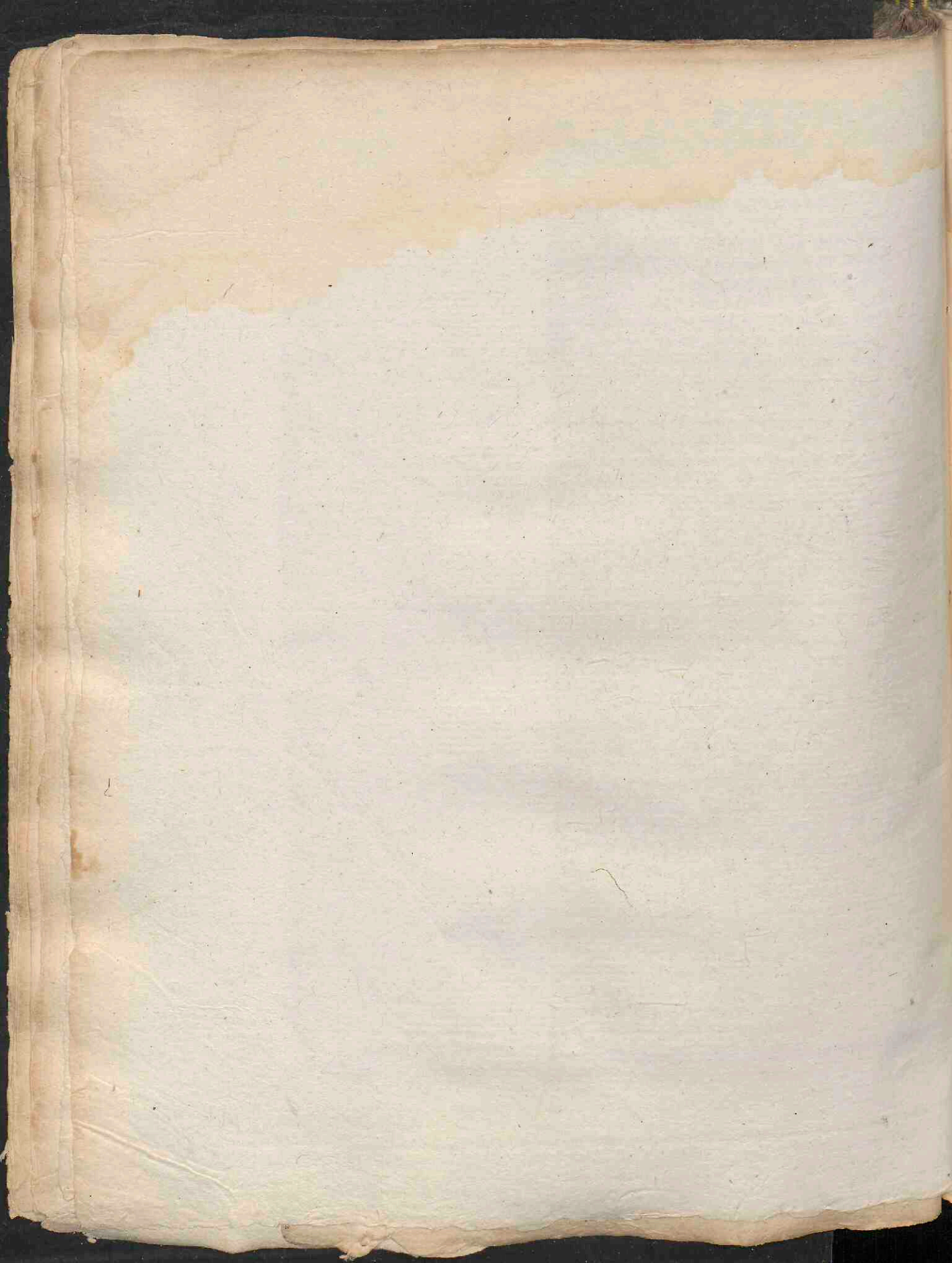
cien hadden betaelt, ende dat daerom met het in-
nen van de schattinghe op de aengevangen voort
moeste worden voort gegaen, dat haer Edele Mog.
daer over, ende over sijn verder doen aen het Ho-
vry mochte doleeren.

Dat haer Ed. daer op oock weder sommierlijck
gerepetteert hebbende, het geene voor desen tot ex-
cufen van haer Edele Mog. en tot bewijs van de on-
vermogentheyte van de Ingesetenen hadden by ghe-
bracht, daer toe noch hadden gevoecht, dat in ghe-
valle sijn Ed. te vreden wilde sijn met alle de con-
tanten, die de Regenten te samen hadden, ende dan
de Inwoonders verder ongemolesteert te laten, dat
haer Edele Mog. ongetwijffelt bereydt ende over-
boudigh souden wesen om de selve ter goeder trou-
we aen hem over te geven; altyt dat sy Gecommit-
teerden alle het hare daer toe waren presenteerende;
maer dat het een groot nadeel voor haer Ed. Mog.
en voor de Ghemeente was, dat sijn Ed. onder de
regeeringe van een Souverayn sijnde opgevoert,
en in employ, niet wel konde, of beliefsde te confi-
dereeren dat de Overigheydt in de Republicquen
omtrent de onderdanen heel anders moet, en ghe-
woon is te handelen, als men in de Rijken doet;
ende dat sijn Ed. daerom veele dinghen opnam voor
onwilligheyt, die in der daet door onmacht wierden
veroorlaeck; ende indien men daeromme dese el-
lende moest uytstaen, dat men patientie moest
hebben, ende sich troosten in de wille van Godt,
die het belieft hadde tot straffen van de sonden van
het Landt, de roede aen de Fransche in de handt te
geven; maer dat haer Ed. evenwel met sijn permiffie
moeste seggen, dat niemant, hoe schander ende ver-
licht hy mochte hebben gheweest, sich te vooren
soudē hebben kunnen inbeelden, dat de Provincie
soodanigh, als nu gheschiedt is, soude worden ge-
de

devasteert, de Stadt gheruineert, ende dan daer na
de arme Ingesetenen noch soo schrickelijck mis-
handelt, ende dat alle het selve noch soude passe-
ren voor een bedryf, waer door het woort ende de
favorable conditien, die den Koningh aen de selve
belieft heeft te vergunnen, niet wierden gecontra-
venieert, of verbroocken, ende dat het ongheluck
van de Inwoonders ende Provincie te grooter was,
aen dat de Hollanders hare nagebuiren, met de wel-
ke sy in soo nachwe verbintenisse altijd hadden ge-
maect, soo veel ghemeenschap van Houwelijcken,
vermenginge van vaste Goederen, ende andere in-
teressen gehadt, ende die men geloofde dat daerom
door der selver miserie tot medelijden souden wer-
den beweeght, ende aengeset om tot der selver red-
dinghe te eerder een Vrede te soecken, daer door
(soo men daghelijcks bericht wierde) te meerder
wierden verhart, ende te grooter af keer van alle
onderhandelinge hadden, op het voorgheven dat
daer by geen volkomen securiteyt te vinden soude
zijn, ende dat sijn Ed. meynende dat sy lieden door
soodanighe maniere van doen souden können wor-
den geintimideert, daer inne seer was bedrooghen,
door dien de selve beter door sachtigheydt ende
vriendtschap geleyt, als door harde en wreede actien
gedwongen konden worden, gelijk van alle tijden,
ende overvloedelijck in de verleeden Eeuwe ghe-
bleecken is, ende dat oock de Provincie van Uyt-
recht by gemelte Hollanders wierde beschuldicht,
als of zy te voorbarigh, en buyten noodt met den
Koningh hebbende verdraghen, oorsaecke van de
onghelegentheydt souden zijn, daer nochtans haer
Ed. Mog. tot dat sy gereduceert zijn gheworden tot
handthavinge van de Unie hadden bygebracht, al-
les wat van ghetrouwe Bondtgenooten konde wor-
den ge-eycht, ende tot den laetsten toe voor haer
L 2 eygen

eyghen defensie soo veel doenlijck ghelaboreert en
 geuyvert; oock niet hadden gedelibereert, om con-
 ditionen aen den Koningh te versoecken, als nae dat
 zy waren ghestelt buyten hoope van hare Onderda-
 nen, ende de stadt van Uytrecht te konnen bescher-
 men, ende dat sy sulcks tot hare ontlastinghe ende
 noodtsaekelijcke verdedinge, van hare schuldige
 trouwe aen hare naghebuyren konden en moesten
 betuyghen, maer dat haer Ed. Mog. onderruffchen
 tot hare onuytspreekelijcke droefheyte wel saghen,
 dat in ghevalle dit wesen noch soodanigh wat bleve
 continueeren, haer Provincie soude zijn de ellen-
 dighste, daer van oyt was ghehoort, ende daerom
 dede bidden, dat sijn Ed. omme het selve immers
 soo veel moghelijck voor te komen, sich als noch
 soude willen laten persuaedereen, om van die rigou-
 reuse invorderinghe ende executie te desisteeeren.
 Dat den Heere Intendant daer door soo het scheen,
 wat ontroert, ende met compassie aengedaen zijn-
 de, hadde verklaert het uyerste, het geen van hem
 te erlanghen was, daer inne te bestaen, dat, indien
 haer Ed. Mog. desen avondt by obligatie hem wil-
 den belooven de helfte van het geene van de meer-
 gemelte taxe noch was te innen, in veertien dagen
 te voldoen, hy sich daer mede soude laren schelden,
 mitsgaders over de maenden van Januarii, Februa-
 rii, ende verder geen nieuwe petitien maecken, ten
 ware hem daer toe specificque, ende positive ordre
 van het Hof mochte worden toegesonden, ende dat
 by dan die oock aen haer Ed. Mog. soude commu-
 niceeren, ende niet te werck legghen voor al eer de
 selve competenten tijdt souden hebben gehad, ende
 daer over aen de Koningh te suppliceeren, ende
 naerder dispositie uyt te wercken: ende in ghevalle
 hare Ed. Mog. niet mochten goet vinden dien
 voor-

...wangu, ... gheschiedt is, soude worden ge-
 de



door naerder verfoeck van haer Ed. Mog. soude
kunnen worden ghedisponcirt, omme de eene helf-
te van den gheheelen tax te remitteeren, ende in af-
slag van de andere helftete laten imputeeren de
quotes, op de Huysen van de absente Inwoonders
gheselt, als oock om de vermoogende, die onwil-

voorslagh aen te nemen, dat dan niet overigh was,
als de klachten, die aen hem nu wierden ghedaen,
op het lamentabelste, en met de droevighste coleu-
ren aen het Hof te representeeren: dat hy geerne,
in faueur van de Ingesetenen, sijne ghetuyghenisse
daer by wilde voegen, ende dat men het oock daer
ontrent in het minste niet en behoefde te sparen;
dat hy aldaer noch wierde geïnfinueert, als of hy de
Provincie te veel verschoonde, dat haer Ed. hem
daer op hadden te genoet gevoert, de kleyne appa-
rentie ja genoeghame onmoghelijckheydt, om by
deze constitutie soo importante somme op te kon-
nen brengen, dat het te amplecteus soude zijn, in
gevalle den termyn van betalinge wierde gestelt op
veertien dagen, naer dat een Vrede soude zijn ghe-
maect, doch even wel hadde aenghenoomen om
het selve te rapporteeren, ende ondertusschen aen
sijne chariteyt ende mededoghen de miserable In-
woonders op het gevoelighste recommandeerende.

Den 24 dito werden op verscheyden Ys-sleden
Affuyten gestelt, daer op eenigh Haeck-geschut ge-
rapportiert. De Gecommitteerden deden dit nader
rapport aen de Staten:

Rapporteerde den Heere van Dijkvelt, dat sijn
Ed. in voldoeninghe van haer Ed. Mog. last, op
gisteren des nanoens aen hem gegeven, sich aen-
sints hadde verwoeght by den Heere Gouverneur,
ende aen de selve, naer voorgaende communicatie
van den voorslagh by den Heere Intendant, raec-
kende de bekende tax ghedaen, ende in de notu-
betuygh dat hy, om te beter te kunnen beantwoor-
den de vraeghen, ende bedenckingen, die by de
deliberatien op dat subject des anderen daeghs te
vallen, souden kunnen worden gheformeert, wel
wenschten over eenighe poincten, daer omtrent wat
nader

nader door den Heere Intendant te moghen worden gheesclaircificeert, ende van een sonderlinghe dienst soude achten, in ghevalle sijn Ed. hem ten dien eynde beliefte te assisteeren; dat den Heere Gouverneur, en hy Heere van Dijckvelt, voort te samen by den Heere Intendant waren gegaen, ende oock in het langh en breet, met den selven hadden ghesproocken, doch op de principaelste poincten geen peremtoir bescheyt konnen bekomen, op voorgeven, dat sijn Ed. altoorens sich daer over te verklaren, moeste onderstaen hoe veel de scharinghe in het geheel was bedragende, ende hoe veel alreede daer moeste wesen ontfangen, ende dat sijn Ed. vermaynde het selve den volgenden morghen te sullen konnen weten, dat sijn Ed. desen morghen ontrent neghen uren weder by den Heere Intendant ghekoomen zynde, hem door de selve was ver-toont gheworden, dat de gantsche taxe, de drie stuyvers op de gulden daer inne gherceekent, beliep de somme van 269868. guldens, ende dat daer op soo door de Thesurier Du Mee uyt handen van haer Ed. Mog. als door sijne Commissarissen uyt de particuliere was ontfangen, te samen 82500. guldens, ende derhalven noch soude resten 187368. guldens, ende over sulcks het gheene na sijne propositien soude worden gheremitteert, omtrent 88500. guldens, ende importeeren soude, ende by ghevolghe noch te betalen blyven 96000. guldens.

Dat sijn Ed. den Heere Intendant daer op hadde gherepresenteert ende aenghewesen, dat den voor-slagh in dier voegen by haer Ed. Mog. nier soude konnen worden ghepresteert, ende over sulcks niet zenneemelijck was, ende dat sijn Ed. daerom niet alle bedenckelijcke redenen, consideratien, smeeckingen ende betuygingen getracht hadde, den selven te permovereen, om hoope te geven van dat door

door naerder verfoeck van haer Ed. Mog. soude
konnen worden ghedisponcert, omme de cene helf-
te van den gheheelen tax te remitteeren, ende in af-
slag van de andere helftete laten imputeeren de
quores, op de Huysen van de absente Inwoonders
ghestelt, als oock om de vermoogende, die onwil-
licht moghten zyn, ter somme by haer Ed. Mog. te
modereeren, selfs te doen executeeren, mitsgaders
wat langer tyt tot de betalinghe te vergunnen, ende
dat sijn Ed. dan oock daer mede af-stant soude wil-
len doen van het gene hy van de Dorpen dede vorde-
ren. Dat sijn Ed. niet anders hadde konnen verwer-
sen, als dat in plaetse van acht-en-tachtentigh duy-
sent guldens, waer toe de helfte van het geene noch
te minen staet, komt te monteeren hondert en acht
duysent guldens soude worden quyt ghescholden,
ende dat daer-en-boven, indien het by haer Ed.
Mog. wierde goet ghevonden, twee-en-twintigh
duysent guldens, die voor Schoenen, en Kamisolen
worden gheeyfcht, ende onder de voorschreven
acht-en-seventigh duysent guldens, die noch souden
moeten worden goet ghedaen, zyn gecomprehen-
deert met Schoenen, het paer tot vier gulden te
reeckenen, soude konnen worden betaelt, of wel de
gantsche twee-en-twintigh duysent guldens aen hem
behouden, ende daer na over vier of vijf van de
Gilden, die het meeste by de troupes hadden ghe-
profiteert, door hem op nieuws omgeslagen, ende
voor de gantsche Winter soude laten reduncereen
met vijf of ses duysent Rijcksdielders.

Waer op ghedelibereert, is naer omvraeghe,
ende openinge van de vota, yder der Leden van de
Vergaderinghe in desen overluydt gedaen, eenpa-
righlijck goet ghevonden, en verstaen, dat men o-
ver het geprojecteerde van den Heere Intendant,

als kennende dienen tot verlichtinghe van de goede en verarmde Gemeente, met hem in gespreck fal treden: alleenlijk hebben de Heeren Gecommitteerden van de Stadt Uytrecht verfocht, alvoorendie resolutie in het werck te stellen, die haer Collegie te moghen rapporteeren, ende noch des huydigen naernoenen der selver opinie ter Vergaderinghinne te brengen.

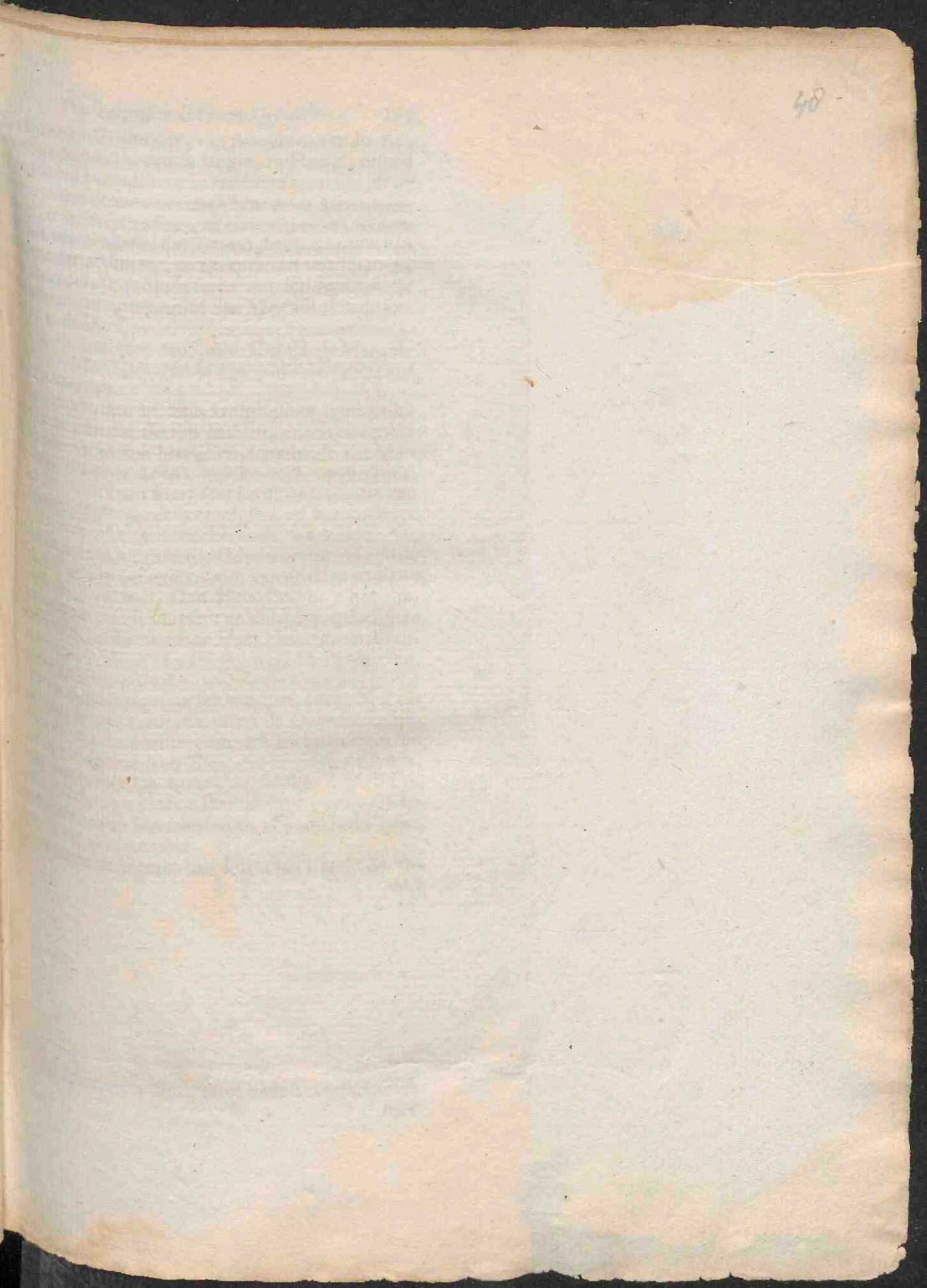
Ende naerdemael den Heere Intendant geen langer dilay van executie heeft geacoordeert, als roden huydighen middagh, is goet gevonden te versoecken, ende te committeeren de Heeren Schade van Sandenburgh, en Hamel, om middelwyligden Heere Intendant te communicereen, dat haer Ed. Mogende over sijne gedanen voorslag delibereerden, en derhalven te versoecken dat doch ondertusschen alle verdere executie mach blyven gesurcheert.

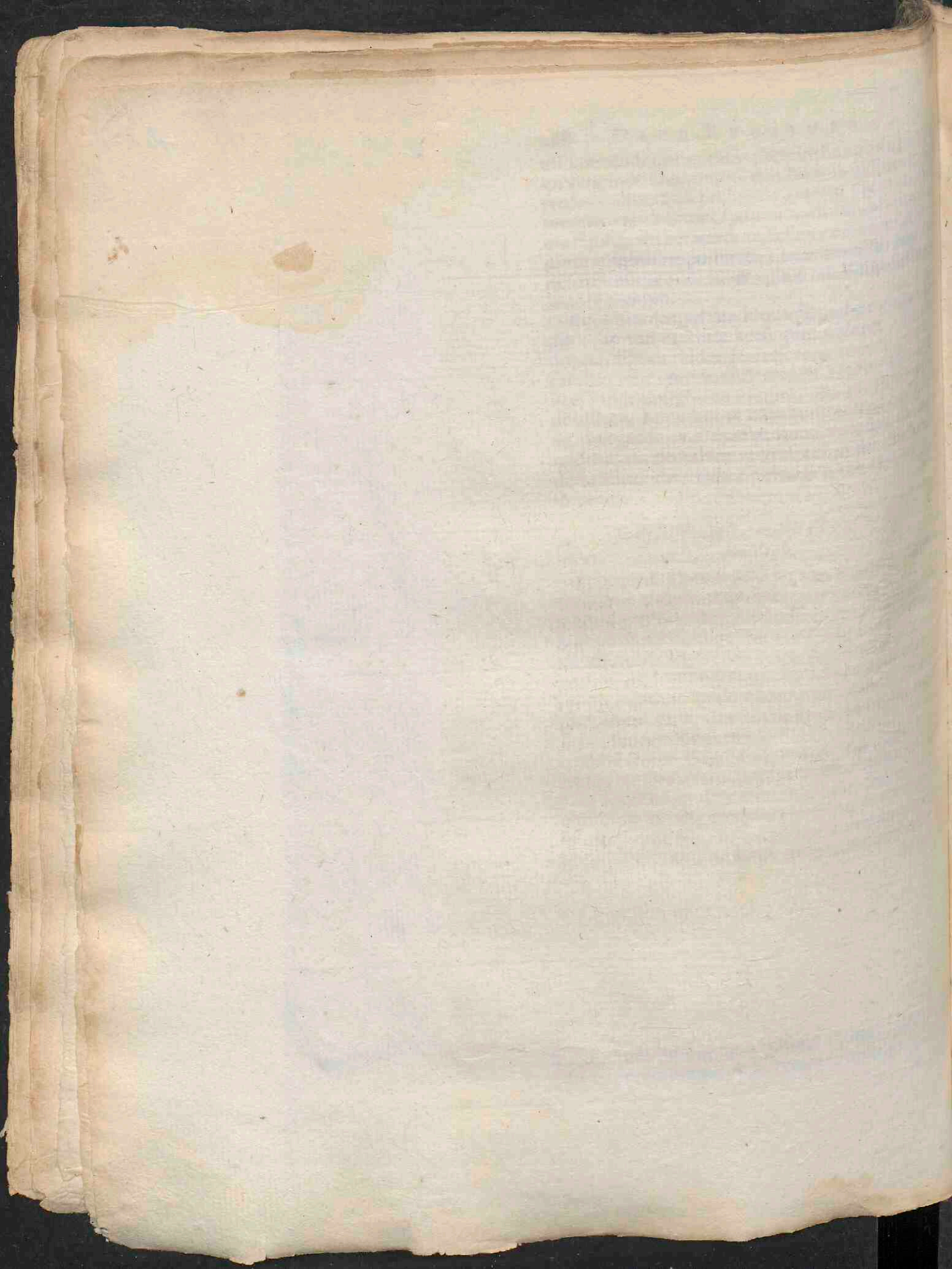
In de selfde dagh, ten drie uuren, na de Middagh.

Hebben de Heeren Schade, van Sandenburg, en Hamel ter Vergaderingh gerapporteert, voldaan te huyden morgen, ende van den Intendant gheobteneert surcheantie tot den volgenden dagh, doch langer niet, en inghevalle haer Ed. Mogende middelwyligtyt sijne gedane presentatien niet quamen te amplectereen, dat hy dan met de executie op het rigoreuste soude voortgaen.

De Heeren Gecommitteerden der stad Uytrecht, ter Vergaderingh in gebracht hebbende, het goet vinden van de Vroetichap harer Stadt, is gepersisteert by het geconcludeerde van huyden voornoemt, ende sijn, na langhwijlige deliberatie daerover gehouden, verfocht en gecommitteert de Heeren

kingen ende betuygingen gerracht hadde, den teyden te permovereen, om hoope te geven van dat doot





Heeren van Dijckveldt, van Someren, vander Aa, van Sandenburgh, van de Voort, en Hamel, omme den Heere Intendant over het subject van sijn voorflagh, den drie-en-twintighsten deser gherapporteert, te gaen spreecken, en trachten te induceeren tot het verminderen der somme, het aennemen van de taxe der absenten, en executie der onwillighen, midtsgaders 't prolongeeren van den termijn der betalinge, in conformité van 't genotuleerde van den 23 deser.

Des daeghs daer aen quam Comte de Marqalhier, en Maccalire wert in sijn plaets Gouverneur van Woerden.

Sondagh, den 26 dito, kreegh alhier byna yeder een weet, dat die sleetjes hadden, de selven by den Intendant moesten brenghen, meynende daer mede een tocht te doen, welcke doch opgheschort wierdt. Als doen wiert seer hardt de Executie van 't gheberghde goedt vervolght, en het onbrack de France niet aen sulcke slaghe van lieden, die haer niet en ontsaghen haer Mede-burghers, aen de France aen te brenghen, om van de selve eenigh condemneert in ses duysent guldens over geberghde goederen, toekomende de Heer Hatting, een Brandenburghse Minister, die vry was; en Panhuysen, 1500 guldens, om dat twee Koffers van den selven Heer in sijn huys gevonden wierden, nevens wat tin en eenigh huys-raedt, en waren de Gecommitteerden dagelijcks doende, om den Intendant van sijn maer het tyrannigh herte, verstockte daghelijcks, ghelijck dat van Pharo; Derhalven waren de Gedeputeerden van Staet wederom genootsaeckt 't volgende rapport te doen.

Hebben de Heeren van Dijckvelt, ende de andere

L 5

stelt.

Dat sy immers alle de arme ende onvermogende daer

dere haer Edele Mog. Gecommitteerde gherappor-
 teert, dat haer Ed. in voldoeninghe van haer Ed.
 Mog. nader commissie van gisteren, den Heere In-
 tendant hadden bekent ghemaect dat haer Edele
 Mog. ontfangen hebbende openinge van de propo-
 sitie by sijn Ed. in regard van den meer ghemention-
 neerden taux, des daeghs te woren gedaen, sich be-
 wonden in een groote perplexiteyt ende labyrinthe:
 want dat aen de eene syde wel konden confideree-
 ren, die specieuse glimpe van een af-slagh van ruym
 hondert duysent guldens, maer aen de ander syde
 oock hoogh mosten apprehendeeren, hoe die som-
 me, die in sulcken cas noch fouden moeten werden
 opgebracht, soude wesen te bekomen, ende dat de
 selve door de wegh ende op den voet, by sijn Ed.
 begoft, ge-int wordende, boven het klagen ende la-
 menteeren schrickelijcke blamen, ende impreca-
 tien tot hare lasten fouden opgaen, en dat haer Edele
 Mog. in die ware ende bekommerlijcke gheoor-
 gentheydt voor het beste expedient hadden gheoor-
 deelt, sijn Ed. nochmael te besenden, ende te doen
 bidden, om ter liefde van Godt ende tot soulaes van
 de miserabele Ingesetenen van de Stadt, in plaetse
 van de voorgheslaghene somme, de helfte van den
 gantschen taux te willen remitteren, de quotes van
 de absente Inwoonders in minderinghe van hec re-
 steerende aen te nemen, de onwillige vermoghen-
 ders den termyn van de betalinghe ten minste van
 een gedeelte van de somme wat te prolongeeren en-
 de te verlengen.

Maer dat den Heere Intendant hadde ghe-excu-
 seert de selve pointen, of eenige van dien in te wil-
 lighen, seggende soodanighe ordre van het Hofte
 hebben ontfangen, dat in gevalle hy den voorflagh
 niet hadde ghedaen, daer toe niet en soude komen
 dan

Van't gepasseerde binnen Uytrecht. 171

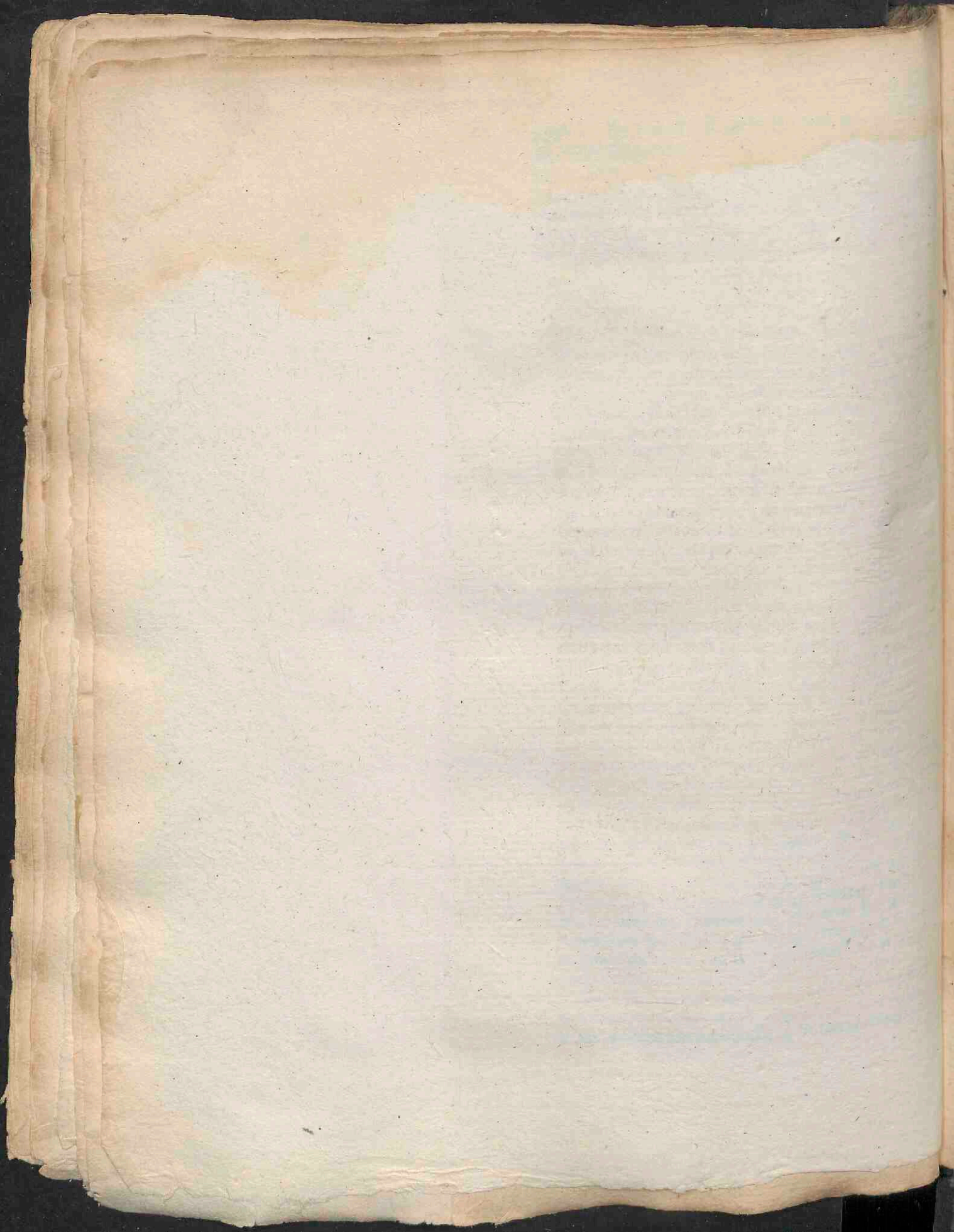
dan evenwel nu geschiet sijnde, het woordt gestant te doen, ende dat de Staten de somme volghens de selve noch op te brengen, by leeninge ofte anders lichtelijck soude kunnen vinden: dat haer Ed. daer op hadde gheantwoort, dat onder de weynigh luyden, die noch in staet, ende genegen mochten sijn gelyc op interesse te geven, niemant aen haer Edele Mog. soude willen crediteeren, uyt rechtvaerdighe vreesse van door geene soorte van verbintenisse haer te sullen kunnen versceekeren, dewyle sijn Ed. schoonden Koningh aen de Ingesetenen hare capitulen ende interesse hadden beloofst, evenwel de betalinge van alle renten hadde verboden, dat den Koningh aen haer Edele Mog. hadde gecontinueert alle hare rechten en inkomsten, sijn Ed. evenwel de impositien hadde aen hem getrocken: dat, hoewel de Koningh haer Edele Mog. hadde gheaccordeert de voorrige forme van regeeringe, ende hare privileges, sijn Ed. evenwel eenige ampten, ter dispositie van de Staten staende, hadde geconfereert: dat sijn Ed. de oorfaeck daer van wel wilde schuyven op haer Edele Mog. als over het onderhoudt van de troupes niet hebbende gheconveniseert, ende daerom van de ghemelte conditien vervallen; maer dat een yegelijck kennelijck was, dat sijn Ed. over drie dagen, of soo wanneer het hem gelieven mochte, nieuwe, ja noch grooter petition soude kunnen doen, ende de selve by haer Edele Mog. niet konnende worden ingewillight, weder gebruycken tot een pretext om het voorrige beloofde te vernietighen, of buyten te gaen; dat derhalven haer Edele Mog. als geen credit of eenigh ander middel hebben, onmogelijck was het te belooven geldt te verselen, als uyt de schattinghe by haer Ed. opghelekt.

Dat sy immers alle de arme ende onvermogende daer

dere haer Edele Mog. Gecommitteerde gherapporteert, dat haer Ed. in voldoeninghe van haer Ed. Mog. nader commissie van gisteren, den Heere Intendant hadden bekent ghemaeckt dat haer Edele Mog. ontfangen hebbende openinge van de propositie by sijn Ed. in regard van den meer ghemention-

daer van souden moeten eximeeren, dat van de absenten, die een seer groot ghetal, ende wel van de considerabelste van de Inwoonders uytmaecken, oock niet wel yet soude kunnen worden gbeconsequert, vermits den Heer Intendant der selver meubilen heeft aengeslagen, en dat die twee posten soo veel, ja misschien meer als den geheelen aflagh soude importeeren, en over sulcks haer Ed. Mog. wel wat verlichtinge voor de Gemeente schijnen te bedinghen; maer in der daet niet anders doen, als voor de resterende penninghen in te staen, en die voor sijn Ed. door een rigoureuse executie de Inghesetenen af te perssen, ende dat het voor haer Ed. wesen, als het door geen middel soude kunnen worden voor ghekomen, sulcks door hem te laten geschieden; maer dat haer Ed. hem baden doch om Godts wille commiseratie met die elendighe menschen te willen hebben; dat haer Ed. sijn Ed. ordre van het Hof niet wilde tegen spreekken, noch examineeren; maer verfochten dat sijn Ed. eens soude willen overwegen, of het voor de glorie ende interessen van den Koninck soude sijn, een Stadt en volck, aen de welcke soo favorabele articulen waren toeghestaen, ende soo veel goets beoost; soo jammerlijk in den grondt, ende sonder eenighe hoope van herstellinge te ruineeren: dat men moest dencken dat het wereldkundigh soude worden onpartydige daer van oordeelen souden, ende Historien daer van ghewaghen: dat haer Ed. de arme menschen dan aen Godts barmhertigheydt souden recommandeeren, ende in ghehoorsaemheydt met gedult alles aensien, ende haer onderwerpen.

Dat haer Ed. meynden, soo lange apparentie was van eenigen dienst aen de Inghesetenen te kunnen doen, aen hare bedieninghete wesen verplicht, en die



die niet te moghen verlaten : maer in ghevalle sijn Ed. daer van nu beliefde te ontslaen , datse het selve voor een sonderlinge gunste souden opnemen, en sich daer van dienen , als een stilswijgende permissie om van hier te mogen vertrecken : dat haer Ed. dan soude gaen soecken een schuyt-plaetse, daerse eenen vryen lucht souden konnen genieten, ende adem halen , sonder ghedurig voor oogen en inde gedachten te hebben soo veel deerlijcke objecten van armoede ende miserie.

Dat den Heer intendant daer door niet verder beweeght , of gedisponeert wordende , haer Ed. hadden gheseydt , haer wedervaren oprechtelijck ende omstandelijck te sullen rapporteeren ; maer souden durven adviseeren tot het accepteeren van de ghedane voorslaggh , doch by de andere Leden niet ghetgevonden wordende , haer geerne daer mede conformeeren , ende tot prestatie van het beloofde dat haer Ed. daer op van sijn Ed. waren gescheyden.

Wacrop veele redenen en consideratien gheschiedt en langhwijlich overwoghen sijnde , is haer Ed. Mog. vergaderingh gecontinueert tot des naerens ten drie uren , ten sine als vooren te resolveeren , en de Heeren Borgermeesteren der Stadt Uytrecht de Vroetschap harer Stadt noch mochten convoceeren en der selver opinie overbrengen.

Op de selfde dagh , na middagh , te drie uren.

By continuatie vergadert , enderypelijck gedelighert sijnde op 't subject van 'tgenotulcerde eenen omvragen , eenparighlijck goet ghevonden en verstaen , dat in ghevalle den Heer Intendant de executie teghens de onwillighe wil aennemen op sijn

...quade intentie
daer ontrent , voort aen de Staten als die fonctie
niet

nen naem te doen, ende de taxe der absenten doen valideeren; in minderingh van 't gene haer Ed. Mog. mochten komen te belooven, dat als dan met den Heer Intendant tot redemptie en afkoopinge van den gheheelen tax, op 't avantagieufte sal ghebracht worden te accordeeren, omme waer toe den Heer Intendant te gasn verspreecken, sijn verfocht en gecommiteert de Heeren van Dijkvelt, van Soomeren, van der Aa, van Sandenburgh, van de Voort, en Hamel, te vooren desen aengaende gecommiteert, ende is den Scheepen Velthuylen verfocht om diens aengaende den Heere Gouverneur Stoupa al voorenen te gaen begroeten.

Den 27 deser, deden de Commissarissen 't volgender rapport, van haer wedervaren by den Intendant.

Rapporteerden den Heere van Dijkvelt, ende andere Heeren hare Ed. Mog. Ghecommiteerden, dat haer Ed. in gevolghe van haer Ed. Mog. naeder Commissie, op den vijf-en-twintighsten deser des nae-noens gegeven, huynen even voor de middagh den Heere Intendant hadden voor-gedragen, dat haer Ed. Mog. inghenomen hebbende het rapport van het geene sijn Ed. op de entreveue van den gemelten dage hadde believen te verklaren, sedert voor ende nanoens hadden ghecontinueert in hare deliberation, om, indien het moghelijk was, uyt te vinden middelen, om de bekende voorflagh te konnen doen, want dat haer Ed. Mog. niets ter wereldt soo aengenaem, ende wenschelijck soude sijn, als de arme en ellendige Burgerye te laten jouffieren van de remissie, die sijn Ed. de goetheyt hadde van te presenteeren, en waer voor haer Ed. Mog. hem oock gedienstelijck lieten bedancken; maer dat haer Ed. tot haer hertelijck leetwefen, en droefheyt moften betuygen, dat hoe ty in dat werck die-

per penetreerden, hoe dat sich grooter ende behaemlijcker d'fficulteyten opdedden, ende derhalven die propositie niet en soude konnen ampledeeren, ten ware sijn Ed. belicfde toe te staen, dat de quotes van de absentie soude strecken in afslaght van de somme, aen hem te belooven, midtsgaders dat de taxe van de verdere vermoogende op moderatie, ende de verminderinghe van haer Ed. Mog. by sijn Ed. soude worden ghe-int, en teghens de onwillighe executeert.

Dat den Heere Intendant daer op hadde gheantwoort het 1ste poinct gerne te sullen inwillighen, maer tot het eerste niet te konnen resolveeren, dewijle sijn propositie van dien afslaght ter oorsaecke van de absentes, ende onmachtighen was gheschiedt, ende dat haer Ed. Mog. de selve verwerpende, soude betonen, ende door hem oock altijd ende oncrent een yeder worden beschuldicht, van tot soulagement van haer Ingesetenen niets te willen contributeeren, ende niet anders voor te hebben, als alleen om hem ende die natie verhardt te maecken: dat sijn Ed. kennisse van alles aen het Hof soude gheven, en daer tot noch alle goede officien in faueur van haer Ed. Mog. hadde toe ghebracht, nu tot haer nadeel soude getuygen, ende over haer maghen, dat die somme, die sijn Ed. volghens de voorslaght noch pretendeerde, na alle apparentie uyt de vermoogende soude konnen worden geconlequeert; immers het kort van dien met vijftien of twintigh duysent guldens gesuppleert, ende dat het een schaduwe van reden hadde te sustineeren dat haer Ed. Mog. het zy op hare gemeene name, het zy op die van de particuliere leden, de selve niet soude konnen bekomen: dat hy derhalven, ten volle ghepersuadeert van haer Ed. Mog. quade intentie daer oncrent, voort aen de Staten als die fonctie niet

nen naem te doen, ende de taxe der absenten doer
valideeren, in minderingh van 't gene haer Ed.
Mog. mochten komen te belooven, dat als dan met
den Heer Intendant tot redentie en afkoopinge
van den gheheelen tax, op 't avantagieuſte sal ghe-
tracht worden te accordeeren, omme waer toe den
Intendant te geen verfoecken, ſijn verfoecht

niet willende oefſenen, niet meer in die qualitey
foude confidereeren noch op hare verfoecken ende
recommandatien voor het publijk of anders ver-
dere reflexie, of regard nemen, als op die van privé
perſoonen, en van andere Inwoonders van de
Stadt.

Dat haer Ed. Mog. hadden gefegt dat haer lieden
goede conſcientie, ende ſoo veel ende meenigh-
vuldige instantien, op alle occaſien aen ſijn Ed. ge-
daen, mitsgaders al het verdere gepaſſeerde, haer
Ed. Mog. altijd fouden vry ſpreecken en ſuyveren
van ſijne beſchuldige; dat oock haer Ed. Mog.
ontrent deſe ſchattinge geen faveur, ofte onlaſt-
ge voor haer ſelven, maer voor de miſerabele Bur-
gers hadden verfocht; dat haer Ed. Mog. niet te min
ongeluckigh waren, om dat ſijn Ed. een quade im-
preſſie van haer was gegeven, dat hy na die impreſ-
ſie van haer foude oordeelen, ende naer dat oordeel
de macht hadde om haer ende de Provincie te han-
delen. Doch indien haer Ed. Mog. de eere hadden
van in eenen anderen ſtaet hem te renconteeren,
dat ſijn Ed. beter van haer foude welen geimbuert;
dat in gevalle het met vijftien of twintigh duyſent
guldens was goet te maken, dat haer Edele Mog.
hoewel door extraordinaire, ende voor haer ſeer
beſwaerlijcken wegh het trachten fouden te ver-
ſchaffen.

Dat ſijn Ed. ongerwijffelt wel was bewust, ge-
lijck oock ſulcks in de laetſte aenſpraecke klaerlijk
was gedemonſtreert, dat de Staten geen credit had-
den, om geldt te negotieeren, ende dat vermits de
vaſtatie ende ruine van de gantsche Provincie, on-
der het groote getal van de Regenten, miſſchien
geen acht of tien een matelijck capitael op hare ob-
ligatien, en verbinteniffen fouden konnen be-
komen.

N^o 177

den 29 Jan sijn door des Jutendant in het A
 lme band des Jers Jent verlijnde
 soldaten zo het met den de lode
 door des coninc sijn betalinge at ze
 bondet van 24000 om dat sijn vader
 als sijn lode bondet coninc placcaat
 met beoede sijn boorjaar 4 Ad sams
 so ge daer de lode en aan groote
 coninc waar op als de Jers Jent
 wildes antwoorde des coninc sijn
 te deet, lode 12000 en sijn
 Jers Jent; bondet ^{me} lode, dat op
 lode by lode mit den by on
 trent des Jutendant Jabsyt dat mit
 mozt Jers alles sijn sijn die
 antwoort dat so sijn betalede
 dat mit soude maag dat sijn in sijn
 lode lode de lode so dit ze
 Jers boor at soude mit Aroch

Woudervolke soore lare van noef
Woudervolke mensche
oudervolke maakt is de soldaten met sove
moet wie so bang als de vromen
dat zy groot saekt was hyn ginc
Ad. slat is by andere vromen ginc
ber tinc Ad. vrom is hyn wat de
deelt Ad. goud
Tot dat de 2 soer zy jaande op jet
st. jans ber tinc hyn wat vromen
so wort zy aldaar door 4 soldaten
op geoude met aak e ginc dat hyn
van hyn noef die in hyn ginc was
in hyn ginc soude wyckes tinc
zy ooder vromen soude soer tot
boedevinge van de futen dant en g
waar op zy den futen dant wille
pat op hyn die de 10 met met
protet Ad. hyn tinc so wort
hyn vromen vromen bewaart gna
maek op soer in het Anoching

1793 ¹³/₂₃ ditto wercken aangeht by ^{3/177 + 52}
 aldus en niet boede de 1500 is
 boede die 1500 tot is amende
 dat en als dan toerker pbaue
 mo is meer ongemack te swaer
 lade is also en des ¹⁶/₂₆ aambide
 de betaling tot par 6 te do
 mito en ten onder boertigt
 op by de boede weder tmede
 gegeide is te also de ²⁶/₅ April
 na outbange rapport van syn zwaer
 is boetvrees betaling syndigt
 daar op syn outstaging geefst
 is te vree des 31 is pasport om
 is her naar Jolant A moze
 des op boertigt
 niet min moet was pt dat is ter
 van willede weder boer

De 30 Jan op eenige ginstaat die sy by
de 1ste Jan van Wulke boude begaende
als sy waer de 1ste Jan am d'ic waert
soo viel de soedat in sijn ginst
de 1ste Jan waerom sulc
regiede s'gaalt waert soo gade
soedat de 1ste Jan waert
mer als soo kan wy ne nijt zom
die 1ste Jan waert de 1ste Jan waert
de 1ste Jan waert de 1ste Jan waert
beluyt de 1ste Jan waert de 1ste Jan waert
met de 1ste Jan waert de 1ste Jan waert
met de 1ste Jan waert de 1ste Jan waert
de 1ste Jan waert de 1ste Jan waert
de 1ste Jan waert de 1ste Jan waert
na dat sy tater t'ged jaar met lu
boord fondag s'waert de 1ste Jan waert
Arend

1693

179 53

25 Jan ront conts fa marg 8 m
jaar 4 bander rany na jaar laut
tot 12 trekes 100 quau zy tot
stroot de macaline met tot woedeg
oberuou in hie 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1
na pane op der 20

54

26 day wordes de godden
bau jaot wiantou raat 8 bezen
alles tye pui bntare zent
of mit pte dcutest also in tot
stroot pbaner wordes p foudes

26 met als de 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1
la 4 jaar tot der opt gte
boaris is die stey 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1
die 10 boars gne 10 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1

58

59

60

In the year of our Lord 1584
 the first of June the day
 that the ship the *Sancti Spiritus*
 departed from the harbor of
 Cadix for the Indies
 with the captain *Diego*
de Lepe and the pilot *Diego*
de Lepe

and the surgeon *Diego*
 de Lepe and the doctor
 de Lepe and the
 de Lepe and the
 de Lepe and the
 de Lepe and the

de Lepe and the
 de Lepe and the
 de Lepe and the
 de Lepe and the

In dese dagen, naer de nieuwe Styl Vastenavont zijnde, wierd aen de Katolijcken toegestaen de Vasten niet naeukeurighlijck t'onderhouden: dewijl'er geen visch, ja by-na niets te kryghen was: maer al-

170 54

Dat haer Ed. vertrouwden, in gevalle die personen sijn Ed. op dat point quamen te consuleeren, by selfs in dese constitutie van saecken niet soude raden haer te engageeren, ende, sonder verseeckert te wesen, of de Ghemeente daer doot soude konnen worden geredt, haer totael verderf over haer te halen: want dat, indien dese somme, het geen niet te presumeeren is, door dat middel noch al konde worden gevonden en opgebracht, sijn Ed. dan naer verloop van eenighen tijdt weer nieuwe demandes soude konnen doen, haer Ed. Mog. stellen in de selve verlegentheyt, ende dan niet konnende betalen, het effect van alle het voorige doen verliezen.

Dat sijn Ed. die laerste tegenwerpinghe, hoe wel voor de tweede mael gherepeteert, onbeantwoordt hadde laten passeeren, ende na verscheyde andere redenen, ende debatten over de intentien, ende het bedryf van haer Ed. Mog. ghevallen, iterativelijck ende tot besluyt haer Ed. hadde aen gheseyt, dat de Onsfanghers de een-en-twintigh duysent, die de selve over de maenden November ende December, van wegen de Impositien schuldigh waren, promptelijck souden hebben te voldoen, of dat sijn Ed. haer daer toe soude constringeeren, ende wel mid-delen soude weten om 't selve te bekomen.

Op Woensdagh en Donderdagh, de negen-entwintighste en dertighste van Januarius, begonnen de Franschen het geschut rontom de wallen te planten, en het verbod tegen de genen, die degens droegen, wierdt aen verscheyde personen ter executie gestelt.

Vrydaghs, den een-en-dertighste, wierden vier Switers, die aen de zijde van de Prins wilden overlopen, gevangen binnen gebracht. De brantwacht te Hermelen wiert oock van het Prince volck wegh ghehaelt. De Staten sonden in dese dagh oock een

M brief

~~f. 170~~

in ymborg
sub dat
van 1500
v. 28
at n. 12
top de
Zepher

brief aen de Heer van Maerffenbroeck, te Parys zijnde, en vertoonden daer in de harde proceduren van d'Intendant, voor eerst teghen de Heer van Wulven, om dat men daer eenige weynige stoelen gevonden had, die, gelijk men voorgaf, de Heer van Ameliswaert toebehoorde, daer op d'Intendant, volghens des Coninghs Placcaet, van de ghedachte Heer van Wulven, voor het achter blijven van de Heer van Ameliswaert, een somme van sesduysent guldens eyschte; en daer na tegen de Domheer Hoent, dien hy een somme van vier-en-twintig duysent en ses hondert guldens afvorderde, voor het achterblyven van zijn Vader, en drie sufters, tot welcker invorderingh d'Intendant eenige Soldaten, by forme van executie, in die huysen hadt gelegert: op dat de voorghedachte Heer van Maerffenbroeck daer in by 't Hof van Vrankrijck sich in dier voegen sou aenstellen, als hy ten meeste dienst oordeelde nootfaeckelijck te sijn.

Op Saterdagh, d'eerste van Februarius, wierden vijf hondert mannen naer Hermelen ghesonden, om het wech-halen der brantwachten voor het aenstaende te beletten. De Franschen proefden alhier oock veertien stucken geschuts, die ten deel aen de Staten, en ten deel aen de Stadt behoorden; van de welcken tien soo gesprongen, als geborsten sijn.

Op Sondagh, de tweede, wierdt de Heer Heuft, boven het ghetal van Soldaten, die hy alree in zijn huys had, met noch ses anderen beswaert, die gesamentlijck groote moetwil en baldadigheydt daer in bedreven, in voegen dat dese gedachte Heer genootsaect wiert zijn eyge huys te verlaten, en zijn vertreck in een ander, by zijn vrienden, te soecken. In de volghende nacht wierdt door het volck van de Staten de Wacht weer uyt Luchtensteyn, van buyten de Katerync Poort, wech-gheaelt.

In dese dagen, naer de nieuwe Styl Vastenavont zijnde, wierd aen de Katolijcken toegestaen de Vasten niet naekeurighlijck t'onderhouden: dewijl'er geen visch, ja by-na niets te kryghen was: maer al-

170 54

Dit volgede in presenten van Luysemborg
es des jobs es hie aan uiterste dat
es van de ridders es o loup van soer
outgebor grunde es wort door es
sejon in te amste enre dat met
mant beslofde alles wort op de
walle es fraub per hie doot report

In naam der tot loodrecht
hoop tot vrede

In dese dagen, naer de nieuwe Styl Vastenavont zijnde, wierd aen de Katolijcken toegestaen de Vasten niet naeukeurighlijck t'onderhouden: dewijl'er geen visch, ja by-na niets te kryghen was: maer alleenlijck drie daghen in de weeck, als Woensdagh, Vrydagh en Saterdagh, en by sommigen, die geen sware arbeyt deden, oock alle avonden.

Op Maendagh, de darde van Februarius, zija op de Neude drie Switfers gehangen, en een gearquebuseert, van welcken den een-en-dartighste van Januarius gewach is gemaect. Oock liepen op dito veele Vastenavondts gecken langhs de straten. Oock wierden de goederen der afweelghe Heeren uyt hun huysen gehaelt, ghelijck die van de Heeren Holeck, Luytenant Kolonel, en Smitsaert. De Hollanders verboden oock de Keulsche Post, door Uytrecht treckende, brieven mede te nemen.

Dinghsdaghs, den 4. dito, sijn weder twee op de Neude gehangen, omdat sy nacht-dieverye ghepleeght hadden.

Woensdaghs, den 5. dito, ontweldighden de Staetsche volcken de Franschen eenige Karren.

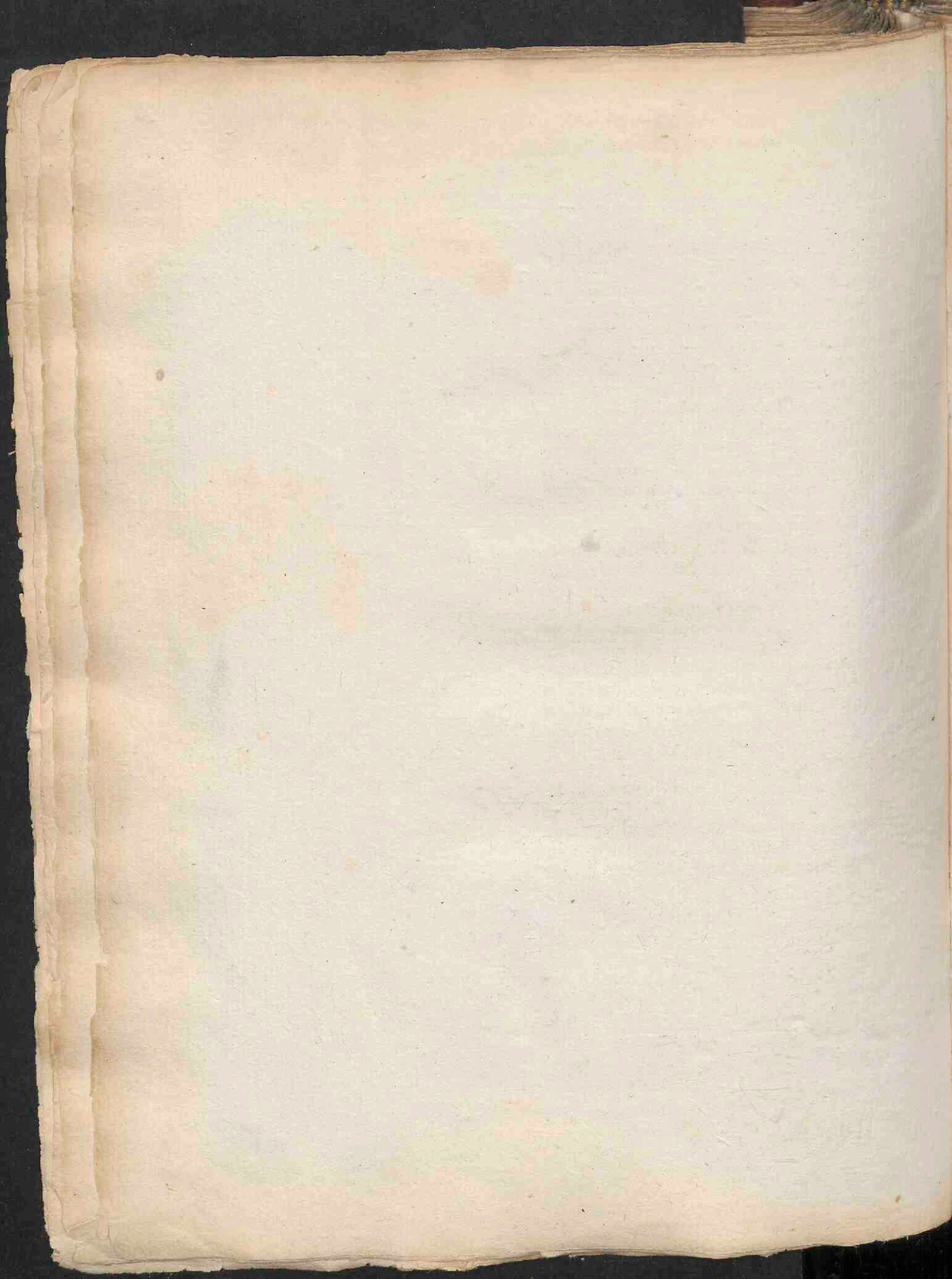
Donderdaghs, den 6. dito, hebben de Franschen alhier alle huysen weder beginnen op te schryven, de lieden correct afvragende haer naem, Religie, wien de eyghenaers van de huysen waren; Item, of de selve de huysen vry hadden, soo niet, wien eenighe plechten of lasten op de selve hadden. In dese dagen hebben de Franschen op verscheyde plaetsen, alwaer de lieden in Hollandt waren, alle Meubilen uyt de huysen gehaelt.

In dese dagh quamen de partyen der Staetschen tet voor dese Stadt Uytrecht; daer op eenigh volck uyt ghecommandeert wierdt. In dese nacht storf de Raetsheer Wykersloot, een van sijn vrienden, Roomschghesint zijnde, trachtte naer sijn ampt, M 2 't welck

't welck hy van de Franschen voor geldt verkreegh die, op sijn verfoeck oock hardt aendrongen dat hy inghevoert sou worden. De Staten en Leden, dit niet weygheren dervende, stonden sulcks toe, mits dat hy d'eedt, daer toe behoorende, sou afleggen. Maer dewijl hy, d'inhoud daer af gelesen hebbende, verstondt dat hy, als Roomschegeint zijnde, dese eedt niet geen goed gemoed kon doen, soo quam hy de Heeren bedancken, en stondt af van 't geen, dat hy verfocht hadt: seecker, een bewijs van een gemoed, dat noch niet gheheel verbastert is. In dese dagh quamen oock veel hooghe Officieren uyt de veroverde plaetsen binnen dese Stadt.

Vrydaghs, de sevende dito, viel een hart gevecht voor tusschen de Franschen en Sraetschen; en schoon dese lesten, daer veel Haegsche Burgers onder waren, die sich mee in 't gevecht hadden begeven, sich dapper weerden, soo wierden echter veertigh van hen gevangen binnen Uytrecht gebracht.

Op Saterdagh, d'achtste, vertoonde sich aen het huys van Mr. C. Martensz. (ghelijck oock aen verscheyde andere huysen) een Commies, die hem afvraegde waer sijn Suster sich nu onthieldt, hoe oudt zy was, en waer haer middelen waren. Daer hy op antwoordde, dat zy al eenighe tijdt voor het overgaen der Stadt Uytrecht in Zeelandt hadt gheweest, dat zy al over lange tijdt haer mondige jaren had bereyckt, en dat sy selve dieshalven d'eyge bestieringh van haer goederen hadt. Daer op de Commies weerseyde, dat hem bewuft was dat sy (soo naeukeurigh waren de Franschen door hun pluymstrijckers onderricht) Obligatien ten laste van het Kantoor van Uytrecht had. Daer de voorghedachte Martensz. weer op antwoordde, dat de Heer Commies, indien hy sulcks wist, en recht daer op meende te hebben, de selfden by executie kon aenraffen; en dat d'aen-



d'aenspraeck, die hy aen hem dee, ten opzicht van
sijn Suster, hem niet raecte; dewijl sulcks niet al-
leenlijck tegen alle rechten, maer oock tegen 't recht
der volken streeft. Dit selfde wierdt oock aen de
Heeren van der Aa, Ruys, van Someren en Duc-
kenbergh, ten opzicht van hun afweefige vrienden,
voor-gehouden; de eerste voor sijn vrous dochter,
de tweede voor sijn vrou en vrous voorkinderen,
de derde voor sijn schoonsuster, en de leste voor
sijn namaeghschap, voor yder persoon vijftigh gul-
den ter maent, sy gaven hier op de selfde antwoordt,
namelijck dat zy niet ghehouden waren voor d'af-
weefigen te betalen; en hoewel men hier door eeni-
ge tijdt won, soo wierd echter d'eyfch op de tiende
en vijf-en-twintighste Maert, op de darde van
April, en de negentiende van Junius, daer aen vol-
gende, vervolght, met dreygingh van dat men hen
Soldaten in hun huys sou senden. Doch het selfde
wierd door schriftelijcke protestatien, en krachtige
beweeghredenen gestuyt. In de selfde tijdt wierdt
Dominus van Hengel mee ghevordert over sijn
meerderjarighe afweefighe dochter, beneffens een
kint van vijf jaren, dat sich t'Amsterdam onthielt,
daer in hy eyndelijck, door voorspraeck van de
Heer Wee, sijn buurman, die in groot aensien by
de Franschen was, verschoont wierd. Wat de voor-
gedachte Heeren aengaet, Ruys geraecte wech in
boere klederen, de Heer van Someren begaf sich
beheudighlijck, en in alle veyligheydt, naer Am-
sterdam, by sijn vrou, daer hy sich verborgen hield.
Duckenburgh en Martensz. hielden stant, en ble-
ven, steunende de leste op de voorspraeck van de
Heer Stoupa.

Op Maendagh, de tweede van Februarius, quam
een Regiment Soldaten van Woerden in dese
Stadt, van daer het naer Thiel vertrock. In de
selfde

M 3

Wteende

1102 A
nt gna
m d soo
d d d d
t f f f f
w d d d
o o n n n
b o o t d u
o d d u
d d d d d
y n d d u
n d t o u d d r
d t b w a n
t w o a t d r
e d m
m d n d g
o p
n t d
o n d d r
g g t
o d d d d d d
d d
o a n t d
g i t t d n
p m d n
o n d d
t d r d n
d t i w d d d d

So m g d t a l d e n h e l i c k m i s s e a n d e t t d n w a n
e a d e r a l d a d e r g e d y l d i g d e w o r d t e d d d n i s t d
h e e f e n 1 4 3 1 4 4 1 4 5 i n d e f r a n s e t y r a n n i j d .

selfde dagh trock oock hier uyt acht hondert mannen te voet, en twee hondert Dragonders, die, in de volgende nacht, omtrent den Hinderdam quamen, dicht onder de schans, die daer leyt, daer sy eenige huysen in de brandt staken. De Commandeur van de schans, niet meer dan drie hondert mannen tot besettingh hebbende, schoot te half achten drie scheuten met grof geschut, tot Seyn hebben, dewijl yder scheut een seyn van hondert mannen tot onderstant was. Ondertusschen sond hy een Capiteyn, met hondert en vijftigh mannen uyt, en belastte aen hem in sekere plaets van de Heer Reael, rontom in 't water leggende, en met een wipbrugh versien, stant te houden, tot dat de drie hondert mannen van Weesp tot bystant souden sijn gekomen, die echter eerst 'elf uren aen gefonden was, geen bystant verneemende, en met de Franschen van achteren aen te tasten, en soo lang op te houden, tot dat de bystant gekomen sou wesen. Maer de Franschen, sich ten deel verborghen hebbende, besprongen hem van voren en achteren: invoegen dat hy, eenigen achterlatende, die ten deel in 't ys, en ten deel in de handender Franschen vielen, voorsichtiglijck afstroock. De Franschen staken in dese tocht de Dorpen van den Berg en Nichtevecht in de brant, en brachten in de volgende dagh omtrent seventig gevangenen binnen, die seer schandelijck uytgetrocken waren, in voo-gen dat sommigen by na van koude nedersegen, en doot bleven: gelijk in 't voorste deel der Fransche Tyrannye, pag. 143. 144. en 145. te lesen is.

Woensdags, de twaelfde, quamen hier vijftigh wagenen met rogge van Deventer.
 Donderdags, de dertiende, wierd hier het krijgsvolck

2. 1017

The first part of the book is a list of names
 and places, which are written in a very
 small hand. The names are mostly of
 the same kind, and are written in a
 regular order. The second part of the
 book is a list of names, which are
 written in a larger hand. The names
 are mostly of the same kind, and are
 written in a regular order. The third
 part of the book is a list of names,
 which are written in a very small
 hand. The names are mostly of the
 same kind, and are written in a
 regular order. The fourth part of the
 book is a list of names, which are
 written in a larger hand. The names
 are mostly of the same kind, and are
 written in a regular order. The fifth
 part of the book is a list of names,
 which are written in a very small
 hand. The names are mostly of the
 same kind, and are written in a
 regular order.

B 58

¹⁰
²⁰ ~~Let~~ ~~trocks~~ ~~Asoman~~ is just
 total myt woordes of as aawlay
 is quams ~~Asa~~ ~~Aug~~ ~~met~~ ~~so~~ ~~a~~ ~~br~~ ~~je~~
~~branz~~ ~~at~~ ~~met~~ ~~best~~ ~~met~~ ~~je~~
~~brant~~ ~~als~~ ~~je~~ ~~102~~
 oock ~~je~~ ~~met~~ ~~on~~ ~~je~~ ~~met~~ ~~je~~
 am ~~je~~ ~~met~~ ~~je~~ ~~met~~ ~~je~~ ~~met~~ ~~je~~
~~je~~ ~~met~~ ~~je~~

Handwritten text in a cursive script, possibly a signature or a date, located in the upper middle section of the page. The text is written in brown ink and appears to be "1819" followed by a name that is difficult to decipher due to the cursive style.

F104 61
59

volck geexerciert, en besloten dagelijks een Escadron t'exerceren.

Op de veertiende wierden eenige personen, sonder afkondigingh, en buyzen alle reden, in tware boete gewesen.

Op de vijftiende wierdt een Switser opgehangen, op bericht van dat hy eenige Soldaten had getracht te verleyden; doch hy heeft het selfde noyt beleeden.

Sondaghs, de seftiende, wierdt hier een Weesvader van Naerden, met noch twee anderen, ghevangen binnen gebracht, en sedert voor gelt losgelaten.

Op Dingsdagh, d'achtiende van Februarius, dee d'Intendant aen't Hof van Justitie versoecken, dat men de drie plaetsen, die daer in vacant waren, sou vervullen.

Vrydaghs, d'een-en-twintigste van Februarius, trocken twee hondert muskettiers uyt, om eenige schuyten naer Yffelsteyn te convoyeren, daer sy voeragie souden halen. In dese dagh wierdt oock de Burgermeester Boot om sijn twee afweefige susters gemoeuyt, en aengesproken.

Maendaghs, de vier-en-twintigste, wierdt hier afgekondight, dat alle de genen, die eenigh koorn, boven de tien mudden belopende, in huys hadden, het selfde moesten zembrengen. De mudde wierdt op vijf guldens gestelt, en 't wachthuys op de Neude met Palissaden versien.

Op Dingsdagh, de vijf-en-twintigste, des avonts te half tien, quamen in't huys van de Wijkkooper Odijck tien of twaelf Soldaten, die, naer hun Officier, een Vaendrigh, en daer geloogert, vragende, ten huys in-borsten, de vrouw een pistool op de borst setten, in't been quetsten, en voort haer een slagh aen't hoofd gaven, dat sy doot

tof
uyl
u
elk
du
aan
bet
fadd

neder viel. Ja toen de Vaendrigh, en de Huys
waert voor quamen, namen sy hen in hun geweld
plonderden des Vaendrighs gelt en goet, en braken
in 't huys verscheyde kassen open, daer uyt sy al
les wechnamen. Van daer gingen sy naer een
Trijpmaker, daer sy oock alles roofden en plon
derden.

In de volgende dagh, 'suchtens vroegh, wierdt
het geheel Garnisoen in de wapenen gebracht, en
t'acht uren afgekondigt, dat de geen, die te tien
uren eenighe Soldaten in sijn huys had, hen moest
aenbrengen, op verbeurte van aen 't lijf gestraft te
worden. De man van de vermoorde vrouw, benev
fens een andere vrouw, die by dit gruwelstuck had
geweest, ginghaen de sijde van de Gouverneur van
man tot man, terwijl sy dus in de wapenen stonden
en in deser voegen wierdt een misdadige ghevon
den; terwijl noch vier anderen van dit Garnisoen
vluchtigh waren. Des namiddags, ten drie uren,
wierdt weer afgekondigt dat alle de genen, die ye
mant van de gevluchten verbergden, aen het mis
drijf hantdadigh geacht souden worden; en daer be
neffens dat alle Schouten van de buerten op

Donderdagh, de seven-en-twintigste, te ses
uren, by het Logiment van de Gouverneur Stoupe
moesten verschijnen. Sy, daer gekomen, ontfa
gen bevel om in hare respectieve buerten te foc
ken, yder met een Sergeant, of 'er geen hand:es
digen verborghen waren; 't welck gheschiedde, en
dus wierden noch drie ghevonden. In dese dagh
dito vernieuwt; in dier voeghen, dat die her selve
verfweeg, vervallen sou zijn in de boeten van hon
dert en vijftig Rijcksaelders.

Saterdagh, den 1. Maert, sijn drie van dese mis
dadighen op de Neude ghehangen, en levend
get

mit nam p[er]antz is v[er]doat
 in donder d[ag]s van de f[er]st of
 d[ag]s

Van't gepasseerde binnen Uytrecht. 185

gerabraekt, met noch twee hoeren gegeeffelt, die sy des nachts in haer Logiment in een Borgers huys weer- genomen hadden. Oock sijn in de selfde dagh en een boerin op een wagen, die sy wilden spolieeren, door geschoten hadden.

Donderdagh den sesde dito, sijn van hier ontrent 400 muskettiers, soo Frantchen als Switsers, uytgetrocken naer Yffelsteyn, om voeragie te halen.

Op de sevende van de selfde maent gaven de Straeten van Uytrecht aen d'Intendant, op sijn ver- toantwoort, dat sy, uyt oorfaeck van de schaersheyt der geltmiddelen, niet dienstigh vonden de drie vacante plaetsen te vervullen, te meer dewijl dit Hof wel voor desen uyt niet meer dan acht perfoo- nen, gelijk het getal toen noch was, had bestaen; daer hy sich eenighsins mee vernoegde. Sy ver- sochten wijders aen hem, dat d'openingh, in de Leckdijck gemaect, gestopt sou mogen worden, uyt oorfaeck van de schade, die hen daer door over 't hooft hingh; en kregen daer op van hem tot ant- woordt, dat hy hier over aen de Ministers van het Fransche Hof had geschreven, en bericht gekregen van dese gheseyde openingh noch niet te stoppen: doch dat hy van nieuws over dese faeck aen hen sou schrijven.

Op Saterdagh, d'achtste, eyschte d'Intendant een nieuwe schattingh voor de maenden van Ja- nuarius, Februarius, Maert en April voor de Stadt Uytrecht alleen, en voegde daer by dat, soo men niet ghewilligh daer in was, hy de selfde sou verdubbelen, en met strengheyt, door sijn krijgs- lieden, doen invorderen.

Op Dingsdagh, d'elfde, begonnen de Fran- schen hier op het Vredenburgh te passen, en

in
 de bakke
 v[er]doet
 in daer
 de
 per bet
 de gadd

184 D A G H - R E G I S T E R

neder viel. Ja toen de Vaendrigh, en de Huywaert voor quamen, namen sy hen in hun gewelt plonderden des Vaendrighs gelt en goet, en braken in 't huys verscheyde kassen open, daer uyt sy al

186 D A G H - R E G I S T E R

te meten, om het Kasteel weer op te bouwen.

Woensdaghs, de twaelfde van Maert, wierd d'eyfch van d'Intendant op vijftig duysent Rijcksdielders voor de voorghedachte maenden begroot. De Heeren, met dit werck verlegen zijnde, namen tot hun behulp veertien van d'aensienelijckste Burgers, te weten vier Gereformeerden, vier Roomsche Catholijcken, twee Remonstranten, twee Luyterschen, en twee van de Memnoniten die uyt een dubbelt getal geloot waren.

Op Vrydagh, de veertiende, wierden drie of vier schuyten, met vijf of ses Officieren, benefens dartigh of veertigh Soldaten, van Woerden naer Uytrecht treckende, van de Staetschen aenghetalt, en, na dat men tien of twintigh van hen dootgeschoten had, overweldight. De Vroeschap de strengheyt van d'eyfch van d'Intendant overwegende, besloot dat men aen alle de Schouten van de buerten sou belasten van huys tot huys de perfoonen, hun gelegentheyt, staet en middelen aen de tekenen, en aen te geeven, om ordre te stellen tot opbrengingh van d'eyfch des Intendants, die tot op twee-en-veertigh duysent Rijcksdielders afgekomen, en daer op met de Stedelingen, voor de voorgedachte vier maenden, verdragen was.

Op Maendagh, de seventiende, begonnen de Franschen, uyt last van d'Intendant, het huys van de Procureur de Wit, in de langhe Nieuw-straet staende, af te breecken; vermits hy, sich t'Amsterdam onthoudende, onwilligh was om te voorschijn te komen, en de breucke van vijftigh guldens t'yder dagh te betalen. Aen de huysen van de Raersheer Kerckenraet wierdt oock aengeseght, dat sy in de volgende dagh het selfde te verwachten hadden. Doch sy kreghen uytstel tot dat sy bescheyt van d'eyge

mit nam ptanz is soldaat
in doudt tiquis vanden fardof
in 2 ban goud de ptanz
is de 26 wende ptanz in
Jugendort fime in d fard bakte
2 goden

die dit 1 met z fard vordid
is is nift vte in boerling daan
ouder wate gva bracht
de 2 goon vordid vort bet
die fard tot dit w d r faddi
gedoand fard

Van't gepasseerde binnen Uytrecht. 187

eygenaer gekregen souden hebben. In de selfde
agh was men oock besich met middelen aen te
enden, om de ge-eyfchte schattigh aen d'Inten-
ant te voldoen, die dieshalven d'executie voor ee-

61

186

60

daar toe weg. men moet der les is baek
sonder betaling te doen aan de overo
is by gebrek van les is stauder
staakte namaals dat men
maar by recht is aldaar is den
waarschijn op rondom met fallwade
des is ber tynst is met doen
der staten port t'namens by men
werdend

en wort hem van de goddaraant
om dat zij wijzen was te betaag
op des 26 om hem te gaalt dat
by hem en sprack gaf in een
dorden

10 anbedende van bobis en god
As min te es beot wotdaar
die de beoutsmende godden
op oot by by verduid

sygenaer gekregen souden hebben. In de selfde
gh was men oock besich met middelen aen te
enden, om de ge-eyfchte schattingh aen d'Inten-
ant te voldoen, die dieshalven d'executie voor ee-
ge dagen schortte.

Woensdaghs, de neghentiende, wierdt ghelast
at yder sijn vrienden, buyten het Stricht sijnde,
ou waerschuwen, om sich voor schade te verhoed-
den. Ondertusschen wierdt het krijghsvolck dage-
lijcks, by heele Regimenten, na malkander ge-
exercert en geoeffent.

Op Vrydagh, d'een-en-twintighste, kreegh de
Heer Barnarts, Secretaris van Pomponc, bevel
om de Heeren Sweedsche Mediateurs, op hun aen-
koomst, t'onthalen. Aen het krijghsvolck wiert be-
last sich tegen de koomst der voorgedachte Media-
teurs ghereet te houden. Van Harderwijk quam
veel stockvis, bockingh en haringh.

Sondaghs, de drie-en-twintighste, quam hier
orde van de Koningh, om het gat in de Leckdijck
te stoppen, dewijl het selfde meer tot voordeel, dan
tot schade der vyanden streckte. De Heemraden
trocken dieshalven in de volghende dagh naer de
voorgedachten Dijck, om alles, dat daertoe dien-
tigh was, te bevorderen.

Op Donderdagh, de seven-en-twintigste, deden
de Heeren Regeerders Biljetten aen de huysen om-
brenghen, daer in geschreven stondt hoe veel yder
voor sijn hooft op te brengen had, en waer sy het
selfde binnen de tijt van acht dagen souden bren-
gen. Dese tax was seer ongelijck, en veel gemene
Burgers stonden op hondert en twintigh guldens,
hoewel de rijcksten niet hooger, dan op hondert
en vijftigh, ja eenigen, die meerder middelen had-
den, op vijftigh, dertigh, ja vijftien guldens ge-
stelt waren. De Burgers waren hier over seer t'on-
vreden;

vreden; en dieshalven wierden gedruckte biljetten onder veel deuren deurgesteek, en aen de Burgerkerck geplaeckt, daer dese woorden in stonden:

Quod non fecerunt Galli, id nunc fecerunt Vervecini.

Dat is, 't Geen de Franschen niet gedaen hebben, hebben nu de Hamelisten gedaen.

Op Vrydagh, d'acht-en-twintighste, kreeg de Gouverneur van Woerden bevel van naer sij Gouvernemen te gaen, om de Sweedtsche Militateurs daert'ontfangen. Oock quamen hier verscheyde stukken geschuts van Woerden.

Saterdags, de negen-en-twintigste, werd een dienstmeyt van de Heer van Sandenburgh, die vijftien jaren langh voor Ruyter, en tien jaren voor Koch in mans klederen had gedient, voor het Stadthuys blaecht, om dat sy dievery had gepleeght, en, om het selfde te bedecken, twee bedsteden in de brand had gesteken.

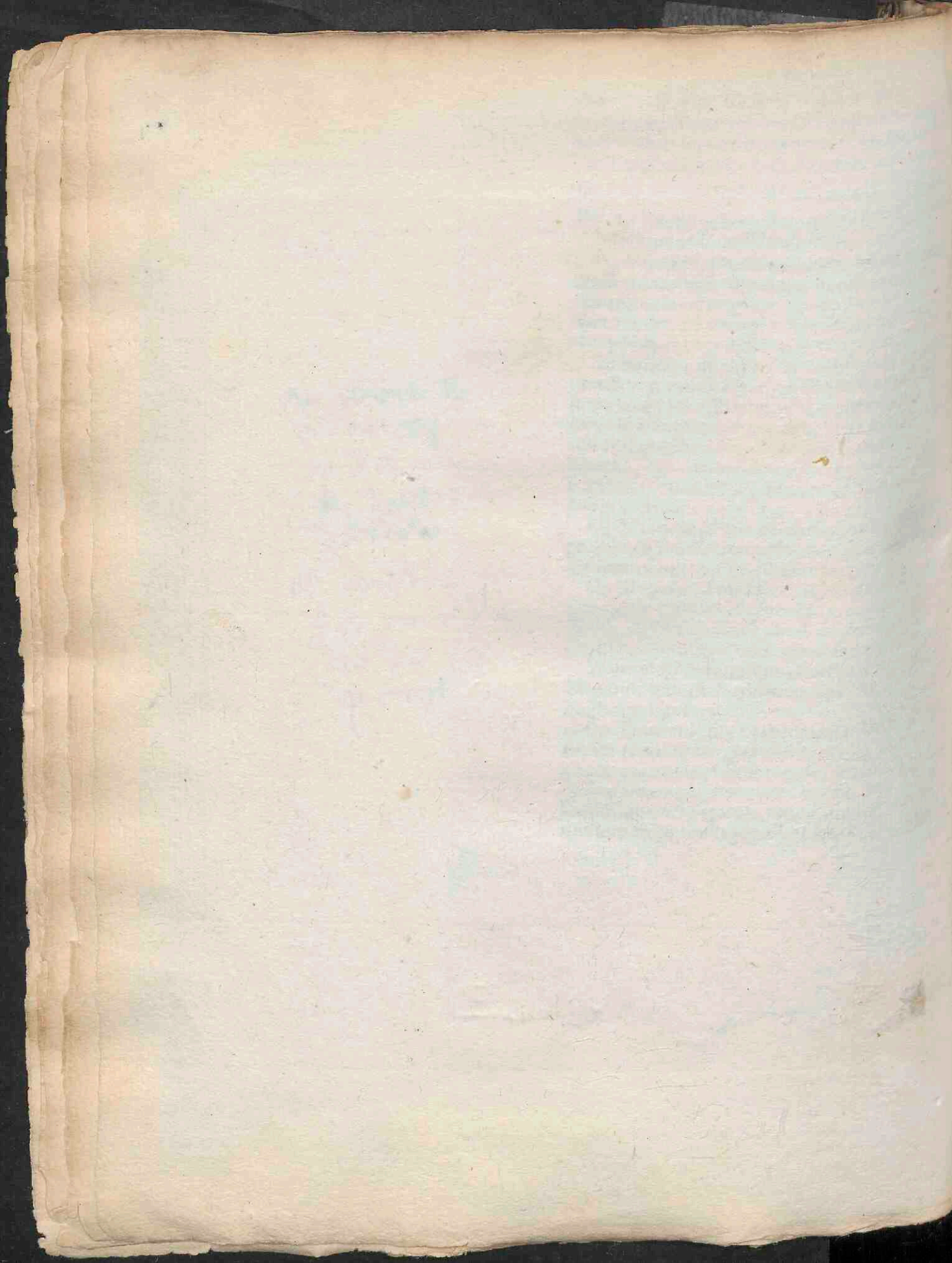
Op Maendag, d'een-en-dertigste van Maert, begonnen de Franschen op Vreeburgh te graven, om het fundament van 't Kasteel te leggen.

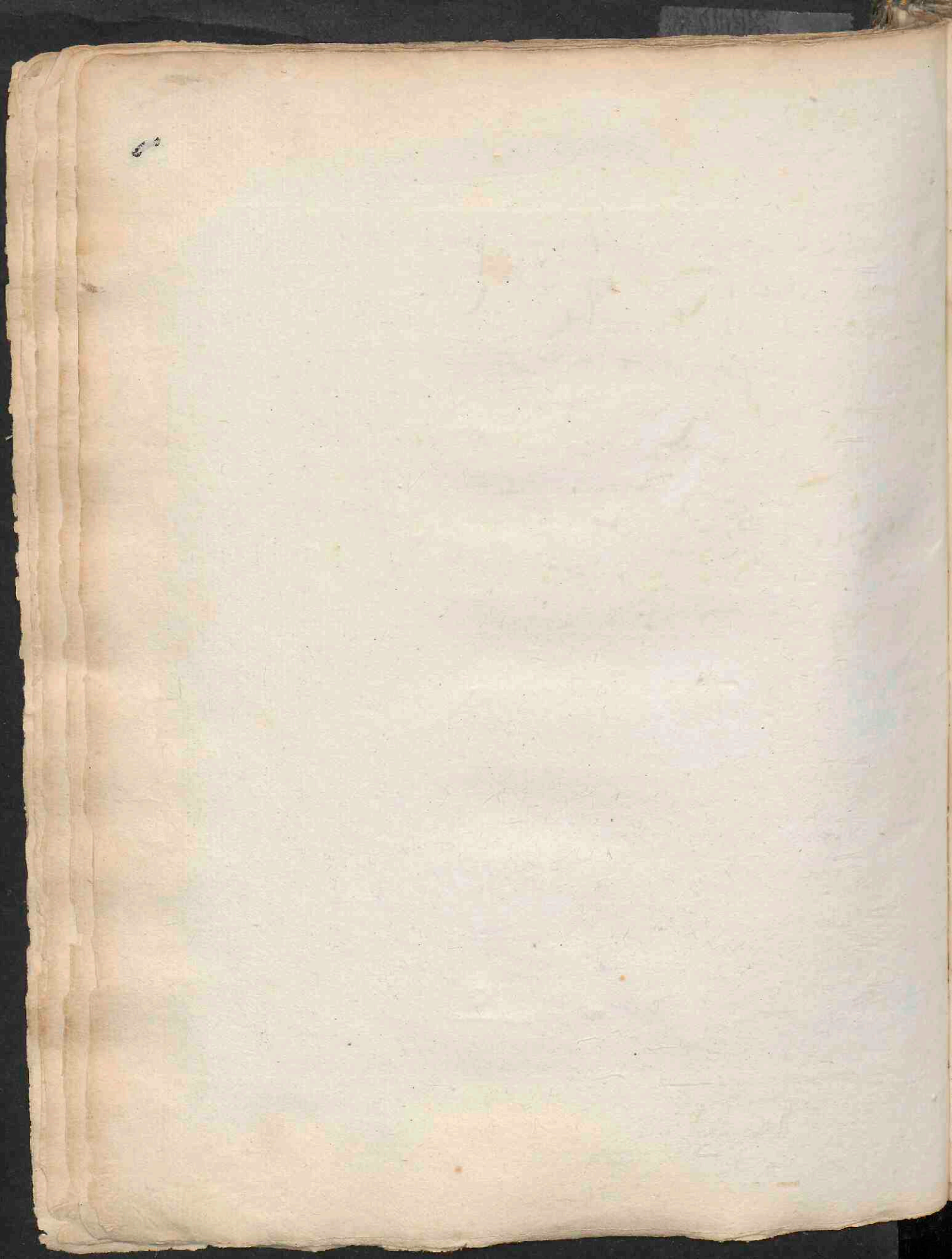
Op Dingsdag, d'eerste van April, vertrocken van hier alle de Dragonders naer de boven plaetsen, na dat zy, op hun vertreck, veel mishandelingen gepleeght, en veel goet wegh gevoerr hadden.

Woensdags, de tweede, storf de Burgermeester Mansvelt aen de buyckloop, na dat hy langh te bed had gelegen.

Op Donderdagh, de derde, wierden de voorgedachte veertien burgers weer door de Heeren Regenten ontboden, om de taxatie, daer op de burgerry seer misnoeght was, weer over te sien. Dit nam soodanigh een uytgangh, dat zy, op hun versoeck, van hun ampt ontslagen en bedanckt sijn. Des nachts mild.

in voort
om dat zij
op des 26
by boep
derden
10 ann
Aes min
die de
op ogt





63

der burger zande lant
 in altyt beroyez by aut van
 de prins van brans stouit
 poudt qd walle, spacers
 mamer in jooz ely stoyt
 zollant in trock de was
 too puzer tot de franse
 tacti daty de kardinal boni
 leon na de poudant dert
 mi in der boue jone pluck
 woude met der puzer
 franse is jor merland
 experit

[Faint, illegible handwritten text in a cursive script, possibly a historical document or letter.]

Middaghs wierdt een Franschman op de Neude gehangen, om dat hy dievery by nacht had gepleegt. Vrydags, de vierde, des avonds wierdt omtrent de Weesbrugh een persoon naeckt en sonder hoofd uyt het water gebaelt. Oock quam'er bevel dat de Regimenten van Champagne, Normandyen en Piedmont sich te veldt souden begeven.

In de volgende dag, de vijfde, wierd oock, buyten de Waertpoort, een nieu gebore kint uyt het water opgehaelt, en dieshalven wierdt afgelesen, dat de geen, die aenbracht wie dit bedrijf gepleeght had, twee hondert en vijftig guldens sou genieten; en dat de geen, die slechts eenig vermoeden op yemant tevoorschijn bracht, vijftig guldens sou bekomen: Desgelijcks dat de geen, die de moeder van het kindt wist aen te wijzen, twee hondert guldens voor dese aenwijsingh sou verkrygen. Oock wierdt aigekondight dat alle de geenen, die hun schatting noch niet hadden voldaan, te betalen souden hebben, of dat sy andersins door d'Intendant, of door sijn ordere souden worden geexecuteert. In de selfden dag, Saterdag sijnde, wierdt op Vredenburg, door de Hartogh van Luxenburgh, d'eerste steen van 't Kasteel geleght.

Op Sondag, de tefte, wierd op S. Jans Kerckhof groote roestel gemaect om de Prins van Condé, en sijn Soon, de Hertogh van Anguien t'ontfangen. De Bisshop keerde oock hier weder uyt Vranckrijk, wel met woorden, maer met weynigh voldoeningh. De klokken wierden om zijn intrede geluyt.

Maendaghs, de sevende, vertrock d'Intendant met ses paerden naer Nimegen, om de voorgedachte Prins te ontfangen. Het geschut wierdt vaerdigh gemaect, en alle vergieringen uyt de tuynen wegh gebaelt, om kranffen daer af te maecken, en de

191- 65 94 66

2 uijt

164

st
t
oot
dat
ij
n
n
-
du
ken
redg

gd
3

de selfden tot verçieringh op de tafel te gebruycken.

Op Woensdag, de negende, dee de Hertogh van Luxemburgh een keer naar Naerden en 's Gravelandt.

Vrydaghs, d'elfde, vertroocken naar Herme, ontrent vijftigh mannen, die van de Hollanders geslagen wierden; en dieshalven trocken in die lede de avondt noch hondert en vijftigh mannen waerts.

Saterdaghs, de twaelfde, haelden de Hollanders eenige Switfers wech by Jutfaes, die van daer te wilden halen, om de selfde hier aen het Kasteel gebruycken. Een Franschman wierdt coock op Neude opgehanghen, om dat hy by nacht diever had geploege.

Maendaghs, de veertiende, trock Luxemburg naar Bueren, met voornemen van de Prins van Condé daer te ontfanghen, en keerde in de volgende dagh weerom.

Op Dinghsdagh, de vijftiende, quamen Vranckrijck drie of vier hondert nieuwe Soldaten tot versterckingh van de Regimenten. Onder sichen was men nooyt stil met de toerusting tot d'haling van de Prins van Condé.

Woensdaghs, de sestiende, quam her reystu van Condé, met twee groote Schepen alhier, be neffens verscheyden van sijn huysgenoten, en die onder de Hofmeester, en veel Groten, ghelijck Valiere, en meer anderen.

Donderdaghs, de seventiende, wierdt afgelesen dat yeer voor de volghende Maendagh de sommen daer op hy gheschat was, op het Stadthuys moe brengen, op verbeurte van aen d'Intendant over levert, en van hem geexecuteert te worden.

Op Sondagh, de twintigste, trock Luxemburg

Van 't gepasseerde binnen Uytrecht. 191
et jacht der Staten, dat in de voorgaende dagh

191-65 194 66

de rijt

1164

a
st
t
oot
dof
ij
n
n
-
du
hou
xog
m

19
3

et het jacht der Staten, dat in de voorgaende dagh
 aerdigh gemaect was, naer de Vaert, terwijl aen
 de Soldaten belast wiert van de Tollesteeg-poort af,
 aen het logement, daer Condé ghelogeert sou
 in, in rygen te stasn.
 Maendags, d'een-en-twintigste, 's middags ten
 elf twee, quam de Heer Prins van Condé, met
 in soon, de Hartog van Anguien, en meer ande-
 ren, binnen Uytrecht, daer hy heerlijck ingehaelt
 werd. De Soldaten stonden, gelijk gesegt is, van
 de Tollesteeg-poort af, tot aen sijn logement. Toen
 hy, met sijn Karos, aen de Tollesteeg-poort geko-
 men was, wiert hem daer, door de Gouverneur
 Stouppa, de Stadts sleutelen in een rode fluweele
 sack, in een silvere schuttel leggende, aenghebo-
 den, die hy aennam, en weer aen de gedachte
 Gouverneur over-gaf. Hy, binnen gekomen, vont
 de Magistraet van de Stadt aen de Poort te samen
 vergadert, om hem te verwelkomen; en dus reedt
 hy, sijn soon Anguien, Luxemburg en des Seaux
 by sich hebbende, in sijn Karos, tusschen twee ry-
 den van Soldaten deur, d'een van Franschen, en
 d'andere van Switsers, terwijl hy van vijf andere
 Karossen gevolght, en het geschut in de Stadt over
 al losgebrandt wierdt, naer sijn logement, 't welck
 was in de huysen van de Heer Burgermeester Nel-
 sesteyn, en van de Raetsheer Jakob Martensz, die
 den malkander stonden, en daer afmen de muur
 deurgeflagen had. Condé, in sijn logement geko-
 men, ging, met sijn soon, de Hertog van Anguien,
 in de veynsters leggen, terwijl het krijgsvolck voor-
 bytroock. Daer na gaf hy gehoor in de groote Saal
 van des Burgermeesters huys, eerst aen de Bisschop,
 in sijn geestelijck gewaed, daer na aen Luxemburg,
 en vervolgens aen de Staten, en aen tien of twaelf,
 van d'oude Raden. Des avondts wierdt Condé by
 Luxen-

de uijt
binnen

nam
vind

water
vind

goot
oude
steg
riet
vint

rodder
in st
vint

lt
t
oor
dat
ij
n
n
du
hou
nag
m
gd
3

Luxenburgh vergast, daer hy tot aen tien bleef, en in de volgende dagh weder Luxenburgh in sijn Logement vergaste.

Op Woensdagh, de drie-en-twintighste, verliet Condé, van de Grooten gevolgt, de Stadt deur om.

Donderdaghs, de vier-en-twintigste, wierdt van de Gouverneur Stouppa vergast. In dese dagh vertrock oock het Regiment van Languedok uit dese Stadt.

Op Vrydag, de vijf-en-twintigste, steeg Condé Luxenburgh, en het heel Fransch Hof te paer en reden na Naerden, van daer sy, het geheel landt onder water gesien hebbende, 's avondts weder hier t'Utrecht quamen.

Saterdaghs, de ses-en-twintigste van April, trock het Regiment van Champagne van hier. De Stadts-boden, met Soldaten verselt, gingen oock de genen, die hun tax noch niet betaelt hadden, aen spreucken. In dese dag ging een vrou langs de straat met haer twee kinderen, die onverschens doodt geschooten wierden, een vrou, door een dronck Franschman van haer koeck-pan berooft, eyschte de selfde weder; daer door eenige ontroerenis ontstondt. Sy, hier over van hem gedreygh dat hi haer sou doen hangen, stack (ô gruwel!) sich selve met een mes doodt.

Sondaghs, de seven-en-twintigste, wierdt weer atgelesen, dat de geen, die sijn tax noch niet, oock slechts half had betaelt, de selfde binnen acht-en-veertigh uren moest opbrengen, of dat hy anders aen d'Intendant overgelevert, en van hem geexcuteert sou worden. Te Kuylenburgh wierdt veel krijgsvolck te samen geruckt, om met eenige duyzent mannen yets tegen Hollandt voor te nemen. Ook trocken hier deur twee Compagnien Switsers daer

ryl

condé v.
lygde v.

Figl

Dyckboet
vanden
voort

den prinses van orange ~~klarede~~ niet
veroordeelt te zijn ~~was~~ als de ~~baron~~
van Cloude

in het oordeel van de stad name
Cloude misnoegde over de Ruine
van Brunn & Guytze

tot naardien hiende al het water
vande Aorn ~~was~~ coyt ind
Aorn soude

den rapitus ~~forde~~ ~~forde~~ ~~goot~~
toe en ~~was~~ ~~was~~ ~~de~~ ~~be~~ ~~gou~~ ~~lew~~
frans man ~~was~~ ~~sal~~ ~~u~~ ~~m~~ ~~ig~~ ~~ter~~
latte ~~gan~~ ~~ze~~ ~~en~~ ~~was~~ ~~ze~~ ~~met~~
niet is ~~stae~~ ~~te~~ ~~ve~~ ~~de~~ ~~met~~
alle met doot

2) Houpaas ~~is~~ ~~ten~~ ~~ant~~ ~~er~~ ~~ent~~ ~~ro~~ ~~de~~
dunn ~~is~~ ~~de~~ ~~v~~ ~~ap~~ ~~ort~~ ~~van~~ ~~jet~~
gepa ~~was~~ ~~de~~ ~~ou~~ ~~tre~~ ~~it~~ ~~in~~ ~~de~~ ~~re~~
brigg

et
at
oor
dat
ij
in
in
du
hou
redg
in
gd
8

Handwritten text in a cursive script, likely a list or account, with some red ink used for initials or headings.

Second block of handwritten text, continuing the list or account, with some red ink.

Third block of handwritten text, continuing the list or account, with some red ink.

Fourth block of handwritten text, continuing the list or account, with some red ink.

Fifth block of handwritten text, continuing the list or account, with some red ink.

geen kans sagen om de Hollanders op te slaen, dewijl de selfden alree te sterck begraven waren.

Op Dingsdag, de sesste, wierden weer drie mannen uyt yder Compagnie derwaerts gecommandeert, die palissaden, kruywagens, schuppen en spaden mede namen, om sich tot Breukelen te begraven, daer zy sich op 't huys te Guntersteyn, en te Nieuwenroode versterckten, en te Breukelen twee stercke afsnydingen maecten.

Woensdags, de sevende, gingen de Hertogen van Anguien en Luxenburgh de wercken besichtigen, vervulden het geen, dat'er aen ontbrack, en braken alles wech, dat hen in de wech stondt, gelijck oock de Hollanders van hun sijde. Hier doot wierden, beneffens een groot deel huysen te Breukelen, oock veel schone Landthuysen, en Lusthousen vernielt en verdelgt. In dese dag viel oock een schermspeling voor, daer in twee Hollanders, gequetst sijnde, gevangen, en des avonts hier binnen gebracht wierden.

Donderdags, d'achtste, seer vroeg, meenden de Hollanders, met rode en blauwe rocken gekleedt, om sich als Switsers te vertonen, de Vaert met verassingh te vermeersteren. Maer dewijl het alree so licht wiert, dat de Toornwachter de Ruytery, die tot voltrecking van d'aenslag volgde, van verre saen aenkomen, en hy sulcks bekennt maecte, so moesten sy, met twee of drie gequetsten achter te laten, vertrecken, sonder yets te verrichten.

Op Vrydagh, de negende, suchts seer vroeg, wierden drie schuyten met Franschen, die omtrent Breuckelen gelegen hadden, hier binnen gebracht.

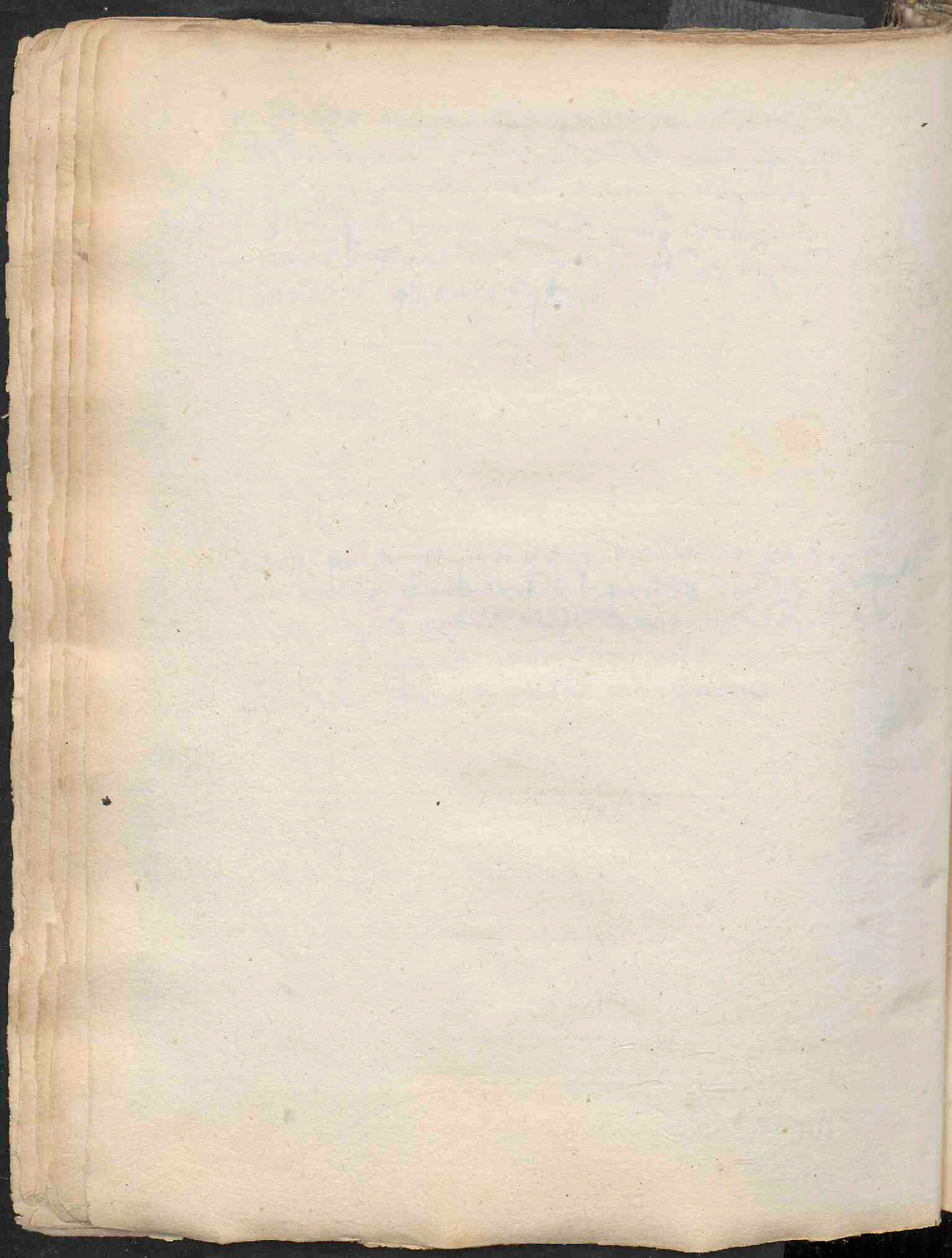
Saterdaeghs, de tiende, wierdt uyt yder Compagnie seven mannen gecommandeert, in alle omtrent vijftien hondert mannen uytmakende, die

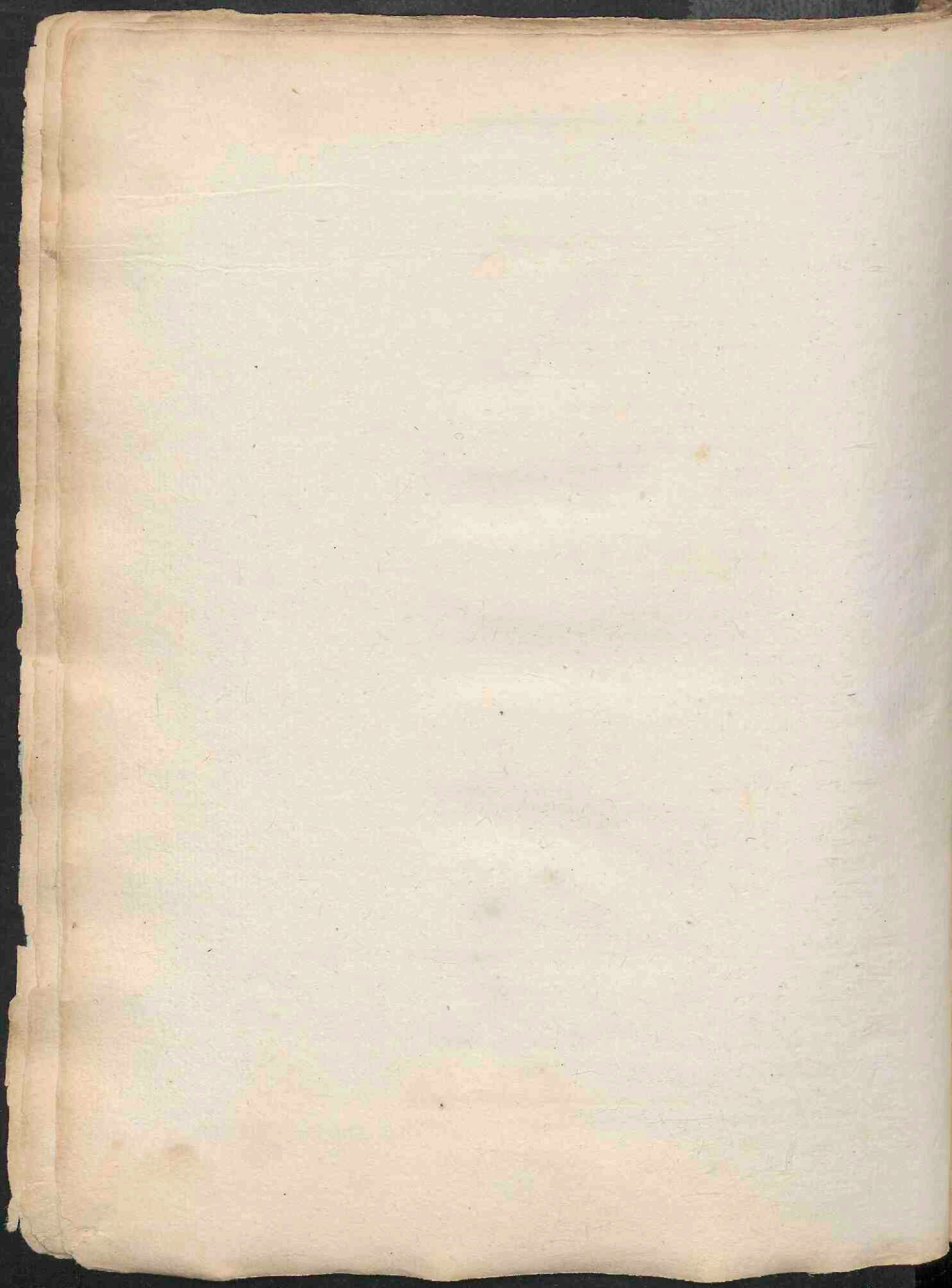
62

The first part of the book is a history of the
 country from the first settlement to the
 present time. It is a very interesting
 and useful work. The second part
 is a description of the country and
 its resources. It is a very
 interesting and useful work. The
 third part is a description of the
 country and its resources. It is a
 very interesting and useful work.

The first of these is the
 of the

... ..





alle van hier naer Breuckelen vertrocken : en in verwisselingh quamen omtrent drie of vier hondert mannen hier weer binnen, die daer gelegen hadden. De Franschen brachten hier van Nimegen acht halve Cartouwen.

Sondags, d'elfde, vielen verscheyde schermtuelingen van weynigh belangh voor. Dagelijcks wierd'er oock nieuw volck, tot affossingh der ander, gesonden. Daer wierdt mede een verdragh, gelyck in de Ontwaecte Leeuw, (fol. 97.) te sien is. Condé hielt ondertusschen het bedt, uyt oorsaeck van sijn ongesontheyt.

Dingsdaghs, de dertiende, viel weer een harde schermtuelingh voor, omtrent Breuckelen en Nieuwerfluyt; en veel gequetsten wierden hier binnen gebracht. 't Regiment van Auvergne trock tot affossingh naer Breuckelen, en dat van Piedmont wierdt, in plaets van 't voorghedachte, buyten de Waerpoort geleght.

Op Woensdagh, de veertiende, wierdt te Seyst plaets tot de legeringh voor d'afkomende krijshalven afgesteken. De vijftiende wierden twaelf Cartouwen op St. Jans Kerckhof gebracht. Op de seftiende wierdt krijstraet gehouden.

Saterdaghs, de seventiende van May-maent, zijn drie Regimenten, dat van Pikardyen, Namannen bestaende, die aen de Bilt gelegen hadden, hier deur naer Breuckelen, tot affossingh der gener, die daer waren, getrocken. Ondertusschen wierdt groote toestel tot een ghewichtighe aenslagh gemaect.

Sondags, d'achtiende, dee de Bischop in de Donkerck van de Predickstoel afkondigen; dat de processie in de volgende Donderdagh deur de Stadt

N 2 for

196
A
70
doen
loof
den
goud
flint
na top
yox du
ladgen
td Embel
om en
oi duden
rade doot
root du
mddr
intudt
de ydt
ou m
W
radelid
tat m
re onborg
y dot
n in dt
adso
D d
on
d dnd
yten
d d
tudut

300 franschen die reidat bij staten welen
soo d'oorlogh gecannondert dat de fransche
zet wolt d'it onbdant woort hiet in d'adde
voor hadt de wdraken door t' canon swalt de
gedoot soo wdrden sy mddr tot seboen hood

sou omgaen. Condé gheraecte van 't bedt, en in de klederen.

Maendaghs, de negentiende, verschenen ontrent vijftigh mannen van het Straetsche volck voor de groene Kamp. Men geraecte hier door in groote onrust; en de Franschen vreesden dat Woerden belegerd sou worden.

Dingsdaghs, de twintigste, vertrocken de Hertogen van Anguien en Luxemburg, met hun gevolg naer 's Gravenlandt, daer sy eenige benden vergaderden, om een groote aenslagh uyt te voeren.

Tusschen Woensdagh en Donderdagh wierde de Dorpen Leksmont, Heykop, en het overighe landt van Vyanen door de Franschen uytgeplondert, vermits sy daer een Leger formeerden. Sy meenden in de selfde nacht oock het Huyste Muysden te verrasschen; 't welck hen misluckte.

hoewel de Hertogen van Anguien en Luxemburg met hun gevolg, in de volgende dagh weer binn

en Uytrecht quamen, soo namen sy echter post te Muyderbergh, daer sy, en de genen van de Staten, te Muysden zijnde, een lange tijdt heftighlijck tegen malkander schoten. De Franschen openden ondertusschen de Zeedijk tusschen Muysden en Naerden, en maecken deuren daer in, om het water af te tappen, en dus de Vlotshuyten, als

als Batteryen in de Vaert tusschen de twee voorgedachte Steden lagen, op het droge te setten, door dese middel te vermeesteren. Maer dewil men elders, in de selfde dijk, de sluyten openen, soo twol het water binnen dijcks wel twee voert

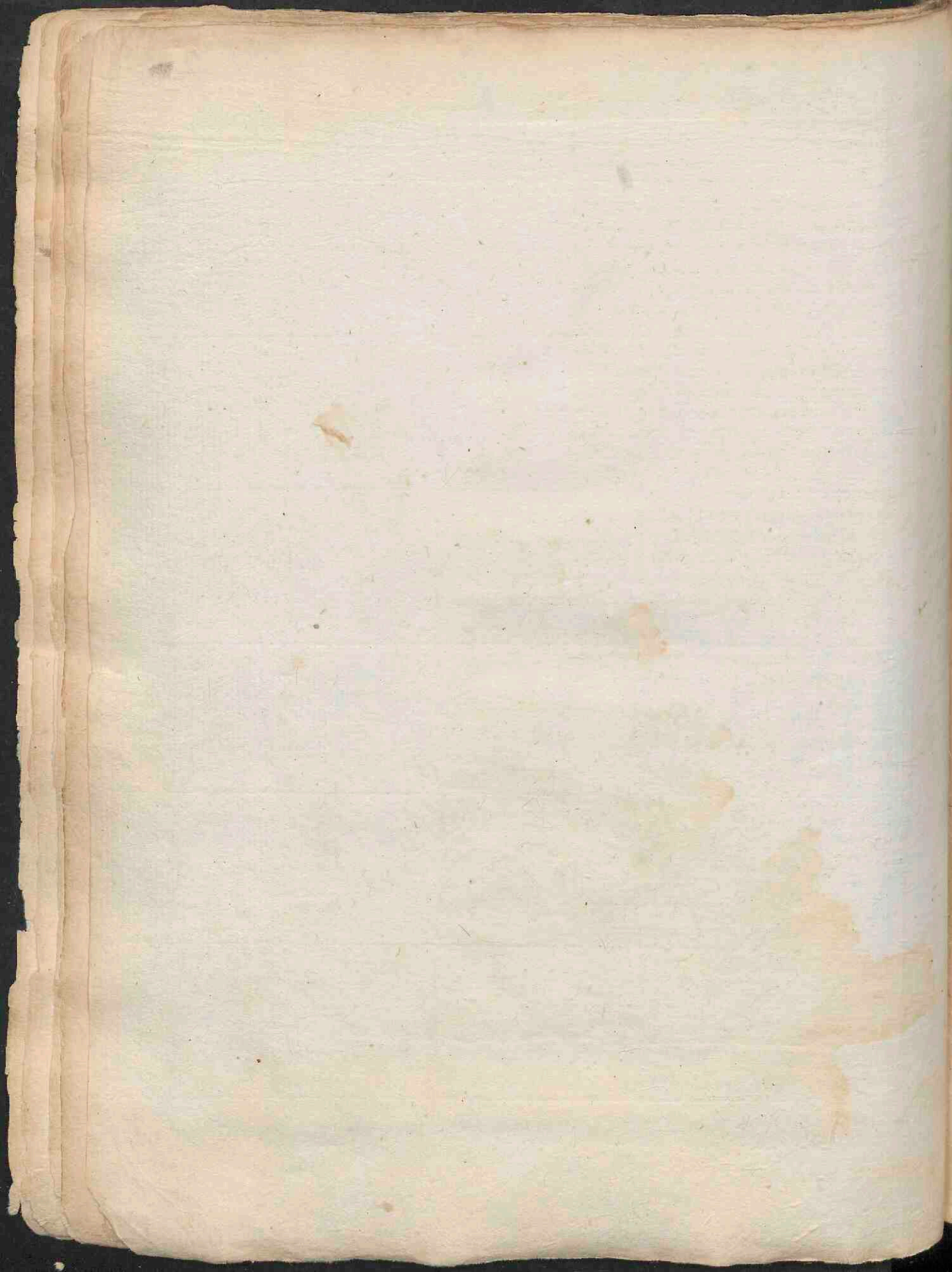
en sette meer landts onder, selfs tot alhier aen. Waert: in voegen dat d'aenslagh der Franschen in dese schuyten vruchteloos was; en sy genootsacde waren van hun voorgenome aenslagh af te staen na dat sy ontrent twee hondert van de hunne

nijt vader Battewijden op mijn durburch daer 196 A
Eachelader bringe Ijny mede sy niet te doen 7
dat soe denigedagen noeder sijde bleef
dueren met alle toegen stant en stabden
aldader de adidijca door vader in heggende
den schootdint om te opduen die tofluyt
na de roff wlot ging om vader langd nat op
godeen van seaderen t waater af te troyden
om de wlot die mede mijn de wader laderen
t waater te doen ontwaalden en soe ad Imdel
tuden made tot amst, en die mede om en
anderd adidijca tot mijn den roiduden
de slatten en fluyt den goepent wader door
t waater woder roel 2 wotden op frool den
wader ald soe de wlot schuyt den mede
lant onder waater tot den wot by int wot
alsoe dat een gat op wot na soe wot niet
roff Ijny mede ald door al de fluyt den in
hiden en den mede wot niet de NW
met stoyd adidijca dat loogd adidijca
stoyd adidijca adidijca en adidijca wotden
al 200 stoyden die daryden en hiden
na dat sy in t godde schuyt den om ydet
met ydet den inge dader delyghte en niet
om mede stil sitten fransjo soe dader
Eader B wot ginge ald de wotden van de
Ijny de adidijca mede den natten den
dood den damb sporing gesporinge noeder dide
soe van de t wotden ald wot schuyt den
dader en wotden mede schuyt den mede
grent gdeent den wotden aldader om t wot
300 fransjo den wot by staden wotden
soe Ijny gdeent wot dat de fransjo
Eet wot den ontwaent wot hiden dader
wot vader te wotden door t canon Ijny den
gdeent soe wotden sy mede tot schuyt den

[Faint, illegible handwriting, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mirrored and difficult to decipher.]

[Faint, illegible handwriting in a historical script, possibly Latin or a similar European language, covering the majority of the page. The text is mirrored across the page, suggesting bleed-through from the reverse side.]





hadden verlooren. Van de zijde der Staten wierden ondertuffchen te Nieuwersluys twee groote Batteryen opgeworpen, daer sy twaer geschut op plantren, en gedurighlijck van daer heftig schoten, ghelijck oock uyt Muysden tegen de Franschen, die sich omtrent Muysdenberg gelegert hadden, sonder dat de selfden veel daer op antwoordden.

Donderdaghs, de twee-en-twintighste, naer de nieuwe Stijl H. Sacraments-dagh sijnde, wierdt en Ommegangh, onder het lossen van 't geschut, met een openbare Processie, deur de Stadt omgedragen. Alle Gerefomeerden wierden gedwongen hun huysen te slooyten: invoegen dat eenigen, des uchtens hun veruifsters geopent hebbende, gevaer liepen van geplondert te worden. Hier en daer wierdt oock al enige baldadigheyt gepleeght. Wat de Processie, of Ommegangh aengaet, sy wierdt op dese volgende wijze uytgevoert.

Des voormiddaghs, omtrent de klock 10. uren, na dat de Hooft-Misse in den Dom was ge-eyndigt, wier een ontallick getal Kinderen, soo Jongens als Meysjes, uyt de Noort-zijde van den Dom gekomen, gaende door de Dom-steegh, en van daer door de Buur-straet, rontom die Kerck, en van daer St. Jans-straet, achter Sint Pieter, over de St. Martens Dam, door de oude Munsters trans, en over 't oude Munsters Kerck-hof, weder in den Dom met dese statie.

1. Een groot vergult Kruys.
2. Een roodt Vaendel, daer een *Bisschop* in geborduert was.
3. Een roodt Vaendel, daer *Maria* met *Christus* in haer arm in stond.
4. Veel kleyne jongens, gaende by paren, met witte Hemdden gekleedt als Papen.
5. Een

N 3

5. Een

ep IV M phat.

S

Zegepraelt.

N 4

Voor

5. Een seer lange rey van jonghe Kinderen en Vrouw-volck, hebbende elck Wasse-keerflen en groente in haer handt.

6. Verscheyde kinderen seer kostelijck toegemaect, voor de welcken ging een kleyne Jongen, gekleet als een grauwen barvoeter Monnick; daerna volghde een groote Juffrouw, met een kroon op haer hooft, hebbende een kintjen in haer arm, wierdt van Engelen geleydt, en van drie gevolght die haer slip ophielden: onder dese kinderen waren de meeste Engelen: d'een had een swaert in de handt, d'ander een pijl, de derde een Kelck, &c.

7. Verscheyde Kloppen, geduurigh singende.

8. Veel vrouw-volck met Wasse-keerflen.

9. Een wit Vaendel, daer de *Maegt Maria* in stondt.

10. De Geestelijckheyt van de Kloppen, bestaende wel over de 500. op haer hooft een swaert, snyder hebbende, daer onder vele songen.

11. Een groote menigre Juffrouwen.

12. Veel mans-persoonen, waer onder de laetsten songen.

13. Eenige Monnicken van verscheyde Ordren.

14. De Priesters met witte hembden gekleet.

15. Veel Lakkayen van Condé.

16. Den *Bisschop Neercassel*, de welck gingh onder een roodt Pavilloen, van vier voornamen Fransche Officieren gedragen; en wiert van twee andere Papen, seer kostelijck gekleet, gevolght, hebbende het Sacrament ('t welck niet anders is als een Wit Ouweltjen in een goude kas gesloten) in de handt, daer yder, die het selve passeerde, voort knielen moest: soo dickwilshy een Autaer recontreerde, van de welcke drie op de wegh gestelt waren, gingh hy met het Sacrament voor het Autaer byt het Pavilloen en dede dienft, heste het Sacrament

Van 't gepasseerde binnen Uytrecht. 199

ment eens op met meer andere Aperyen: daer na trad hy weder met sijn twee Papen onder het Paviljoen engingh voort.

17. De Gouverneur *Stoupa*, gevolgt van een seer groote menigte van allerley volck. *Duc de Luxembourg*, *Duc d'Enguin*, en *Prins van Condé*, waren hier niet present, altoo de laetste sieck was, en d'andere twee na *Muyden* waren, doch den selven avondt t'huys quamen.

De wegh, langhs de welke het Sacrament passeerde, was aen beyde zijden met Soldaten gerangepert, apparentlijck om alle dis-ordre voor te komen.

Alle de huysen van de Roomschgefinden waren seer opgeschickt met groente, schilderyen, seltonnen, Engelen, Kruyssen, &c. De geheele korte maect als een groenen Hemel: aen het eynde voor het huys van de Fransche kramer van Riemen, stont een Autaer seer kostelijck met een geheel silver Servies vergiert.

Op het eynde van den Doms-steegh, voor het huys van den Apoteecker *Mus*, was een groote groene poort, boven de welke was een teecken IHS. met goude letteren, daer met drie vergulde Lelien onder stoadt:

A la gloire de Dieu,
Et a l'honneur du Roy, } Dat is: } Ter eeren van Godt, en
Tot lof van de Koninck.

Voor het huys van de Wijnkooper *van Aelst*, by 't *St. Jans Kerckhof*, was het wapen van *Vranckrijck*, ghouden van vergulde Engelen, met dit opschrift:

Io
LVDovicvs } Dat is: } Juicht,
#IVMphat. } Lodewijck
Zegepraelt.
N 4 Voor

5. Een seer lange rey van jonghe Kinderen en Vrouw-volck, hebbende elck Wasse-keerflen en groente in haer handt.

6. Verscheyde kinderen seer kostelijck toege-maect, voor de welcken ging een kleyne Jongen, gekleet als een barvoeter Monnick; daer

Voor het huys van Joncker *Meyster* was mede gen Antaer, met een groene poort, als mede voor het huys van den Advocaet *Zutphen*, over de oude Münsters trans.

Op de Brugh voor de Heere-straet stondt mede een poort aen beyde zijden, met het wapen van *Frankrijk*. en in 't midden met goude letteren.

Vive le Roy. Langh leef de Koninck.

In de Lijn-merckt, voor 't huys van de *Walvisch*, dat seer kostelijck vergiert was, stont recht boven de deur een *Christus*, hangende aen het kruys met dit op-schrift:

In Mysterio In sang V Inco sang V Inca ho Die re Co LI Vr passio

Dat is:

In dese bloedeloofse verborgenheydt wordt heden de bloedige Passie gewiert.

Boven het Kruys stondt het wapen van *Frankrijk*, met dit op-schrift:

O salutaris hostia } *Spes unica fidelium*
In qua confidit Francia } *Da Robur serua Liliu*

Aen de Noordt-zijde van het huys stondt dit op-schrift:

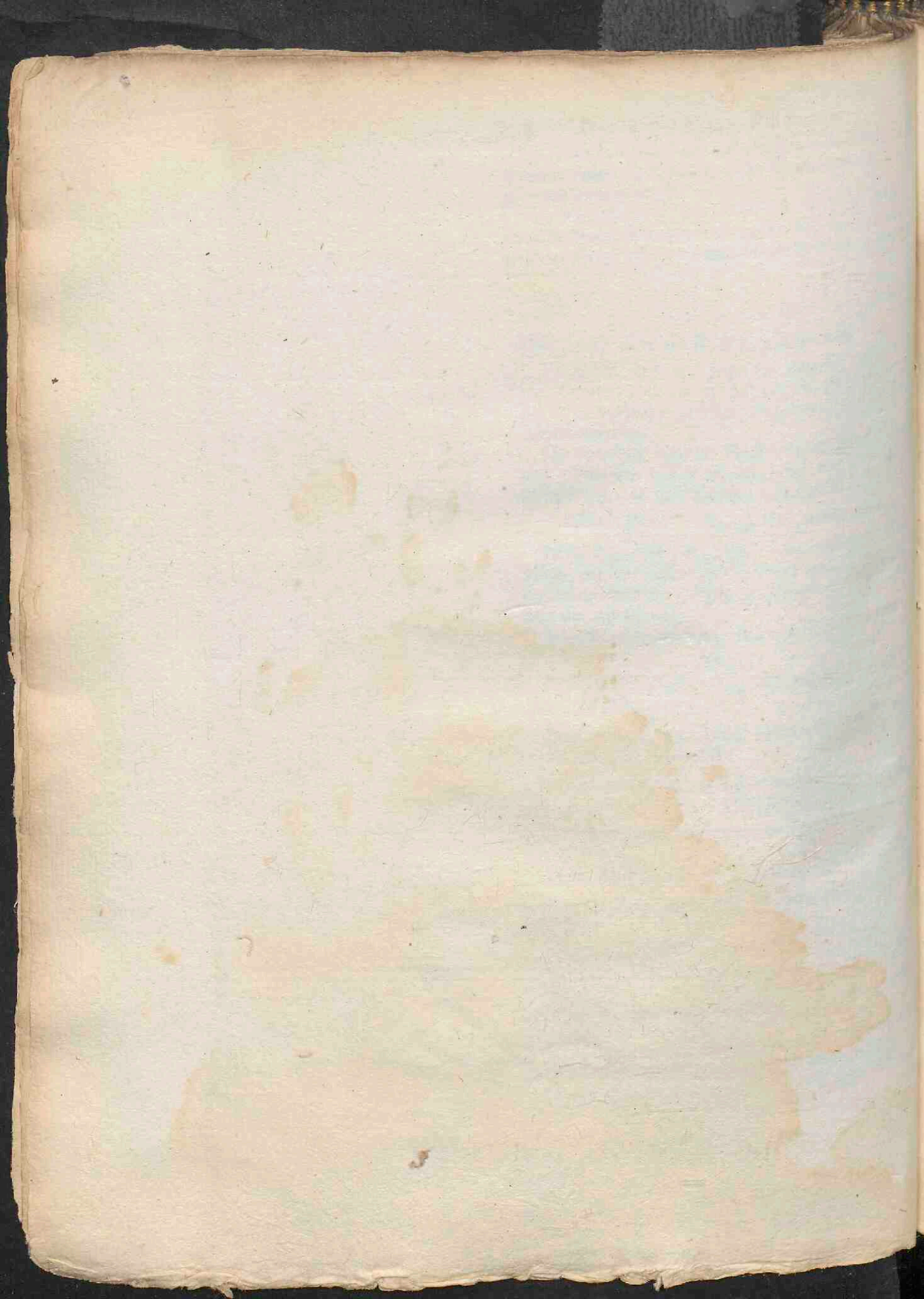
Vo IVa so Le Meitas InVIDIA obstinator frangit haret Co.

Aen de Zuyd-zijde van het huys stondt dit op-schrift:

In VIII p LavDite nVMINI haret CL.

Veel diergelijcke dingen stonden door de geheele Stadt, de welcke in dien men alle had willen op-teyckenen, men een geheel Boeckjen had van doen gehadt.

Vrydaghs, de drie-en-twintigste, quamen hier verscheyde schepen uyt de gewesten van boven. Saterdaghs, de vier-en-twintigste, geviel om trent



des 25 wot Tork myt Talds port
in boeke g'canonert

des 10 juny wot Tork myt Talds port
g'canonert

22 2 July des day canonert in g'fart
myt stads port by mit s'lid' van
wey fraun des als mede des 24
waer door wey p'quitt' d' b'ring
betreft qu'ant' d' d' e' n' g' l'ing
als mede des 26

des 2 July des day fraun des
g'bij assant d' g'w'rd' at g'w'rd'
met boeke des des p'quitt' d' l'ru
die in die b'g'w'rd' d' in
brayt

15 25 a o'yo b'w'ld' in fraun des boer
d' laar t' myt mit s'lid' van
wey boeke d' d' officier die
thu' l'ru in t'rick' d' d' g'w'rd'

105
te complin out van de staten werta fzeest
mit fme door dyet boelt, jander bou
is in di poort van de bergener
bander d'au van der beert, doede
fwoede ^{laar} quamt laar, maar by jaar
waar de laar boot, de zoudt boelt fme
mit de d'au van de fce
madd'ant quam bi fce
woda d'ce te complin out voor de wa
binn van solub, ad onfar blyth
wa

den 16 Juny werden de predicanten oute oorde
 by de zolden van de d'Intendant by
 den 16 Juny geardeert byt naam
 ende dat in Jaar in formen
 tot land

uty breek
 doot vlygty
 ry by las
 gubty
 dat by
 g 10 door
 w my jagts

woot
 l'grabis
 van nabame

grooty sey her
 l'ndt groote

dragt in ey

out de abbule
 ntaw...

Van 't gepasseerde binnen Uytrecht. 201
 trent Breuckelen een heftigh gevecht: en veel ghe-
 questen wierden hier binnen gebracht.

Sondaghs, de vijf-en-twintigste, quam alhier de
 Hertogin van Mekelenburgh, suster des Hertogs
 van Luxenburgh, beneffens de Hertogin van Ven-
 der Fransch, de Heer van Dijkvelt, een wel-
 spreken man, van verscheyde anderen verselt, in
 het Staten Jacht naer de Vaert, om dese Mevrouw
 te verwelkomen, die echter in alle stilte, met
 een Karos over Wijck te Duursteede, binnen qua-
 men, terwijl een Regiment van de Tollesteegh-
 vroomen wierden in 't Huys te Vleuten, op Sint
 Jans Kerckhof, gelogeert, daer sy, op die middagh,
 bracht, getraecteert, en gecomplimenteert wier-
 den; gelijk oock daer na door de Gedoputserden
 van dese Stadt. In de volgende dagh wierden sy, in
 de Karos van Luxenburgh, ter Misse gebracht, en

Op Woensdagh, d'acht-en-twintigste, ver-
 trocken sy van hier over Arnhem naer Parys, en
 geleeydt.

Tusschen Woensdagh en Donderdagh was'er in
 het Dorp Westbroeck een gevecht tusschen tacht-
 tigh Hollanders, en vijftigh Franschen. De Staet-
 schen kregen tien, en de Franschen twee gevangen.

Donderdaghs, de negen-en-twintigste, troc-
 ken Condé en Luxenburgh, neffens d'Intendant,
 met het Jacht der Staten, naer Breuckelen, en keer-
 den des avonts weerom, na dat sy op alles goede
 ordeningh gestelt hadden. In dese dagen wierdt
 hier opentlijck met trommelslag voor de Bisschop
 van Munster geworven.

Saterdaghs, d'een-en-dartigste, wierden eenighe
 N 5 Switfers

10 Juny werd de vinding out
 bij de job de new vinding de intendant by
 den die jaar gear d' inft naam
 van roud dat by jaar informeer
 vonds wat dat ider paap tot land
 weds bars was van staty beest
 alsoe sy er tout dat de paap deet plogt
 was dat sy abet hieley te las
 de prins van orange vonds gubed
 om vordamig act. te vordamig
 ten eyndt van aende oft dat by
 by vordamig vonds jaar die dour
 de adt d' dut gne als nye my sofft
 informaty genoug
 werd vonds de paap met vordamig
 staty de d' in den vordamig begrabes
 de a vordamig vordamig van natame
 na bebes
 9 Juny vonds met de vordamig ey ker
 d' de vordamig vordamig sy met vordamig
 vordamig vordamig
 9 was vonds de vordamig vordamig
 vordamig by de vordamig
 10 vordamig op de vordamig vordamig
 vordamig vordamig vordamig

Maendags, de tseftende, wierden veel Hollant-
sche Officieren, die in de Graef gevangen, en nu
geloof waren, hier door naer Gorkum gevoert.

Woensdags, d'achtende, quamen hier weer ee-
nige Schepen met Soldaten. Condé trock oock
naer Vianen, met voorneemen van dat sterck te
maken, gelijk men alree het werck begon aen te
vagen.

Waterdaghs, d'een-en-twintigste, quam hier de
Prins van Tarante, de soon van d'oude Prins, en
werd in 't huys van de Heer de Gruyter gelogeert.

Sondags, de twee-en-twintigste, quam alhier van
Amersfoort vijftien hondert mannen te voet, en
een Compagnien te paert, van de welcken de lesten

in Absteede, buyten de Tollesteeg-poort, ingele-
den wierden. Des avonts kregen de Grooten hier

berisping, dat Maestricht op Vrydag, detwintigste,
aan de Koning met verdrach overgegeen was. Hier

moesten soo terstont alle de Soldaten in de wape-
n, en naer de wallen, daer zy, onder het lossen
van het geschut, en 't luyden van alle de klokken,

Victorie schoten. Daer waren oock veel Roomsch-
en aenstaken. In de volgende nacht ontfaken de

Franschen hier op de Domstooren brandende fak-
els, tot een Seyn aen de genen van Woerden, op

de welcken, gelijk men voorgaf, de Hollanders een
enslagh voor-hadden. De Prins van Condé reedt
oock schielijk met sackels uyt.

Maendags, de drie-en-twintigste, sijn de voor-
gedachte vijftien hondert mannen, die in de voor-
gaende dag hier gekomen waren, naer Wijck ver-
rooken. Des namiddaghs wierd weer victorie ge-

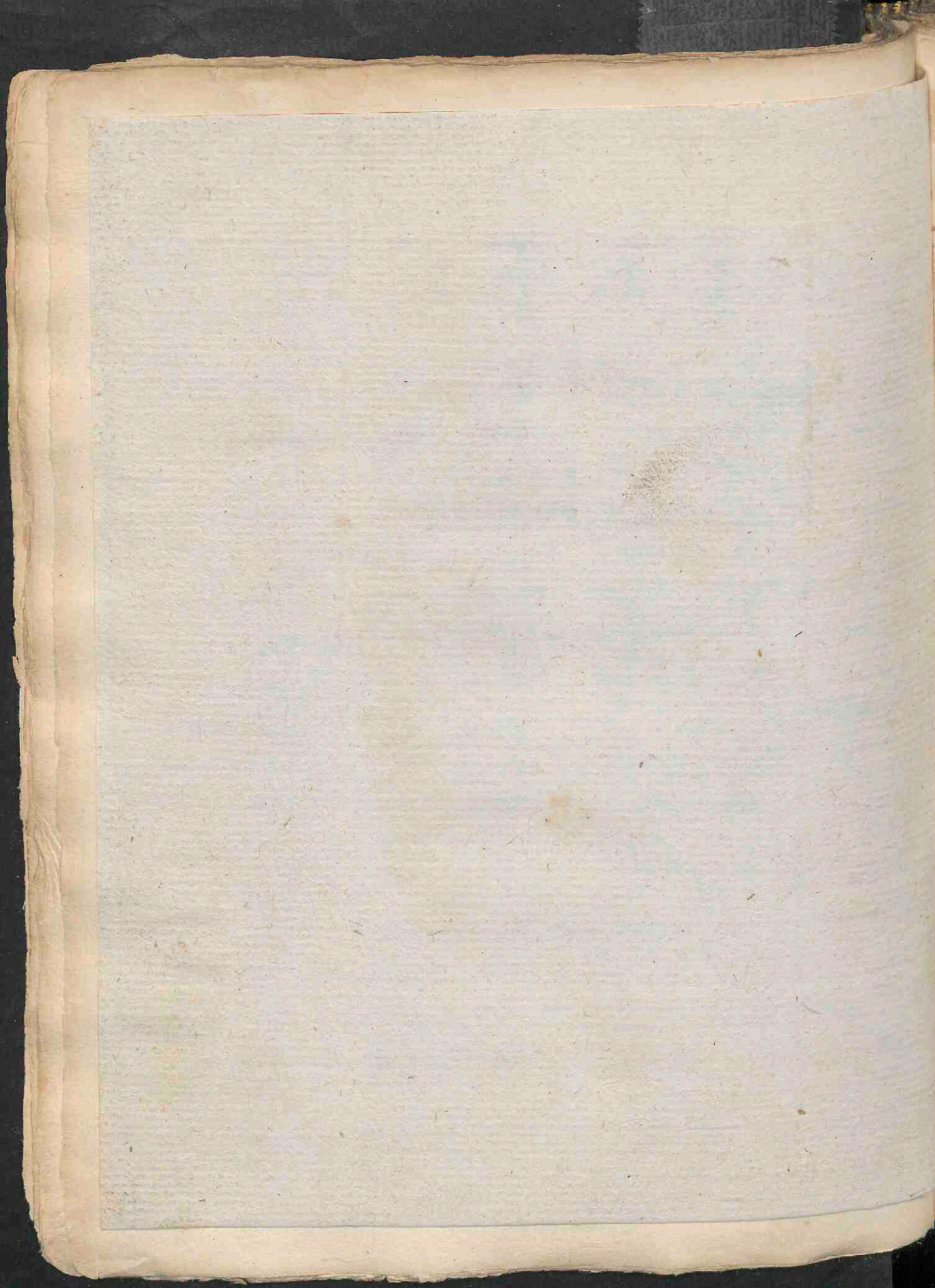
schoten, geluyd, en in de Domkerck het *Te Deum*
Laudamus gesongen, en des Konings Wapen boven
't Autacr gehangen.

Woens-

Uyt

204 N
7 234 N
UTRECHT.

MEt de komste van de Prins van Conde is mede gekomen sijn Soon Duc d'Anguien : dese heeft hier en daer moye aenkomende Juffertjes doen opsoecken, om somtijts sijne leedige uuren daer by te besteeden; onder andere heeft hy gerencontreert een Juffertje van ontrent 17 Jaren, daer hy dagelijcks is by gekomen, haer met opene Salet-deuren onderhoudende; waer over sijn Vader de Prins van Conde dickwils wat geralleert zijnde, antwoorde; hy is een getrouwt man, en die laten altijd de deuren open staen. Wanneer nu de Heer van de Po Secretaris van de Staten in die Provintie, was overleden, soo heeft de Heer Prins van Conde in des sel plaets aen de Heeren Staten gerecommandeert, de Persoon Vader van de voorseyde Juffer, die dat kort dagen daer na is geworden. Dese Vader is d'Advocaet *Floris van Ewijck*, Broeder van de Admiraliteyt Heer *Ewijck*, en de Moeder is een Amsterdamsche Juffrouw, soo dat men hier die 't soeckt groote conquesten met sijn Dochters kan maken. Wat sou'e in Holland te doen vallen voor die Messieurs, dewy hier seer weynig verschiet is. Dese Juffrou seyt medat getrouwt sou hebben met den Ontfanger *Liesjing* die men seyt dat daer de kat nu in steekt. De Keere is geck, hy sou beeter gelegentheyt hebben doosijn Wijf, als de Vader door sijn Dochter. 4 July

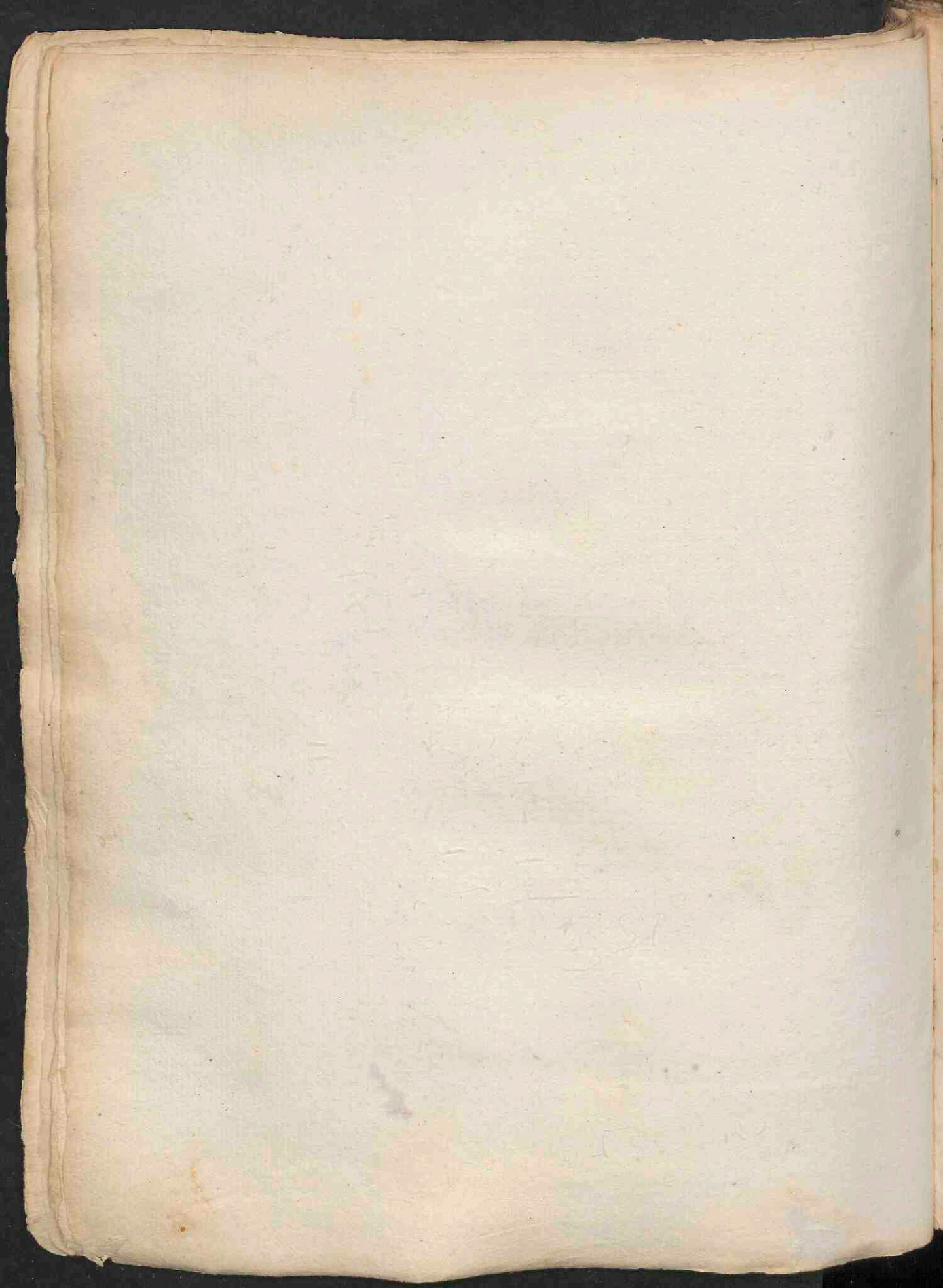


den joncker nuyt in gans van roide gont
 by des hre dyckvelt met s. d. d. on
 hris van d. w. r. k. b. i. f. t. z. ant
 st. l. v. ant. s. v. st. ant. f. ap. als o. f. t.
 v. l. d. d. o. d. d. p. t. z. b. a. n. d. i. g. u. i. d.
 h. i. t. a. n. t. d. i. k. t. e. a. i. s. d. i. w. v. a. d. e. d. e. p. r. i. n. c.
 s. o. e. z. t. a. c. a. b. o. o. t. k. d. e. t. d. e. s. t. a. t. e.
 g. r. o. o. t. g. e. n. o. e. g. t. d. a. a. r. m. i. d. d. e. a. d. e.
 p. r. i. n. c. s. o. e. d. d. p. b. d. i. s. b. y. a. l. d. e. i. s.
 d. a. t. w. i. j. e. d. i. s. t. i. c. t. i. e. l. l. e. y. t. s. o. u. d.
 p. o. s. s. d. e. d. e. s. p. r. i. n. c. d. a. t. i. n. f. l. o. o. s.
 s. o. u. d. r. o. m. e. s. s. l. o. e. t. e. s. b. y. d. e. s. t. a. t. e.
 w. a. a. r. o. p. b. o. r. g. e. n. e. e. t. s. g. a. d. d. i. d. d. e. w.
 a. i. d. e. s. t. a. t. e. a. n. t. w. o. o. r. d. e. s. m. i. l. r. o. i. d.
 d. a. t. a. i. d. e. s. t. a. t. e. s. t. o. e. t. t. r. a. t. b. w. e.
 d. a. t. p. t. d. e. r. j. a. l. d. e. a. i. d. e. d. d. e. l. e. y. w.
 s. t. o. u. t. w. a. a. r. o. p. w. o. d. d. e. s. g. a. d. t. i. e.
 N. i. s. f. e. l. l. e. y. d. a. t. t. r. a. t. b. w. e. s. y. b. e. s.
 r. o. m. e. n. d. e. d. e. b. o. r. g. e. n. e. e. i. n. s. t. a. t. e.
 r. o. m. e. n. d. e. i. s. a. l. s. o. t. o. d. i. e. r. o. m. e. n. d. e. y.
 p. o. s. s. d. e. d. e. s. t. a. t. e. i. s. i. o. d. e. n. a. m. e. d. d. a. g.
 n. u. y. t. l. y. d. e. l. i. t. e. s. a. i. d. e. s. p. r. i. n. c. p. t. o. u. n.
 h. a. e. r. t. a. l. s. d. y. k. t. e. b. e. l. t. z. o. u. d. d. e. l. e. y.
 i. s. b. o. r. g. e. n. e. v. v. o. o. r. t. d. e. d. a. t. a. p. p. r. o.
 b. a. n. d. g. e. b. o. u. d. s. d. a. t. a. i. d. e. s. y. s. t. e. m.
 d. e. d. e. d. e. u. g. u. i. d. a. i. d. d. e. t. h. e. g. u. i. d. d. i. s.
 a. b. o. u. t. f. a. t. a. i. d. d. o. e. g. t. e. b. a. n.

flant d'uyte in de saer badt
is ghet ad d'voorn der d'at
hij zalot by de boom j'ou
daer seuz g'ottis dit op n'it
zab

8 - noue saig d'uboy stoupa in de
stater. Brij om orde d'belly
op ad loyde d' platte land

9 doord' in d' in d'quart' d'uz
in d' d' 14 d'ome d' d' d' d'
14 d' d' d' d' d' d' d' d' d'
in d' d' d' d' d' d' d' d' d'



Van't gepasseerde binnen Uytrecht. 205

Maendags, de sevende, quam noch meer krijgs-
volck afrecken, dat, Ruytery en Switsers sijde,
by ten de Waertpoort gelegert wierd.

Dingsdags en Woensdags, d'achtste en negende,
wierd op de Neude by Trommelslag aen de Solda-
ten voor gelesen, dat sy van de geenen, by de wel-
ken sy geinquartiert waren, geen sout, bier, peper
of afijn louden hebben te eyschen, noch hen eenig
gelde, of tractement afsparffen, maer sich met het
vuur en licht van de huyswaert laten genoegen, op
straffe van Stroppade.

Woensdags, de negende, wierden de burgers
noch meer met inquartiering belast, dewijl'er da-
gelijks meer krijghsvolck binnen quam; 't welck
sijn oorfaeck uyt de gedurige regen, en uyt het hoog
water had.

Vrydags, d'elfde, storte de folder boven de deur-
gang op de Kamer der Staten in; vermits de selfde
te swaer met graen was beladen. Seecker, een won-
der, dat daer door niemant beseert wierd, of doodt
bleef; dewijl daer niet alleenlijk de wandel-plaets
voor de kamer is, daer in de Staten vergaderen,
maer oock tot een ghedurige deurgangh tusschen
St. Jans Kerckhof, en een andere straet verstrekt.

Sateridaghs, de twaelfde, wierden hier de Fran-
schen gemonstert. In de Lauwerstracet storten een
huys, en drie woningen in, daer drie menschen
onder doot bleven.

Sondaghs, de dertiende, quamen veel Soldaten
alhier, daer mee de Burgers seer geplaecht wier-
den: want de genen, die vertrocken, namen alles
mee, dat los was, en de ghenen, die aen-quamen,
wilden alle vervarschingh hebben. Sy brachten se-
ven gevangenen mee.

Maendaghs, de veertiende, wierden de Switsers
gemonstert, en twee duy sent sterck bevonden.

Dings-

beruberg
vrijant
aher gaand
man
vrij
vrij
vrij die
vrij
ald
vrij mit

vrij at
vrij
vrij was
vrij
vrij
vrij daar
vrij staan
vrij
vrij mit
vrij
vrij laart
vrij 3100
vrij

2

mit

hoy

die...
na maal...
vrij

Dingsdaghs, de vijftiende van Julius, vertrock het Borbonisch Regiment van hier naer Wesel; en namiddaghs quam het Regiment van de Koningin uyt Wijk hier weer binnen.

Woensdaghs, de felftiende, vertrocken van hier verscheyde Heeren in silte naer Hollandt, en wierden t' Oudewater; om dat sy geen pasport hadden, aengehaelt, en moesten daer eenige tijt blijven.

Donderdaghs, de seventiende, wierdt de Ruiterij, hier buyten legghende, ghemonstert, en twee duysent sterck bevonden. Alle de Sauvegarden wierden oock, op lijfstraf, op ontboden. De Boeren, hier over in groote noot gheraect, quamen in groote menichte hun kichten voor Luxemburg doen, die, door hun gekerm bewoogen, anderen beloofde te senden.

Maendags, d'een-en-twintighste, trock Luxemburg, met eenige troupen, omtrent Wijk te Duurstede, om dat het krighsvolck van de Staten daer alles in rep en roer hielden.

Vrydaghs, de vijf-en-twintighste, bracht een party Franschen hier elf Hollandtsche Soldaten binnen, die sy by Kuylsburgh hadden gevangen. Een Kistmaecker, in sijn stoel sittende, wierdt by ongeval door sijn wijs voorsoon deurschoten.

Saterdaghs, de les-en-twintighste, wierden hier drie wechgeloope Soldaten binnen gebracht, die namaels te Breuckelen; in tegenwoordigheyt van hun Compagnie, daer leggende, opgehangen wierden.

Dingsdags, de negen-en-twintighste, quamen hier binnen twee Parlements Heeren, beneffens d'Intendant, die heerlijck verwelkoomt wierden.

Vrydags, d'eerste van Augustus, quamen hier veel hooghe Officieren, soo van d'Engelschen, als van de Franschen. D'Italiaensche Commedianten open-

22 July zat Prinsenburg hart om
A 23 sine comit dat de staten
op het middelen toudes bedagt
sijn waer oer s vadering
weet is de miere wand
in quartiering by des taxa
vondt is des 29 July tot
Ostrecht wouwe stoude
hinde sy seft waer man
july July de duijnt l d.
waer op sy als mede de
facto s vaderen

3a tot de boer seppend sy gadt
de bruin wand de staten met
doordy distaal nist lart
wan de sy zoberuqin vbaug
persterna 3 daze d d d d
in hie l d d d d d d d

Van 't gepasseerde binnen Uytrecht. 209

uyt, dat dit door mirakel inghefort was, en deden het selfde voort openbreecken. Seker Persoon, sijn geestigheyt in dit voorval tonen willende, maecte daer op dit aerdigh Gedicht.

Van 't gepasseerden binnen Uytrecht. 207

openden hier hun tooneel, daer Luxenburgh, Stoupa, en veel andere Grooten dickwijls hun vermaeck schepten.

Saterdagh, de tweede, is, door d'onachtsaemheyt der Franschen, de brandt in een tonnetje bussekruyt geraeckt; daer door het huys van de Heer Reuver, op de nieuwe Graft staende, opsprongh, en by-na gheheel verbrande. 's Avonds wierden twee sropers op de Neude opgehangen.

Woensdaghs, de sefte, gaf Luxenburgh nieuwe Sauvegarden, die hy wel twee weken te vooren beloofst had, na dat meest alles op 't platte landt bedorven was.

Saterdaghs, de negende, wierdt alhier veel voerlegte binnen gebracht.

Sondaghs, de tiende, wierd een plechtelijke bededagh gehouden, en in stilte aen de Predikanten belast te bidden, dat Godt des Konings hart tot vrede geliefde te neygen; om, gelijk het schijnt, God en 't volck te bedriegen; dewijl hun hart nergens minder, dan naer vrede trachtte. De Switlers wierden echter gheoeffent; en hondert en vijftigh mannen, met eenige granaetwerpers, ginghen op een tocht uyt.

Maendaghs, d'elfde, wierden twee ghevanghen binnen ghebracht, om dat sy eenige moedwil hadden gepleeght. Oock quamen vier mannen van der Staren volck overlopen.

Woensdagh, de dertiende, was de Majeur Stoupa by de Secretaris Nieuwstadt, tot de welcke hy seyde dat men, indien hy geen tapyten aen de Marckgraef de la Freseliere bestelde, de Burgermeester daer over in hechtenis sou nemen. De Secretaris, dit aen de Burgermeester vertoont habbende, bracht tot antwoord aen Stouppa, dat'er geen tapyten meer voor handen waren, als alleenlijck

volck
hant
nint
doy
den
td
nint
ubagd
om
du
on tudent
-m
joc
by
doy
ou byfroy
in

omdat wij
beg was

22 July zat Frynburg hart om
 A 22 sijn vint dat d' staten
 op het middelen red
 sijn wa
 23
 in ghearti
 vonden
 Otrecht
 sijn d' d'
 july ju
 waan op
 4 octo
 20
 de bruin
 d' d' d'
 van d' d'
 july
 in sijn d'

208 D A G H - R E G I S T E R
 lijk in de kamer der Staten, die sy oock van die
 haelden.
 Donderdaghs, de veertiende, des uchtens, qua-
 men eenige Franschen, met een gestoole koc, buy-
 ten de Waertpoort, daer sy een vrouw op een
 sloep vonden, die uytghegaen was om brandewijn
 te halen. Sy schooten dese vrouw doot, op dat sy
 hen niet sou beklappen. 's Avondts quam het ghe-
 heel Garnisoen in de wapenen, 't welck, met het
 lossen van hun musketten, daer het grof gheschut
 oock onder speelde, de dagh van St. Louis vierde,
 hoewel de selfde eerst in de volgende dagh behoort
 de geviert te worden.
 Vrydaghs, de vijftiende, wierdt het Regiment
 van de Koningin buyten de Gansse steegh gecre-
 ceert.
 Saterdaghs, de sestiende van Augustus, wierden
 vijf hondert ghepreste mannen uytghesonden, om
 het gat aen de Leckdijk te stoppen, daer sy eenige
 dagen met wercken besich waren. Naer Woerden
 wierdt veel gelts, tot betalingh van die besettingh
 gesonden.
 Sondagh, de seventiende, was Uytrecht in al-
 larm, op 't gerucht van dat het Staten volck in de
 Betuwe was gevallen. Luxenburg trock dieshalve
 uyt, met veel volcks, en vier stucken geschuts, na
 aen Wijck, en quam in de volgende dagh weerom
 Ondertusschen waert t'elckens veel varsch volck
 naer Breuckelen ghevoert, om de genen, die
 lagen, af te lossen.
 Dingsdaghs, de negentiende, s'uchtens ont-
 re d'neuren, hebben drie persoonen, aen d'O
 zijde van de Dom, eenige stenen van een toer-
 metselde Autaer, daer achter Christus beel-
 't Kruys in een steen gehouwen stondt, uytge-
 ken. De Roomsche gelinden strooyden dieshalve

Hoe zeer 'tu mag smerten:
 Mirakel-ontkenders,
 Reliquien-ichenders,
 Is dit noch gelogen?
 Gy ziet 't voor uw oogen.
 Ziet de Tabernakel
 Van 't wonder Mirakel,
 Ziet in het gehémelt,
 Een half-man onthémelt.
 Met een boek in d'handen.
 Ziet voorts aan de wanden,
 Een Léer uyt gehouwen,
 Een haen met zijn klouwen
 By na ongeschonden,
 Die krayt om de zonden
 Van Petrus verloch'nen;
 Of soud gy 't wel loch'nen?
 Den Dom en zijn mauren,

d'Omwoonende Buren
 Zijn alle getuygen,
 Die kragtig betuygen
 Dat wondere Werk-stuk,
 Van 't heylige Kerk-stuk.

Kom herwaarts Hollanders
 West- en Ooster-landers,
 Kom (poedig gelopen;
 Met benden met hopen:
 En wilt vrome sielen

Hier nedrig knielen
 Voor 't gat daar de Romp lag
 Met 't gat bloot en lomp, ach
 Schandlijk en oneerlijk,
 Wat was dat doch deerlijk,
 Te sien soo een Heylig
 Soo naakt en obheylig;
 De beenen geklooft, of
 Gebroken, en 't Hoofd of.

O Jemy! ô Jemy!
 By 't Geus' Accademy,
 Aan 't Coor van besyjen.
 In d'eerste der Ryjen
 Der Pylaats, daar siet men
 't Mirakel, daar liet men
 Den Heylig in lyjen
 In vorige tyjen.

Maar nu sal men beter,
 Bewaren Sunt Peter;

Men sal hem gaan Meyf'ten
 En 't hoofd aan een pleyf'ten
 En aan 't lijf de beenen,
 Gaan setten met eegen.
 Dan sal men 't Beeld eeren
 En weder vereeren
 Met dichten, met schriften,
 Met gaven en giften,
 Met Missen te singen,
 En andere dingen;
 Sijn Heyligheyd waardig;
 Terwijl men aardig
 Ter Choor, onder 't Orgel,
 Der Choorzangers gorgel,
 Met statig gedonder
 Sal horen het wonder
 Op hyden geschiet,
 Bevat in dit Lied.

CH O O R - Z A N G

Stem: Couragie, couragie.

I.
 Miraklen zijn van d'heylig
 Een teken, seyt 't Orakel,
 Dat maakt ons geloof zeer sterk,
 Daarom zingt ons Trouwe Kerk
 Mirakel, mirakel, mirakel.

II.
 Een water stort in en door een gat,
 Daar ziet men 't Habitaakel,
 Uyt gehouwen gaaf en glab,
 Daar een heele Sandel in was,
 Mirakel, mirakel, mirakel.

III.
 Maar d'Heilig lag ter neer,
 Van zinnen ziel en zonder
 Beenen, armen, hals en toefte,
 Nogtans ieder die geloofte
 Roept wonder! wonder! wonder!

IV.
 't Is 't eerste wonder dat geschied
 Is, spijt al 't Geus gekakel,
 Sint wy onder 't Fransch gebied
 Sitten, daarom schreeuwte ons Lied
 Mirakel, mirakel, mirakel.

Woe...

22. rooyt bequaden tydinge dat statte volck
 zake ody ood tot hoofdegt wady op luy ^{subon} nuyt
 trock vanden d' volck in batalie wadde op
 nuyt du wadat fuyt wadde volck nuyt gefonden
 man wad den 23 fader bedige met vuyghwaet te
 zonden du gelaete luy. dat de lide du buinte
 de stol fledge poort zayt en fwoot fonde buding
 alfoe 5000 man fawonts fonde nuyt hudeaden om
 de statte volck by hoofdegt op te flawen du
 quaden de 24 wadde d' gelle du fwoot fode on tident
 nuyt wadde alfoe 24 statte volck zake poort in
 loock d' wadde f' d' rick machten du dagelijc
 in getat adu wadde doot de du gonde du 25
 amfte fode padet als in fode du na wadde
 g' wadde wadde du op t' nuyt du in g' adu doot by f' wadde
 nuyt wadde poort f' wadde wadde op alle wadde wadde du in
 g' wadde du in de stad f' wadde wadde g' wadde du
 wadde den 25 wadde de stol fledge poort du
 de wadde g' wadde f' wadde du wadde f' wadde
 wadde alle g' wadde du trock luy f' wadde
 tot wadde om den af f' wadde f' wadde te machde
 du quaden statte volck mit wadde wadde tot
 luy wadde du luy. quaden fawonts wadde
 mit te wadde alle by wadde du is bedaget
 op wadde du zent adu poort du wadde in de
 stad f' wadde wadde du hant fawonts de wadde
 f' wadde du in f' wadde. f' wadde by wadde in
 dit wadde wadde wadde wadde wadde
 de app' t' wadde te met wadde
 f' wadde wadde wadde wadde wadde
 wadde wadde wadde wadde wadde
 quade wadde wadde wadde wadde

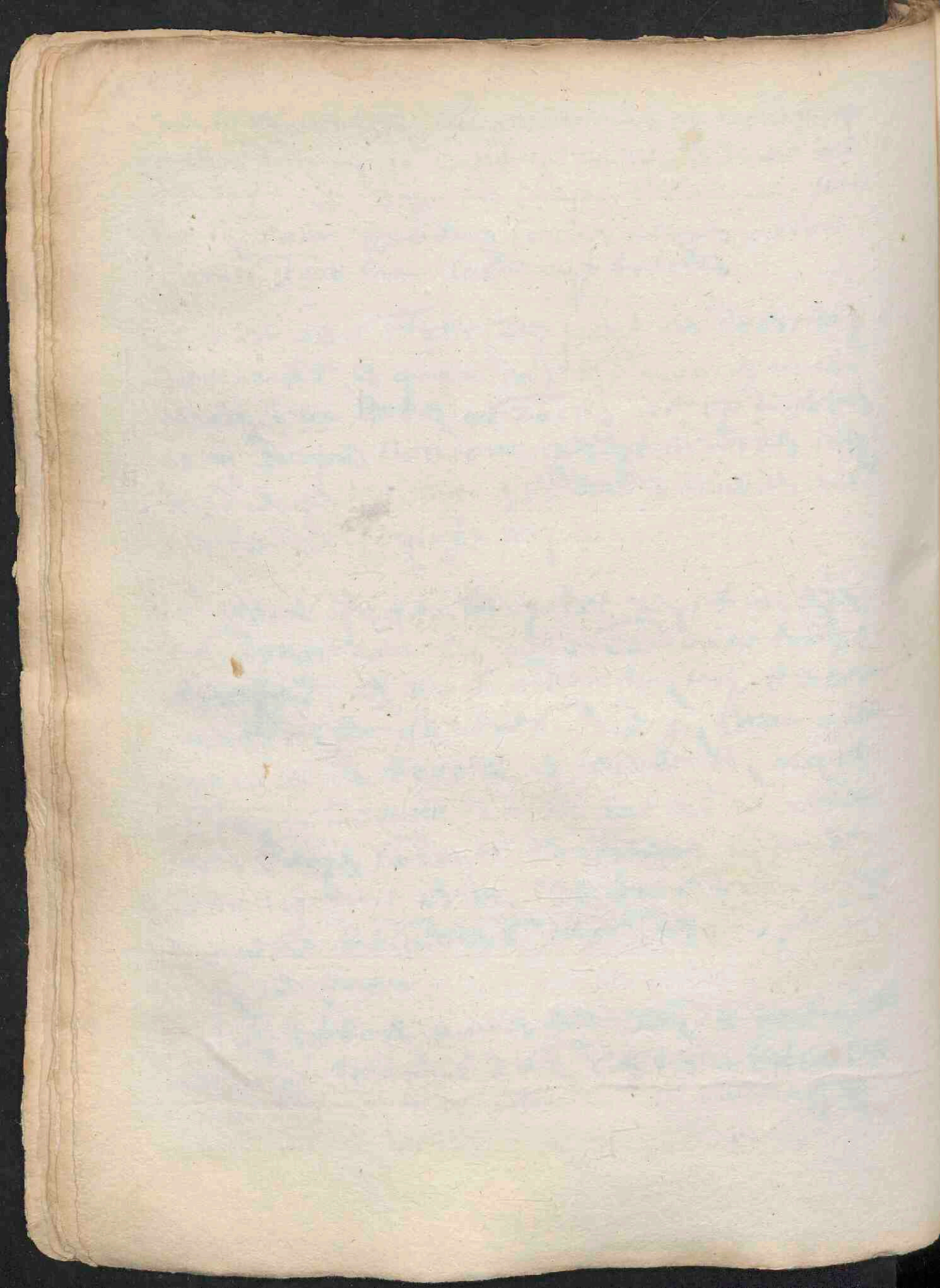
24 Wilt u dat u in de dade g'fonden is wilt u
dat u gaar goddus leude berijde alre
labours goed man leude niet trecken

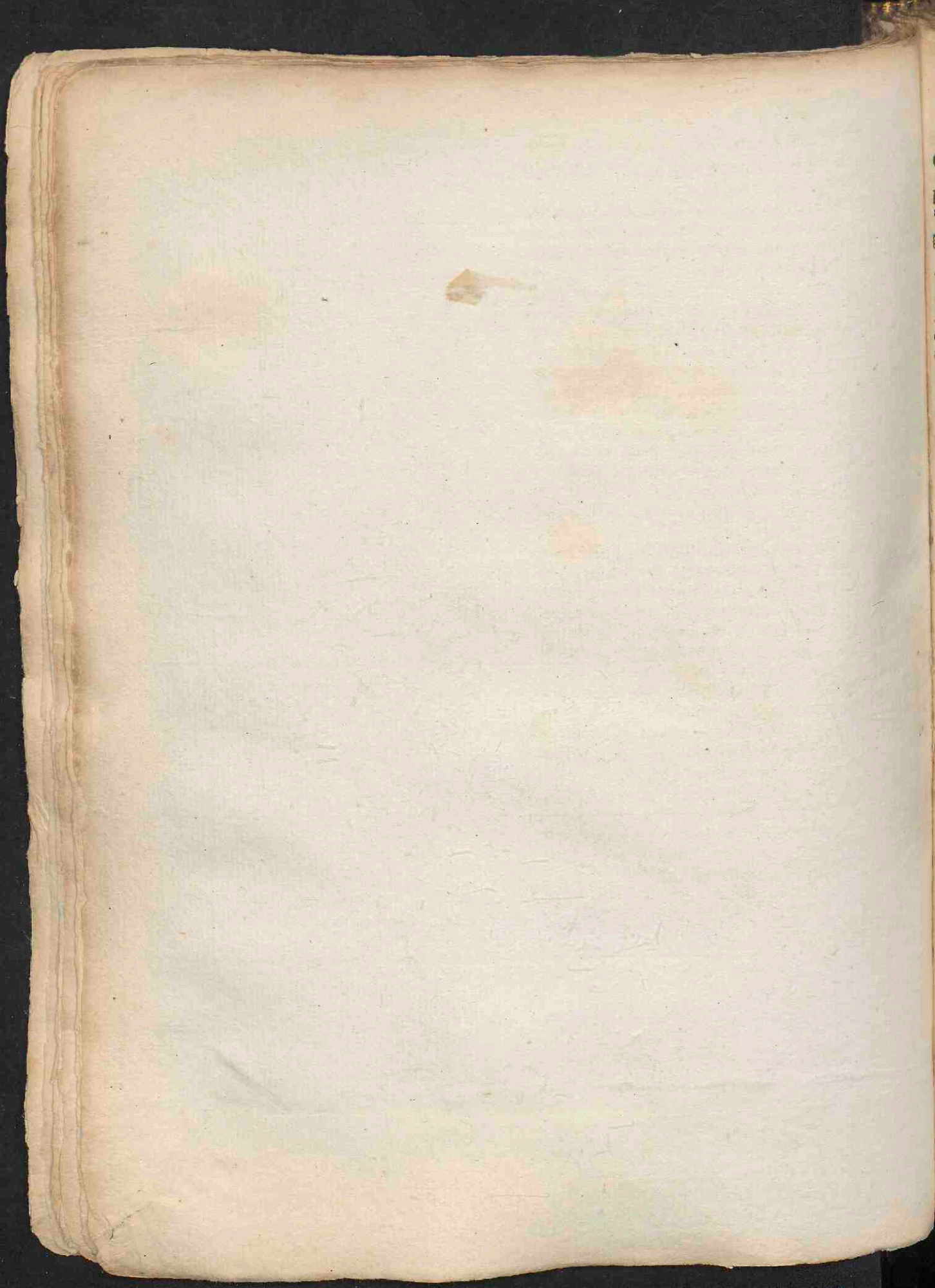
25 Wilt u dat Toer ley poat is doorleij
gemaaft is quam d'lyp mer is mer
hulij van bodes atzacke die op de foud
is in dorpe Roudom velt widders hup
dat die g'pandert g'edort is widders al
mede de geyde dorpe

26 Staek in xemborg tot ze t'us lijer
at waer in u of afeomende trouwe
berijde is waer niet nu mij becom
mert ober bitre die u van alle
vants in t'roek is g'iet in nage
v'ay d'wite roud laten de alle
g'eborg labours biters in d'ud
pouij d'ijf is in de broe trouwe
is siere beidert mer is laijde met
pleijde gaan

Stat d' boeke namer t' d' g'ijde d' f'raut
d'ouij wapen d' g'ijde is b'ijndert
widders g'pandert

[Faint, illegible handwriting in a cursive script, possibly a historical document or manuscript.]





Van 't gepasseerde binnen Uytrecht. 211

Woensdaghs, de twintigste, wierdt op de Neude een Franichman opgehangen.

Donderdagh, d'een-en-twintigste van Augustus, hebben de Hollanders by de Loosdrecht, op 's Gravenlandt, post gegrepen, en deselfde met groote macht van volck beset.

Vrydaghs, de twee-en-twintigste, 's uchtens vroegh, wierden alhier uyt yder Compagnie Switfers vijf-en-twintigh, en uyt yder Vaendel van de Franschen seven of acht mannen derwaerts gefonden. Een Switser schoot uyt moedwil een man op d' Appelmarckt doot. 's Namiddaghs wierdt het geheel Regiment van Normandyen, beneffens drie hondert Switfers, en eenige andere Franschen, naer de selfde plaets afgevaerdicht. Maer in de volgende avond en nacht keerden sy alle weerom.

Saterdaghs, de drie-en-twintigste, des avondts, quamen alhier ses Compagnien Switfers uyt Harderwijk.

Sondaghs, de vier-en-twintigste, na de middag, volghden noch acht Compagnien Engelschen, en een Regiment Franschen, daer mee Harderwijk ruym, en van Fransch krijgsvolck geledigt wierd.

Maendaghs, de vijf-en-twintigste, en in de volgende dagen, quam noch eenigh voetvolck aen, en veel Ruyters, die de Hoffsteeden, omtrent Olijck, 't Gooy, en Werckhoven ghelegen, ten gheestendeel uytplonderden, en verwoestten. Ondertussen wierdt alhier seer naeuwe wacht gehouden, dewijl men niet wist waer op sijn Hoogheyt de Prins van Oraenje, het gemunt had.

Donderdaghs, d'acht-en-twintigste, 's uchtens, reed de Hertogh van Luxemburg uyt met twee duysent Ruyters, en eenigh Voetvolck, op kuntschap naer 's Gravenlandt, en quam haest weer binnen. Men kreegh bericht dat Naerden belegert was.

O 2 Vry-

Handwritten notes in the right margin, including the word "Linn" and various symbols and numbers.

Handwritten text at the bottom of the page, possibly a continuation or a separate note.

Vrydaghs, de negen-en-twintighste, waren d'Engelschen in de wapenen, om vier van hun Sol-
daten, die getracht hadden wegh te loopen, te har-
quebuseren; doch sy kregghen pardon op de plaets
van 't gerecht. Luxemburg trock oock naer Amers-
foort, van daer veel Vocragie naer Uytrecht wierde
gevoert.

Saterdaghs, de dertighste, begon sijn Hooghey-
de Prins van Oranje, van twee Batteryen de stad
Naerden te beschieren.

Sondags, d'een-en-dertighste, ontfondt'er op de
Heyde, by Seyst, een bloedigh ghevecht tusschen
omtrent vier hondert Ruyters van de sijde der Sta-
ten, en veertien hondert Fransche Ruyters, die
de Hollandtsche Ruyters, onder de welcken een
groot getal van Coerlanders was, omcingelden, en
na een heftige strijt, daer in die van der Staten zijde
wonderlijk uytmunten, omtrent hondert van
hen, daer onder de Capiteyn Heemskerck was,
versloegen, en omtrent tachtigh hier gevangen bin-
nen brachten. Het getal der gener, die aen de zij-
de der Franschen sneuvelden, was veel grooter.

Dingsdaghs, de tweede van September, heeft
sijn Hoogheyde, de Prins van Oranjen, de stad
Naerden by verdragh ingenomen: het Garnisoen
trock naer Arnhem, met vliegende Vaendel, en
volgeweer. In dese dagh deden de Franschen het
Huys te Guntersteyn springen, en dewatercken te
Breuckelen slechten. De Staetschen deden hier
oock een uytval, en quetsten veel Franschen, en
eenighe Officieren, onder de welcken oock een
Switsersche Capiteyn sneuvelde. 's Avonts wierden
eenige Fransche Ruyters en Voetvolck uytgefon-
den, die 's nachts te twee uren binnen quamen,
en seven Hollandtsche gevangenen van Martens-
dijk mede brachten. De Franschen plonderden
onder-

21 op thictory brande d loort van
rallye by de state obel d wriet
van naard d wort in vryt waller
meest d r jortz gaw d onpa dly d
sit op d. Tint d we volca na d kuant
25 brande 7 rjins met jay af tot ams
foot dat oack allar mede rallye de
de boeray binn d vryt mede rjant
de ruyten rampere dly barz d
vryt

30
dupat notous des major de la motte
notous des d. probat I van aruseu
tot. vryt d ouer stazme. in de
wye keder rjant d d 24 mozt
mouant by jaan rants 27 m d d d
officiero van aruseu / ontides d d
ly mede jay rjant d vryt
in d rants onvryt mit rjant
na d d jant: rjant na rjant mede
albo in rjant d d rjant rjant

† ~~213~~ Wierden alle die leden Jaddes aange
lyt de deels paraat te Joudes beel
en graat Joudes Junde met veel
amouity na roye afgetrept op
de 5 d nyl steyt met de stang
ment afgetrept de beel ruyfde
Jouke de afgetrept troepde daan
in de touds op zyt t Joudes
wordende onderweyl der Joudes
de Joudes. Kan naardt Joudes

6 continueerde te Joudes op zyt
dorp de Joudes de lieds naakt
nyft de predicant van de dorp met
naakt Joudes Joudes beel tot met
Jou de dorp Joudes Joudes
andere al te Joudes van Joudes
Joudes niet

7 Wierden na maten de de
Joudes Joudes Joudes om de Joudes
Joudes is troek Joudes: met 1000
man nyl

8 wort nyl Joudes battalies Joudes
Joudes 200 man om troek de Joudes
man Joudes Joudes
de al 200 Joudes: Joudes Joudes
Joudes de Joudes de Joudes
Joudes

442 214
roote
effend
mit
zijn
don

opdertuffchen alle d'omleggende Dorpen schandelijck uyt; en veel Boeren wierden naeckt uytgeschudt, selfs van de ghenen, die onder hun heer-dieshappy stonden. De Staten van Uytrecht gingen dat hy sulcks geliefde te weren, gelijk hy oock dee, met een placcaet te doen afkondigen, daer in alle plondering op lijfstraf wierdt verboden. Vijftien of seftien Switsers wierden hier gevangen binnen ghebracht, om dat sy aen de Bilt geplondert hadden.

Saterdaghs, de sefte, quamen hier vijf of ses wagenen met siecken en gequetsten van Naerden. Ondertuffchen deden de Franschen het Huys te Nieuwenrode oock springen, daer voort alles gheslecht wierdt. En dewijl men vernam dat sijn Hoogheyt, de Prins van Oranje, de wercken voor Naerden geslecht hebbende, sijn wegh naer Hollant nam, soo wierdt veel krijgsvolck, meest Ruyttery sijnde, naer Campen gesonden; 't welck alhier eenige verlichtingh gaf.

Saterdaghs, de twintigste, quam hier Mevrouw Broupa, Gemalin van de Gouverneur, en, in een Caros met ses paerden sittende, wierdt van d'Officiers van een Regiment ingehaelt. De Heer du Pas, die Gouverneur van Naerden had geweest, wierd, meffens de Majeur, alhier gevangen binnen ghebracht, en in de volgende dagh op Hasebergh geset. D'Intendant dee oock de Heeren afvragen, of sy liever wilden dat sy selven, dan of hy de tax van acht maenden, van May af, tot aen Januarius, die hy op twee-en-seftig duysent Rijcksaerders stelde, houden invorderen.

Woensdaghs, de vier-en-twintigste van September, dee de Vroetschap aen alle de Schouten van de buurten een biljet ombrenghen, om in de

jd
wb
n
ijwde
est
-
fen
Bax
om
dat
om
dwdn
gd
wb
adu
t
en
je
bb
ob

ofte groot 127 alfoo op t boughe mit ciffren
wilt d'oge sy spidg dndt radwalle in
ware vffus fontdijn als t zal pldyorden
du tot 30 iijtwedungd van soogroot
ddn radwa r widdn d' avordn du

A

volghende dach hun stem te geeven of zy, om de voorgedachte eysch van d'Intendant te voldoen, liever wilden dat d'Intendant self een tax op yder sou formeren, of dat men met hem in het gheheel daer over sou accorderen: dan of de burgers, in plaets van de voorgedachte somme op te brengen, in plaets wilden de Soldaten, die by hen gheinquartiert waren, met kost en dranck onderhouden.

Sondaghs, d'acht-en-twintighste, gingen de gedeputeerden van de Magistraet, ordere hebbende om met d'Intendant te accordeeren, meermaels by d'Intendant, om, d'onmogelijckheydt van de schattingh op te brengen vertonende, hem tot moderatie en afslag te brengen: doch hy bleef onversettelijck. De Militie, buyten de Waertpoort geleert, vertrock van daer, behalven de Bataillon van Pypher, ses hondert mannen sterck sijnde, gelijk de ghewoonte is. De Gouverneur du Pas, voor de krijghsraet geexamineert sijnde, wierde weerin de gevangenis ghebracht daer niemandt met hem mocht spreken.

Maendaghs, de negen-en-twintighste, ginghen de Staten van Uytrecht by d'Intendant, en verlochten aen hem dat, dewijl de generale Staten de handel op de Rijn, Wael en Maes open gestelt hadden, sy met de Hollanders souden mogen handelen. De Intendant antwoordde, dat hy hem hier op moest beraden. In dese dagh quam van Woerden alhier een Regiment, dat naer boven trock, hoewel noch veel volcks afgefonden wierd. Alhier was oock eenighe ontsteltenis over de verkiefsingh van nieuwe Magistraten, die omtrent dese tijdt ghewonlijck haer plaets had. De partijen, in twee gedeelt, verdeden heftiglijck tegen malkander; De sommigen wilden dat de tegenwoordige Magistraten hun ampten souden behouden, gelijk in 't jaer te voore

Weltzunge des alten Coenigen

AB

valt zynen den een selingen yder van
den bysonderheit capaciteit den den
doortwaert gaen den anderden wymen
dige gnedige om dat kerkel met strijden
aaden weert te hebben den soe lte een
in ho maget ont vallen zedden goud d
and d d met syn doerlyx dnt d d d
geveend d d d zedden

nam vulpem dolo circumvenire difficile
est magis illa fallaces

soe dal rodet d adu sp wade adu stoxya
gddiwig d d d d d d d d d d d d d d d d
nam sy ldyd n d d d d d d d d d d d d d d
waxport d d d d d d d d d d d d d d d d
wrodt fchax behyggem in ing d d d d d d d
n d d d d d d d d d d d d d d d d d d d
w d d d d d d d d d d d d d d d d d d d
g stem m d d d d d d d d d d d d d d d d
fal iij d d d d d d d d d d d d d d d d
om w d d d d d d d d d d d d d d d d
tot d d d d d d d d d d d d d d d d
lyst in w d d d d d d d d d d d d d d d
fald linc d d d d d d d d d d d d d d d
nam faciunt omnes regnandi cupi
dine daci

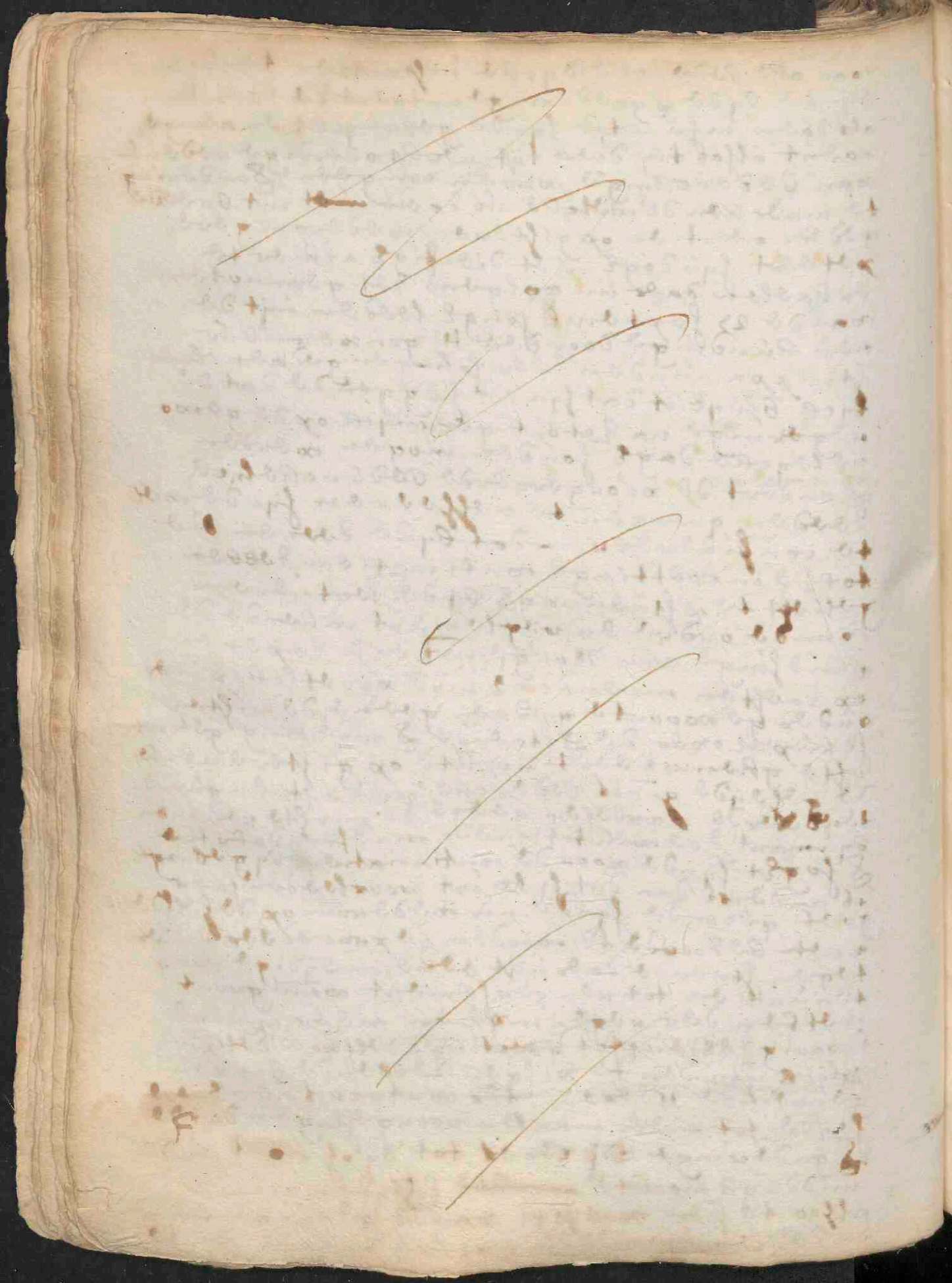
et tribunt ea quae non sunt sibi com
moda vere

D d d d d d d d d d d d d d d d d d d
lib selingen tint zoff valt zynen van d d d
m d d d d d d d d d d d d d d d d d d d
m i a t i s van d d d d d d d d d d d d d
p l u r a l i t e i t van d d d d d d d d d d d
n o o m e n i s s t r y d i g e t d d d d d d d d
t o l e w o d t w a n d d w o l t f e h a d y f o u p d r d a t
d d c o n t i n u a t i v d d d d d d d d d d d d
d e n i g e i n f r a c t u v o n d d f e h a l t h a n w o o r
d a n o y g d d o o m e n o f t d g d g w o t d e d d d
g d d t f u t o a l d d o n m i t d d d p a r i g e l e i t
v a n a l l e d d s t e m m e n w i d d d d g o d t g w o m
d e n f e l f e m e t a b d d d t a t i e n d e n a l l e g a t i e n

B

[Faint, illegible handwriting, possibly a list or ledger with columns and rows.]

D



in die tusschenloosheid van het oogen
naar jaar met de sijnige maan
en in die de ghetijne plijte oltijt
andere dinnigheanden practizent
met maer de de ghet sijn na. et
millum ad necessarium tempus
arguuntur est malis

maer de de in tusschenloosheid van de an
wordt om boer es reques tijt jelt
brouet in jaerde de ongeren sijn
daar by so bleit dat in tusschenloosheid
selt de ban jaar tijt tot jaar tijt
sijde bijnend te veest tijt van
jaar licentia

nam faciunt homines in regnum
cupidine, ceci
I tribuunt la que non sunt tibi
connota bene

want wat boerde tijde sijn in de in
so tot bedit met de sijnige bisschop
myfod op jaar groot daer in vordt
zijn de sijnige gaudone sijn sed quoniam
dare tantum et sijn in capitale odit
dissentat ipi eadem gaud bene auter
modo sua ruina quod vident prest
want

H

Din t' d'ict den sekeren was
sy ewigen Eem te rad
mit toefog van sekeren
zij had noyt gogaten
den d'axp it als dwa
Eader list bedft gedu weergad
ly en hij die juffen
want in Eader Ebliffen
den edt heeft geewigen
mit t'al stadt bise weeren
in yublenche overden
in gultmen op fawchen
listom te ontweemen
t' gelsekenden wat menuden
fal men hiden ansetten
gult stonypa doebetten
men fal dit noyden
made siet de gult weeren
did syn al deloogen
gepvent elygt de loogen
de dolcop sij de froyg mit
sehoon fwait se my geot stid
com gawenij by twyden
du satten weert gult widen
ich made noch myn gongel
vondet wucht tot ongel
d' god de saam list
mi t' fany als bopie by
twyden t' met tom
dat spreket by hie don
zet is de bedfprede
Aertons van na nobed

M

Deze god loof wijde wygen batinge wegen ten
sijn niet alleen niet de se wijde famen
actij af te schildden met woeu lijd 1800
en 2000 die uitfangpunt en di dode die
vadede lant die sijn want 2000 actien en
landdingen alle piblych gade
natie telt die want

De lijdde heeft dat in alle christenen was
nament heyea christen wygenten dat sy dit
ongelyck en 2000 lant gade en in tegen
dode godt woeu quadt 2000 man die dode
2000 de lijdde niet geslindt en t in dode
ontrent 2000 wadsten 2000 den end d rijk
alle onbarmhartige den den lijdde geteld
en met den 2000 wadsten dode alle
wiede afgedelid 2000 wadsten
noot nodige bidden in middelen steldend die
to pover den bode onafadde lant begelid
2000 en gelyck den lijdde

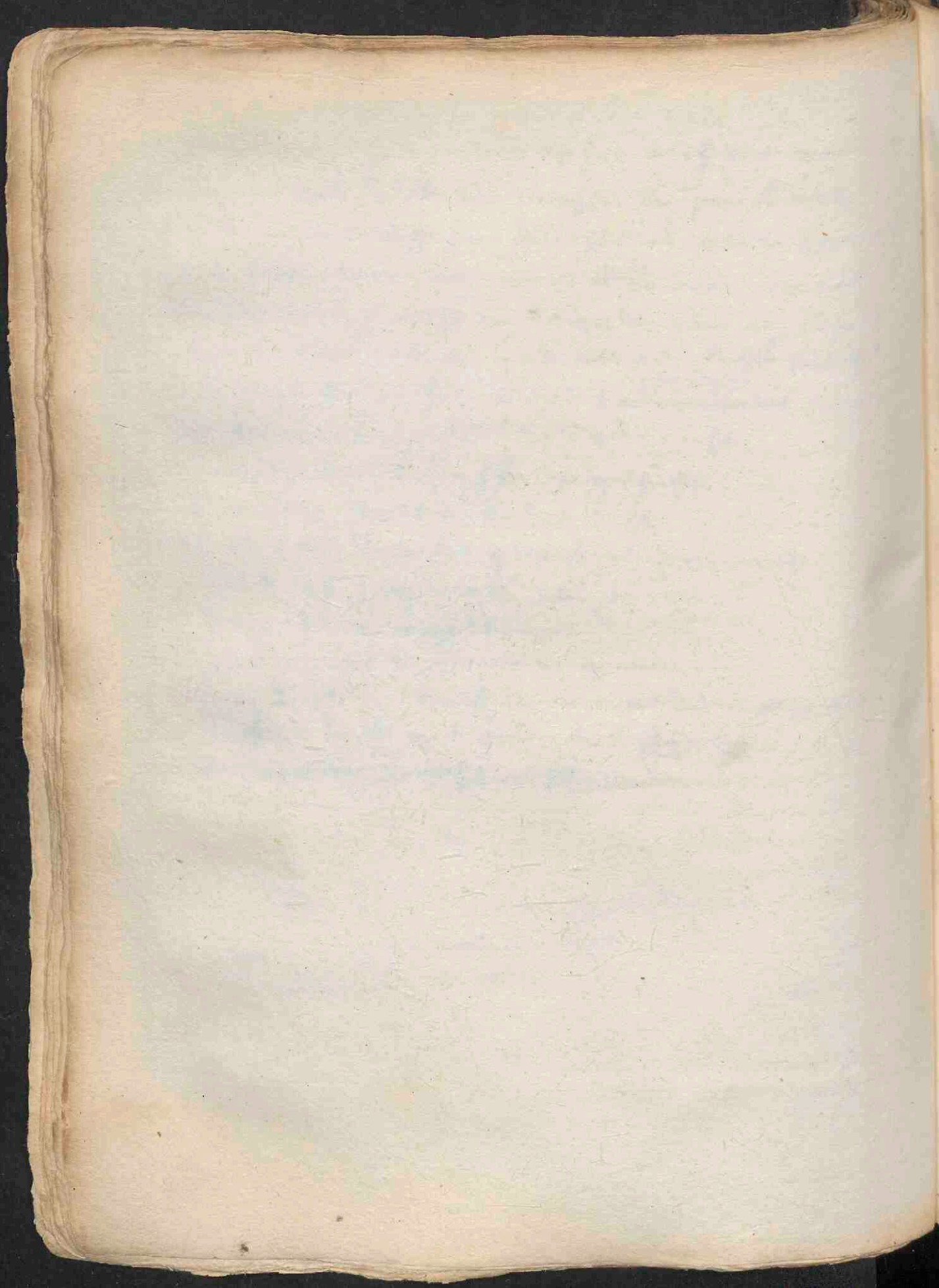
proci in illis esse videtur cum suam ex
pau perum calamitatibus angere et ex
aliena miseria divitias cum glare per fas
aut nefas

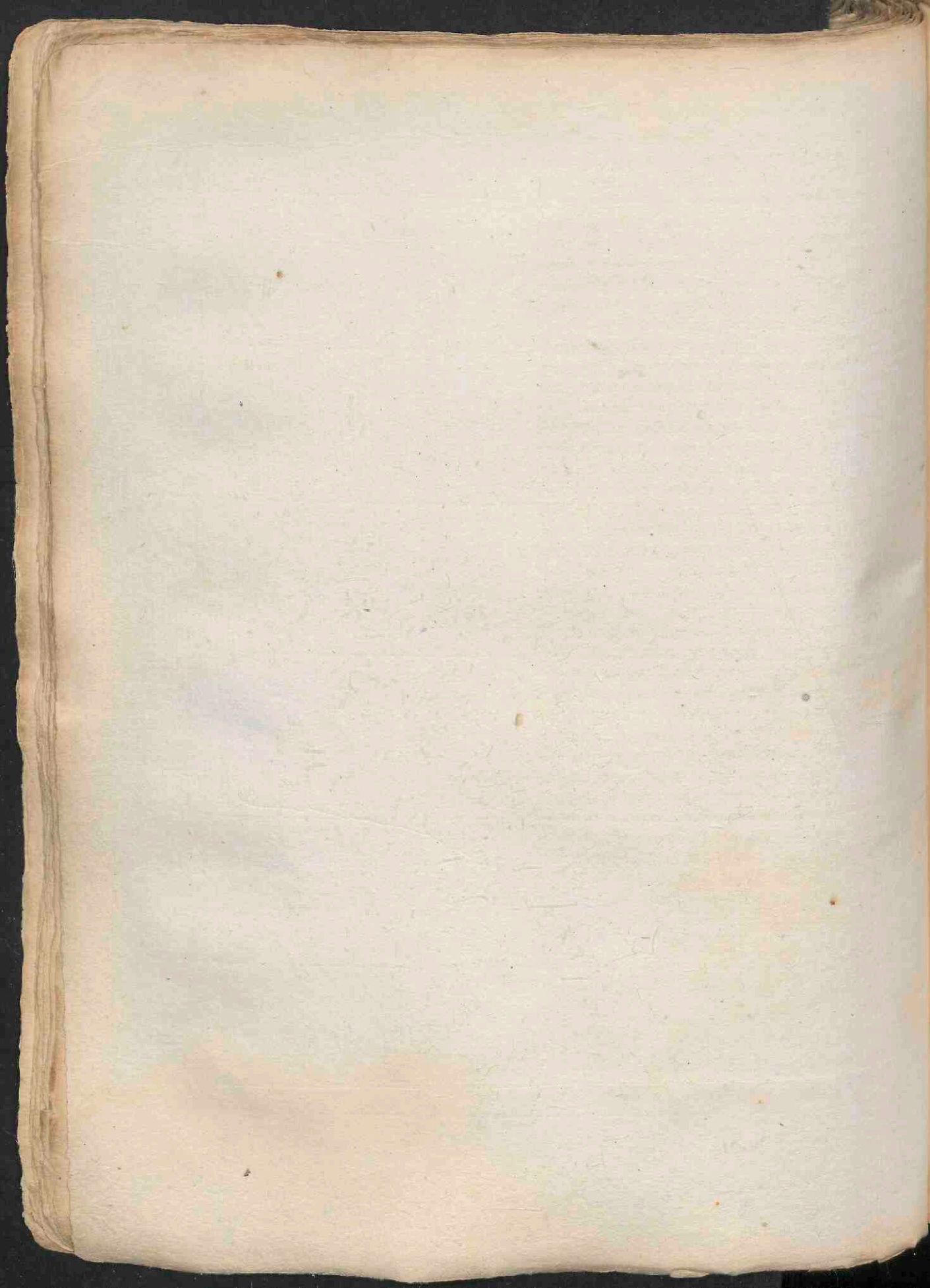
alsoo dende werden sy cooped en van t onrecht
2000 die gestolen gevefde en ont fonged
aard gevinge 2000 sy sijn dode 2000
dat d dende 2000 ~~2000~~ 2000
en 2000 straffen

N

den woeu 2000 2000 sijn sijn tot gelle 2000
en geest 2000 2000 den den schoone 2000
2000 loent op bint en set hem tot den heer
dat gi erig dert is d dngat en geve 2000

gelyck den heere I. schoolden in wt vol
lyst. ~~happig~~ liden op syn weef we waelt
soe by vanden wt der boesken lijnen is vol
stent in oedrag syn aenstend gort. Eracht
sy die teen teen van ande d' eardre cracht
als wechter moesten begginnen mi sdaet
Lichten tiquant du geboen den lufft magt
den wedyd tein soe wert t' ~~eracht~~ ^{eracht} ~~eracht~~
t' syn tu we den op den wedyden cist
D' armen wert in ssa op gesust
in t' boesken stant al eardre lufft
wie id is van eardre d' grootste selinwa
t' is t' lufft eaf, sager als den tuwa
den sjeuwtarob app d' hman
die pab wdyab by brede bedquam
schoon. Sont in zant in moent d' wedyden
ly eardre lufft int gaduout. ~~lijx dy~~
~~weid stant by de lufft~~





vo
nde
van

ren gebeurt was. D'anderen, sich daer tegen kantenden, gaven dit volgende geschrift over, dat op de tweede van October gelesen, en in Staats-regist. geregistreert wierd.

De Heeren, de Locum, van den Hehn, Hamel, Gerobulus, Solingen, Tinthoff, Veltbuysen, Fr. van Boek, Middelkoop. Verklaren dat de pretense continuatie van Borgemeesteren, Schepenen, &c. by pluraliteit van stemmen, op gisteren ondernomen, is srydigh dat de fundamentele wet van de Vroetschap, sonder die van de continuatie des voorleden jaers voor eenige infra-tient; gelet sulcx als doen met comparigheyt van alle de stemmen wierde goedt ghewonden, selfs met obtestation en allegatie van alle bedenckelycke instantien, ten dien eynde by de vergaderinghe ontrent de Heerengent: alsoo te dier tijdt recht veerdighe redenen van bedenckinghe waren, om geen veranderinghe te machten, de welke als doen in het breeds gadeduceert, en op gisteren wederom in de vergaderinge geroepent zijn, gens het dienstigh alhier te verhalen. Daer nu, volghen het geannoteerde van de 27 September jonghsleden, wyt de aenkundinghe, door den Heer Gouverneur Stauppa aen de Heere Solingen gedaen, klaenlyck blycke dat sijn Edelheyt seggende dat de Regeringe na het oudt gewoontyk op den gewoonlijcken daach soude mogen warden verandert, de voorgeroende bedenckingen van den voorleden jaer quamen te cessen: konnende de voorgenommede Heeren niet verdacht gehouden worden van in dese jett van haer particulier interest te beoogen, gemerckt de pluraliteyt van stemmen aen de andere zyde wafende, de vergaderinge na haer eygen goedt vinden by haer E. E. gheschickt konde warden. Synde oock wel te constateren, dat by de Heeren, die tot de onwettige continuatie hebben ghelieven te werst aen, noch by de lecture

van de ordre en reglement, raeckende de verkiefsing van Borgemeesteren ende Schepenen op laestleden Maendag in de Vroetschap naer ouder gewoonte gedaens, ne de minste scrupul over de aenstaende veranderinge ymand getoont ofte gemoveert, nochte oock op giffere geene de minste reden, hoe wel tot meer malen daer te versoekt sijnde, voor de continuatie bygebracht sijn, anders dan dat sulcx in 't voorleden jaer goetd ghewont sijnde, nu wederom op de selfde voet behoorde te worden geprocedeert, niet teghenstaende daer uyt een eyndige continuatie, tot renversement van de grondwetten der regeeringhe, en meer andere swaerigheden tot groot nadeel van het publicq, noot saeckelijck waer volghe. Protesterende derhalven de voorghewende Heeren van nullité der pretense gedane continuatie, en de willende onschuldigh gehouden sijn van alle onbetreffende die daer uyt souden mogen ontstaen.

Woensdags, d'eerste van October, wierden alle de Franschen gemonstert, en onderruischen tijc des Switsers op alle hoecken der fraten gestelt, op dat de burgers geen kuntschap van 't getal der beletelingen souden hebben, en oock om d'invluchting der stedelingen by malkander te beletten, op dat elc huysen niet leeg souden staen.

Donderdaghs, de tweede, wierden op de Neude twee Switsers op gehangen, en een geharquebusseer om dat sy getracht hadden over te lopen. Veel lieden verliepen, en anderen gingen op kamers wonen, om van Soldaten vry te zijn, tegen het welc ordre wierd gestelt.

Vrydaghs, de derde, wierd aen alle Schouten van de buurten met biljetten aengefeght, dat zy binnen tweemaal vier-en-twintigh uren in de Secretarie moesten ingeven de namen van hun gebuuren, en wat neeringh zy deden, gelijk oock, dat zy op de kant moesten aenhaelen wie eenige extraordinair wintke

$\frac{3}{13}$ Over 2 Lowlanders onder de Smiters
 die niet 7 prouwen gevonden willende
 dat het den vierden op gfangen
 5 have Com afcomende staat den
 met 1 lid ff mitted op

Handwritten text in a cursive script, likely a historical document or letter. The text is faint and difficult to decipher, but appears to be organized into several lines. Some words are written in red ink, possibly indicating initials or specific terms. The text is located in the upper portion of the page.

winsten met hun neeringen en handtwercken hadden genoten.

Saterdaghs, de vierde, waren eenighe Karren op voeragie uytgegaen, van de welcken ses ghenomen wierden. D'anderen quamen verbaesdelijck binnen.

Maendaghs, de sesste, wierd weer een biljet omgebracht, daer in bevolen wierdt dat zy, dewijl zy hun memorien niet naer behooren hadden ghe-maect, aen hun bueren souden hebben aen te seg-men dat zy met secrete memoritjes, of briefjes, die souden in de Buurkerck, in Bussen, daer toe gestelt, souden instecken, welke lieden eenige extraordinare winsten hadden genoten, of suspecte goederen in-gekocht: dewijl d'Intendant wilde dat in het taxee-ren daer op gesien sou worden. Luxenburgh, en Stoupa, beneffens de Gemalin van dese leste, troc-ken naer Amersfoort, om aldaer de monsteringh waerte nemen, en quamen desavonts weerom.

Woensdags en Donderdags, d'achtste en negen-de, wierd veel bagagie naer boven gevoert, en daer onder die van Luxenburgh, en van veel Officieren.

Vrydaghs, de tiende, wierdt den Gravin van Solms aengheseght, dat zy vertrecken moest. Zy maecte sich vaerdigh, schoon zy niet wel te pas was.

Saterdaghs, d'elfde, wierden veel, die met geldt uytrocken, aengehaelt.

Maendaghs, de dertiende, quamen alhier acht Compagnien, die onder anderen wierden gesteken. D'overighen trocken naer Woerden en Amers-foort, om daer ondergesteken te worden.

Dinghsdaghs, de veertiende, quam d'Intendant van Nimegen, daer hy twee burgers had doen van-ghen, om dat de tax soo langhsamelijck op quam. Oock wierd een Switser buyten de Waertpoort ge-harquebuseert.

Woensdags, de vijftiende, wierdt veel volck naer Hermelen gefonden, vermits de Staetschen sich omtrent Woerden vertoonden.

Donderdags, de seftiende, wierdt afgekondigt dat men het sout niet hoger, als voor twintig stuyvers, yder spint, mogt verkopen, op verbeurte van vijftigh guldens voor yder diergelijcke maete van de voorgaende.

Vrydags, de seventiende, en in de voorgaende dagh, wierden weer biljetten van de tax, daer op yder van de burgers ghestelt was, uytghebracht, daer in sommighe winckeliers wel op vier, ja vijf hondert guldens stonden, te weten voor d'acht voorgedachte maenden; daer af de helft terstont, sonder eenige protest, betaelt moest worden, op verbeurte van vaerdige executie. Veel morden hier tegen, en hadden grote reden.

Saterdags, d'achtiende van October, wierden de Franschen weer ghemonstert, om de swacke Compagnien te vullen.

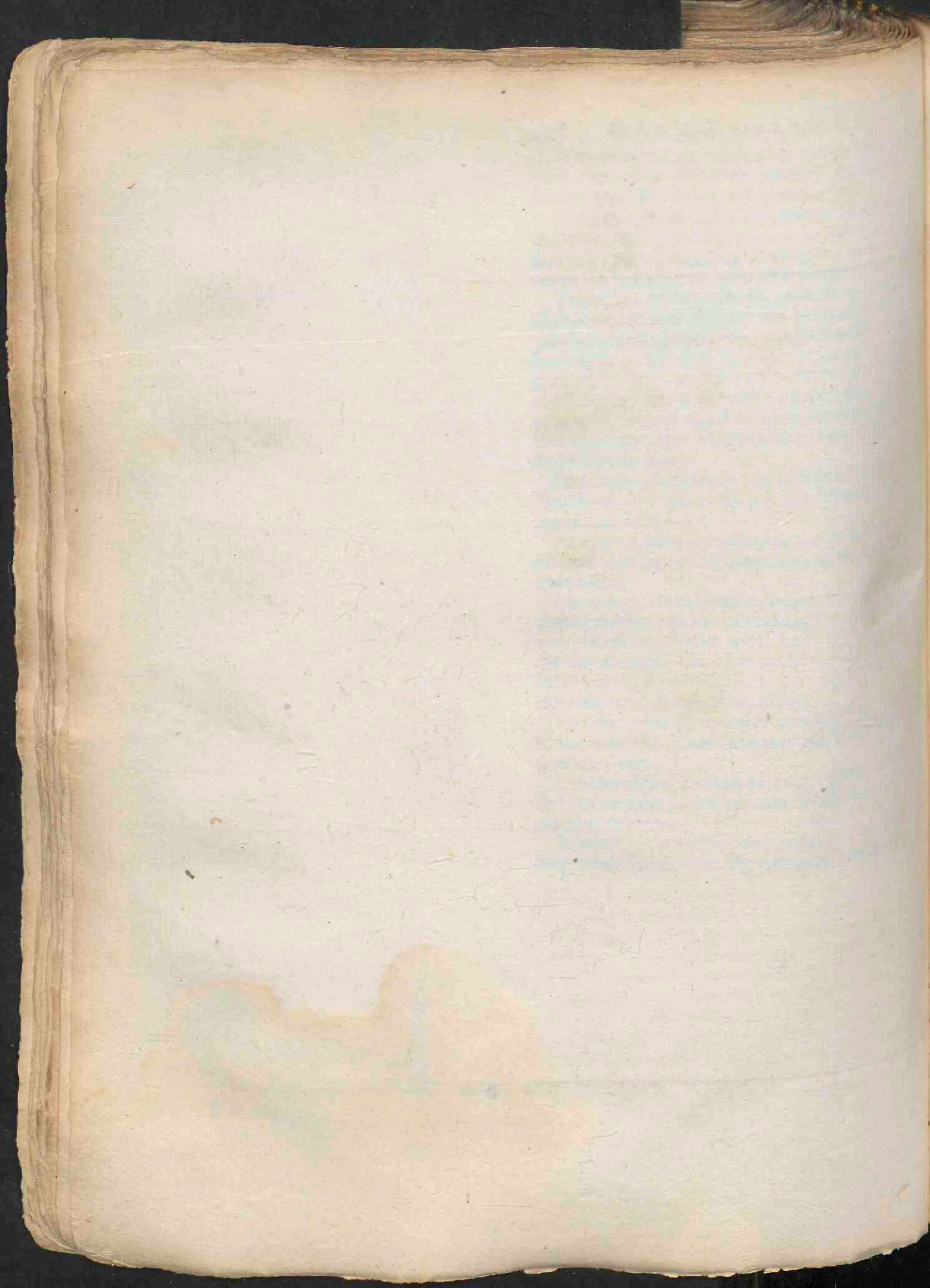
Sondags, de neghentiende, trocken twee hondert mannen uyt, om d'Intendant, en de Luytenant in te halen.

Maendags, de twintigste, begon men alles waerdigh te maken, dat tot Luxenburghs reys dienstigh was. Oock wierdt een waerschouwingh afgelesen, daer by aen yder bekennt gemaectt wierdt dat hy sijn halve tax sou komen betalen, op verbeurte van een executie over-gelevert te worden.

Dinghsdags, d'een-en-twintigste, verrocken de Commissarissen, om Bommel en Kreveker te doen slechten.

Donderdags, de drie-en-twintigste, verrock de Gouverneur Makaline naer Woerden, om die plaets te slechten.

Vrydags, de vier-en-twintigste, verrock het Regiment Switfers van Pypher naer boven; en



naer differente examen en dat voor de
 looge krijgsvaert soo is syndelijc di nab
 go sedenint van naerden ghesent 4. selt
 om onder de galy te staen met den schep voor
 sijn bilhen gfunten de de egen woel sijn
 et

Van't gepasseerde binnen Vytrect. 219

de middagh quamen hier weer vier hondert Swit-
 sers, die te Jutfaes, en daer omtrent hadden
 gelegen.

Saterdaghs, de vijf-en-twintighste, wierden de
 genen, die nalatigh hadden geweest in hun halve
 tax te beralen, van nieuws gewaerschouwt, dat
 men hun namen uytgetrocken had, om de selfden,
 soe sy niet spoediglijck betaelden, aen d'Intendant
 over te leveren. Van Woerden quam veel Am-
 munitie, dat in de Schepen wiert geladen; en Stou-
 pa begon oock zijn Bagagie tot zijn vertreck te
 packen.

Maendaghs, de seven-en-twintighste, vertrock
 het Regiment van de Graefde Seaux van hier naer
 boven; en dat van Stoupa stont om te vertrecken.
 Des ochtens wierden negen hondert Muskettiers,
 soe Franschen, als Switsers, onder 't Commando
 van de Kolonel van het Regiment van Piedmont,
 naer de Vaert gesonden, en quamen noch in de self-
 de avont weer binnen.

Dinghsdaghs, d'acht-en-twintighste, hebben de
 Franschen de Stadt Woerden verlaten, na dat zy
 met de stedelingen op vijftien duysent guldens voor
 Brantschatingh waren verdragen, daer voor sy gy-
 selaers mede namen, tot dat de voorgedachte som-
 me gantschelijck af betaelt sou wesen. Vyanen, op
 negen duysent guldens gebrantschat sijnde, wierdt
 van nieuws op tien duysent guldens gestelt. Duysent
 mannen wierden uytghesonden, om de Leckdijck
 deur te slegen: doch sy wierden schielijck gecontra-
 mandeert. De Franschen waren ondertusschen feer
 besich met hun Koorn en Ammunitie in schepen te
 laden, en weer naer boven te senden.

In dese selfde dagh wierdt du Pas, te voren Gou-
 verneur van Naerden, daer hy met een sachte, en
 ernstige regeringh de stedelingen had geregeert, en
 daer

de den wijge
 de yden effi cindien
 de m'ca bil wdy
 omwiddien wddien
 in ca veldh officiul
 Schadut wi d' d' d'
 wddia m d d d
 d'not m d d oow d n
 . D'w krijgsvaert
 d'ni ch' n d d d t alsoo
 iden dat d' n nab
 ch' d d p m o d d i g e
 m t' w d d d d d d d o o w
 m d t' a l l d o o n m e t t
 ~ v o m v i d y d i n
 d d a t m a d e r o o c h
 z i j d i n a c t a g i e n
 g e d e n b a r d i n d e n
 w o d y n i g e m a v o o r
 f t r i c t i e n m i t t o u d
 o o f t d e d e n g e b o u t d e
 w i d d e n w a b d e n
 w e d i g e t e n d e r f t e
 d t s y n l o o p g w a r d e n
 e d e n l i c h t d c a n o n
 f t d d o g n d o g
 e n d e n m o l f t
 w d d e n o f t h i e d e n b e n g
 e l i j j i n t e a d t m a d e r
 t o d w o d e n d e n
 a d e t y t l e g e n o o g
 m b w a n d r a n g e t

daer door hun liefde en ghenegentheyt tot hem waertsghetrocken, na verscheyde examinaten en onderfoeckingen voor de hoge Krijgsraet, verwezen om onder de galgh te staen, met een schop voor sijn billen gesmeten, en sijn degen voor sijn voeten gebroocken te worden. Hy wierdt daer beneffens tot een eeuwige gevangenis veroordeelt, en onbequaem verklaert om eenighe ampten te bedienen. De Fransche Officieren, die mede binnen Naerden hadden geweest, wierden oock onbequaem coneenighe ampten verklaert, behalven de Switsers, die om redenen van Staet verschoont wierden.

Woensdags, de negen-en-twintighste, verrock het Regiment van de Koningin opwaerts aen; en de Bataillons van de Regimenten van Languedock en la Fere quamen uyt Woerden weer in des selfe plaats.

Vrydaghs, d'een-en-dartighste, quam de bagagie van Luxenburgh, die voor eenighe tijdt wechgesonden was, alhier weer binnen. Onderusschen waren alle Officieren besich met hun bagagie te packen.

Saterdags, d'eerste van November, quamen hier omtrent seftien hondert Ruyters, daer af des avontses hondert in de Stadt wierden geïnquartiert, daer zy de stedelinghen dwonghen, aen hen de kost, en aen hun paerden voeragie te geven. In de selfde dag dee de Gouverneur den Stadt en Staten aendienen, dat hy besonderlijck met hen had te spreken. Toen sy by hem waren ghekomen, seyde hy tot hen, dat d'Intendant ordre uyt het Hof van Parys had, om de Stadt in brand te steken, dewijl de Coningh wist dat daer veel quaetwillighen waren. Hy dee daer op zijn presentatie, om tot intercessie en tusschengaderingh aengeleght, Hier op wierd ver-

nader differentie examen en dat voor de
leuge overigswaert so is dyndelijch di nab
gebedendint van naderen ghesenten 4. dert
en onder de galy te staen met den schep voor
sijn bilken ghesenten de de ogen voor sijn
wouten ghebreken te warden op d d d d
october.

In mē Zabil Schadut en ter den wijg
kewcher d d swaert militie gden officieren
niet gesen d d warden mē d d mē Zabil w d
cladut alleen d d freitf d d omw d d d d d d d
Schooft deese haren clonca velle officiere
d d w d d d d d mē Zabil Schadut w d d d d
singten d d freitf d d mē d d d d mē d d d
ghedigen d d d d d d w d d d d d d d d
en mē alle warden mē d d d d d d d d
tot so velle sent d d d d d d d d d d d d d
mē d d d d d d d d d d d d d d d d d d d
gedaden d d d d d d d d d d d d d d d d d
ten w d d d d d d d d d d d d d d d d d
d d d d d d d d d d d d d d d d d d d
d d d d d d d d d d d d d d d d d d d
sijn w d d d d d d d d d d d d d d d d d
anw d d d d d d d d d d d d d d d d d
d d d d d d d d d d d d d d d d d d d
voe mē d d d d d d d d d d d d d d d d
waat alle d d d d d d d d d d d d d d
canon warden d d d d d d d d d d d d
4 d d d d d d d d d d d d d d d d d
sijn wijant d d d d d d d d d d d d
v d d d d d d d d d d d d d d d d d
ghed d d d d d d d d d d d d d d d
gden oft roying af d d d d d d d d
hi d d d d d d d d d d d d d d d
s d d d d d d d d d d d d d d d
d d d d d d d d d d d d d d d
o d d d d d d d d d d d d d d d
afistentij d d d d d d d d d d d
4 d d d d d d d d d d d d d d

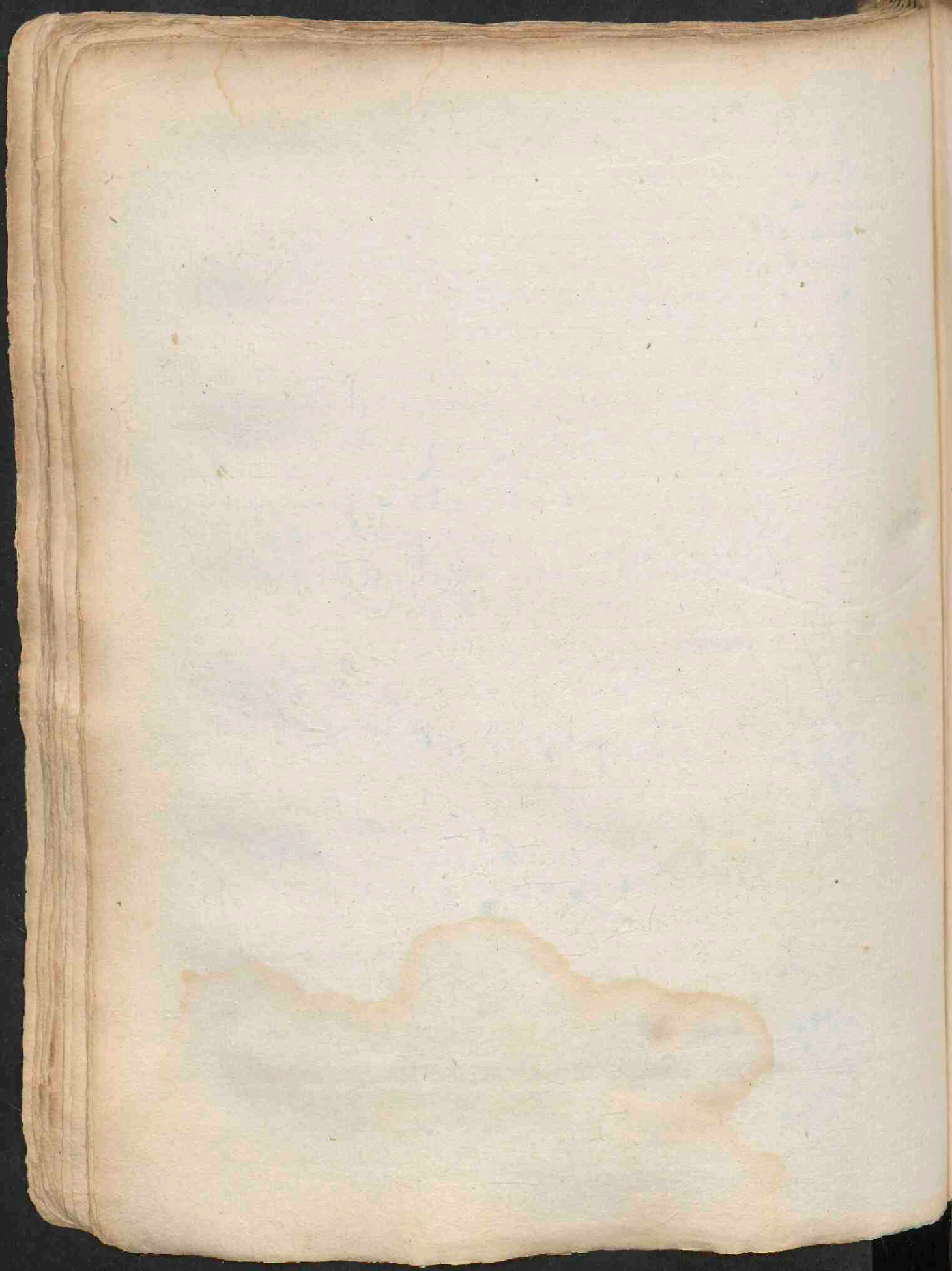
B

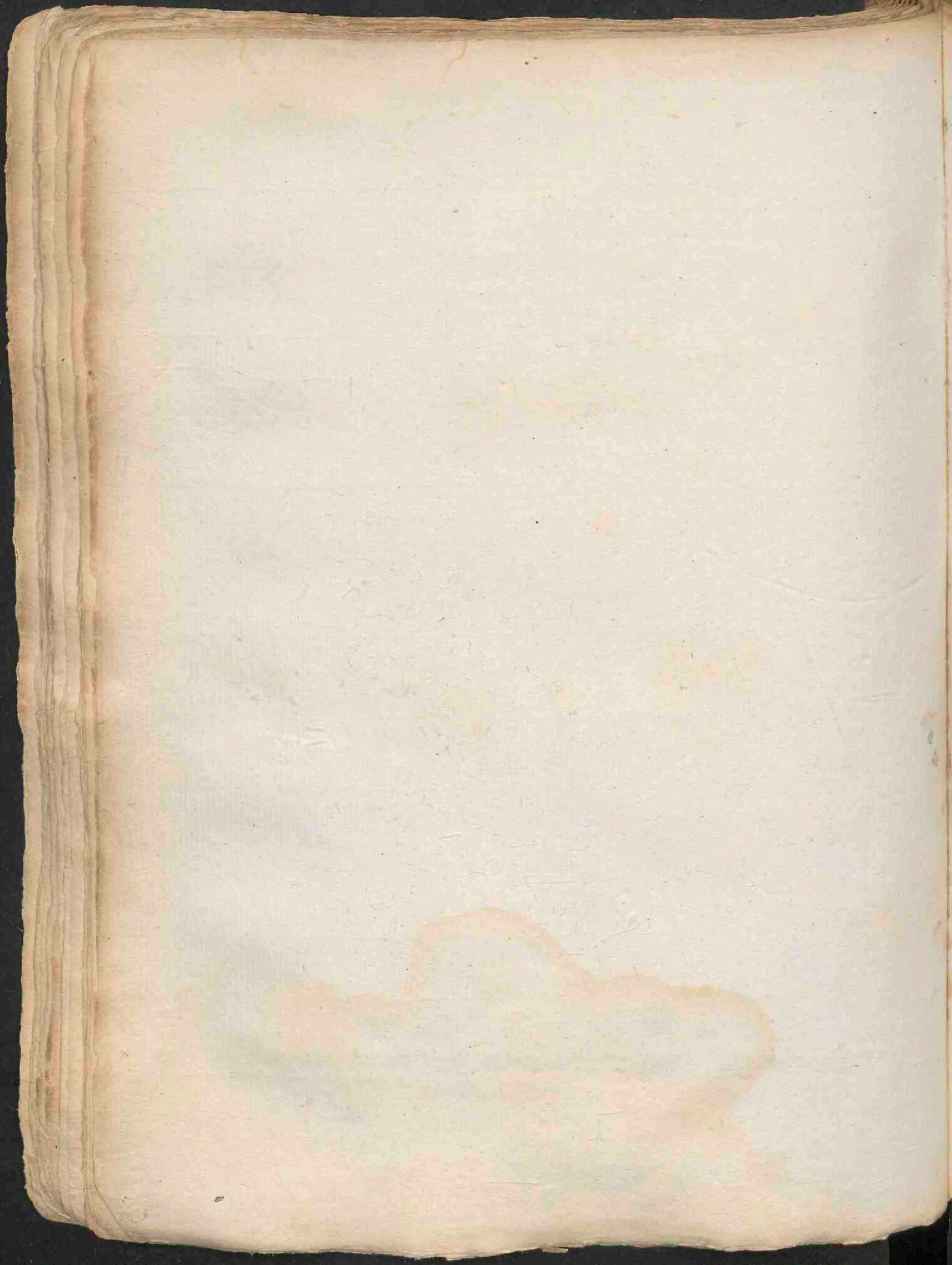
op sijnre oelant post nam alsoe van die tijt sijnre
 cost sijn dat het verboden sijn na by gebeden
 gelliden mocht of te minsten gebloquidat
 conde veroden door verrijgde troepen make
 sijn misslage du die van conde inde woer
 in droeflijch ontstont met het schippen en
 van eader wijant syote gewijb mede in ael de
 elodde jongen woest na de franse acadie
 te willen sijn en eader sijn verorden blych
 van gaven dat men niet in den frants make
 zollen te school op den zollant te bed en mocht
 hedren conlogon.

so mocht dan dat ontwingen van den soe
 jarachtige gelyortificatied en met ontrent
 3000 man waer de vaillante frans troepen
 ten lasten gebedden verden op die post
 alsoe de coning verorden den 11^{den} d'october met
 het verrijgen in - 3 - dagen den 14^{den} met
 mede in fortificatied als maestricht waer den
 ad verorden die plaats met mede volck oefft
 bodde op bevel sonda de schuldige daerom
 anderen ten exempel te straffen sijn de
 edijst plaats die sijn door sijn selt sijn
 d'waestende waer den d'ijst en altyt op die
 manne in gneomen in vloer den ead die post
 dan mocht den onschuldigen hiden sijn sijn
 den gendren dat man door sijn sijn sijn
 die d'ijst van sijn tot groot gewonden sijn
 edde de gebeden cracht uoe den sijn van
 velle wieden en uoe wijngde gijnst die den
 coning den man dat door den van den woer
 confidant die bedden nam lettend op die
 die van sijn majestijt die den van den van
 die franse natie sijn de sijn oer noomen
 wijand die wilken ad den die tot de d'ijst
 met die sijn als hadd toom bedden om die
 frans gebed die oerwinne die jaracht blych
 ad man den die and den uoe onschuld
 sijn die d'ijst in die den te looden d'ijst

In x d m boug^h 24 tegen d d d i n a t i n o d w e t
 f t e d e n d e r 2 d e 2 t t a f f e r i c h v a n t g e d i n t
 d e f r a n c e o e r d e d e t e d o v m e n d i c h e
 m e t f i j n d e t o r f i n n , b r a n d e n , b l a d i n g , m o o d e
 f e h o f f i e r d e t 2 b r o d d e n v a n b l o o f t e n
 c o n d i t i e n e n a n t i o n e n e n a l s d e r m e n
 f t o r f e h o f f e l o n g e d e v o e r d e n a f f e h o r c h d e l i j a s
 f o i t e n i n t r o d w o e f t e d e n e n g e b i d d e n d i
 f y n d e d e n m e n f c e d i d t n a t u r l i j c h d e r
 m e n f c h e n m e t a n g e d o o r d e n w a s d a d e
 v a n b l o d i c h g a f f i j n p e r f o e n d e n a l f o o d d
 n a t u r e a l d a d e m i f f e k a p d e d e l d e n f o o
 a d e f i c k a d e n a l l g e m o e t i f f e k a p d e n
 e a d t f i n d e f i j n v o n p e r f o e n d e n w o e r d e n
 a c h t e r f a b u l t m e t d i c k e m i f p i n k l e n d e
 i n j e o o g d e n d a d e m e n f q u a e t d a t i n t
 h e d t f i c k e 2 b o r g e n l a g h d o e r f i e n c o f t
 f e h o f f e n d e n h e e d e n d e d e n o n t f e d e d e
 g e d e f t d a d e d e w a a c h i n f t a c k e e n h e t
 m e d d e o o g d e n i n f 2 h r i j f t w a s g e l i c h
 f i j h e m d a d e f e l f v a n b e w o d m e d o n t r e n t
 f i j n t y w a n n i g e a c t i e n h e m f e h a n d e n t
 f i j n v a d e r w a d e n f i n d e n d e n g r o o t
 d n e l l i e t e n b o n t e w i l l e d i e w e d t
 o n n e f t b l e d t o p h e m g e l a a d e n e a d t
 t e w e d e n i n d m a n t d a n 2 d e m f e l f e
 g e h o o r g e v o n d e e n c o f t d e d e t g o d d e w o o r
 b e d t w a n d e n g e n w e r u d i n f t o p p a m e t
 o n g e f t m a d e a l t d m e t b d o o r d r i j g e n w e d
 g e f f e t w e d d e n e n o n d e r d e d e m m o e d d e r
 f i j f g e b o o r d e n t y w a n m o e f t d e n o n n e f t e
 l a f t d r a g e n d a t w a s b y 2 d e m v a n o n t e
 a l f o o d d e o p g e n o m d e n g e w o u n t d e n

[Faint, illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mirrored and difficult to decipher.]





29 atouar mioras b. de magno p. p. d.
 om met bagary d. graad na bebis
 te gaan ook met canons a. g. g. p. t.

30 meent ligen: a. f. g. t. alb mede
 in a. g. t. o. m. p. a. d. i. d. d. p. r. o. b. i. n. t. y. b. r. e. d. e.
 a. d. m. o. n. s. t. r. e. n. d. a. t. d. s. u. o. p. s. n. i. s.
 d. d. 31. h. e. r. t. l. i. g. e. n. : b. a. g. a. r. y.
 a. n. t. g. m. i. d. t. c. o. m. m. a. n. d. d. o. o. r. c. o. m. m. a. n. d.

Myker sloot de zonne by tot Raate
Jen foudde so in zee stoupe
dat Jen de staten soude admitteren
die dat so Jen de wdt door widen
Jen soude aan nomen dat aelce
Jen de papien was met een
Jen de doulghe was.

3 gen. van papien is beuht en fear
Jen met papien is beuht en fear
met de zonne in plaats van
manstelt

Sondags, de tweede, gingen de Magistraten van het geheel Sticht van Uytrecht, voor de middagh, t' elf uren by de voorgedachte Stoupa, de welck belootde dat hy voor hen sou sprecken, terwijl sy op hun onmogelijckheydt bleven staen. Toen zy namiddaghs weder quamen, wierdt aen hen een memorie, of geschrift van d'Intendant, die naer Arnres te halen, overghelevert. D'inhout daer af was, d'eyfch van vijf hondert duyfent guldens tot Brantschattingh, behalven de voorgaende schatting, daer in sy met d'Intendant voor de lopende acht maenden veraccordeert waren. Dit wierdt met biljetten aen de buurten bekent ghemaect, en met eenen tens aengefeght, dat zy in de volgende dagh, 's uchtens te tien uren, in de Secretarye souden komen, om daer hun advijsen hier over in te brenghen, of men met d'Intendant sou accorderen, en, soo ja, hoe veel yder buurt op leningh, onder behoorlijcke versfekeringh, mits behoorlijcke interest van ses hondert in 't jaer daer voor genietende, sou konnen opbrengen. In dese dagh quamen over de hondert wagens van Sutfen, en elders, om de bagagie der Franschen wech te voeren.

's Maendaghs, de derde, volghden noch over de drie hondert wagenen, daer op, gelijk oock in de Schepen, de Franschen alle hun Koorn, Ammunitionie, gheschut, koegels, kruywagens, schoppen, spaden, &c. van dese Stadt laedden. Des avondts quam de Maerschalk d'Humieres, onder het lossen van 't ghetchut, hier binnen, om, in plaets van de Hertogh van Luxenburgh, Gouverneur te sijn.

Dingsdaeghs, de vierde, wierd de Maerschalck d'Humieres van de Staten en Regenten ghecomplimenteert. De Staten van de Provintie, voor d'Intendant verschijnende, konden gheen af slaggh op de

eyfch

hy noch windt.
elkht.

van sijn coonigh.
tot sijn Eshonigh.
+ Egoeten siel.
weet der nog van siel
le hidge de smadde
out inf bladen
it niet do afgwenten
mindedan
Eso dy dlych blyden
n yden om schrijden

welc u f
oght maer
boordardig
wmdatwad

op straat
Abneyes, equaat
mit sijn pr d
moorde, vrouwe

My hart loot
Jest soe die
dat hem de
die dat soe
hem soude
Jest soe die
hem soe die
3 jaar bare
soe met
wert te soe
man soe

222 D A G H - R E G I S T E R
eyfch bekoomen. Maer de selfde seyde noch daer
by, dat het Hof meer sou eyfchen, en dat sy dies
halven moesten resolveeren, of dat sy hun schielijc
ke onderganch te verwachten souden hebben. En
seecker, wat versachtingh kon men van de geen ver
wachten, van de welck gheseght wierd dat hy sich
niet schaemde te seggen, dat hy, schoon hy soo we
wift, dat sy geen gelt hadden, als dat Godt in de He
mel leefde, echter gelt wilde hebben, al souden sy
het met hun beck uyt de steenen bijten. Sy namen
dieshalven hun toevlucht tot de Heer Stoupa, die
sijn tusschen-spraeck by d'Intendant voor hen be
loofde. In de selfde dagh hebben de Franschen de
stadt Bommel verlaten, na dat sy drie Poorten, en
een ghedeelte van de Wallen hadden doen springen.
Sy namen drie Heeren, en neghen Burgers mee tot
Gyselaers voor ses-en-dartigh duysent guldens een
Brandtschartingh.

Woensdaeghs, de vijfde, vertrock Luxenburgh
van hier, na dat hy eenighe daghen te vooren sijn
af-scheyt had genomen. In sijn vertreck wierd het
grof geschut afgheschoten. Maer dewijl, in d'on
gevallen, die Nederlandt over gekomen zyn, veel
van hem word gesproken, en hy, als een der voor
naemste personen, ghedurighlijck op dit roonnel
verschijnt, soo sullen wy hier een kort verhael van
sijn af komst, en eenige staeltjes van sijn leven ver
toonen.

Sijn Vader, François gheuoemt, en van gheen
hoger staat, dan Baron van Bouteville zijnde, was
een groot lief-hebber van de Lijf-ghevechten, en
heeft in verscheyde malen, en teghen verscheyde
personen in Lijf-gevechten ghevochten, en daer
over sijn vaderlandt, Vranckrijck, moeten ruymen
tot dat hy, teghen des Koninghs verbode, in 't Jaer
1627, weer te Parys verscheen, en, selfs op de
Ko-

Job. 222.



Van't gepasseerde binnen Uytrecht. 213

Konincklijke plaets, teghen de Marck-graef van
Daer over hy, in een Lijf-ghevecht gheraecte,
wintighste van Junius, in't Jaer 1627. te Parys, in
de plaets, la Greve gheuoemt, onthoof werd, en
sijn Gemalin swangher liet van dese Soon, die nu
Hertogh van Luxemburgh wordt genoemt, schoon
niet van dit deurluchtigh Huys is ghesprooten,
soo veel Keyfers aen Duytslandt, en soo veel
Koningen aen Onger en Bohemen heeft ghele-
vert. Hy is oock niet van de Naembertogen van
Luxenburgh, en Pincy, Vorsten van Tingry, die
ghestorven zijn. Maer echter uyt een der eer-
ste Huysen van Vranckrijck na de genen van de
Princken.

Wat wonder is't dan dat van sulck een Vader, die
sijn vermaeck in de Lijf-gevechten stelde, en soo
veel lieden van staet als in koelen bloede ghedoodt
heeft, sulck een onbarmhartige, wrede, ja bloed-
durftige Soon is voort ghekomen, die wel heeft
hem segghen, dat hy Godt hier over danckte, dat
hem sonder deernis en medelijden had doen ge-
booren worden, om soo veel te bequamer te zijn
tot de Koningh, sijn meester, te dienen, en sijn
voornemens uyt te voeren; woorden, daer door
oock de Koningh, sijn meester, mede-plichtigh aen
sijn wreedtheyt en onmenschelijckhey ghemaect
wordt? Wat wonder is't oock dat sijn Moeder, soo
veel ontstelrenissen uytstaen moete, terwijl zy
met sijn Vader, sulck een woest en ongestuymigh
man, ghetrou was, en voornamelijk noch in de
tijd, toen zy van hem bevrucht was, daer in zy
hem van Beuls handen, uyt oorsaek van zijn lijf-
gevechten, sagh sterven; wat wonder is't, segh ick,
dat sulck een ontstelde Moeder sulck een wanscha-
pe Soon, soo veel het lichaem aengact, voortge-
bracht

Hy noch rondt ist.
elkist.

van sijn coonigh.
tot sijn Eshonige.
+ Egaten siel.
weet der nog van siel
le hido du smadde
out int bladhen
it niet de afgrenten
mmdam
Esoydyca blyden
n den om schrijven

wel at
stept mer

boordardig
in dat was

op draat
Abijes, sequat
met pynig d

moorde, vrouwe

Job. 222.



MONTMORENCY.
 Hertoch van Luxemburch
 geweest gouvarneur van utrecht.

gij noch wist.
 elijc.
 van sin coonigh.
 tot sin Eshonigh.
 t' Egouten siel.
 weter nog van siel
 k' hido in Emabbe
 out int Bladhen
 it niet do afgrenten
 mmd' d' am
 Efo dy d' hylt Blijden
 n' yden om schrijven

swelafje
 wteyf mer
 boordardig
 arm dat was

op draat
 Abijessequaal

... in het ... met ...
 ...
 met ...
 ...

My lord

John

of

the

king

of

France

and

Normandy

and

Brittany

and

Acquitan

and

Gascony

and

the

islands

of

Brittany

and

the

islands

of

Brittany

and

the

islands

of

Brittany



WESTMINSTER
BY APPOINTMENT
TO HIS MAJESTY
THE KING

Handwritten text at the top of the page, possibly a header or title.

First main section of handwritten text, containing several lines of script.

Second main section of handwritten text, continuing the narrative or list.

Third main section of handwritten text, showing further development of the content.

Fourth main section of handwritten text, appearing as a distinct block.

Fifth main section of handwritten text at the bottom of the page, possibly a conclusion or signature.

Tijgemborg niet meer dan baron
in door den bove quaataardige eyf
poberts in rouwe oupnaede gvaalles
met bedringing zom te sulles out addey
out aent, out ampten berobes zom
is syu nar ommeing bar alle goddes
in h zed bove is

die soe god s ptey is aan v d r d e d o o r
dimples in ptey godde zoot is
rouwe die quigt in d rouet
stog zy was soe p m d e d a t f e
dort in toey aan de rouing
tey stot op t p e y n a n t p a l e y t
in d u d e h o d d e s

1624 een t met des graaf pont
zibant

1626 met graaf Toriquandie
zy in de v a r d e s d o d d e

1629 in jounnant met de baron
la f r e t t e d i e j u d o d d e

zy blent na met tant in met
boet bar d in avre graaf
leu d e r o n d e s z e d o d e s n a m a a z
sejap

227
B
Doe verrijt men met den fty

de bonte vrees met so voort dat sy
opgerijpt paven legt niet windende
op men fty in vriedig beide bloeft 3
pauze 3 op de plaats la paven
out ~~coort~~ 3 door probe boersprake
de aarde spint

men een bou wanger lunde bracht
na de tot van een op d'z 1 jing
de bling jaar wort sijn 3
mit maakt hint lunde 3 de
die gdu fete van pigen long
laet noding die pacht in
dovte fote 3 lorde smitel
toft 3 3 draze van 3 moeder
bol outo drom 3 3 and lance
lycke ppe sylew

Wat coort anders dan 3 onordent
lycke foppele boe bewonigen
3 quade toft 3 myt so 3 emding
vate perving 3 3 3 3 3
waar kan de d'z 3 3 3
aan de 3 3 3

200

Wily dat op alle plaatsen daar hij
voet tapper ~~was~~ bannit je
met wat staides lit telen
As tou van nu wretjer zil
rijger, moer, brant, beak, vrou
soudes

Itrecht in der tijt was es regonjel
van al t boorjaalds selt was
get paut jme hie lojmerit
adda dat ymers vout sine de
joord p liz te zyn met vry
daarban In in oge vrou
sunde gadt addaer pcamet
s lize vrant pordon
is jert daer stouit s scribe
lyth s bou dichte grunde
trick as es armo mit dyle
de breder in get zedwille
Arms

Wat sal verder af te wazt dous
van es soo mismaakte ni leed
jomost s nel op soo es at gij
puyte mou ~~is~~

Waer on de beproeft hie contere
 fyzele wale d'ynne warden
 Janzude in de zake
 wat zoudwe zoudt saldit
 met s'foord is lake
 ander wats de myt s'houe
 actis van de princi vrede
 is en zind die t'p'lyt' f'ind
 Raat ta tot de l'p'lyt' t'ave
 met alle in jaar of jare
 l'iter. Al f'ind so daar hie w'ary
 ploeyt maar z'ub' d' op
 jaar s' t'ock r'und' l'iter
 s'ar'ing' as de d'ini t'oods
 met alle maar p'ro'nt' d'
 jaar t'ar' d' d' d' g'uar'
 van t'j'ind s' p'ond' jaar
 daer b'od' d' t'itil van
 m'yn' r'oyt' a' t' m'ou' f'op'
 maar d' v'oo' f'auld' h'et' j'et'
 j'ind' daer hie myt' t'ock

2249
108
bet swart miin, tanc
d' d' d' d' d' d' d' d' d' d'
alle t' t' t' t' t' t' t' t' t' t'
als als als als als als als als als
het d' d' d' d' d' d' d' d' d' d'
rijpse daar h' h' h' h' h' h' h'
tanc d' d' d' d' d' d' d' d' d'

Handwritten text in a cursive script, likely a list or account, with several lines of entries. The text is written in brown ink on aged, yellowish paper. The entries are difficult to decipher due to the cursive style and fading, but appear to include names and possibly numerical values or dates.

Faint, illegible handwritten text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The script is very light and difficult to read against the aged paper background.

geuer, die van Swammerdam en Bodegraven over-
gebleven sijn, sou konnen getuygen. Sijn geylheyd
heeft oock niet minder uytghemunt, dewijl hy ter
plaats, daer hy geherbergt was, ten minsten vier of
vijf onkuysche vrouwen, hem in geylheyd gelijk,
onderhiel: behalven dat hy noch de kuysheyd van
anderen beklagde; gelijk dat besonderlijk is gable-
men aen seeckere jonge dochter van een ambachts-
man, aen welcker ouders hy 't gelt, aen hem ver-
van dat hy verscheyde reysen weygerde, op hoop
t gemunt had, souden senden, gelijk oock gebeur-
de, om dat d'ouders, die yverigh moesten wercken
so sy de kost souden winnen, niet te veel tijts souden
verliesen. De dochter, daer gekomen, wiert in ge-
waren, en, na dat de deur gheslooten was, van het
waerdste, dat zy had, berooft, en toen in een erbar-
melijcke stant naer huys gesonden, alleenlijck mer
een gedeelte van 't gelt, misschien om namaels weer
te gelegtheit te hebben van op gelijcke wijze met haer
te handelen. Maer al gruwelen genoeg van dit wan-
schepfel verhaelt. Wy keren ons weer tot de draet
van onz Dag-register, daer wy afgeweken sijn. Stou-
de deed dan sijn tussenspraeck by d'Intendant voor
de Provincie, doch kon niets anders by hem verwer-
ren, dan dat de selfde toestont dat men hem met
fransich gelt sou betalen, en dreygde hem met zijn
somme wel te sullen bekomen, schoon hy t'Arnhem,
of te Nimegen gekomen sou wesen. Dijckvelt, rap-
port aen de Staten ghedaen hebbende, gingh naer
d'Intendant, die tot gheen minder somme, als tot
mer hondert en vijftigh duysent guldens afquam;
over 't welck hy aen haer vier-en-twintigh uren tot
aan beradingh gaf.

Donderdags, de sefte, trocken van hier de Regi-
menten van Piedmont en Auvergne. Des avonts,
P te

226
109

Huochal
r ad
tjden
im
nodst
ad
hahen
toangen
ig
gel
ot
u
fgabn
opid
m
mof
ad
del
nain
fstad
vnu
urhijes
owde
vor
pdon
top
ant
did
dut

Daer na midder alt den dage d'Intendant
dijckvelt wijdem gelycken wadit noadris
oijt by Carobadr of t'ingra of d'ijden oijt

te seven, acht, ja negen uren, wierden veertien per-
foonen, soo van de Heeren, als van d'aensienlijck-
ste burgers, uyt hun huysen gehaelt, met aensegging
dat de Heer Stoupa nootzakelijck hen had te spreec-
ken. Toen sy daer quamen, wierd hen aengefeght
dat sy niet verbaest behoefden te wesen, dewijl sy
uytgekosen waren om tot gyselaers medete trecken,
en soo langh in bewaringh gehouden te worden, tot
dat de penningen, die van d'Intendant ghevordert
wierden, opgebracht souden syn. Sy konden niers
anders verwerven, dan dat sy verlof verkregen om
door boden Lynwaet tot hun verschooningh, en
andere noodige behoefsten te laten halen. De Burger-
deser gyselaers syn: De Heer Niepoort, de Burger-
meesters *Boot* en de *Goyer*, de Schepen de *Goyer*,
de Predikanten *van Engelen* en *Lodesteyn*, Profes-
sor *de Roy*, de Commissaris *Rosa*, de Heer *Spiering*
en *Hontkorst*, Doctor *Wassenaer*, de soon van de
Burgermeester de *Leeu*, *Hontkorst*, en *Kasembroot*
Heer van *Rijnesteyn*.

Vrydags, de sevende, 's uchtens te half achten,
wierden dese Gyselaers, onder de geleyde van drie
hondert Ruyters, wechgevoert, gelijk oock de
Pas, die Gouverneur van Naerden had gheweest.
In dese dagh wierdt oock, door bevel van de Maer-
schalck d'Humieres, afgekundight, dat niemant
sich buyten de Stadt sou begeven, op straffe van dat
zijn huys geplondert, en onder de voer gehaelt sou
worden. Men accordeerde oock met d'Intendant
over de brantschattingh, namelijk op vier hondert
en vijftigh duysent guldens voor de geheele Provin-
tie, daer onder het voorgaende verdrach van twee-
en-estigh duysent rijcksdalders begrepen was.
Doch hondert duysent rijcksdalder moesten voor
het vertreck van 't Garnisoen uyt de Stadt betaelt
worden. Toen dit accoort in deser voegen gemaect
was,

de Bedructe oft ghetende soo wordet afgestruockt
 van Ende xron du kinderen souden te
 worden gewaduscheit also sij t' alle tijden
 so den moegt sijg ^{stran} Schocker andreden in
 de placht te worden ^{bedruct} bedruct moest
 in ongedwoone kinden in ongedmact
 qualijck wderfiden in t' allden soe fieneliken
 mader worden als die kinden d' gedangen
 alrijt naer met waegt bedruct en sodanige
 opgedyast en bedruct dat de van den godel
 niet de bedruct tot intruyt alden tot
 Stroofige van sijn enijfwoon desen
 wttend alleen souden inder lict afgaden
 stolt ingedast in goud du t' s' h' papier
 aldere als indd den van godlijckheym
 eent tot wderden t' x'ist op gedroest moest
 noederden indd edo bedragen soe moest
 sij eader bedructen in den elken 2 tudech
 niffend eader op waechtard dade sij naer
 lijx den stoll tot naecht wnt condien
 vund du in med noedercomenist als de s' h' d
 de van den godel niffend den elden Heder
 nidycoot afgedest noederden tot waken
 of tot wender in den aact met bedoorhijck
 pab afoomend in in t' comend door de
 stroom in den groot schip dat eader weer
 de stroom lage ada lant coonden seken
 sy dat te adunden gouden dode met kop
 eader gdelot redet in s' gindt in den lant
 coomend in eader pab 2 toomend did
 op de voden gsmet in den gdelot redet
 dade bewen eader gedangen te stellen
 dade na mider alt den dage d' d' entij
 d' d' h' x'ijdom gegouden redet noeder
 oijt by bewader of t' uwa of d' d' den oijt

syn Oloffte deel ligt afyn ~~en~~ en natidtychheid found
 worden in Baden Oude Druant syn soen alexander
 subijt met Egift Egoeren: En selfe widow
 weddelijck Emoent en syn ghesel gheslaght
 woest gansoh E moeffelt en myt goerdyt en t^u ~~de~~
 alexander de woest ~~st~~ appen van den coning
 ghesien Edele van syn Econt biddlinge
 tegen Olofften om stoutinghe van volcleden
 enyfen, Eynhge gdeconen, beduelen, en alb
 men op inder land sal sien t^u alb etedro d^u g^u
 sigt van italien dat ~~en~~ van inder land
 gesigt mag worden

*Italia sic spoliata atque direpta est
 ut non ad hoste aliquo sed a barbaris
 praedonibus vexata videatur*

[Faint, illegible handwriting, possibly bleed-through from the reverse side of the page.]

dat men daar onder voort verformde
 meer te voete armen, papisten, alles
 van de ruiter, voort te plegen, is de
 minste onder de boegen, welke jaar
 wel met dood & blinde dat by jaar
 te gattuijg met lang brude outberg
 als weder is in maard de ou
 darme jertijg der frau by voor
 toe boedardig dat tenijde van
 jonge es op brieft als syn
 hien schet op hie strick
 met strengt ock met vgen
 tede wet als t bide goet

2 Abert door jnummer afcondigt
 dat niemant op rouficate vvarde
 van bar is godens met d tadt
 jmozt as jaan

de staten vionde dat de jnto seapboat
 juij wort toepet jaan es bide
 vjunge ad alle jmeis met efferly
 daar met den dat yde nu mozt
 denck dat jij hie by jert in
 hest dat voddanij viced nam

dat de penning betrouwen werd
te aanmerken waardij dat de
artijf man ^{oude jaer} ~~de~~ door turen
met speditioo de seer teynde
re het alle also lang in dattet
jan so is myn te t'p'woning
in bogou de allerobdering d'nyd
beet die jaar beet met g'be
mede met j'nyd so oute l'ot
dat in jaer tot in jaer
betrouwen met de l'ot die is
myt af de meting wat t'igt tot
van seyt myt w'et

in velt mate benam et sum d'nd
in hil botum a by libertate
den j'nyd te groter d'nyd
segt d'nyd penning met die sy
te p'nde j'net in so p'nd die
beet myn te t'p'nd j'nt l'ot
betrouwen met j'nt l'ot, beet
in myn met t'p'nd d'nyd
t'nyd d'nyd j'nyd die af
p'nd te t'nd met de a'nyd
j'nd te t'nd t'nyd myn af
te t'nd j'nd d'nyd d'nyd
betrouwen

So als zy dit zoort gomin by of
hem by de peyn present band
2 leders of pouders had of by neffes
aeroo traefte in de Raat datst
3 dit was mede of hem te dirigen
dat zy boor at by de suer + soo byen
en bycrypt gadt dat zy by na de
stad gaar boor oeffte byzel te
fynnet zekert is pouders gadt
maar zy boor in de Raat moey byden
dorde tot gantfabing van gaar
boor oft is wst uyt de Raat de
gomin by as boor van aander
boort is dat soe tynstende de
Ridderschap trock gaar boor oft
oock in dat by of aander by
dort dorde soe dat die gomin by
van gaar drie yder byen liede pro
genterende of pleyt wident
suep dat na concepte d' d' d' d' d'
puzna cessabat bellum d' d' d'
p' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d' d'
retrouche namagb de 2 fens
uobene is met de of tagere

is de overgatenen om
 malgander tot wende Adabougen
 con. prammeteyr die hancly myt
 te boders doct agad bap gwer t
 by as geboet te eyn alko steynd
 meys pteyde boortally teune
 wonsake parya bawc is de wa
 wutgeyt ^{July} des des dag bracht tibalht
 goet ver t bodc te eyn ban is
 godde bootschap
 nam fura non solum sed ante politica
 sunt vigilantibus

We over gatenen om de woz op
 wozte onpbaant ^{hied} so sy bap
 sy gont is loopt al te ybdrig al
 te onddagt is ongt by hie sooff
 ius gjoor waar was doos sy
 pfrander gyt mit sy met
 dat ad vroms jupic p d hore
 sy dera rildw fup d stat d
 mo t de polen gen mit in
 memory gboet widdes dat by
 de fran is gome by bewille
 gzig at t hancly edw edt

gedaan vader maar door in vande
Generaliteit at getalles swares is dat
in nunsballes mans van jaar voor
jaars magt is dispositie is dit galle
mit raat de gals hys in mit
betreft. Over is aler in derse
ander prebinties of mens als lode
aangruoms wares too omeg ydau
te royt alles in gel of t wquert
des bal raat te in alles at door
syn al te vortariges dunt
maar daer t rootlet ymant dunt
wat te te tant ym. Dit
t was by lizer puer t t ym te
des te was syn respont. Eigt
veerdeoms want de te ym wordlygheit
ontrent de subite sandruigs avy
mijnzamel vordelij
de y hadt wel ydait ut dynt
desse pamel des landandse
voluntas
te tot quiam sy is de ym mat wylt
te yvartu des te ym dan in mit
y yam wares

[Faint, illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

was, wierdt aen de Burgers met biljetten bekend ghemaeckt, dat sy in de volgende dagh souden in-geven hoe veel yder by leeningh sou kunnen opbrengghen, mits dat hy renten van ses ten hondert in 't jaer sou trecken, en behoorelijcke obligatie ontfangen.

Saterdags, d'achtste, wierdt een deel voervolcks uytgesonden, om de schepen, die aen de Vaert ge-oock laden lagen, te convoyeren. Het Regiment quam oock hier van Bommel, en wierdt buyten de Waertpoort geinquartiert.

Sondaghs, de negende, 'sughtens, vertrocken noch drie Compagnien van Stoupaes Regiment, om oock tot Convoy aen de voorgedachte Schepen te verstrecken. De Franschen deden oock de Meufers aen de Vaert springen. Vier Compagnien Switser vertrocken oock hier uyt: en 'savonts wierdt het Regiment van Rambure in de Sta t geleghert, daer de burgers gedwongen wierden de kost aen het selfde te verschaffen. De Raet, voor en na de middeleningh streckende, flappelijck voortgingh, be-sloot gesamentlijck by minnelijcke aenspraeck een ommevangh deur de Stadt te doen, om door krach-tighe overredingen yder tot dese leeningh te bewe-ge; 't welck sulck een goet gevolg had, dat de som-que, van d'Intendant ghereet ge-eycht, te samen quam, en vaerdig gemaect wiert. De Heeren heb-ben oock malkander van hun eedt teghen het Stadt-houderfchap, te voren gedaen, ontslagen.

Maendaghs, de tiende, trock weer veel krijghs-volck uyt; gelijk oock in de volgende dag.

Dingsdagh, d'elfde van November, des avonts, wierdt, uyt last van d'Intendant, noch acht Gysenomen: uyt hun huysen gehaelt, en in verfekeringh ge-nomen: namentlijck de Burgermeester *Hamel*, de Predikant *van Vliet*, de Heer *de Wilhem Dom-heer*,

heer, de soon van de Heer van *Linschoten*, de soon
 van de Secretaris *Houwert*, de Heer van *Suidoort*,
Bijlevelt koornkoper, en van *Voorst* Goutmit
 Woensdaghs, de twaelfde, gaf d'Intendant last
 dat men de Heer *Nieupoort*, en de Predikant van
Engelen sou los laten, en in vryheydt stellen, ver-
 mits 'ertwee boven des Coninghs bevel aenghetaf
 waren. De Heer *Kopes*, schoon-soon van de Heer
 van *Nieupoort*, verrock met dese Commissie. D'In-
 tendant veroorlofde oock aen de sonen van *Lins-
 schoten* en *Houwert*, dat zy hun Vaders plaets tot
 verlossen, met sich selven in der selfder plaets tot
 Gyselaers te stellen. Oock verrock het overige van
Stoupaes Regiment, dat tot geleyde aen de leste Gy-
 selaers diende. De Schouten van de buurten wier-
 aengefeght, dat yder aen de genen, die in sijn buurt
 woonden, bekent sou maken dat sy de schulden, die
 sy van de Franschen t'eysschen hadden, souden in-
 vorderen, en dat sy, by wanberaling, hun klachten
 aen de Maerschalk *d'Humieres* souden doen, die des
 avonts aen de Stedelingen dee afkondigen dat yder
 in de volgende dagh sijn huys gesloten sou houden.
 In dese dagh wierden oock de hondert duyfent
Rijcxdaelders, die gereet beloofd waren, aen d'In-
 tendant getelt.

Donderdags, de dertiende van November, 's uch-
 tens, noch seer vroegh sijnde, wierden alle trom-
 melen geroert, de klock van de Domtoren geluyt,
 en de leste misse in de Domkerck gedaen. Daer na
 omtrent acht uren sijnde, reedt de Gouverneur
Stouppa naer de Witte Vrouwe-poort, daer de
 Heeren van de regeeringh, en d'Officers van de
 burgery, volgens d'ordre van de voorgaende dagh,
 vaerdig stonden. Het voertvolck trock eerst uyt, en
 daer na de ruytery. De Heer *Stouppa*, tot in 't leste
 gebleven, om alle wanordening en verwarring voor-



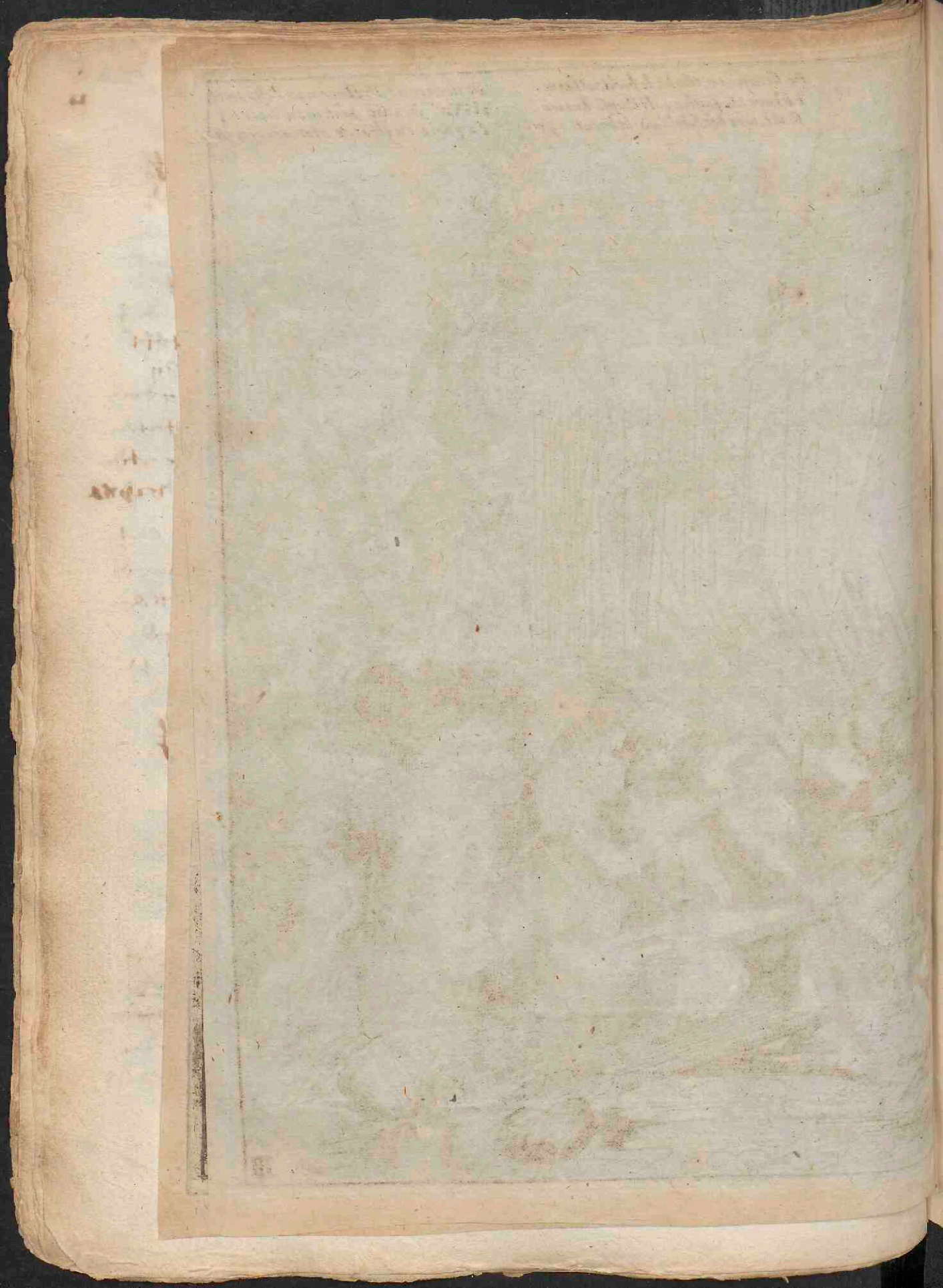
T VERLOSTE UYTRECHT.



De Fransman rucht de beelden saam,
& Kruis, wij gucht, en al' Engelse kraam,
Rukt, met het Schildwachthuis, te rijere.

De steen van 't Prèbuij moet zelfs roort
Als 't Vrij Oranje want men hoort,
En poort en straten ziet men cieren.

J. W. Verelst



in de stad is taten naam van de dag
 en regert van de int doudt, ginnind
 is gobb: als kwam er de daar
 tot gnommerde jers pak be
 quam tou na hie jers jers te mozz
 jaan is wort g lart dat de volje
 des day niemant tappes soude waf
 rinter dranc an de soldats g bor
 om alle onprejess bea becoms
 ook dat de jers van de rejerij
 met en de borger gottides d de
 o or tapers jaar tojens woz
 an de nyfwekends part soude de
 briders

de o or tapers noude daags te
 bouer alle in de doeffen gboajt
 mozt gtt dat gamed op en g g g g
 mozt onder de o wort get bet albo
 g bedijnt wat na get nyfwekends
 dat frau te g g g g g g g g g g
 mozt ge coms als g g g g g g g g
 g g g g g g g g g g g g g g g g
 ook mozt aang gtt dat op poue van
 lyf frau g g g g g g g g g g g g
 g g g g g g g g g g g g g g g g

[Faint, illegible handwritten text in a cursive script, possibly a historical document or letter.]

[Faint, illegible handwritten text in a cursive script, continuing from the upper section.]

te komen, gaf toen de sleutelen der stad aen de Heeren, Kolonel en burger-Capiteynen over, en seyde tot hen: 't Is nu by-na enderhalf jaer geleden dat ik uyt last des Konings van Frankryck, u de sleutels afvoerde. Ick geef nu, uyt last van de selfde Koning, dese sleutels weer aen u over. Gaet in uwe Kerck, en danckt Godt voor uw verlossing, en bid hem dat wy noyt weer komen. Hy, hier mee sijn afscheydt nemende, gingh te voet de voorgedachte poort uyt, en wierd van de Maerschalk d'Humieres, met sijn lijfwacht, gevolgt. In deser voegen waren alle de Franschen, (behalven een kleyn getal der gener, die sich hier en daer versteken hadden, en hier in het Landt wilden blijven, om redenen, die sy daer toe hadden) 's uchtens te tien uren al vertrocken, na dat sy seventien maanden lang in dese Stadt hun verblijf hadden gehouden.

So haest de Franschen vertrocken waren, wierden de poorten gesloten. De burgers, sich voor het Stadthuys vervoegende, kregen voort hun geweer weder. De Heeren deden terstont Oranje Charpen en de kinderen swierden deur de Stadt met Oranje linten om de hoeden. De jongens, daer eenig graeu sich onder mengde, liepen naer de Domkerk, en, daer de deuren open vindende, tasten de Beelken aen, en plunderden d'Autaren van de Roomsche versieringen. Sommigen maeckten voor het Stadthuys een vuur van schilt-wachts-huysjes, daer sy, tot vermeerdering van de brandt, noch een Beelt van Maria, uyt de Domkerck gehaelt, in wierpen. Men begon oock de huysen van eenige Roomsche gesinden, die sich t'onvoorsichtigh hadden getroont, tot naedeel van sijn Hoogheyt, de Prins van Oranje, te spreekken, aente tasten, en had alree de glansen daer in uytghesmeten. Doch dewijl de burgery sich daer tegen stelde, soo wierd dese baldadigheyt

2
=

gestuyt. Men dee terstont de Prince Vlagh van de Domtoren wagen; en de Waert-poot, daer deur men d'intree van sijn Hooghoyt, of van de sijnen verwachtte, wierdt feer gierelijck toegeselt. Des namiddags wierdt in de Domkerck, door de Predikant Gentman, een danckseggingh gedaen. Seker een groote veranderingh in een dagh, dewijl men in de selfde plaets noch 's uchrens de Misse had gedaen.

De Heer Fario quam noch in dese selfde avont te vijf uuren hier binnen, met eenige Regimenten, en wiert van de Magistraet buyten de poort ontfangen, en met groot geuych van 't volck ingehaelt, 't welk geduriglijck riep: *Lang leef de Prins van Orange.* So haest hy binnen was ghekomen, besichtigde hy de Wallen, en stelde overal wacht, om d'oproer onder de Burgers te voorkomen, en het geweld der vyanden, soo sy wederkeerden, te beletten. De Heeren Regeerders vervoegden sich naer sijn Herbergh, daer sy een groot gaffmael hadden doen stellen, en verfochten van hem dat hy d'eed aen hen sou doen, de sleutels aen hen laten, en 't woort van hen ontfangen. Hy weygerde dit, en seyde dat hy sulcks niet sou konnen verantwoorden, dewijl hy geen last daer toe had, en de bewaringh van de Stadt aen hem vertrouwt was. De Magistraet stondt dit toe, tot groot genoeg van de Gemeente.

Vrydaghs, de veertiende van November, was men noch besich met het gheweer aen de Burghers weer te leveren. Twee andere Regimenten quam oock de Graef van Hoorn, die het ghebiedt daer in sou hebben, en sich terstont naer het Stadthuys begaf, daer de Stadts-sleutels aen hem overgelevert wierden.

Saterdags, de vijftiende, quamen alhier de Raetpensionaris *Fagel*, de Heer *Geelvinck*. Heer van
No.

975 355

2

Van 't gepasseerde binnen Uytrecht. 231

Kastricum, de Heeren *Kromom*, *Gemenich* en *Gockinga*, als Gedeputeerden van hun Hoogh-Moete blijfchap ontfangen, terwijl torens, poorten, en straten, so buyten, als binnen de Stadt, met Oranje vlaggen, Kranffen en andere vergierfelen waren behangen. De Graef van Hoorn had ondertusschen het gebiedt, en droegh goede sorghe voor de verferkingh van de gemene rust; 't welck warelijk seer noodigh was: dewijl de Stedelinghen, op malkander gebeten, uyt groote yver tegen elkander woel- den, en met tekenen van Requesten en andersins, door groote bitterheyt elkander poogden een kans af te sien, en, om soo te spreken, uyt de zadel te lichten. De Gedeputeerden, de Heeren van de Regeringh by sich ontboden hebbende, suspen- deerden hen van hun bedieningen tot nader ordre van sijn Hoogheyt.

Sondags, de sestiende, wierdt het eerste Lidt van de Staten ghedimiteert; en in de volghende dagh oock de twee andere Leden, gelijk mede het Pro- vinciale Hof.

Dingsdagh, d'achtiende, wierden de Hoofst Of- ficier *Ruyfch*, de Secretaris van de Politie, *Jan Quint*, de Secretaris van 't Gerecht, *Lichtenbergh*, en de Secretaris der Staten, *van Beusobem*, benef- tens d'Ontfanger van de gherale middelen, de *Leeu*, weer by provisie in bedieningh ghenomen, om d'inkomende ghelden t'ontfanghen, doch son- der yets uyt te tellen, dan op ordre van de Staten Generael, op welcker naem men alle Pachten en Imposten, tot aen de leste van December, verpacht had.

Woensdags, de negentiende, heeft de Graef van Hooren acht nieuwe Capiteynen over de Bur- gers gestelt, te weten de Heeren *Jacob van Dinte- ren*.

230 D A G H - R E G I S T E R
 gestuyt. Men dee terfont de Prince Vlagh van de
 Domtoren wagen; en de Waert-poot, daer deur
 men d'intree van sijn Hoogheyt, of van de sijnen
 verwachtte, wierdt seer gierelijck toegeselt. Des

537299

231 D A G H - R E G I S T E R
 ven, en Pieter Both van der Eem, die beyde Sche-
 penen geweest hadden, Hendrick Quint, Albert
 Benthem, Justus Vermeer, Paulus Voetius, Hendrick
 Potthuysen, en N. Boffchart.

De Heeren Regeerders hadden, gelijk op sijn plaets gesegt is,
 malkander op de negende, naer d'oude sijn te rekenen, van d'eend,
 tot wering van't Stadhouderschap, omflagen: en hier op had men
 d'elcke de Heer Dykvelt, die in de volghende dagh van de Heer
 van Sandenberg, en van de Burgermeester van der Voort gevolgt
 wierden, naer sijn Hoogheyt, de Prins van Oranje, gelonden,
 om, van wegen dese Provincie, het Stadhouderschap aan hem op
 te draghen, en sijn beschermingh daer over te versoecken. Men
 sond oock van dese Stadt eenige Gedeputeerden naer den Haag,
 om, gelijk te voren, siningh in de vergaderingh van hun Hoog-
 Mog. de Heeren Staten Generael, te nemen; en daer, volghens
 voorgaende gewoonte, te stemmen. Doch dese plaets wierd aan
 hen by provisie geweygert; en de Gedeputeerden, door de re-
 gelspraeck der andere Leden, daer buyten ghehouden, sonder
 dat men noch weet wat daer uyt sal volgen; 't welck wy aan de
 tijdt willen bevelen.

Om de gierighe aert der Franschen in hun asparflagen, en af-
 villinghen, om soo te spreucken, te tonen, soo sal ick, tot be-
 sluyt van dit Dag-Register, hier byvoeghen, hoe veel geldts de
 Coningh van Frankrijk, of sijn Ministers, uyt de Provincie
 van Utrecht alleen getrocken hebben.

*Somma van alle het gene den Intendant uyt de
 Provincie getrocken heeft.*

In het begin heeft hy uyt de opgenomen pen- ningen docmaels in cassa sijnde, getrocken	181000	0	0
Over de twee maenden by hem selfs ge-int, en doen executeren de somma van	394500	0	0
Over de vordere vijftien maenden heeft hy van de Staten genoten	392500	0	0
Vande geretireerden over redempcie van de Brandt-schattinghe harer goederen heeft hy ruym getrocken	250000	0	0
By her verlaten van de Provincie voor Brand- schat bedongen	450000	0	0

Dus in alles -- 1668000 0 0

E Y N D E.

181

DAGH-REGISTER,

Van het geen, dat te

WOERDEN,

*Sedert de koomst der Franschen, in dese
Stadt, tot aen hun vertreck, en noch
daer na, voorgevallen is.*

Alles na de Nieuwe Stijl gereeckent.

TOen de Franschen, in't jaer 1672, sich,
op een vreemde en ongewoone wijze,
van soo veel Steden en Vestinghen in
Nederlandt, die te vooren als onwin-
baer gheacht waren, meester hadden
gemaect, en tot binnen de Stadt Uyt-
recht deurgedrongen; of liever als te post ingeloo-
pen waren, en zijn Hoogheyt, de Prins van Oran-
je, voor hun macht wijckende, sich, met de sijnen,
over Woerden, daer hy eenige uren op 't Slot
bleef, naer Nieuwerbrugh en Bodegraven begaf,
om daer post te vatten, en 't geweld der Franschen,
die als een snelle vloet quamen instromen, teghen
te staen; veroorsaecte dit ('t welck omtrent in het
midden van Junius, 1672. gheschiedde) sulck een
schrick in de Stedelingen van Woerden, dat de
Heeren van dese Stadt toestel. maecten om by
nacht heymlijck te vertrecken. Maer de Burgers,
hier op een wakend oogh houdende, en sulcks ver-
neemende, quamen te samen loopen, haelden het

Aa goet,

goet, dat sy meê wilden nemen, weer uyt de sche-
pen, en brachten 't in een huys, dat seer wel be-
waert wierdt. Sy hielden oock nauwe toeficht, om
te beletten dat'er eenigh Kooren, 't sy by daegh of
by nacht, soude wech gheraecken, en brachten al
't Vaertuygh binnen de Stadt; in voegen dat'er
geen, of weynigh middel was om wech te komen:
hoewel de voornaemsten van de Stadt ten meesten-
deel hun kinderen al in-tijts wech gefonden, en, ge-
lijck men geloofde, hen 't kostelijkste van hun goe-
deren, in gelt, juweelen, of andere kleyne packjes
bestaende, meê gegeven hadden. Dit gedruys, van
dat de Heeren dese Stadt wilden verlaten, veroor-
saeckte groote verbaestheyd onder de Stedelinghen,
hoewel dese Heeren sulcks pooghden te verbloe-
men, 't welck geen gheloof onder de Burgers kon
krijgen. Maer de Baljuw, een braef en wacker man,
die groote eer waerdigh is, te voorschijn komende,
sprak den Burgers moed aen, met hen voor te dra-
gen, dat hy hen niet sou verlaten, soo langh hy een
druppel bloets in 't lichaem had. Dit gaf wel eenigh
hart aen de Stedelinghen: maer wat was 't echter?
De Stadt was gantschelijck onversien van lijftrichte
en oorloghsbehoefsten, om sich te kunnen verdedi-
gen. Eenige backers hadden koorn, maer seer wey-
nigh, en de Burgers hadden eenige dagen te vooren
yder drie pont busse-kruyt ontfanghen, of selven
gekocht, daer in alle de voor-raet van oorlogh be-
stondt.

Soo haest zijn Hoogheyd, de Prins van Oranje
uyt Woerden was vertrocken, hoorde men ter-
stont dat de genen van Uytrecht sich van Fransche
Sauvegarde hadden versien; en ondertusschen ging
men, in alle stilte, van huys tot huys aen de Bur-
gers vraghen, of sy sich liever onder de Franschen
wilden begeben, of een bloetbad verwachten: en de

Van 't gepasseerde binnen Woerden. 3

gewijl niemant tot dit leste was genegen, noch zijn voort daer toe wilde geven, soo trocken de Heeren van Woerden, de Rektor en de Baljuw meememende, d'eerste om aen hen tot Tolck in 't Lajjn, en d'ander om aen hen tot Taelman in het Fransch te dienen) naer de Koning van Vranckrijk, doch eerst naer Uytrecht (daer toen al een groot getal van Franschen binnen waren) om te verstaen wat voorwaarden sy bedongen hadden. Hier op volgde dat, op Donderdagh, den drie-en-twintighste van Junius, des avondts, tusschen zeven en acht uren, hier te Woerden drie Sauvegarden quamen, brave mannen, die voor en achter een Lelye op hun wambas droegen, daer rontom stond: *Sauvegarde du Roy.*

Op Vrydagh de vier-en-twintigste ontvingen wy omtrent twee hondert Ruyters van des Konings Lijfwacht, ten meestendeel Edellieden, wackere mannen, die aen niemant yets misdeden, maer alles betaelden; en daer beneffens een eerlijck Commandant, die sijn verblijf op 't Kasteel nam, daer de Baljuw woont. Dese Ruyters, binnen ghekomen, deden de Burgers van de Poorten aftrecken, en met vrede naer huys gaen, en besetten toen de Poorten. Sy, sich vervarst hebbende, vertrocken van hier, daer sy niet meer dan sestig mannen tot besettingh lieten, en naemen, ghelijck men seyde, hun wegh naer Montfoort, en naer Oudewater, om dese plaetsen oock in besettingh te nemen. Dese Ruyters, uyt de Stadt vertreckende, seyden tot ons, dat wy ons wel voor degenen, die nahen souden komen, en voornamelijck voor het voetvolck, moesten wachten, en wel op hun handen passen.

Op Dingsdagh, d'acht-en-twintighste van Junius, ontvingen wy noch twee hondert Lijfwachters te voet tot besettingh.

Op Vrydagh, d'eerste van Julius, vertrocken de-

goet, dat sy meê wilden nemen, weer uyt de sche-
pen, en brachten 't in een huys, dat seer wel be-
waert wierdt. Sy hielden oock naeuwe toeficht, om
te beletten dat'er eenigh Kooren, 't sy by daegh of

se seftigh Ruyters, en twee-hondert Lijfwachters te
voet, die wy eenighe dagen tot besettingh ghehadt,
en sich alle seer redelijck en billijck getoont hadden,
en hier op volghde een deel Ruyters, en vijf hon-
dert Voetknechten, een lompe hoop, soo wel de
Ruyters, als het volck te voet; beneffens hun
Commandant, een tweede Duc d'Alba, die zijn
verblijft op 't Kasteel nam. Dese lieden deden onse
Baljuw, die goede man, veel overlast aen, en na-
men hem alles af, dat sy slechts ter tijde konden krij-
gen. En hoewel hy hier over sware klachten dede,
soo wierdt hy echter van de Franſchen niet geacht,
die sich aenstelden als of'er de Baljuw vreemt was.
Ja indien hy wat hardt aendrongh, soo seyde dese
lompe Commandant: De Stadt en 't Kasteel be-
hooren aen ons; pack u van hier, &c. En dewijl hy
dit t'elkens moest hooren, soo seyde hy eyndelijck
tegen de vuylick (dus wierdt de Commandant van
de Baljuw ghenoeemt) wel aen, beschick my twee
schepen, om daer mee, met mijn goet, naer Uyt-
recht te varen; want binnen Woerden (daer het
volgepropt van gevluchten was, soo van Stedelin-
gen, als van Boeren) is geen plaats overigh. Ick sal
daer klagen dat gy my hebt verdreven. Neen, neen,
antwoorde dese Vuylick, toen hy sagh dat het
den Baljuw ernst was; ick sal self naer een andere
wooningh gaen sien. En seker, indien hy'er noch
acht dagen had gebleven, het sou misschien op het
Proveniers huys uytgelopen hebben, daer hy de
Proveniers trachte uyt te dryven, en sijn Soldaren
(die by hoopen rontom de Stadt op de Wallen, on-
der hutten van tacken van boomen, van bedteeck,
seyldoeck, riet, en diergelijcke deckfelen, naer dat
elck gerooft had, en drie, vier, vijf of ses in een
hut lagen) daer in te brengen, en hen in de huys-
jes der Proveniers, en op 't Hof te legeren. In de
Stadt

Op de selfde dagh quam een groot Convoy bin-
nen de Stadt, met achrien hondert ammunitie bro-
den, die in de volgende dagh, de vijfde sijnde, uyt-
gedeelt wierden; 't welk een groot gewoel maeckte,
en vreemt was om aen te schouwen. In deser voe-
gen wierd de tijdt besteeft tot aen de leste dagh, daer
in zy voor d'eerste mael deze Stadt verlieten. De

102

Stadt selve was 't by alle Burgers volgepropt. Nie-
mant wierdt verschoont, selfs niet de Burgermee-
sters. In yder huys waren twee, drie, vier of vijf
menschen, naer dat 'er plaets was; en de genen,
die hen in huys hadden, moesten bedden, spijs,
dranck, en voeder voor menschen en paerden ver-
schaffen; daer door sommighen grote overlast le-
den, en meer moesten gheven, dan sy hadden, en
byna beter, dan sy konden bekomen. Ondertuf-
schen stonden alle neringen en ambachten stil, be-
halven die van de Schoenmakers en Smeden, de
welcken het seer drock hadden; gelijk oock de
Timmerlieden, die alle bomen, buyten beneden de
muur en wal staende, moesten helpen afhouden,
en palen daer af maken. Men kapte oock een groo-
te meenichte van bomen af, die buyten de Stadt,
langhs de grachten stonden, gelijk oock op veel
andere plaetsen, naer dat het hen goet docht. Dese
palen wierden boven scherp gemaect, en met het
stomp eynde achter drie of vier voeten diep boven
aen de borst-weringh (daer sy vijf of ses voeten
lang buyten lagen) in d'aerde, seer dicht aen mal-
kander, vast gemaect. Sy deden dit in alle plaetsen,
daer geen muren boven de wallen stonden; daer
honderden van menschen aen moesten wercken,
met hout en tacken te halen, bomen af te hacken,
en te halen, en stormpalen daer af te maken, en de
selfden in te setten, en vast te stampen. Hier mee
was oock een groot gedeelte der Fransche Soldaten
besich, terwijl d'anderen in groote meenichte aen
drie Poorten de wacht hadden, en anderen om voe-
der, gras, hooy, kooren, bonen, kool en wor-
ten uytliepen. Karssen, besyen, aerdbeyen; alles
was hנגadingh Koeyen en schapen wierden niet
verschoont. Sy brachten eens wel omtrent hondert
schoone Koeyen binnen, van de welcken sy de
A a 3 besten

besten slachten en aten, en d'anderen melckten, en de melck aten en sopen. Sy verkochten somtijts een schoone melck-koe voor twee of drie rijcksdalers, die vijftigh, seftigh, ja seventigh guldens waardig was. Kort, sy schickten 't naer hun fin; want sy hadden alles goet koop. Hun haertsteeden waren langhs de wallen gemaekt; en ick heb vijf, of ses potten by malkander gesien, die over 't vuur hinghen, en daer aen stonden; daer 't spit beensgijgh: in voegen dat alle dit gewoel langhs de wal wonderlijck om te zien was. De Kerckdienst bleef echter ongemoeyt; hoewel veel ter Kerck in en uytliepen. Wat hun Misse aengaet, sy hielden de selfde op de Vischmarckt, in d'afflagsringh, gelijck men tot my seyde: want ick heb het niet ghesien; en sy lagen, gelijck men wijders aen my verhaelde, van verre op hun kniejen, en seyden: indien'er jemant om licht, of daer mee spot, hy sal sterven.

Op Maendagh, de vierde van Julius, quamen vier of ses Ruyters van sijn Hoogheydt, de Prins van Oranjen, tot voor de Kronckel-Poort, en schooten een Luytenant doot binnen de voorste Poort; behalven noch meer andere Soldaten buyten de Poort van de welcken d'een terstont storf; en d'andere leefde tot in de volgende dagh, daer in hy oock de geest gaf. Dese Luytenant was een Predicants soont in Vranckrijck, en van de Gereformeerde Godsdienst. Hy wierdt heel deftigh naar sijn staat in de Kerck, binnen het Doophuysje, begraven. De vier of ses Ruyters wierden wel vervolght, maer niet achterhaelt; en hier door ontstont een groote ontsteltenis in de Stadt. Men zag'er oock dickwils partyen tegen malkander in de wapenen, van de welcken nu d'een, en dan d'ander sneuvelde, die daer slechts in de aerde wierden geworpen.

Op de selfde dagh quam een groot Convoy bin-
den de Stadt, met achtien hondert ammunitie bro-
den, die in de volgende dagh, de vijfde sijnde, uyt-
gedeelt wierden; 't welk een groot gewoel maecte,
en vreemt was om aen te schouwen. In deser voe-
gen wierd de tijdt bestect tot aen de leste dagh, daer
in zy voor d'eerste mael deze Stadt verlieten. De
Baljuw wierd ondertusschen, beneffens de andere
Stedelingen, seer swaerlijck geplaeght, en, sijn raet
by na ten eynde sijnde, wist niet wat hy doen sou.
Hy had, gelijk hy self aen my klaeghde, alree wel
duysent guldens schade geleden, en seyde dat hy na
de Koning wilde trecken, om, alwaer 't met ghe-
vaer van sijn leven, over dese vuyle Commandant
te klagen. Hy trock oock, beneffens een Burger-
meester, in alle Steden derwaerts. De Comman-
dant, hem missende, toonde groot misnoegen, en,
aen de vrou naer haer gemael vragende, kreeg van
haer tot antwoord, dat hy tot Uytrecht twee Susters
had, die hy helpen moest, om dat sy Weduwen wa-
ren, en dat hy daer en elders meer te doen had. Toen
de Baljuw weer gekomen was, durfde dese vuylick
hem beschuldigen van dat hy by de Prins van Oran-
je had geweest; 't welck hy seer heftighlijck tegen-
sprack, seggende: Ick staen onder de Koningh. Ick
ben een eerlijck man, geen schelm, noch verrader
gelijck gy segt. Dese vuylick dee den Commandant
te Paerdt sitten, op dat hy hem zou aenwyfen hoe
verre het Landt onder dese Stadt, namelijk Woer-
den, stont. So laet ons, gaf de Baljuw aen de Com-
mandant tot antwoord, in 't Leger van de Prins van
Oranje rijden: Want hy legt in het beste der Stads
Landen: Doch hy had daer toe geen lust. Hy wilde
dat de Baljuw alle weken, voor hem, en voor de sy-
nen, seven vette Koeyen sou bestellen, en dat se-
dert d'eerste dagh van sijn koomst, of geldt in de
A a 4 plaets.

plaets. De Boeren, antwoordde de Baljuw, zyngelucht: uw krijgslieden hebben de beesten genomen; en de Burgers hebben geen vee: en toen de Commandant seyde dat men den Burger het geldt sou doen opbrengen, vervolghde de Baljuw, dat sy geen gelt hadden, en dat het een arm volck, en een kleyne en slechte Stadt was. De Commandant seyde, dat men aen hem sou toonen wat yder Burger opgebracht, en wat inkomsten de Stadt had; daer hy byvoegde dat hy dese sommen sou verdubbelen, en dus met geweld de penningen bekomen. De Baljuw seyde weer, dat dan veel menschen te winter van honger en koude souden moeten sterven, dat sy alree meer deden, dan sy vermochten, en dat'er alreede groot gebrek van alles in de Stadt was. Wat is'er aen gelegen? zeyde dese vuylick weer, sy syn slechts een deel snode sielen. Laet hen sterven. Ick sal wel maken, dat wy hier op het Kasteel genoeg hebben. Ick sal den sielen wel dwinghen. Ick heb ghehoort dat'er in de Stadt noch wel sijn, die goede middelen hebben: desen moeten betalen.

Op Vrydagh en Saterdagh, de achtste en negende van Julius, geboodt hy, dat men de schuttinghen der ruinen, rontom de Stadt zijnde, sou afbreken en opruymen, of dat hy hen anders tot asch sou verbranden. De Burgers waren dieshalven soo neerstigh met het houdt binnen te halen, om het selfde liever selfs te winter tot brandingh te hebben, dan dat hun vyanden dat in kolen souden setten.

Op de tiende van de selfde maendt dwongh hy de Stadts-baes van de timmerlieden, dat sy, schoon het sondagh was, op de middagh moesten komen, en de Paerdestal, die half weegh de muer van het Proveniers huys langs de straet stont, voortsten eynden uyt, en soo verre als de straet streckte, souden maecken. Hy liet hen met Soidaten halen, en op t werck

Iteltens in de stad. Men zag er
tyen tegen malkander in de wapenen, van de welcken nu d'een, en dan d'ander sneuvelde, die daer slechts in de aerde wierden geworpen. Op

't werck bewaren, en pleegde sijn ghewelt op ver-
scheide wijzen, terwyl de goede Proveniers het ge-
raesder Paerden, en het geloei der beesten by dagh
en nacht ('t welck hen seer hinderlijck in hun rust
was), moesten hooren. Hier quam noch by, dat de-
te goede lieden in d'uytterste vrees waren van ver-
stooren te worden, een groote benautheyt uytton-
den om van ghebreck te vergaen, dewyl'er voor
geen een eenige dagh kost en voorraet in 't geheel
Proveniers huys was te vinden, en alleenlijck een
weynig Koorn, en Butter, en niet veel Bier en Turf,
tot groote schade van 't gemeen, en schande der Be-
stierders en opsienders van sulck een huys, dat ten
minsten altijdt voor een vierendeel jaers, of voor
een half jaer versien behoort te wesen? 't is schade
voor 't gemeen; dewyl sy, van alle belastingh vry
sijnde, nu drie voor een aen de slijters en uytverko-
pers moesten geven, behalven dat de waren, die sy
daer kochten, oock niet soo goet waren; en het is
schande voor de opsienders en bestierders, dat men,
als men in sulck een huys de spijs sal vaerdig maken,
de selven dan eerst moet opsoecken, en vernemen
waer men die sal bekomen. Maer dus gaet'er, als de
genen, aen de welcken de toeficht bevolen is, geen
goede forge dragen. Voorts, op de selfde dagh, te
vier of vijf uren na de middagh, quam mijn Heer
Rochefort, een voortreffelijck Heer, in 't ghesel-
schap van weynigh Ruyters, binnen de Stadt, en
terstont de Wallen langsrijdende, en alles dus over-
hoop siende, vraeghde, op het Kasteel komende,
aen de Commandant, wie hem bevolen had op dese
wijse te handelen, en, hem smadighlijck toespre-
kende, seyde tot hem, dat hy de doot wel verdient
had; dewyl hy, last hebbende om niet langer dan
vier of vijf dagen hier te blyven, sich soo lang in de-
se Stadt had durven ophouden; en na dat hy in een
ka-

Aa 5

ka-

't geen, dat hy gedaen hadt. Zy ververichten sich
omtrent een uur langh binnen onse Stadt, en troc-
ken toen vreedsamelijck weer wech.

Op

kamer alleen met hem had gesproken, dee hy hem van twee knechten, in tegenwoordigheyt van alle d'anderen, met rottingen slaen, schoon hy op de schans alree van Rochefort met de rotting was geslagen, 't welck hem van alle de Stedelingen wel gegunt wierdt.

In de volgende nacht, omtrent t'een uur, quam alhier een post, dewelk mee bracht, dat alle de Franschen op het spoedighste moesten vertrecken. Zy begonnen dieshalven al voort ten twee uren te sacken en te packen; en in de tijdt van drie of vier uren braecken zy hobbel tobbel alles af, dat zy in veel daghen met soo groote arbeyt en naerftigheyt ghemaeckt hadden: in voegen dat'er naeuwlijcks festig palen bleven staen; en d'anderen wierden overhoop buyten, over en aen de wal gheworpen, tot groote verbaestheyt van de genen, die dit aensagen, en verwondert waren hoe sy soo spoedighlijck alles overhoop konden krygen. Sy vertrocken dan met alles, dat sy gerooft hadden, met Koejen, Schapen, Hoenders, en met hun anderen goederen. Maer daer was onder anderen een *Sauvegarde*, die wel voor drie hondert guldens, so aen Lynwaet, als aen ander goet, in een sack hadt gepackt, sonder dat de dienst-meyt, die alleen was, sulcks kon beletten. Doch sy, siende dat hy noch een deel Lynwaet, dat daer gebracht, en vertrouwt was, in de sack sackborst ten huys uyt, en riep om hulp; en drie of vier Burgers, met stocken en struycken toelopende, en de saeck verstaen hebbende, seyden dat hy de sack sou laten staen. Maer hy, een pistool grypende, om daer meê te schieten, wierd van een Burger by d'arm gevat, en voor 't hooft geslagen, en voort van zijn pistool berooft, en wacker afgeroost. Men schudde oock zijn sack uyt, en sou hem, soo de dienst-meyt niet voor hem hadt ghebeden, voort doot

103

Van't gepasseerde binnen Woerden. 11

doodt geslagen hebben. Men stiet hem derhalven, met zijn leghe sack, ten huys uyt; en dus moest hy vertrecken, ghelijck ick uyt yemandt, die meê by dit stuck wercks geweest hadt, heb verstaen.

In deser voegen vertrocken, of liever vloten de Franschen, omtrent twee duysent sterck, uyt onse Stadt Woerden, daer men op Maendagh, d'elfde van Julius, 's uchtens ten ses uren, niet een Franse Ruyter of Soldaet in vond, behalven de genen, die sieck waren, en dieshalven niet voort konden komen. Dese onverwachte en schichtige verlossingh scheen by alle Burgers en Stedelingen een wonderdaet: Want op Sondagh, des avonds spaede, was men noch in groote droef heyt, kommer en angst, uyt oorfaeck van d'overlast, daer meê men ghedreyght wierdt; en in teghendeel door Godts wonderlijke groote ghenade sagh men op Maendagh sulcken vrolijke uchtent: in voegen dat men stofse hadt om uyt te roepen, de Heere heeft dit ghedaen; hem zy lof, prijs, eer en danck voor dese verlossingh, en voor alle andere weldaden, die hy aen ons doet. Sy zijn de drie-en-vier-en-twintighste van Junius hier binnen gekomen, en op d'elfde van Julius, tegen de komst van de dagh, weer vertrocken, na dat zy achtiën daghen hier binnen geweest hadden.

Op Dingsdag, de twaelfde van Julius, quam hier eenigh getal van Ruyters en voetknechten uyt het Leger van sijn Hoogheyt, de Prins van Oranje, daer onder de geen was, die de Luytenant in de Poort hadt doodt geschoten. Hy maeckte sich self daer voor bekend, en wisselde een schellingh aen duyten, die hy te grabbel wierp, tot gedachtenis van 't geen, dat hy gedaen hadt. Zy ververfchten sich omtrent een uur langh binnen onse Stadt, en trocken toen vreedsamelijck weer wech.

Op

10 D A G H - R E G I S T E R

kamer alleen met hem had gesproken, dee hy hem van twee knechten, in tegenwoordigheyt van alle d'anderen, met rottingen slaen, schoon hy op de schans alree van Rochefort met de rotting was geslagen, 't welck hem van alle de Stedelingen wel gegunt wierdt.

In de volgende nacht, omtrent t'een uur, quam

12 D A G H - R E G I S T E R

Op Woenidagh, de dertiende van de selfde maent, quamen omtrent dartigh Ruyters hier weer deur, en hadden by sich twee gevange Franschen, een Ruyter, en een Soldaer: en wy wierden dagelijcks door veel menschen van alle zijden befocht, uyt nieuwsgierigheyt van te weten hoe 't in onse Stad gestelt was; dewijl by hen het gerucht was, gelijk sy seyden, dat de Franschen alles vermoort en verbrandt hadden.

Op Maendag, d'achtiende van Julius, quam een groot geral van Ruyters en Soldaten uyt het Leger van sijn Hoogheyt, de Prins van Oranje, te Woerden, daerzy deur trocken. De Poorten wierden ondertusschen toegehouden, tot dat sy, op eenigh voorval uytgetrocken, weer keerden. Het Metael stuck geschuts, de Luyptert genoemt, wiert oock uyt de tuyn van het Proveniers huys, daer men het een maendt te vooren, even eer de Franschen quamen, begraven hadt, uyt vrees van dat sy 't wegh souden voeren, opgedolven, om, gelijk men voorgaet naer den Haegh gevoert te worden; seecker, een voortreffelijck stuck geschuts, in 't jaer 1574 gegoten, en dat, zo na by hondert jaren oudt sijnde, aen de Stadt Woerden selve toebehoorde.

Op Vrydagh, den twee-en-twintighste van de selfde maent, trock de Gouverneur van Nimegen, met sijn reystuygh, hier deur naer het Leger van mijn Heer de Prins van Oranje.

Op Sondagh, de veertiende van Augustus, 's achtens omtrent te half negenen, vertoonden sich vier of vijf hondert Fransche Ruyters voor de Stadt, sonder daer binnen te komen.

Op Saterdagh, de twintighste van de selfde maendt, quam de Prins van Oranje, met de Graef van Stirum, en noch andere Grooten, hier binnē. Zy reden rontom op de Wal, en in 't Kasteel, en voort

W3

Van 't gepasseerde binnen Woerden. 15

soo groot aensien waren. Al't welck, so kisten, kisten, als bedgewaedt, naer den Haeg, Leyden en elders gevoert wierdt. De Franschen verdelghden oock binnen Woerden seker huys, dat vol van ge-

Van 't gepasseerde binnen Woerden. 13

voort weer naer 't Leger te Nieuwerbrugh, met het Jacht van Woerden, dat een groot stuck weegs van mannen en jongens, wyven en meyden voortgetrocken wierdt, tot dat het jaegh-paert quam. In het begin van dese maendt moest dese Stadt seven hondert paer nieuwe schoenen, van negen, tien en elf steeck, aen de Franschen leveren. Yder paer, 't een door 't ander, koste vierendartigh stuyvers; het welck elf hondert en tneghentigh gulden bedraeght: Montfoort moest vier hondert, en Oudewater seven hondert paer leveren; 't welck in alles, voor dese drie Steden, achtien hondert paer schoenen, en drie duyfent en seftigh guldensuytmaeckt.

Op Saterdagh, de darde van September, quamen veel honderden van Franschen, soo te voet, als te paert, te Kamerijck, en daer ontrent, tot aen 't Woertsche Verlaet, daer zy een treffelijck huys verbranden, en alles plonderden, daer zy by konden komen. Twee of drie Vaendelen Soldaten van zijn Hoogheyt, de Prins van Oranjen, en ruym seftigh Ruyters trocken omtrent twee uren, na de middagh, deur Woerden naer Jantjes brugh, daer zy aen malkander geraeckten. Van de Franschen sneuvelden vijftien of seftien, behalven eenighen, die gevangen wierden. De Staetschen keerden weer om, en lieten seven Ruyters, die sich te verre onder de Franschen begeven hadden, aen de vyanden gevangen. Een dapper en onverfaecht Ruyter, en ghelijck men seyde, de Soon van een Predikant te Leyden, reedt stoutelijck voor uyt, en op de Franschen aen, van de welcken hy een Kapiteyn, en een Ruyter doot schoot. Doch hy self wiert oock, in 't omkeeren, van een Fransch Ruyter van achtent door-schoten, en op een paert hier deur naer 't Leger van sijn Hoogheyt gevoert. Onse Ruyters kregen

kregen oock een hoogh Fransch Officier gevangen, die, hoewel seer gewondt sijnde, geen quartier begeerde, en hier deur gevoert wierdt. Hy was een groot Heer, en voerde d'ernaem van Markgraef. D'onfen waren in alles geen vier-hondert mannen, en de Franschen wel over de drie-duysent te paert, en te voet, van de welcken, gelijk men t'Utrecht seyde, wel drie of vier-hondert doodt bleven.

Op Sondagh, d'achtiende van September, trock de Hartog van Luxenburgh, met Stoupa en Mombas, sijn krijgsvolk gemonstert hebbende, uyt Utrecht, met acht-en-twintig-hondert mannen, naer Woerden, daer hy, door een Trompetter, de deurtocht voor eenig volck dee versoecken, 't welck aen hem toegestaen wierdt, invoegen dat'er noch in die selfde na de middag, omtrent te vijf uren, een groot getal van Ruyters binnen geraeckte, die sich daer onthielden, tot groote verbaestheyd der Stedelingen; en in de volgende dag, de negentiende, wierden sy van een groot getal van Soldaten, en eenige stucken geschuts, met het geen, dat daer beneffens behoort, gevolgt. De Boeren, rontom de stadt Woerden, wierden terstondt binnen gehaelt, en neffens de Burgers, gedwongen aen de Vestingen te wercken, en om alles, dat buyten stont, op te ruymen, en neder te werpen. Dese Franschen, sich van Woerden verseeckert hebbende, trocken tot de Leydsche Poort uyt, om voeder te halen, en bequammen by het Blockhuys de Brandtwacht van het Leeger van sijn Hoogheyd, daer tegen sy handgemeen wierden, in 't welck een Franschman gedoodt, en een swaerlijck gequetsst wierdt. De Schout sondt weynigh dagen te voren, eer de Franschen binnen Woerden quamen, sijn wijs, met een schip vol goet, naer den Haeg. Desgelijks deden oock eenigen der voor naemsten, gelijk mede eenigen, die niet van so

184

soo groot aensien waren. Al't welck, so kisten, kassen, als bedgewaedt, naer den Haeg, Leyden en elders gevoert wierdt. De Franschen verdelghden oock binnen Woerden seker huys, dat vol van gevlucht goedt was, en seyden dat het uyt het Sticht was gekomen, en dieshalven aen hen behoorde.

Op Woensdagh, d'een-en-twintigste van September, haelden de Franschen een groote roof van hooy, kooren, klederen en huysgewaedt niet verre van 't Leger van sijn Hoogheyt, en in die selfde dag trock de Hertog van Luxemburg, met Stoupa, Mombas, en veel groote Heeren, weer naer Uytrecht, en liet omtrent twee duysent mannen tot besetting binnen Woerden, na dat sy in de voorgaende dag in 't Proveniers huys geweest, en daer de kleynne huysjes besichtigt hadden.

Op Vrydag, de drie-en-twintigste van Sept. haelden de Francen weer een groote roof, en in die selfde dag waren de Burgers gedwongen hun geweer over te geven, en 't selfde op het Stathuys te brengen.

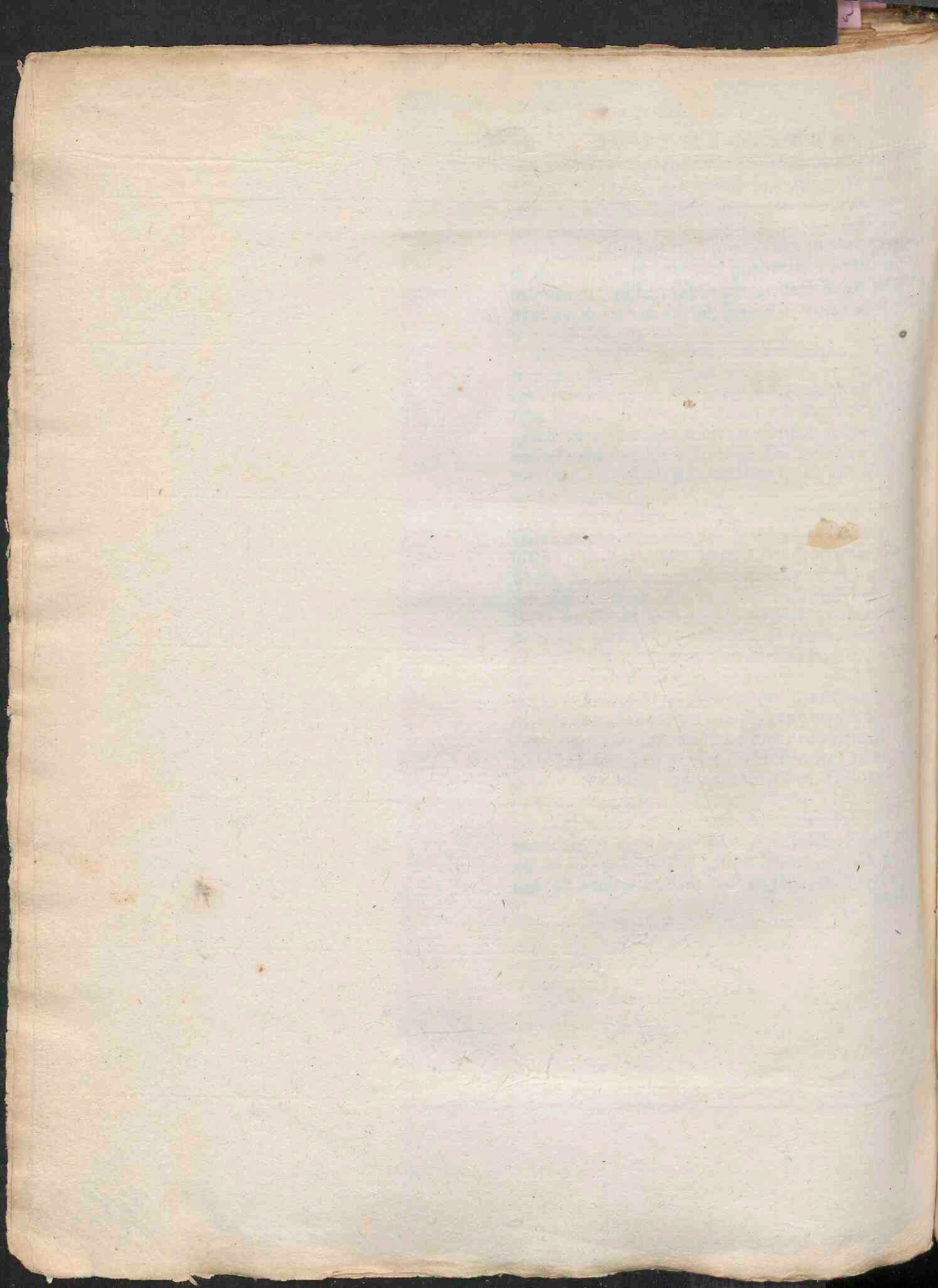
Op Sondagh, de vijf-en-twintigste, haelden sy weer van Rietvelt, en daer omtrent een rijcke roof van paerden, koejen, hooy, koorn, huysgewaedt, en andere diergelijcke dingen, invoegen dat sy een schoone vette vaers voor vijf-en-twintig stuyvers, en een schoone vette melk-koe voor twee dukatons, en alles naer advenant verkochten. In dese selfde dag, Sondag sijnde, dwongen sy de Luyterschen alles uyt hun kerek te breken, en de selfde tot een hooy schuer aen hen over te geven.

Op Maendagh, de ses-en-twintigste van September wierdt opentlijck afgelesen, dat het Gasthuys, Weeshuys en Proveniershuys vry van alle accijs souden zijn, maer dat alle Burgers vijftien, en de Tappers vier-en-twintigh stuyvers van yder halfvat bier souden moeten geven, en dus alles naer advenant.

venant. Een pint sout koste tien stuyvers; en men kon het selfde noch qualijck bekomen. Sy dwongen ondertusschen de Burgers en Boeren aen de wallen te arbeijden, sonder aen te sien of het Sondag, of werckdag, goedt of quaedt weer was; en in de selfde dagh quamen sy met veel goederen wederom van halfweegh tusschen Uytrecht en dese Stadt Woerden, uyt vrees van dat het Staetsche volck jaer ontrent op de been was.

Op Dingsdagh, de seven-en-twintigste, 's avonts te negen uren, verscheen eenig getal van het Spaetsche volck voor de Stadt, aen de Kronkel- en Leydsche Poort. Van weer zijden wierdt heftighlijck geschooten; en daer wierden eenigengequett, en een of twee dootgheschooten. Dit geschiet duerde wel ten uer, of langer; en toen trock des Princen volck hooger op.

Op Woensdagh, d'acht-en-twintighste van de selfde maent, wierden veel goederen, bestaende in kisten, koffers, &c. naer Uytrecht ghescheept. Maer dit alles quam weerom, uyt vrees van het Staetsche volck, dat onder-weegh tusschen Uytrecht en Woerden, aen de Kruijin, te Kamerick en elders lagh; 't welck groote ontsteltenis binnen onse Stadt Woerden veroorsaecte. De Commandant en andere krijghs Oversten quamen oock het Proveniers huys, voor aen, en binnen de poort, besichtigen, sonder yets te seggen; en des namiddags begonnen de Franschen met groote haest buyten de Leidsche, en buyten de Hofpoort, de huysen af te breken, en in de brandt te steken. Dit verweckte een groot gejammer een gekerm, soo buyten als binnen de Stadt; maer besonderlijck over de brandt buyten de Hof- of Uytrechtsche Poort, om dat de selfde soo dicht aen de Poort, en de windt naer de Stadt was, daer veel huysen, met riet ghe-deckt,



begon men veel siecken in dit huys te brengen, en te dragen, die op de vloer neer, op kleyn beddegoet, en op stro geleght wierden; daer in men in de volgende dagen voortvoer.

leckt, even binnen de Poort stonden, op de welcken de voncken in groote meenigte vielen. Doch de voorgaende reghen had de daken soo nat gemaect, dat de vlam geen var daer op kon krijgen, tot groot geluck der Stedelingen. Men vluchtte ondertuffchen met de goederen soo veel, als men kon. Maer de soldaten taltten de genen aen, die sy machtigh waren, en namen den lieden het geen af, dat hen dienstigh was. In de volgende dagh haelden sy van de huysen, die buyten verbrant waren, al't yferwerk, dat sy verkochten, en het hout om te branden. Kort, alles, dat 'er was, verstreckte aen hen tot roof en buyt. Dese brandt, daer in veel hooybergen, turf en hout tot asch wierdt gemaect, duerde tot aen middernacht, eer men buyten ghevaer raecte. Buyten yder Poort brandden acht, of negen huysen af; en dit gingh soo haestigh toe, dat de lieden geen tijdt hadden om hun goederen te berghen; en 't geen, dat sy noch in der yl daer uyt ruckten, wierdt ghestoolen en wech ghehaekt; 't welck oortaeck was van dat veel menschen daer door arm wierden. De schade wierdt wel op veertigh duysent guldens geschat.

Op Donderdagh, de negen-en-twintigste, deden de Franschen een rocht naer Kromnik, om een roof te halen, doch sy wierden van de Staetschen gestuyt, en quamen weer binnen met eenighe gequetsten, en twee of driedooden. Des avonds was weer een heftigh geschiet by de Hofpoort, en Graswal. Dit geschiedt was, gelijk in de volgende dagh gesegt wierdt, naer een blint paert, en een oude koe, die over de verbrande puynhopen liepen. De koe wierdt doot geschooten, en het paert gequetst. Saker, een klucht, om daer mee te lachen.

Op Saterdagh, d'eerste van October, haelden de Franschen geduriglijck hout en hooy binnen, en alles,

les, dat sy krijgen konden. In de selfde dagh quam
weer een schuyt met vijftigh sacken meels van
Uytrecht voor de Franschen; en veel Grooten van
hen trocken te paert, en met de schuyt naer die
Stadt.

Op Sondagh, de tweede, voeren sy noch voort
met hout en hooy, en alles, dat hen voorquam,
binnen te halen. De Luyterschen preeckten oock
in dese dagh twee malen in de groote Kerck,

Op Maendagh, de derde, des avondts, v'acht, of
te negen uren, quamen vier hondert Switsers in
groote stilte hier binnen, en seyden dat sy de win-
ter over hier meenden te blijven. Hier wierdt oock
afgelesen, dat yder Burger vier goede palissaden sou
leveren, met toefeggingh van dan vry te sijn van
aen de nieuwe Vestingen te wercken.

Op Dingsdagh, de vierde, vertroocken weer veel
Franschen te voet, en met schuyten naer Uytrecht.
Sy deden oock een tocht, en brachten groote roof
binnen. In de selfde dagh wierdt mede veel buffe-
kruyt, loot en lont op 't Kasteel gebracht: en men
verwoefte voort alle tuynen en bomen hier ront-
om de Stadt. Ja de Stedelingen wierden soo ge-
plaeght, dat veel van hen ter Stadt uytliepen, en
alles staen lieten.

Op de vijfde wierdt weer het voorige, van vier
palissaden te leveren, afgelesen.

Op Vrydagh, de sevende, wierdt de groote Sael
van het Proveniershuys tot een Sieckhuys, en an-
dere kamers voor de Docktor geschickt, tot groote
benaeutheit der Proveniers. Dese Sael moest
ylings opgeruyt worden, op dat sy veel bedstee-
den voor veertigh of vijftigh siecken daer in soud-
maken. De Koken wierdt den Proveniers oock
afgenomen.

Op Saterdagh en Sondagh, d'achtste en negende,
begon

begon men veel siecken in dit huys te brengen, en te dragen, die op de vloer neer, op kleyn beddegoet, en op stro geleght wierden; daer in men in de volgende dagen voortvoer.

Op Maendagh, de tiende van October, moest men de Franschen noch meer van de huysen inruymen. Sy braecken in dese dagh de Kronckel-poort boven af, om van daer te kunnen schieten, soo de Staetschen voor de Stadt quamen. In deselvede dagh wierden oock, buyten de Hofpoort, in de Vaerten naer Uytrecht en Linschoten, verscheyde dammen geleght. Men arbeydede mee met groote naerstigheydt om aerde Borstweeringen teghen de hooghe mueren aen te maecken; met meer andere wercken, die tot tegenweer dienden. Daer wierdt oock van nieuws afgelesen, dat yder Burger met'er heeft vier goede palissaden, die recht, en tien voeten langh waren, moest leveren, om de selfden langhs de grachten aen 't water te setten.

Op Dinghsdagh, d'elfde van October, des uchtens te vier uren, verscheen het krijghsvolck van de Staten voor de Stadt, daer terstont een groot gheschommel langhs de straten ontfont. Tusschen vier en vyf uren wiert tot twee of drie malen in de Tooren allarm geklept; en men klopte overal deur de Stadt de Soldaten op. Korts daer aen begon men sterck met Musketten van de Wallen te schieten, eerst langhe tijdt aen de Leydsche, en daer na aen de Hofpoort; het welck aen aen tot aen d'avondt duurde. Des uchtens, ten ses uren, vuurden de Franschen met racke-bosschen op d'omwegangh des Toorens van de groote Kerck, die over de vier hondert jaren gestaen hadt, soo sterck, om aen de genen van Uytrecht hun noot te verwittigen, om bystant van hen te bekomen, dat dese Tooren, ge-lijck oock de Kerck, die over de vier hondert jaren

gestaen had, in brand geraeckte, en, beneffens veel huysen en schuren, te negen of tien uren al in d'asch lagh. In de selfde dagh, des avondts, staecten de Franschen buyten de Kronckel-Poort, tegen over het Kasteel, een groot boere huys in de brandt, en schoten de gehele nacht langh. In dese dag sneuvelde een Markgraf buyten de Hof-poort. Des avondts dee de Hertogh van Luxenburgh, met acht of negen duysent mannen toe bystant der Franschen binnen Woerden komende, op de wijk van de Heer van Suylesteyn, tusschen Uytrecht en dese Stadt gelegert, een heftighe aenval, maer wierdt kloekmoedighlijck afgeslagen.

Op Woensdagh, de twaelfde, 's uchtens vroegh deden de Franschen een heftige uytval buyten de Hof-poort. Maer sy, in 't onderspit geraeckt, keerden terstont weerom, met verlies van wel vijftigh doden, en daer onder achtien Officieren, beneffens veel gequetsten. Sy wierden tot voor de poort vervolght, die sy, uyt schrick, een lange wyl onbeset lieten, en die men lichtelijck overweldigh sou hebben, soo de vervolgers slechts voort ghetrocken waren. Omtrent te tien uren rees'er weer een gevecht, daer in veel gedoodt en gewondt wierden. De Hertogh van Luxenburgh, in de voorgaende avondt van Suylesteyns wijk afgeslagen, quam nu langhs de Houdijck op Kamerijck en Kruypin, deur 't water, langs een wegh, die ongebruyckbaer wierdt geacht, tusschen dese Stadt, en Suylesteyns wijk, die hy onverhoedts van achteren eerst met twee duysent mannen aentastte. Hier wierdt heftighlijck gevochten; in voegen dat de Staetschen veel van hun vyanden dooden. Maer dewijl de geheele macht der Franschen hier op volghede, en tegen het krijgsvolck van Suylesteyn insette, soo braken omtrent drie duysent mannen van de
Frans



evenwel souden 't de Nederlanders hebbengewonden, soo de Franschen niet over de Velden en onbebaende wegen waren gekomen.

Op de selfde, en de veertiende dagh staken de

Franschen deur, die binnen de belegerde Stadt quamen. De Heer van Suylesteyn, wierdt doot geschoten, en veel van de sijnen verilagen; en indien de Graef van Hoorn niet op 't geschiet was aengekomen, soo souden de Fransche alle de sijnen verdelgt hebben. In deser voegen wiert de stadt Woerden, na dat men anderhalve dagh, met seer groote schade, daer op geschoten had, verlaten, met verlies van twee of drie stucken geschuts op Snellenbrug, en van veel volcks van de Graef van Solms Regiment, dat gantschelijck verdelgt wierdt. De Heer van Suylesteyn, doot sijnde, wierdt op het Kasteel gebracht, daer sy hem lelijk in 't aengesicht sneeden en korven, en naeckt voor de honden wierpen. Doch de Schout kreegh hem met bidden van daer; en een dienaer naeyde hem een snede toe, die van boven op het aengesicht over de neusheen, en tot aen de kin toeliep; en in deser voegen wierdt dit lichaem naer het Leger van sijn Hoogheyt te Nieuwerbrugh gebracht. De Franschen quamen, na 't vertreck van hun vyanden, omtrent de middagh, binnen Woerden, met veel volcks, hooge moedt, en groote blijtschap, schoon van hun zijde veel gedoodt en gequetst waren. Het getal van hun dooden wierdt tot op vijftien hondert begroot, en dat van de Staetschen tot op vier of vijf hondert, behalven noch drie hondert, die gevangen naer Uytrecht wierden gevoert, en dertigh of veertigh gequetsten, de welcken men binnen Woerden bracht, onder de welcken een Capiteyn met geel hayt was, een groot man, die 's nachts storf, en, met een Soldaet naeckt achter het Proveniershuys, inde Tuyn wierdt begraven. Van de zijde der Franschen waren oock veel gequetsten, die een dag of twee daer na oock naer Uytrecht wierden gevoert, om dat sy van de hulp-

benden waren, die tot ontlet van Woerden waren gekomen. Hier staet aen te merken dat, terwijl men van weersijden dus heftigh in 't gevecht was, de Staetschen om Woerden te vermeesteren, en de Franschen om dat t'ontsetten, de genen, die binnen de Stadt waren, de Hof-poort, daer uyt sy een uytval deden, open lieten staen, daer seltien onversaechde Soldaten van de Marine op aen vielen, en tot over de Valbrugh indrongen, en, soo sy van de hunnen wel gevolgt waren geworden, de Stadt ingenomen soudent hebben; doch dewijl sy, de Franschen met groote dapperheyt naer binnen drijvende, niet wel gevolgt en ondersteunt wierden, soo moesten sy aftrecken. 't Is verwonderenswaardig dat, in dese aenval, seker onversaecht Soldaet van de Marine een Capiteyn van de Switsers op, of by de Valbrugh nedervelde, en, siende dat hy wel gekleedt was, hem met groote onversaechtheyt aentastte, de kleederen van 't lijf scheurde, koufflen en schoenen uytrockte, en, een bant, daer veel gour in was, om sijn bloot lichaem vindende, de selfde astrock, en, hem om sijn hals slingerende, als verwinner weerkeerde, schoon de Franschen, op de Wallen zijnde, heftighlijck naer hem schoten.

Op de selfde, gelijk oock op den dertiende dagh wierden wel acht of negen schoope stucken geschuts binnen gehaelt; en oock alle schoppen en spaden, balken en tackebolffchen, en andere dingen, die men had laten staen. En seker, men seyde dat, soo dese saeck met goet beleyt aengevangen had geweest, men gemakelijck met verloop van een dagh meester van dese Stadt sou sijn geworden. De Franschen selven bekennen dat de Staetschen seer treffelijck hebben gevochten. Maer wat was het? De Franschen waren wel vier tegen een; en even-

evenwel souden 't de Nederlanders hebben gewonnen, soo de Franschen niet over de Velden en ongebauende wegen waren gekomen.

Op de selfde, en de veertiende dagh staken de Franschen weer de Pannebackers huysen aen, en bieuwen op de Stadts-wal de schoone bomen af, die daer tot een vercieringh stonden, op dat sy daer af Stormpalen en palissaden langhs de kanten van de gracht souden maken; en yder Borger en Soldaet moest vier van soodanige palen, die recht, en tien voeten langh waren, leveren.

Op de vijftiende en seftiende verbrandden de Franschen voort buyten de Hof-poort d'overgebleve huysen, en een saeghmeulen, met het huys, dat daer by behoorde.

Op Maendagh, de seventiende van October, wierden seer veel plancken, sparren, balcken, en alles, dat 'er was, daer men yets mee kon uytrechten, binnen gehaelt. Oock wierdt opentlijk afgesen, dat, indien de Dorp-lieden rontom Woerden niet voort wilden komen aen de Stadt arbeyden, men hun dorpen en huysen sou in de brandt steken.

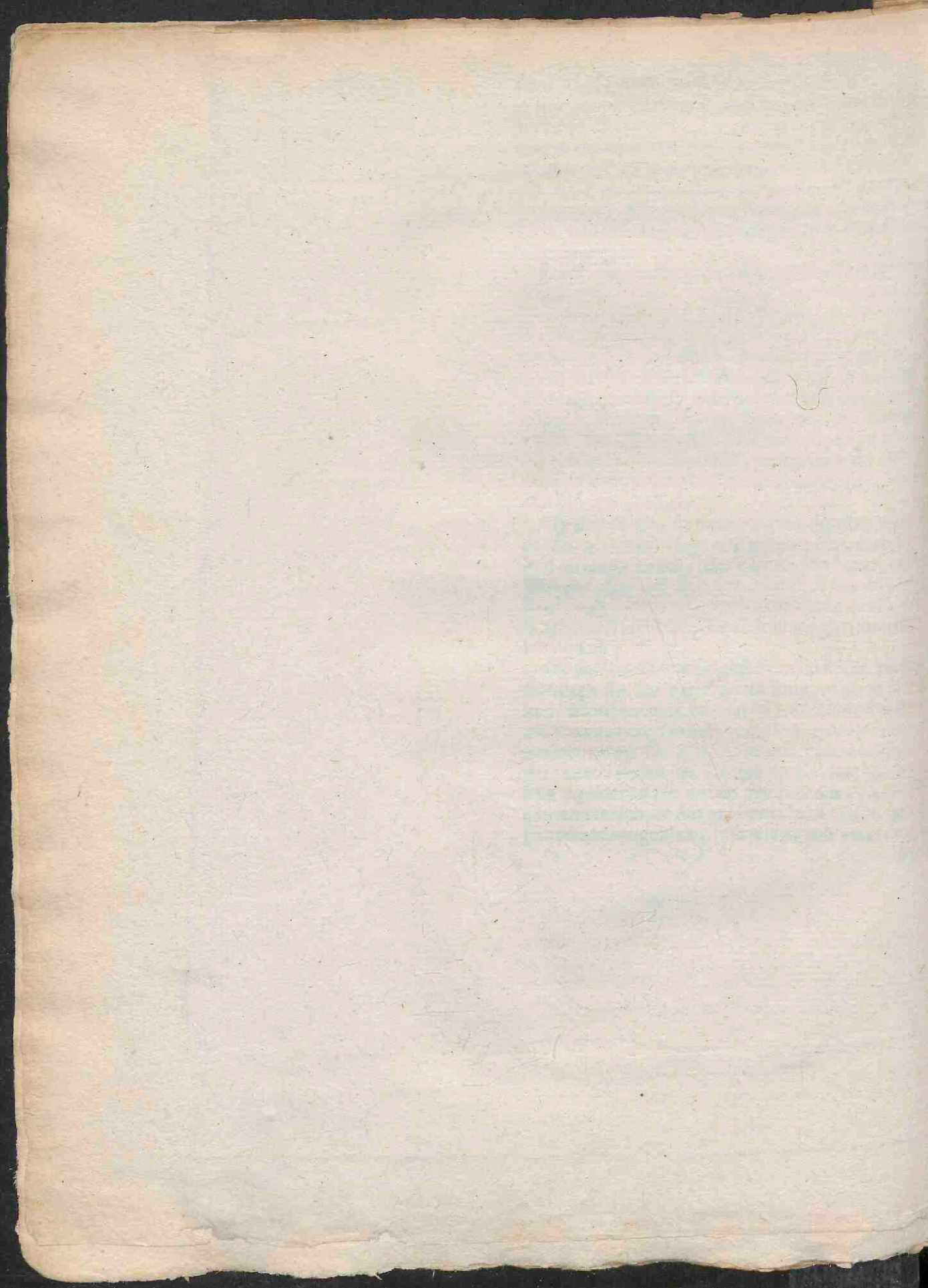
Op Donderdagh, de twintighste van de selfde maent, quamen hier weer twee Fransche Capiteyns, in het voorgaende gevecht gevangen, en van Oudewater, daer sy gebracht waren, geloft; benefens veel andere Soldaten, die uyt het Leger te Nieuwerbrugh, uyt Uytrecht, Oudewater en elders tegen malkander geloft wierden. Burgers en Boeren wierden ondertuschen met grootte heftigheyt gedwongen aende Vesten, Dammen, en andere wercken t'arbeyden; terwijl alle overgebleve huysen en meulens buyten de poorten afgebrant, en de goederen tor buyt en roof gemaect wierden. Ja d'een Burger (t welck erbarmelijck om te dencken

ken is) moest d'ander Burger buyten helpen plunderen en verderven, met groote droefheyten en leet van weerszijden. In dese tijt ondersochten de Franschen oock wat gevluichte goederen waren, die sy opschreeven; en sy deden de bedden der gevluichte lieden, gelijk oock die van eenige burgers selven, voor hun siecken en gequetsten in't Proveniers-huys brengen.

Op Vrydagh d'een-en-twintighste van October, 'suchtens vroegh, trocken sy, met veel schuyten en volcks, naer Linschoten, Krommik, Polane, en daer omtrent: ja sy dwongen veel Burgers mee te gaen, om hen te helpen roven en plunderen, en alles, dat sy krijgen konden, mee te slepen. Op de middagh quamen sy weerom met veel ongedoricht koorn in schoven, hooy, buyskool, en huysghewaedt, beneffens een groote meenigte van koejen, tot een getal van hondert, of hondert en vijftigh, die sy van de stallen hadden genomen, en te Woerden binnen brachten.

Op Saterdagh, de twee-en-twintighste, wierden de Burgers weer in groote meenighe, met plancken en ander houdt, naer buyten ghestuert, om de Vaerten af te dammen. In dese tijdt was het water soo hoogh binnen de Stadt, dat het in veel huysen langhs de Ryn stont; 't welck in lange tijdt niet gebeurt was.

Op de drie-en-twintighste van de selfde maend, Sondagh sijnde, moesten de Burgers noch al werken. Men maecte buyten de Leydtsche Poort eenigh muurwerck van stenen, die het duysent seffien gulden kosten. Oock wierd'er een Placcaet afgheliefen, naer 't welck de Burger en Soldaet sich moesten regeleeren, te weten voor bedden, kaerffen, bier en vleesch, of soo veel gelts in der selver plaets. Dit was onmogelijck, insonderheydt voor de ghemee



meent lieden, die yeder dach, voor yeder persoon, van de ghemene Soldaten, behalven de bedden, tien stuyvers moesten geven.

Op de vier-en-twintighste wierden acht of negen groote tonnen sout, dat seer fijn was, gelijk oock een deel bier van Uytrecht, binnen gebracht. Men verkocht toen voor ses stuyvers een pintje souts, 't welck men twee dagen te voren een Switser, op de Vischbrug, voor seftien stuyvers had sien verkoopen; seecker, een grooteaafflagh. In dese tijdt wiert den Remonstranten oock hun Kerck afgenomen, en tot een meel-huys ghebruyckt; dewijl'er twee schuyten, met wel twee hondert sacken meel, van Uytrecht waren ghekomen. In yder sack was over de twee hondert ponden tarwe meel, daer zy selven, by dagh en nacht, broot voor de Soldaten af backten; 't welck sy by-na alle weecken uytdeelden. Ondertusschen storven dagelijks veel Soldaten in 't sieckenhuys, daer weer andere siecken in de plaets gebracht wierden. Men poogde oock aen d'omme-gangh van de Tooren een solderingh te maken, om wacht daer op te houden. Daer beneffens wierden verscheyde Burgers gedwongen om 'savonts met de Franschen op roof uyt te varen; en de geenen, die dit weygerden, kregen slaghen in overvloet.

Op Dingsdagh, de vyf-en-twintighste van October, quamen de geenen, die uytgerrocken waren, seer vroegh te Seckvelt, daer sy, in plaets van roof te halen, rijckelijck slaghen kregen: in voeghen dat'er omtrent hondert weer keerden, die sich deur dick en dun, deur water en modder, geberght hadden, en dus wegh geraeckt waren. Drie hondert van hem wierden te Seckvelt, en daer omtrent gevangen, en naer het Leger te Nieuwerbrugh gebracht. Het getal der dooden wierdt verswegen. Te Seckvelt waren seer veel gevluchte goederen.

Op Woensdagh, de ses-en-twintighste, wierdt de bekende verspieder Dirck Schuylenburgh, op welcks lyf men twee hondert gulden gestelt hadt, te Kamerick, door eenige Soldaten van de Marine uyt sijn Hoogheys Leger, uyt sijn huys, (daer hy even intradt, om twee vette Gansen voor de Commandant te halen) ghaelt. Hy hadt den Franschen de wegh over de velden ghewesen, toen sy quamen om Woerden t'ontsetten; 't welck hen andersins niet geluckt sou hebben. Men was ondertusschen besich om op alle rondeelen van de Wallen solderingen voor het geschut te maecken. Voor de drie Poorten wierden oock halve manen, of soodanige voorwercken toegestelt, daer wel vier of vijf hondert mannen aen werckten. Des avonds spade quam een Boer op 't Kasteel, met bericht dat sijn Hoogheyt, de Prins van Oranje, voor de Stadt sou komen; en dieshalven bleven alle de Franschen de geheele nacht over in de wapenen.

Op Donderdagh, de seven-en-twintigste, wiert veel koorn en rogge, te weten wel seven hondert sacken, en inyder omtrent ses schepels, uyt acht schuyten in de groote voorkamer van des Proverniers huys gebracht, daer men in de twee volgende dagen oock mee besich was. Twee Rotmeesters wierden oock op het Slot vast geset; beneffens de Stadts Timmerman, en een Schipper. Op dese beyde had men het hard geladen, om dat sy niet binnen de Stadt waren, toen de selfde van sijn Hoogheyt belegert wierdt. De Rotmeesters gingen echter 's avonds weer vry en los naer huys.

Op Vrydagh, d'acht-en-twintigste, des uchtens vroegh, gingen de Franschen weer naer Rietvelt, en daer omtrent, op de roof uyt. En dewijl de partien van weersijden aen malkanderraeckten, soe sondt men op de middagh aen hen twee hondert man-

Van 't gepasseerde binnen Woerden. 27

mannen te hulp. Tegen d'avondt quamen sy weest binnen met veel hooy, hout, huysgewaedt, schilderyen, en andere dingen. In dese dagh storf oock een Cornet van de Ruytery aen sijn wonde, die hy enige tijt te vooren, op roof uytgegaen, en te na ten sijn Hoogheys Leger gekomen sijnde, had ontfangen. Men haelde meest twee stucken geschuts van Seckvelder Meulen, die, in 't voorgaende gevecht voor Woerden, de Soldaten van de Marine, door d'overval der Franschen, hadden moeten verlaten.

Op Sondagh, de dertigste, trocken veel schuyten, Soldaten en Ruyters naer Uytrecht. De Luyterschen preekten hier weer in 't huys van hun Predikant.

Op Mandagh, d'eer-en-dertigste, des avondts, quam een Commandant, of dierghelijck Krijghs-Overste binnen, over de welck seer ghetrompet wiert.

Op d'eerste, tweede en derde van November waren de Franschen noch besigh met hun wercken om en voor de Stadt te maken, en te voltrecken.

Op Vrydagh, de vierde, na middagh, quamen hier binnen dertien schuyten met Soldaten, meel, tarwe, rogge, en andersins.

Op Saterdagh, de vyfde, des uchtens, trocken de Switfers, met veel Franschen, te samen wel drie hondert sterck, met schuyten uyt; en de genen, die 't deur 't water en andersins ontkomen waren, quamen ongehavent weer binnen, sonder groote buyt mee te brengen.

Op de seste, gelijk oock in de twee voorgaende dagen, droegen de Franschen alle solders in 't Proveniers huys vol koorn; het welck tot groot ongemack van die goede lieden streckte. De Burgers wierden verre boven hun macht met krijghsvolck belast,

Op Woensdagh, de ses-en-twintighste, wierdt de bekende verspieder Dirck Schuylenburgh, op welcks lyf men twee hondert gulden gestelt hadt, te Kamerick, door eenige Soldaten van de Marine uyt

belast, jade Kraem-vrouwen selven van hun bedden afgetrocken. Op d'avondt wierdt in 't Proveniers huys aengeseght, dat de Proveniers d'overige huysen aen d'Ooft-zijde moesten opruymen, en daer uyt vertrocken; dewijl'er wel twee hondert siecken en gequetsten van Uytrecht, daer wel drie duysendt siecken en gequetsten waren, soudent komen. Dit veroorsaecte een groote droefheydt voor de Proveniers, die niet wisten waer sy soudent blyven.

Op Sondagh, de sefte van November, brachten de Franschen een groote roof van Hooy en Koejen, en van andere goederen tot de Leydsche Poort binnen. Des avonts trocken zy, met veel schuyten, en volck, naer de Waerder, om alles af te branden, doch sy konden niet overkomen.

Op Dinghsdagh, d'achtste, des uchtens ten drie uren, trocken zy, wel duysendt sterck, met veel schuyten, naer Linschooten, en daer omtrent, en des middaghs quamen zy weer om, met groote roof van Hooy, ongedorscht koorn, alderhande huysgewaet, en een kopere geutsteen. In dese dagh, gelijk oock in de voorgaende, deden zy weer wel acht of neghen schuyten, met tarwe en rogge geladen, in 't Proveniers huys, op de kamers en solders, dragen. De dragers, daer onder oude mannen van seftigh jaren waren, kregen slaghen, in plaets van loon voor hun arbeyt; en de tranen borsten hen tot d'ogen uyt. De Schippers, en andere Burgers wierden oock ghedwonghen in de nacht, als de Franschen uytwilden, op te passen, om met hen te varen, en hen te helpen. Men seyde hier oock, dat zy in de voorgaende daghen het dorp Waveren, Kokkengen, en noch twee andere Dorpen, naer Uytrecht, en omtrent Harmelen gelegen, atgebrandt hadden.

Op Woensdagh, de negende, volvoerden sy hun voorgenome quaet op Waerder dorp, daer in sy twee malen gemist hadden. Sy verbrandden daer veel huysen en schuren, en quamen met veel hooy en andere roof binnen; en voortshaelden sy dagelijks al't geen, dat hen diende. Wijders, in dese dagh, en in eenige volgende dagen quamen so veel Soldaten binnen onse Stadt, dat sy, by giffingh, wel een getal van acht duysent en vijf hondert uytmaeckten. Want men houd dat'er omtrent seven hondert huysen in de Stadt sijn; en yder huys was met tien, twaelf, en vijftien, ja twintigh Soldaten belast: behalven dat eenige weynige huysen van vier Capiteynen, of Luytenanten, met hun knechten en gesleep, beset waren. Ja sommige huysen waren so vol gepropt, onder en boven, dat d'Inwoonders selven geen plaers hadden om te sitten, selfs niet achter de deur. In tegendeel, men joegh hen somtijts noch wel naeck en blootter deuren uyt, en sloegh hen blont en blaew. Sy trocken de siecken de bedden onder 't lijf van daen: en dewijl het getal der doden onder de Burgers dagelijks grooter wierdt, soo moesten sommigen hun lijcken in witte kisten bloot op de schouders nemen, om dat'er geen baren waren, en hen dus, sonder van iemant gevolgt te worden, naer 't graf dragen; 't welck deerlijck om aen te sien was. En seker, d'overlast wierdt dagelijks grooter, en de Soldaten stouten en onbeschofter: en schoon ondertusschen atgelefen wierdt dat niemant uyt zijn verblijfplaats, als hy verplaest wierdt, ('t welck byna alle drie of vier dagen gebeurde) yets mee sou nemen, soo wierdt het echter niet onderhouden. Yder dee wat hy wilde, sonder dat'er eenige straf aen d'overtreders gepleegt wierdt: en de klagers kregen geen gehoor; want de klagers en rechters konden malkander niet verstaen.

Op

elen-

Op Dingsdagh, de vijftiende van November, rees in 't Proveniershuys weereen groote ontfeltnis en verbaestheyt, om 't opruymen van eenige huysen der Proveniers. Men hakte de deuren aen stucken, en de sloten wierden gebroken. De vluchtelingen wierden echter verschoont. Jan Symoncz. No. 17. bewonende, moest zijn huys verlaten, en dat aen een Serjant overgeven, die, als opsiender over de siecken, gelijk hy feyde, daer in wilde schrijven, en zijn Kantoor houden. Dit was d'eerste inval by de Proveniers aen die zijde, tot hun aller groote droefheyt. In dese dagh kregen sy tien of twaelf manden turfs van 't Stadthuys, dewijl de Franschen hun turf verbrant hadden.

Op Woensdagh, de sestiende, gelijk oock in eenige voorgaende dagen, wierdt 'er gheduriglijk buyt en roof binnen gebracht. Men hielt oock in dese dagh voor d'eerste maël vrye markt, die, gelijk afgelesen wierdt, alle volgende Woensdagen gbehouden sou worden; 't welck merkelijke verwasschingh van melck, butter, kool, en diergelijcke dingen gaf, die van d'omleggende Boeren, niet verre van de Stadt wonende, en die noch yets behouden hadden, ter marckt gebracht wierden. Het schavot wierdt oock voor 't Stadthuys opgherecht, met een galg daer op; als om een affchrick te maecten: maer dit alles hielp seer weynigh tegen de baldadige Soldaten.

Op Donderdagh, de seventiende, trocken de Franschen weer naer Polanen, Kortet en langhe Linschoten, daer sy gesnevelt souden zijn, soe syniet door een groot getal van Ruyters en Voetknechten ontfet waren geworden, daer door sy d'overhandt verkregen. Na de middag quamen sy weer binnen met seer veel hooy en hout, en met huysgewaedt, en glase veinfters, die sy uyt Webers

sters huys meebrachten, daer sy oock d'Italiaensche vloeren, van de welcken zy de steenen binnen Woerden voerden, niet verschoont hadden. De Commandant eyschte oock hondert Burgers van de Stadt, om een wyde en tweede gracht rondtom onse Wallen te doen graven: doch dewijl hy, door een brief, t'Utrecht wierdt ontboden, soo bleef het werck voor die tijdt steecken. In dese dagh liep 'er een gerucht dat zijn Hoogheyt de Stadt Grave weer inghenomen hadt; 't welck aen ons eenighe hoop gaf, doch die ydel bevonden wiert.

Op Vrydagh, d'achtiende van November, wierden veel koejen, varckens, hout, hooy, stro, ongedorscht kooren, linnen en wollen binnen gebracht, 't welck goet koop verkocht wierdt. Men maecte oock veel bultsacken van stro, voor de siecke Soldaten; dewijl de bedden van veel Burgers verdorven waren. Men haelde in dese dagen veel schoone ghevluchte bedden uyt de huysen der Burgers, die men op 't Kasteel bracht, en men vondt een vuuroer in een huys, op de folder, onder de ghevluchte goederen. De vrouw, een weduw sijnde, moest hondert rijckdaelders tot boete geven; en schoon sy verklaerde dat sy niet wist dat het daer was, of aen wie het behoorde, sy moest echter betalen.

Op Saterdagh, de negentiende, brachten de Franschen veel wol-sacken in 't Kofthuys, en weer veel geroofde goederen in de Stadt, gelijk te voren. Hier rees oock een gemompel dat 'er wel veertigh duysent Franschen, en twintigh duysent mannen van sijn Hoogheyt tegen malkander waren gebleven, en dat de Franschen de vlucht hadden ghekoosen: daer beneffens, dat sijn Hoogheyt van Oranje door de Luykenaers seer heerlijck tot Prins van Luyk inghaelt en gehult was. Ondertusschen storven veel Burgers van stanck en vuyligheydt, elen-

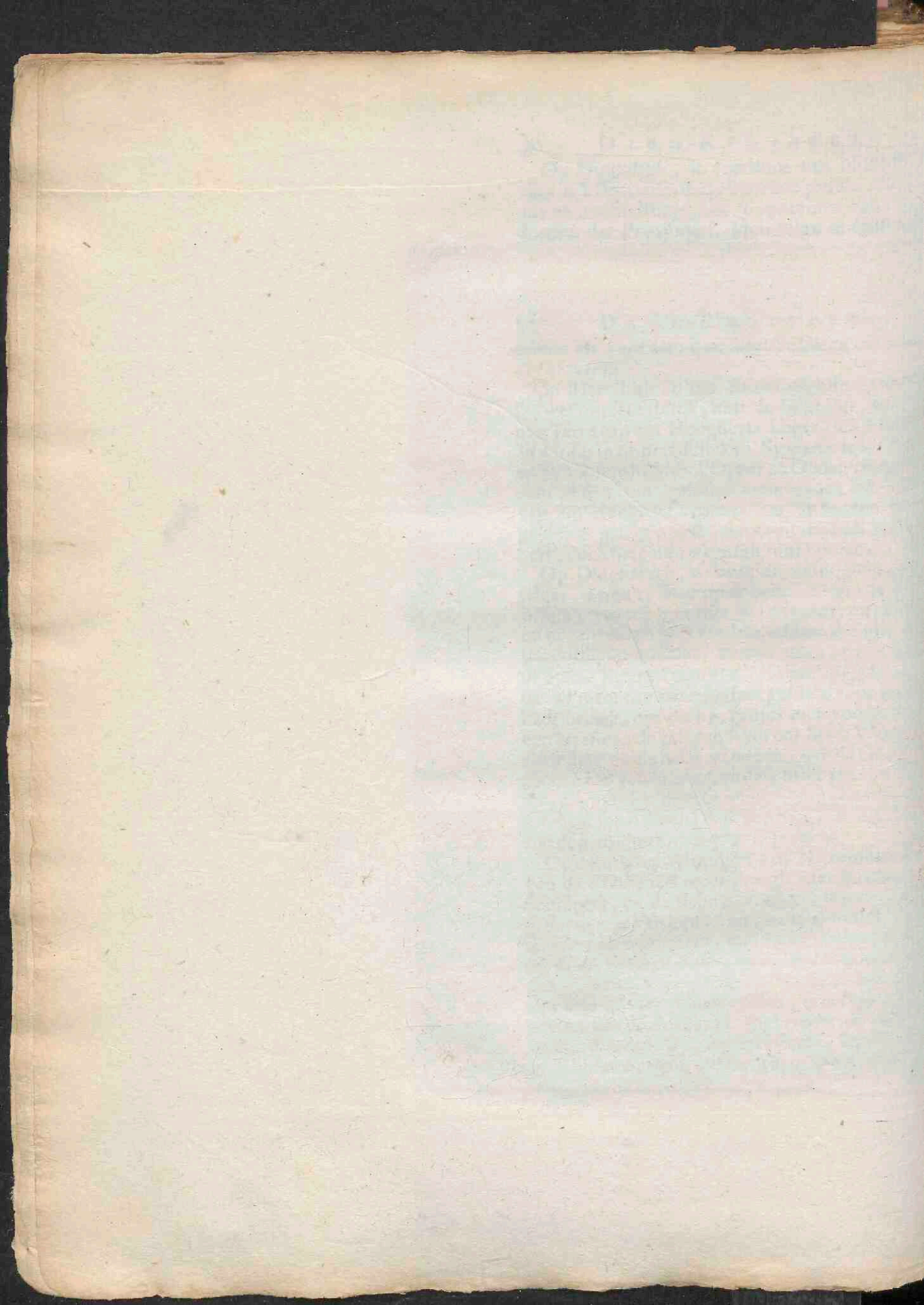
Op Dingsdagh, de vijftiende van November, rees in 't Proveniershuys weer een groote onsteltenis en verbaestheit, om 't opruymen van eenige huysen der Proveniers. Men bakte de deuren aen

elende en verdriet, daer veel Soldaten oock niet vry af waren.

Op Maendagh, d'een-en-twintighste, trocken sy, wel duysent sterck, naer de Waerder, daer sy niet verre van sijn Hoogheys Leger, het Huys te Waerder in de brandt staken. Sy waren seer vroegh op de been, en hadden d'Opper en Onder-commandant by sich, om, ghelijck men seyde, het Leger van sijn Hoogheyt t'overvallen. Sy hadden oock, gelijck'er gesegt wierdt, Seckvelt ten deel geplondert; doch brachten weynigh roof binnen.

Op Dinghsdagh, de twee-en-twintighste, in de nacht, waren zy weer op de been, tot aen de Maybrugh; 't welck hen niet wel bequam: en gisteren en heden bleven veel van hen achter, die niet weer te voorschijn quamen. In dese dagh wierdt Huyg de Stadts Timmerman van 't Kasteel los gelaten, na dat hy meer dan twee duysent guldens voor los-gelt hadt betaelt, om dat hy, gelijck men voorwendde, een brief van de gelegenheydt der Stadt Woerden, al eer dese plaers belegert wierdt, aen de Graef van Hoorn had geschreven, en dese brief aen een Switser, die veinsde over te willen lopen, en hem aengebracht sou hebben, hadt vertrouwt, om dese selfde aen de gedachte Graef over te leveren.

Op de drie-en-twintigste van November trocken de Franschen weer vroegh naer buyten. De Schippers, en de Schuytvoerders waren in seer groot gevaer van hun leven; want sy moesten achter en voor ongedeckt, en sonder eenigh beschutsel in de Pramen staen, en de selfde voortvoeren, terwijl de Soldaten tuschen twee Borst-weeringen, van drie of vier plancken dick, drie, vier, of vyf voeten van de stevens af opgherecht en vast ghemackt, stonden. Sy, wederkerende, seyden dat sy ind'Oudewaterfche weren of broeken geweest, en daer



daer oock brandt ghesticht hadden. Sy brachten veel Vleesch, Ver, Butter en huys-gewaed mee; en oock veel Koejen en Kalveren, een deel levendig, en een deel gesslacht. De burgers, ouden en jongen, wierden weer, gelijk te voren, geprest om Hout te hacken, en binnen te brengen, 't welck deur het water, en deur 't nat en vuyl ghaelt moest worden; in voeghen dat sy dickwijls tot aen de middel nat wierden. In dese dagen seyden drie groote Officiers van de Franschen tot de genen, daer sy gehuys-vest laghen, dat sy in Januario, 1673. t' Amsterdam, Rotterdam, Delft, ter Goude, enz. in yder stadt een Regiment van Fransche soldaten souden hebben leggen: dat men hier aen niet had te twijffelen, en dat sy hun leven daer voor te pandt wilden stellen: daer sy noch byvoegden, dat sy, hoewel sedert anders is gebleecken, wel wisten hoe sy met de Heeren van alle dese steden stonden; doch dat de tijdt en gelegentheydt noch niet geboren waren. In dese tijdt wierdt oock seer veel groen hout in 't Proveniers-huys, en op 't Kasteel ghebracht; en ondertusschen kreegh men gheen eynde van hout te halen, en de heele stadt deur Palissaden te maecken.

Op de vijf en ses en twintighste van de selfde maent moest yder Soldaet vier groote bossen rys, yder soo langh en groot, als een man kon dragen, inhalen. De burgers, ja oock de Melck-boeren, en de genen, die men vondt, wierden oock ghe-dwonghen hout te hacken, en binnen te brengen. De Franschen seyden oock hier, dat sijn Hoogheyt, de Prins van Oranje, en de Keur-Vorsten door de Prins van Condé, en door de Hertogh van Turenne gheslaghen waren: dat alle de Ruytery was gesneuvelt, en sijn Hoogheyt met groote kommer binnen Maestricht was ghevlucht, en dat de Franschen

schen aen niemant quartier hadden willen geven. Dit veroorsaecte een groote verslagentheyt in de stadt, te meer, om dat sy voorgaven dat sy met Rysbossen naer 't leger van sijn Hoogheyt wilden trecken, en seyden dat de stedelinghen van Leyden, voor de koomst der Franschen vervaert, in groote meenichte uyt de stadt begonnen te vluchten

Op Sondagh, de seven-en-twintighste van November, verrock de Commandant, van omtrent vijftigh Ruyters verselt, naer Uytrecht: maer na de middagh, te twee of drie uren, quam omtrent de helft daer af weerom; dewijl de soldaten van de zijde der Staten vijftien van hun ghevangen gekregen, en eenigen doot geschoten hadden. Onder tusschen storven hier dagelijks noch wel seven, acht, jation burgers, ten meesten deel van verdriet en ongemack; gelijk oock eenige soldaten. De burgers moesten oock uyt, om hout te hacken, in te voeren, en te brengen daer 't de Franschen wilden hebben, die daer in soo groote naerftigheyt gebruyckten; dat sy wel twaelf duysent bossen, of meer by malkander kregghen. Sy stelden oock een Schip toe, grooter dan een Turf-pont, met een borst-weeringh van drie of vier plancken dick, om schoot-vry daer achter te staen, met eenighe openingen, daer hun geschut tusschen sou konnen, om het selfde in d'aenflaghen, die sy te doen souden hebben, te gebruycken.

Op Woensdagh, de dertighste, waren sy vroegh in de weer, en trocken uyt met vijf of ses hondert mannen, om ergens een inval te doen. Men verstondt dat 'er uyt Uytrecht een groote meenichte van Krijghs-volck binnen Montfoort was ghekomen, om, gelijk men voorgaf, met de genen van Woerden, Oudewater te gaen belegeren, of deur 't leger te Nieuwerbrugh heen te slaen, of eenige andere

andere groote aenslagh uyt te voeren: dewijl vastelijck geseght wierdt dat de passien boven in 't landt tegen de Franschen dicht en vast belet waren, en oock dat sy groote afbreuck aen veel Karren met goederen en nootdruft, gelijk oock van Ruyters en Soldaten, hadden gheleden. Dieshalven seyde men hier onder de stedelingen dat sy, met hun aenval, of intocht, sijn Hoogheyt meenden te doen wederkeren, op dat sy de weggen naer boven, de Rijn en Maes op, weer vry en open souden hebben. Tegen d'avont quamen sy weerom, en brachten uyt de lange Linschooten een groote roof mee van veel Hooy, huys-gewaed, Deuren, Vensterven, Potten, Pannen, en alles, dat sy los hadden cryghen, en laden konnen; ja sy brachten oock Glas, Bed-pannen, Kouffen en Schoenen mee.

Op Donderdagh, d'eerste van December, brachten de Franschen weer veel Hoy, en huys-gewaed, turf en hout, kist en kassen, en diergelijke dingen binnen Woerden. Dese roof was uyt Breevelt gehaelt. In dese dagh storf een oude Godvreetende menfienlijke Vrou op haer stoel, daer sy wel ses, of acht weecken, by dagh en nacht, opgeseten had, dewijl zy gheen bedt machtigh was, daer zy op kon leggen; gelijk oock veel andere goede burgers, die op stroo moesten slapen, terwijl de Soldaten op de bedden lagen. Sy storf t'elf uren, en was, dewijl sy voort ten huys uyt gheset wierdt, te drie uren onder d'aerde; en de Soldaten deelden de goederen te samen. In deser voegen wierden de burgers deurgaens ghehandelt. Sy deden (ô gruwel) een gevoegh in het mutsje, of kalotje van een oudt scheepen, daer een pruyck aen was, en setten het hem dus op sijn hooft, ja lieten hem qualijck stroo, om daer op te leggen.

Op Vrydagh, de tweede van de selfde maendt,

schien aen niemandt quartier hadden willen geve
 Diermaerschalken van de groote verlossinghe in c

's uchtens vroegh, wierden veel burgers, jongh en oudt, met Pramen ter stad uyt gestuwt, om hout te hacken, en binnen te brengen. In dese dagh brachten de Franschen weer veel Hooy en huys-gewaedt binnen, ghelijck te voren. In dese dagen voerden sy veel goederen uyt het Kasteel naar Uytrecht, daer de Commandant gheduerighlijck, en weynigh te Woerden was. Sy brachten in dese tyt oock uyt de verwoefte Panne-backeryen een groote meenichte van lange deelen en plancken binnen, die men onder d'aerde, en sommigen in 't water verborgen had gehouden.

Op Saterdag, de tarde, brachten sy noch al hooy en huys-gewaedt binnen, gelijk te voren. Men hoorde hier oock dat de Veltmaerschalk Wurts de schanst' Ameyde, eenige dagen te voren van Bamfield verlaten, en van de Franschen inghenomen, weer stormenderhandt had gewonnen, en dat de Capiteyn Brakel uyt sijn Uytlegger seer treffelijck daer op had geschoten. Daer wierdt oock geseght dat de Franschen, eer de Veltmaerschaelk Wurts de voorgedachte schans weer ingenomen had, seer qualijck huyst' Ameyde gehouden, en wel veertigh huysen verbrandt hadden, en dat'er veel menschen gesneuvelt waren.

Op de vierde en vijfde van de selfde maent brachten sy, gelijk te voren, veel hooy en huys-raet, kisten, kassen, schilderyen, tafels en bancken binnen; ja oock het loot uyt de geuten. Sy braken de stenen op uyt de vloeren, en van de schoortteenen, en de plancken uyt de folders, gelijk oock de balken uyt de huysen, de planken uyt de koe-greppen, daer 's winters de beesten op staen, d'ankers van de huysen, hengselen, glas-roeden, deuren en veynsters, en alles, dat branden kon, of daer af sy eenigh gelt konden maken. Indien yemant hun

109

men overlast niet langer verdragen konnende, sijn huys ruymde en verliet, soo wierdt alles voor goede buyt verklaert, en ledekanten, en alles, dat los en leegh was, mee genomen, en goet koop vercocht. Dit alles wierdt uyt Polanen en daer omtrent van daen gehaelt. Des avonds seer spade trocken, gelijk men seyde, omtrent vier hondert mannen naer Uytrecht, en veel Officieren hadden sich al te voeren op de wegh begeven.

Op Dinghsdagh, de seste van December, seer droegh presten sy veel Burgers, en trocken met veel Schuyten naer de kant van Linschoten, en quamen 's avonts weêr binnen met groote roof van goddanige goederen, als voor genoemt zyn; al het welck sy seer goet koop verkochten. 't Was verwonderens-waerdigh dat sy om soo weynigh geldts soo veel moeyte en onghemack, koude en nootdijtstonden: en echter waren sy even vrolijk, hoe nat en vuyl sy oock waren.

Op Donderdagh, d'achtste, quamen weêr van Uytrecht vijf Schuyten, yder met vijftigh sacken koor, elck vijf of ses Schepel groot, die op Vrydagh, de negende, in de Remonstrantsche Kerck, en in 't Proveniers-huys opgedragen wierden. Den schoone Bedde en Peuluw, wel vijf-en-twintigh guldens waerligh zynde, wierdt voor een Dukaton verkocht.

Op Saterdagh, de tiende, ghelijck oock in de twee voorgaende dagen, wierden boven de groote Saal, in 't Proveniers-huys, meer bedsteden voor siecken gemaect, en andere kamers afgeschoten. In dese daghen begroef een Man, sonder yemandts hulp, sijn eyge Moeder, voor de welck hy self het graf groef, dat hy oock toeschopte.

Op Sondagh, d'elfde, droegh de Vrou van de voorgedachte Man haer eyge kindt, doot zijnde.

naer 't Kerck-hof. De man gingh aen haer zijde, met een schop op de schouder, om een graf voor sijn Kindt te maken: en in deser voeghen begroeven 't sy beyde; 't welck erbarmelijck aen te sien was. Maer wat raet? het meê-lijden was wech: want hy had geen gelt. In dese, ghelijck oock in de voorgaende dagh, wierden de Mannen, Jongelighen, ja de Boeren van buyten op de straet aenghetast, ghepreft, en op 't Kasteel ghebracht. Ja de menschen, die achter de Lijcken gingen, en uyt de Kerck quamen; 't moest al voort, dat hen dienstigh was. Sy wierden in 't Kasteel bewaert, om met hen inde nacht, by koud en onbequaem weêr, uyt te trekken. Uyt twee huysen, daer in Vader en Moeder gestorven waren, joegen sy de Kinderen uyt, en setten de dooden buyten deur, ja dreyghden dat sy hen in de Rhijn souden werpen. Men kon de Lijcken naeuwelijcks een dagh boven d'aerde houden, sonder sulcks van de Soldaten te kopen. Sy seyden dat de goederen aen de Koningh behoorden; en dieshalven deelden sy hen onder malkander. Sy verlangden grootelijcks naer de vorst, en gaven voor dat sy, soo haest als het ys hen kon dragen, recht toe op den Haegh wilden aenvallen, en seyden dat sy wel verseeckert waren dat hen niemant sou keeren, vermits sy wel wisten hoe het in 't Leger en over al ghestelt was. De menschen storven van schrick en ongemack, selfs by-na terwyl sy over straet gingen.

Op Maendagh, de twaelfde van December, 's uchtens vroegh, quamen die genen, die uytgetrocken waren, weêr binnen, en hadden het eerste huys in Seckvelt uytgheplondert, sonder yets anders verricht te hebben, vermits het Geschut, op de Vestingen leggende, aengesteecken wierdt, en hen vermaende niet verder te komen. Sy vloden dies-

Van 't gepasseerde binnen Woerden. 39

dieshalven deur water en modder heen, soo sy best wech konden gheraken, sonder hun Brandt-schattingh van Seckvelt te durveninhalen, of veerder inval te doen.

Op Dinghsdagh, de dertiende, ghelijck oock in de voorgaende dagh wierdt al 't Hout, dat men ergens kon vinden, binnen gehaelt: ja sy wierpen de gebrande huysen in de Stadt neder, om de balcken te bekomen. Sy braken de sloten op het Stadt-huys open, haelden daer de turf van de Solders, die, met alles, dat hen voor quam, sy in alle onnutheyt verbrandden, terwijl de Proveniers niet een turf tot hun brandingh hadden, en sich met een deel spaenders, en d'overblijffelen van de timmeringh van het selfde huys, moesten behelpen, nevens noch twaelf manden turf, die sy met veel biddens en lopens, door bevel van Commissarissen, van een vlieringh hadden verkregen. Het scheen als of het dese hele nacht deur alarm in de Stadt was. Men schoot tot verscheyde malen met geschut van de wal. In dese, en in de volgende dagh haelde men noch al Hout binnen. Men bracht oock Klederen, Linnen, Wollen, Mantels, Rocken, Schorten, Schoenen en Kouffen te koop.

Op Donderdagh, de vijftiende, quamen weer twaelf Schuyten, met rogge en tarwe geladen, binnen de stadt. Omtrent kleyn Jantjes-brugh wierden de Franschen, die tot verseeckeringh daer by waren, schoon wel seftigh of seventigh sterck, van twintigh, of vier-en-twintigh Soldaten van sijn Hoogheyt aengetaft, die een Schuyt daer af, met neghen of tien van de beste Soldaten, bemachtighden, en met de roof naer hun Leger-plaets trocken. Op de seifde dagh, gelijk oock

Op de seftiende en seventiende, wierd het koorn, wel les hondert Mudden uytmakende, soo in het

naer 't Kerck-hof. De man gingh aen haer zijde, met een schop op de schouder, om een graf voor zijn Kindt te maken: en in deser voeghen begro-

Proveniers-huys, als op de Solders van andere burgers, opgedragen, terwijl het seer hart vroom; het welck verscheyde dagen langh duurde.

Op Maendag, de negentiende, quam een Marinier op schaetsen dicht onder Woerden, en schoot een Sarjant onder in de buyck, draeyde daer meê velde-waert heen, laedde sijn Roer, en wenckte dat sy hem souden volgen. Kapiteyn Moriack, een boosaerdigh, doch echter onversaecht man, liep, terwijl het dus vroom, gedurigh op party uyt, maer kon niet veel verrichten, vermits de Boeren, sijn komst vernemende, sich op de schaetsen begaven, en dus wech reden; in voegen dat dese Kapiteyn, verdrietigh van dat hy hen niet konde achterhalen, hen meermaels voor vliegende Duyvels uytmaeckgheraeckte, soo nam het Schaets-ryden haelt een eynde.

Op Dingsdagh, de twintighste van December, begon men aen de Bolwercken, eerst daer de Meulens stonden, van onderen op, palen, en alles, dat daer was, met water te begieten. Veel stedelingen storven dagelijks van koude, ongemack, en ghebreck. De soldaten namen den kinderen en oude lieden de kleederen van 't lijf, en verkochten hen, en sy ruckten de bedden van onder de Dooden wech. Sy wilden de Klocke-stelder, toen hy doodt was, voort in de Rijn werpen: maer hy kreegh noch een kist en graf. D'oude Burgermeester Flip Jansz. door 't verbranden van sijn goederen verarmt zijnde, wierdt in de voorgaende daghen tot Gasthuys-vaer, in plaets van een ander, die overleden was, ghemaeckt. De burgers storven ses, seven, ja acht in een dagh, en dit soo ylinghs, dat het bedroeft om te sien, en te horen was.

Op Saterdagh, de vier-en-twintigste, des avonts, troc-

geschut, met schroot geladen, in dier voegen ontfangen, dat sy te rugh weken. De Baljuw van Nieuwkoop had in de voorgaende dagh de komst

trocken ses Kapiteynen op de roof naer Seckvelt: doch sy quamen ter middernacht met lege handen weerom; en veel van de hunnen waren nat, en van koude als verstijft, vermits sy deur 't Ys, dat door het dojen swack geworden was, heen gevallen waren. Hier wierdt oock gheseght, dat Charleroy en Maseyck aen sijn Hoogheyt, de Prins van Oranje, overgegaen waren.

Op Sondagh, de vijf-en-twintighste, Karsdagh zijnde, wierdt veel Hooy, en roof van d'Achterbuurten over 't Ys binnen ghehaelt; want anders was het niet te bekomen.

Maendaghs, de ses-en-twintighste, vvoor het weer seer fel, en niemant moght buyten de poort gaen. Drie of vier dagen te voren waren twee duy-sent Franschen binnen Montfoort gekomen, daer sy sulck een gebreck van lijftocht veroorsaecten, dat men gheen broodt voor geldt in dese plaets te koop kon kryghen. Men had over eenige daghen aen de genen, die hier binnen waren, belast al het Meel, dat men hier ghemalen vondt, en dat men malen kon, tot broodt te backen; en om dat sulcks te spoediger uytgevoert sou worden, soo had men eenige Backers tot behulp van Uytrecht herwaerts ghesonden: dewijl men een ghewichtige aenflagh voor had. De Franschen schoten oock veel Schoorsteenen, en andere dingen om verre, om hun Musketten te beproeven. Sy braecken oock in de stadt de huysen af, die leegh ghestorven waren, om de selfden tot brandingh te ghebruycken, vermits sy seer swaerlijk was te bekomen. Sy begonnen oock op het Proveniers-hof, binnen de muren en hecken, de Dooden te begraven; daer in sy dagelijcks voortvoeren.

Op Dinghsdagh, de seven-en-twintighste, quam de Hertogh van Luxenburgh, met omtrent vier

duyſent Ruyters, en ſoo veel Voet-volck hier bin-
nen, dat de genen, die niets meê gebracht hadden,
geen broodt konden bekomen.

Woensdags, d'acht-en-twintighſte, 's uchtens
te twee of drie uren, trock dit machtigh heyr, daer
't garniſoen ſich byvoeghde, in alles omtrent vier
duyſent Ruyters, en elt duyſent mannen te Voet
uytmakende, hier ter ſtadt uyt. De Ruytery, en
eenigh Voet-volck, trocken na de zijde van Oude-
water, en quamen namiddags, te twee of drie uren,
nat en vuyl zijnde, weer ter Kronckel-poort in, en
moeſten al voort weer ter Nieuwer-poort uyt.
Terwijl deſe Ruyters weer binnen quamen, hoor-
de men wel een uur langh ſeer heſtrigh ſchieten.
voorts, de Hertogh van Luxenburgh, in de nacht
uytgetrocken, nam, met d'overige macht, ſijn wegh
van hier na Seghvelt, en over 't Ys naer de Mye,
en, Seghvelt deurgetrocken, vont ſich tuſſchen de
naeſtgedachte plaets en de Mye, aen de Slim-
weteringh geſtuyt, dewijl deſe weteringh door het
afloepend water open gevloeyt was. De Franſchen
ſonden dieſhalven een deel van hun Soldaten weer
te rugh naer Seghvelt, daer ſy de plancken van de
huyſen braken, en met de ſelfde bruggen maeck-
ten, daer mee ſy over d'ope weteringh geraeckten.
Maer dewijl het Ys deſe meenighte menſchen niet
kon verdragen, ſoo moeſt het grootſte gbedeelte
weer naer Woerden keeren, daer ſy middaeghs
nat en vuyl weer binnen quamen: in voegen dat 'er
ten hoogſten niet meer dan vijfendartigh hondert
mannen over geraeckten, die de gruwel-ſtucken,
de welcken vervolgens verhaelt ſullen worden, uyt-
gevoert hebben. In de Mye, omtrent de Vogel-
koy, lagheen Uytlegger, daer 't de Franſchen, ſo
haeft ſy over de voorghedachte Weteringh waren,
voort op aenſetten. Maer ſy wierden van des ſelfs
geſchut,

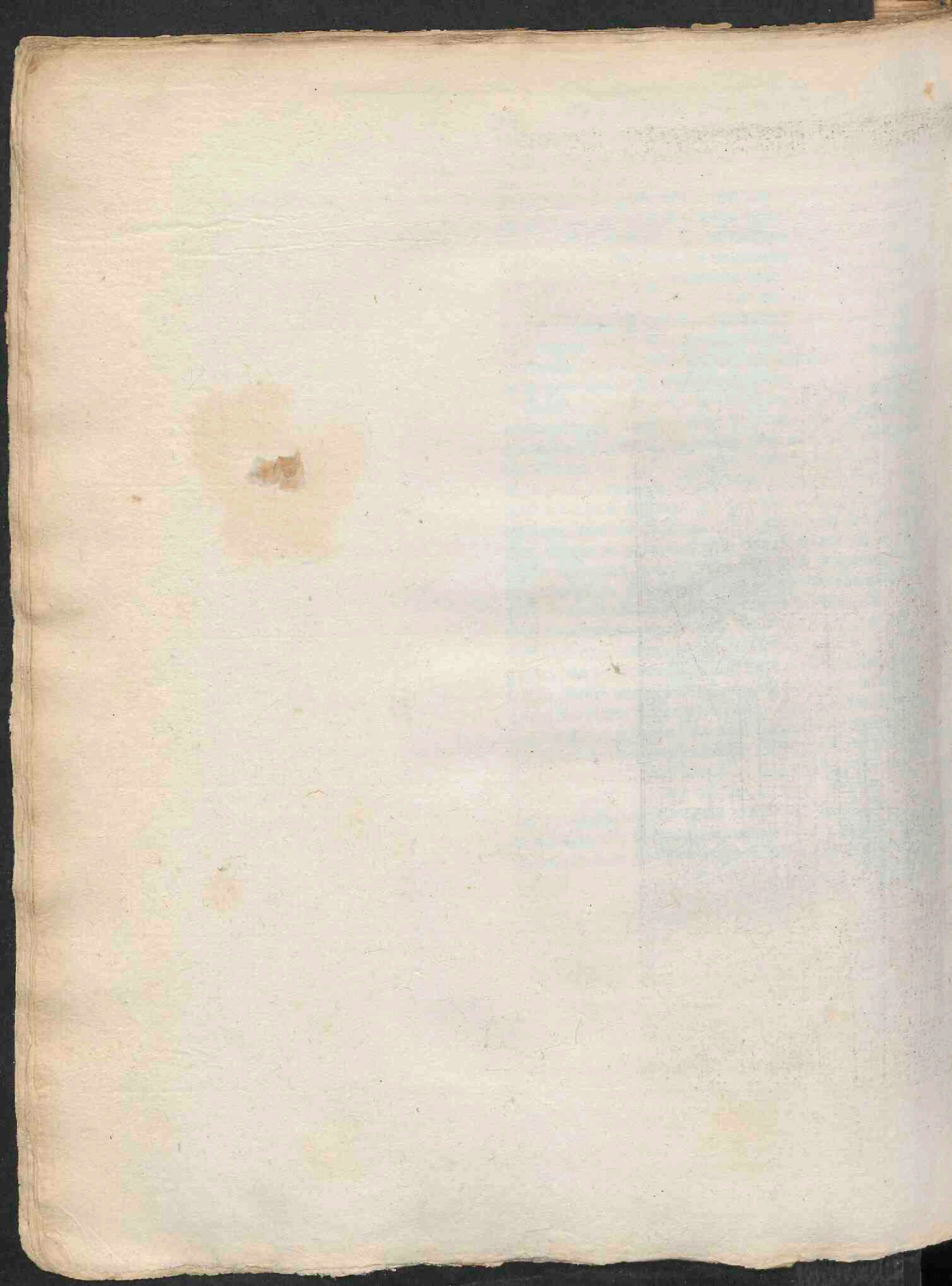
191

geschut, met schroot geladen, in dier voegen ontfangen, dat sy te rugh weken. De Baljuw van Nieuwkoop had in de voorgaende dagh de komst der Franschen, en de gelegentheyt van 'tys aen d'Officiers van 'theyr, te Bodegraven gelegert, bekent gemaect, en onderstant van Soldaten verfocht, met vast verrouwen van dat hy, so hy vijfhondert krijgslieden te hulp had gehad, de Franschen voor de Slimweeteringh gestuyt sou hebben. De gedachte Baljuw, siende dat hy geen onderstant kreegh, bracht vier Compagnien huyslieden van Nieuwkoop en Sevenhoven in de wapenen, daer een Compagnie huyslieden van Aerlanderveen sich by voeghde, die hy op verscheyde plaetsen verdeelde, en daer mee hy de Franschen, de welcken, na dat sy van d'Uytlegger afghewesen waren, hun eerste aenval op het dorp Nieuwkoop deden, in verscheyde plaetsen, daer sy aenquamen, afloegh, en noch eenige gevangenen bequam. De Franschen, hier dus afgeweert, trocken langhs de Myekade naer Bodegraven en Swammerdam, en roofden onderweegh alles, dat sy krijgen konden, en staken vijf of ses huysen in de brandt, om schrick te maken. Maer sy vonden daer weynigh, soo van menschen, als van goederen, dewijl dese lieden, van krijgsvolck ontbloot, op 't gerucht van de koomst der Franschen alree wech ghevlucht waren. Doch de genen, die sy achterhaelden, wierden naeckt uytgetrocken, en bont en blaeuw geslagen. Sy betoonden daer oock hun rooffsucht aen een lijck, 't welck, alree ghekist, om begraven te worden, geplondert, en van sijn lijnwaet berooft wierdt.

Te Bodegraven en Swammerdam hadden d'Inwoonders al over eenige tijdt hun goederen willen wechsenden. Doch dit wierdt hen door de krijghslieden

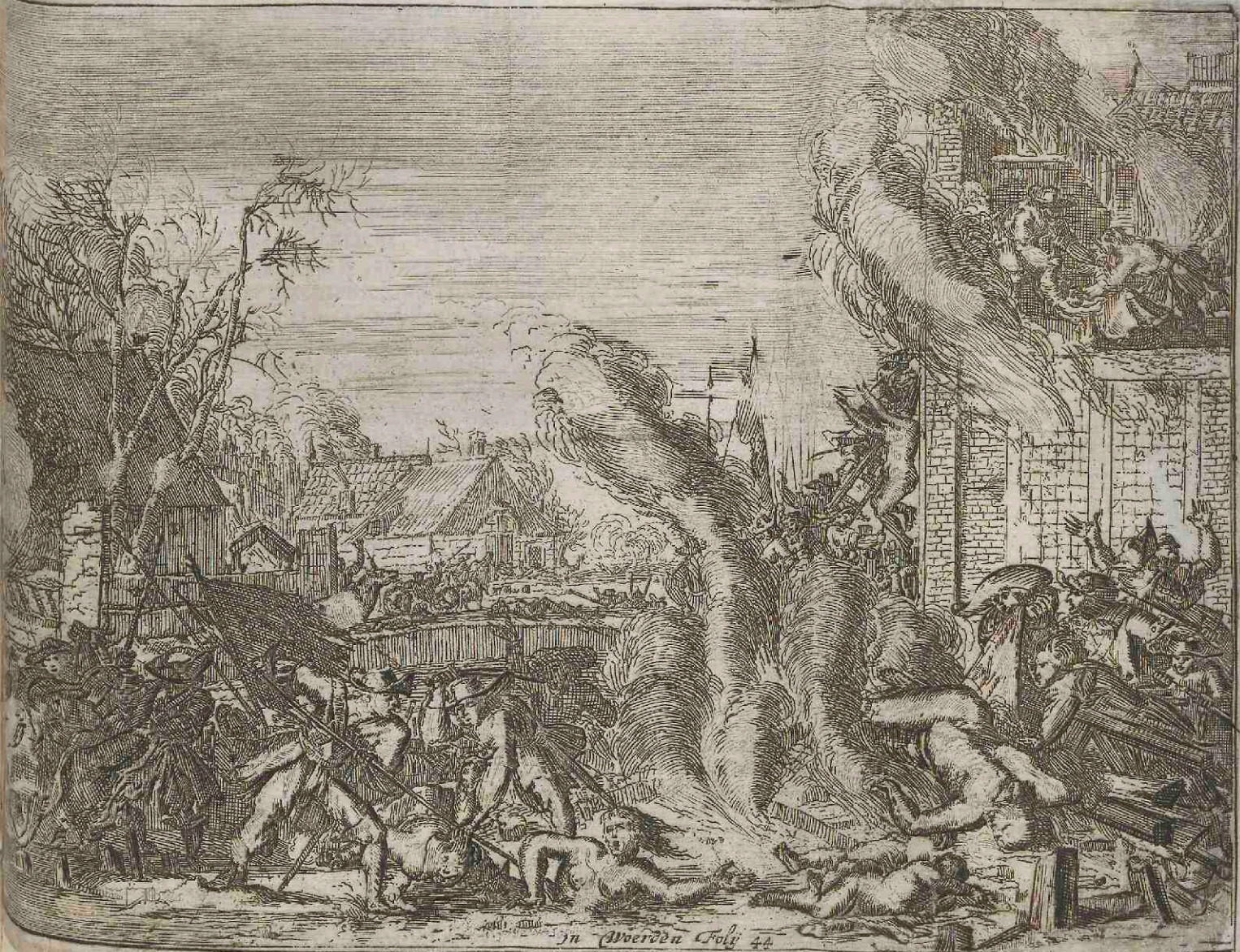
lieden belet, onder voorwendingh van dat sy, als de huyslieden hun goederen, als bedden, dekens, stoelen, bancken, potten en ketels versonden hadden, niet welgedient souden sijn: want daer waren huysen, in de welcken twintig en meer Soldaten hun verblijf hadden. En toen sommigen van dese Inwoonders, het onweer te gemoet siende, echter hun goederen begonnen te packen, namen de krijgslieden by ope water hun schuyten en wagens, en by ys hun ysfleeden, wagenen en paerden wech: in voegen dat sy hun goederen niet konden wechvoeren, en dieshalven, om de selfden te bewaren, genootsaecht waren te blijven.

De Franschen, van de Mye op Swammerdam aenkomende, wierden terstont meester aen de laghe sijde; vermits de geenen, die daer van de zijde der Staten de wacht hadden, voort de vlucht namen, eer sy eenighe Franschen sagen, en wierden terstont van d'ingesetenen gevolgt, die, by-nalles staen latende, sich ter ruk binnen Leyden bergden. Maer de genen, die in het dorp aen de hooge zijde woonden, waren niet soo geluckigh in wech te geraecken. De Brugh, die, om naer het dorp te gaen, over de Rijn streckte, daer het water, door de stercke afgangh, open lagh, was eerst opghehaelt, daer men, soo men andersins moedt genoeg hadt gehad, de vyant had konnen keren. Maer de Franschen deden eenighe scheuten daer op, en oock op d'inwoonders: daer op de Brug nedergelaten wiert, sonder dat men weet van wie. In deser voegen vermeerden de Franschen dit voortreffelijck dorp Swammerdam, daer zy voort eenige huysen in de brandt staecten, en tot het dorp in liepen, om dat uyt te plonderen, en, volghens de wrede aanspraeck van de Hertogh van Luxemburg tot sijn Soldaten, in hun vertreck uyt Uytrecht, d'inwoonders



Van 't gepasseerde binnen Woerden. 45

ders wredelyck te handelen. Het treurspel nam toen
sijn begin in seecker huys, daer vijf siecken in wa-
ren, die geen middel om te vluchten hebbende, al-



In Woerden Foly 44

ders wredelijck te handelen. Het treurspel nam toen
sijn begin in seecker huys, daer vijf siecken in wa-
ren, die, geen middel om te vluchten hebbende, al-
le vijf met 't huys verbrandden. Een oud man, die
sieckelijck was, wierdt naeck uytgekleet, en bont
en blaeu geslagen, en, dus uyt de handen der Fran-
schen geraeckt, vlood, met een oud kussen op zijn
hoofst, en met een deken om 't lijf, met blote benen
deur de sneeu. Een ander man, doodelijck gewond
sijnde, wierd in zijn buurmanshuys verbrant, of ver-
plettert, dewijl hy onder gevallene stenen doot gevon-
den wierd. Een ander, uyt Segvelt naer Swammer-
dam gevluht, wiert hier van de Franschen gedoot.
Een ander wierd doot geschoten: gelijk oock een
kreupele vrou, die voort elendiglijck storf; en haer
Suster, van de Franschen verkracht, wierdt soo in
haer lichaem misbruyckt, dat sy jammerlijck storf.
Een andere vrou, over d'achtenestigh jaren oudt,
met haer dochter, een bejaerde vryster, meende
noch eenigh goet mee te nemen: maer zy beyde
wierden, beneffens andere vrouwen, in de Kerck
gedreven, daer men hen van hun geld en beste kle-
deren beroofde. D'oude vrou geraeckte echter, met
haer dochter, weer uyt de Kerck, en wierden van
andere Franschen gevanghen, en, in des Schouts
huys gebracht, bont en blaeu geslagen, en tot op
hun onderrock uytgekleed. In dese staet geraeckte
d'oude vrou, blootshoofts en barrevoers, over 't ys,
en deur de sneeu, tot binnen de stad Goude, daer sy
eenighen van haer buurlieden vondt, die haer niet
kenden, dan aende spraek, vermits zy soo jam-
merlijck geslagen was. Haer dochter geraeckte oock
uyt de handen van dese geweldenaers: maer sy, een
andere party der vyanden op de weg siende, vlood
in een Tuynhuys, daer sy een doot mensch vondt,
die sy by d'arm vatte. Doch dewijl zy de vlam aen
alle

alle zijden sag opgaen, soo sette sy 't op 't lopen naer de hoge Burgt, daer sy haer Moeder meende te vinden, en, de feltde missende, ging oock blootshoofds, en barrevoets deur de sneeu, en over het ys naer de Goutsche Sluys, en op Alfen, daer zy eenige klederen, kousen en schoenen bequam, en wel in acht dagen niet wist waer haer Moeder ghebleven was. De genen, die dus uyt de handen der Franschen geraeckten, waren noch geluckigh; want d'anderen, met hen in de Kerck gedreven, daer onder eenige jonge Vrysters waren, wierden, als een ghe-roofde buyt, gevangen naer Woerden gevoert, en daer tot voldoeningh van de geyle lusten der Franschen gebruyckt.

Te Bodegraven is het niet beter, maer noch veel erger toegegaen; want de Graef Koningsmark, die, in het afweesen van sijn Hoogheyt, de Prins van Oranje, te Bodegraven commandeerde, hadt soo haest de aenkomst der Franschen niet vernomen, of hy weeck, met sijn volck, na de zijde van Leyden: in voegen dat de Franschen daer oock, sonder eenige tegenstant te vinden, in vielen, en dewijl de vluchtende Soldaten de Brug, daer men over moest, met haspels en vaten ghestopt hadden, soo konden d'inwoonders niet wech komen: behalven dat de Soldaten noch gheseght hadden dat men hen niet sou verlaten, maer dat'er alleenlijck ander volck in hun plaets sou komen; 't welck eenige gerustigheyt aen de dorplieden gaf, om sich niet soo ylinghs tot vluchten te begeven. Het Treurspel begon daer aen te gaen; want daer was geen middel tot vluchten, dewijl de Brugh, gelijk geseght is, met haspels en vaten bebolwerkeert was; en het ys was te swack om daer over te gaen; in voegen dat alle d'inwoonders met een schouw over de Rijn moesten varen: 't welck weynigh kon helpen. Hier geraeckten



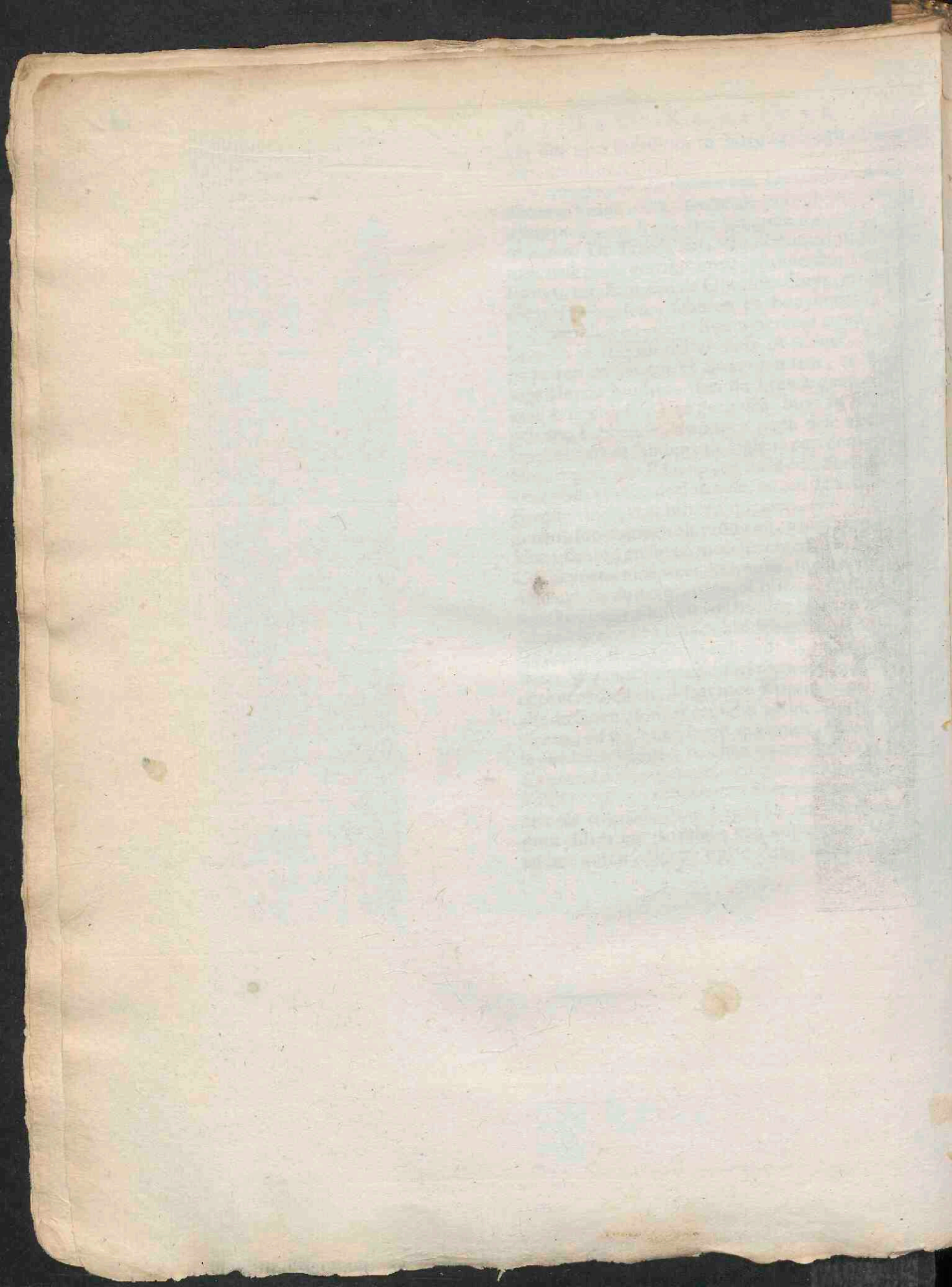
in Woerden Folij 47

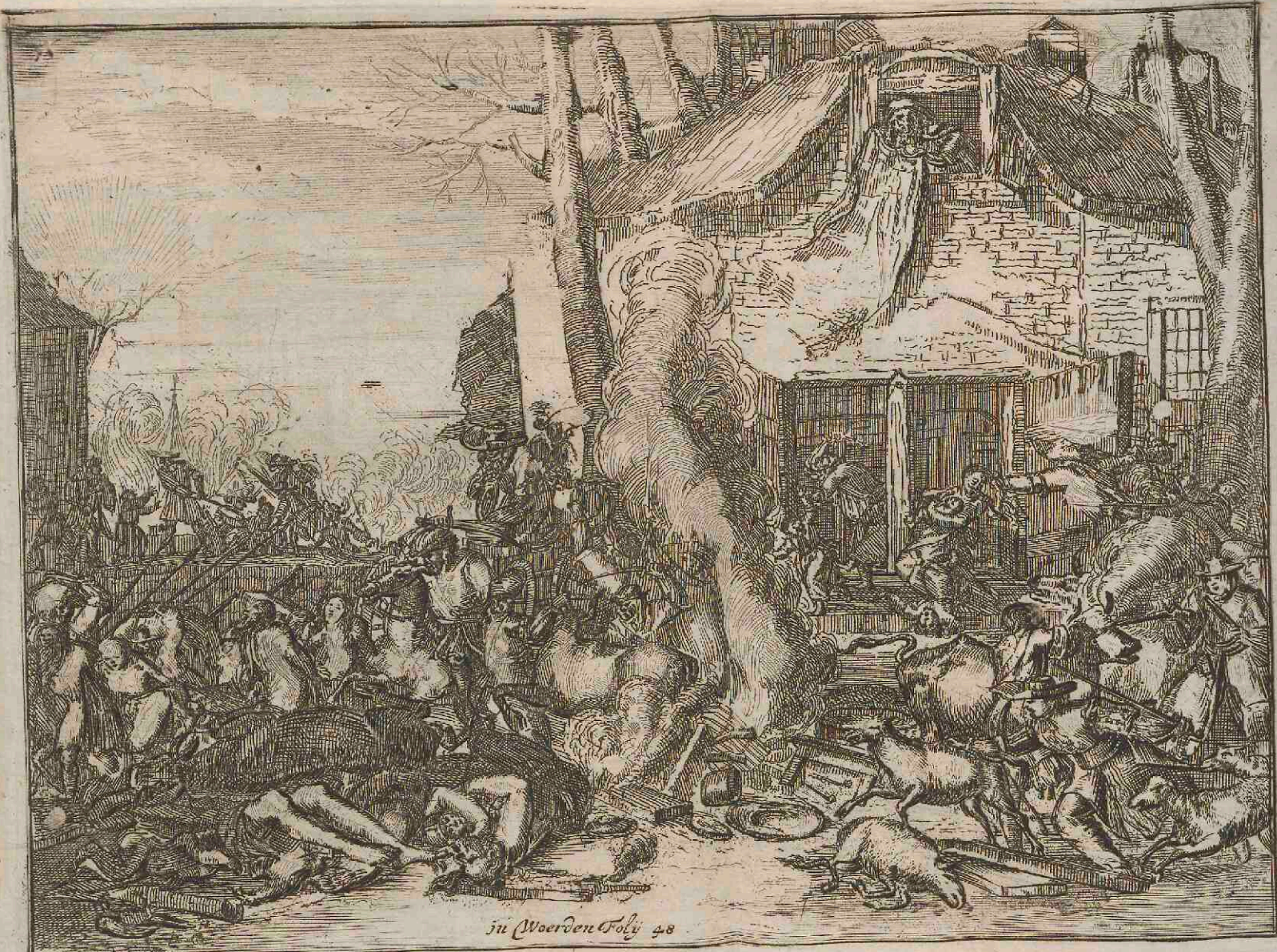
ten al voort eenige huysen in de brant. Een blinde vrouw met vier kinderen verbrandde in haer huys. Seker man, besich met sijn goet wech te vluchten, wierdt daer af berooft, en hy self doot geschoten, ghelijck noch een ander, en noch een, die in sijn huys verbrandt wierdt. Verscheyde vrouwen en jonge dochters wierden doot gevonden, en anderen ten roof naer Woerden gevoert, daer sy, ghelijck men dencken kan, erbarmelijck gehandelt wierden. Men kon niet weten hoe groot het getal der gener is, die dus elendiglijk sijn gesneuvelt. Dewijl de gevluchten seer langtamelijck te voorschijn komen, en veel van hen uyt droefheyt en hartenwee ter plaets, daer sy gevlucht sijn, wechstorven, sonder dat men weet waer sy gebleven sijn. De Franschen, op hun onmenschelike wreetheyt een verkeerde roem dragende, segghen dat sy kleyne kinderen, die met lachende mont hen aensagen, en als verwelkoomden, levendigh in de brandt hebbengeworpen. De beesten hadden oock hun deel aen dese elende, vermits sy, tien, twaelf, veertien, ja meerder op een stal staende, oock in groote menigte, met yffelijck gebalck, sijn verbrandt. Daer siet ghy een gedeelte der gruwelen, die op Woensdagh en Donderdagh, d'acht en negentwintigste van December te Swammerdam en Bodegraven sijn gepleegt.

De Hertogh van Luxenburgh, door de sijnen alle dese heerlijcke daden, die aen hem tot een eeuwige laster sullen verstrecken, uytgericht hebbende, was in groote kommer over sijn wederkeringh, toen aen hem onverwacht de tijdingh wierdt ghebracht van dat de Staetschen de Schans te Nieuwerbrugh schandelijck hadden verlaten, de welcke hy voort in besettingh nam, en in deser voeghen een veylighe wederkeringh naer Woerden verkreegh.
Hy

Hy liet drie bataillons te Nieuwerbrugh, om de wercken daer te slechten.

Vrydaghs, de dertighste van December, wierdt alhier al't manvolck, onder de vijftigh jaren oudt, uytgeprest, om 't ys, daer het noch toe lagh, open te bijten. De Franschen, van Nieuwerbrugh weer naer dese Stadt vertreckende, plonderden voort alles uyt, tot dicht aen de Goutfche Sluys, en staken d'overige huysen, schuren en hooybergen, selfs oock de schepen, die te Swammerdam lagen, in de brandt: in voegen dat'er niets overbleef, dan het huys van de Schout te Swammerdam, en drie of vier kleyne huysjes, daer de brandt geen vat op kon krijgen. Sy, hun geroofde buyt in schuyten geladen hebbende, dwongen noch dese elendighe inwoonders de selfden, als jaghers paerden, met de blote degens, de Rijn op, en naer dese Stadt te trecken, daer zy, ten deel in dese, en ten deel in de volghende dagh, mee binnen quamen, en veel gevangen, soo mannen als vrouwen, naeckt en ongekleet deur ys en sneeu mee-brachten. De Fransche Capiteynen, hier weer keerende, seyden volmondigh uyt dat de krijgslieden, te Nieuwerbrugh in de wercken leggende, dit wel hadden kunnen keeren, schoon sy niet een schoot hadden geschoten. Godt, seyden sy, streed ghenoech voor hen met sneeu en water. Wy hadden genootsaekt geweest te vluchten, of te verdrincken. Maer toen Koningsmarck, en alle de sijnen, sonder eenighe noodt, wechgelopen waren, en wy 't nest leegh van volck, en vol van alle goederen vonden, trocken wy met lust daer op in. Sy quamen hier met veel schepen en schuyten, die volgepropt van roof waren. Seer veel Soldaten waren als overladen van Lijnwaet en Wollen, van gout, silver en parrelen, van koper, tin, loot, en andere waren, daer zy op de straet hun handel mede dreven.





in Woerden Foly 48

gesteecken was. In dese dagen storven veel deftige burgers; en alles was hier schaers en dier. Het water stondt oock seer hoogh in de stadt.

Donderdaghs, de vijfde, waren de Franschen, die elders hun Garnisoen hadden, seer besich met

dreven, en de selfden verkochten. De Stadt was soo vol van Ruyters, en Soldaten, ghelijck oock van slijck en vuyligheyt, dat men de straet niet kon ghebruycken. Sy konden niet, dan met schuyten, naer Uytrecht vertrecken, vermits de kleydijck, ontdooyt zijnde, soo diep was, dat hy niet was te ghebruycken, te meer dewijl het water soo hoogh gelopen was, dat alles blanck stond.

Op Sondag, d'eerste van Januarius, 1673. quamen hier noch veel Ruyters en Soldaten binnen, terwijl anderen vertroocken, en hun wegh naer Uytrecht namen. De genen, die t'elkens weer binnen quamen, brachten soo veel beesten mee, dat zy een Koe voor dartigh stuyvers, somtijts voor meerder, en somtijts voor minder, verkochten. Sy braecken oock alle pothuysen, hecken en stoepen af, en alles, dat tot brandingh kon verstrecken, sonder dat de burgers yers daer tegen hadden te seggen.

Maendaghs, de tweede, vertroocken noch al veel Soldaten; doch zy konden geen Vaertuygh bekommen, om wech te geraken. Hier wierden veertien stucken geschuts uyt het Leger van Nieuwerbrugh binnen gebracht, en te voren seer veel grote packtaten vol van rocken, koussen en andere kledingh, te, gelijk ick acht, voor de Soldaten in 't Leger te Nieuwerbrug gefonden waren, en nu, van de Franschen bekomen zijnde, naer dese Stadt ghevoert werden.

Dinghsdaghs, de derde, deden de Franschen hun best om veel volcks naer Uytrecht te doen vertrecken. Veel van de Soldaten verkochten hun rooften beesten, dat sy konden. Een voorname vrou van Boegraven, in de grootste en voornaemste Herberg, de Prins genoemt, gewoont hebbende, en neffens anderen ghevanckelijck hier binnen gebracht, vermaelde dat'er wel drie hondert der Dorplieden soo

door de brant verongeluckt, als door het water ghesnevelt waren, daer onder oock eenige Franschen selven ghevonden wierden, die, al t'yverigh in het plonderen sijnde, van de brant overylt, en dus mee vergaen waren. Dese vrou verhaelde oock dat de Graef Koninghsmark, met sijn gevolgh, in haer huys gelogeert had geweest, en dat hy, een uur voor dat de Franschen aenquamen, gereect om te vertrecken staende, tot haer had geseght, dat sy wel haest ander volck in haer huys sou krijgen, en dat, toen hy haer vraeghde wat volck dit sou wesen, hy tot haer zeyde; De Graef van Stirum: dat sy daer op weer antwoordde, dat dit een goed man was, en dat sy hem wel meer had gehad, sonder andere gedachten van eenigh quaet te hebben. Sy voeghde daer noch by, dat hy, van daer vertreckende, groote voorraet van gesoden en gebraden, Hoenderen en Kalkoenen, en seer veel schone confituren van fruyten, als andere delicateffen, beneffens deschoonste wijnen en bieren, die men drincken kon, liet staen. Een uur na sijn vertreck quamen de Franschen, die het zijne namen, en het mijne daer by, seyde de vrou, die nu arm was. Sy, in haer verhael voortvarende, seyde, dat'er eerst cenige Franschen in haer huys quamen, die, sich seer besich aenstellende, potten, ketels, en andere dinghen om te koken eyschten: dat, terwijl sy besich was met dese dinghen te samen te halen, en hier en ginder liep, haer toegeroepen wierd, of sy niet mee wilde, en, dat toen sy vraeghde waer heen, haer aengeseght wierdt, dat de Franschen al in 't dorp waren; en dat sy, naer haer kamer lopende, haer kas al geplondert vondt, en, toen eerst siende hoe 't met de saeck geschapen stont, sich mee op 't vluchten aenstelde, doch, op hoop van dat het met brandt-schattingh af te kopen sou sijn, noch stant hielt, tot dat alles in de brandt gestee-

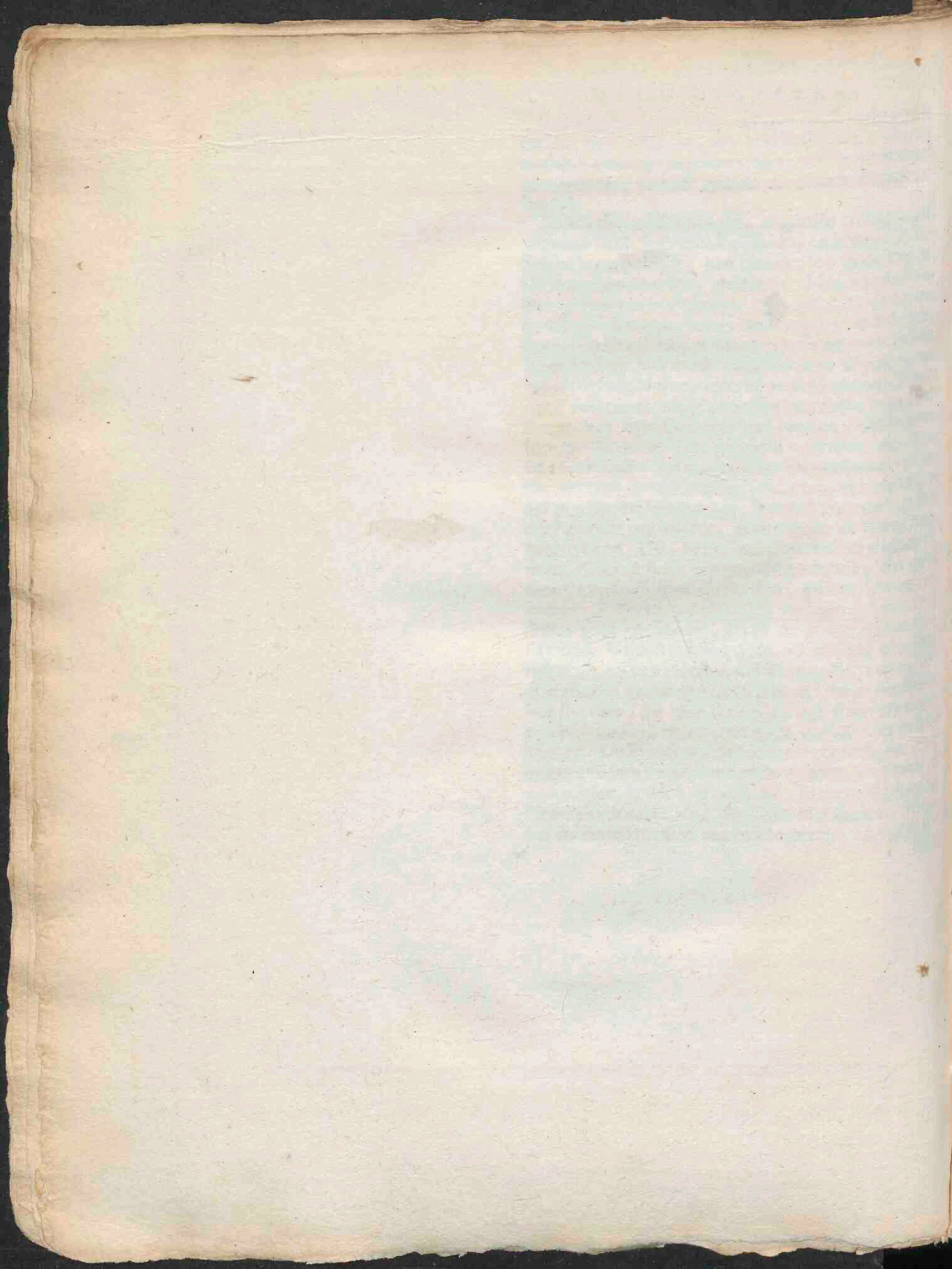
gesteecken was. In dese dagen storven veel deftige burgers; en alles was hier schaers en dier. Het water stondt oock seer hoogh in de stadt.

Donderdaghs, de vijfde, waren de Franschen, die elders hun Garnisoen hadden, seer besich met vertrecken, hoewel weynigh wegh raeckten.

Ondertusschen braken sy alles af, dat sy los konden krygen, 't welck sy verbrandden. In de selfde dagh, des avonts te seven uren, geraeckte in de Haver-straet een Smits huys, door al te heftigh stoccken, in de brandt. De Franschen, die sich op de kamer onthielden, vuurden daer soo sterck, dat het huys boven in de lichte vlam stondt, eer de Smit sulcks gewaer wierd. De brand, hoewel seer schrickelijck, wierdt echter door de burgers, te samen komende, ghebluscht: in voegen dat 'er niet meer dan een huys neder raeckte. Veel goederen en huys-raet, die men wech droegh, om hen voor de vlam te berghen, wierden van de soldaten, die om dese brandt lachten, ten deel met list, en ten deel met geweld, genomen; soo dat de genen, die in en huyten de brandt waren, schade daer by leden. De Franschen braecken de bancken en koockers rondt om de Noote-bomen in 't Proveniers-huys af, daer de Boomen selven oock nedergehouwen wierden, om tot brandingh gebruyckt te worden. Ondertusschen storven veel burgers en soldaten. Ses dorpslieden van Bodegraven, die men ghedwongen had het vaertuygh van daer naer Uytrecht te helpen brengen, en nu weerom keerden, wierden, naeckt en bloot, ja selfs sieck zijnde, in een huysje in het Proveniers-huys gheslooten, sonder dat men wist waerom, en tot wat eynde. De stadts Timmerlieden en burgers wierden oock ghedwongen het hout en de boomen, die men neder ghevelt had, te kloven.

Saterdaghs, de sevende, gelijk oock in de voorgaende dagh, wierden seer veel Palissaden, in diergelijck hout uyt het Staten leger te Nieuwerbrugh hier binnen, en in de groote verbrande Kerck gebracht.

Sondaghs en Maendaghs, d'achtste en negende, wierden noch seer veel Palissaden, en hout, uyt het Staten leger gehaelt, hier binnen, soo in de kerck, als in andere plaetsen, gedragen. Men was nu hier wel versien van bussekruyt, loot, geschut, klederen, kouffen, schoenen, hout, en diergelijcke dinghen, daer af de Franschen te vooren groot gebreck leden. Men kreegh hier mede veel schoone Wynen, en veelderhande bieren; doch voor de Grooten alleen: oock veel tarwe, rogge, boeckweyt, garst, haver, en soo voort; beneffens seer veel beesten, die hier in soo groote meenichte gebracht wierden, dat men een Koebeest voor eenige stuyvers verkocht. Men slachte hier so veel beesten, dat men, uyt oorsaeck der penssen en 't ingewant, 't welck voor de huysen neer gheworpen wierdt, naeuwlijcks de straet kon gebruycken. Dit, beneffens d'andere vuyligheyt, veroorsaecte sulck een geweldige stanck, dat veel menschen sieck daer af wierden, en om dit voor te komen, soo wierd ghebooden dat men de stadt van dese groote vuyligheyt, dreck en andersins sou opruymen. Ondertusschen quam 'er weynig of geen lijftocht, als van vleesch, dat 'er in volheyt was, en al versch en groen gegeeten wierdt: want het Sout was soo dier, dat men ses-en-dartigh stuyvers voor een pint moest betalen, en noch was het niet te bekomen. De Franschen deden oock afkondigen, dat de burgers aen de soldaten niets anders, als bedden en kaerffen, hadden te bestellen. Maer de soldaten, dit weynigh achtende, dwongen met slaen en stooten die lieden tot alles aen hen te geven, en dreyghden



konden kryghen, en hier binnen brachten, om te verkoopen. Sondaghs, de twee-en-twintigste, quamen weer

den hen noch met de brandt in hun huysen te stecken. Veel stedelinghen, door de baldadigheyt der soldaten gheparst, verlieten hun huysen, en gaven alles ten besten. In 't oudt Gasthuys wierden meer dan vijftigh menschen van Bodegraven en Swammerdam, en onse Pannebackers, so oudt als jongh, gebergt. 't Weeshuys was oock belast met veel kinderen, onder de welcken sware sieckten ontstonden; en men kon voor geldt naeuwelijcks soo veel gesonde menschen vinden, als 'er noodig waren om de siecken in de stadt te bedienen.

Dingsdags, de tiende van Januarius, quamen hier van Uytrecht vierentwintigh schuyten met meel, die in de volgende dach het gheschut, te Nieuwerbrug veroverd, in veertien stucken bestaende, weer in laedden, en daer mee, ghelijck oock met eenige siecken en gequersten, die uyt de Garnisoenen van buyten hier ghebleven waren, weer naer Uytrecht keerden.

Woensdaghs, d'elfde, hoorde men hier dat de Franschen omtrent Hermelen en Brecveldt eenige huysen in brant hadden gesteecken, om dat 'er Staten volck had gheweest. Men nam hier oock het grootste geschut van de wallen, en voerde 't naer Uytrecht. Hier quam mede de tydingh dat Ravenshoofd de vestingh Koelvorden weer ingenomen, en groote roof daer in bekomen had. De soldaten van Oudewater kreggen een slachter, en eenighe koopwyven van Woerden, daer sy veel geldts by vonden; 't welck sy hen afnamen.

Vrydags, de dertiende, werd afgelesen, dat men de straten sou suyveren, en de vuyligheyt wech doen.

Saterdags en Sondags, de veertiende en vijftiende, trock men naer Segvelt, om voeragie, en om vorder avontuur te versoecken.

124

Maendags, de seftiende, wierden de burgers alhier gheprest om met schuyten naer Hermelen te varen: 't welck by na onmogelijck was, uyt oorsaek van de harde wint. Voorts, als onse burgers eenige schepen t'Utrecht brachten, soo wierden sy, aen de welcken men water tot hun dranck, en eenmael des daeghs een weynigh broodt tot hun spys gaf, soo langhe in een kerck opgheslooten, tot dat men hen weer behoefde om naer Woerden te varen: ja indien de ryt daer toe ongeleghen was, soo wierden sy hier op 't Slot soo langh bewaert, tot dat 'er bequame gelegentheyt was.

Dingsdags, de seventiende van Januarius, quamen (men meent van Segvelt) eenige schuyten met hooy, hout, en andere dingen binnen. Eenige burgers van Woerden, die wel acht dagen t'Utrecht in de kerck bewaert hadden geweest, keerden oock weer hier, met twaelf of veertien schuyten, die koorn, meel, bier, wyn, en oock eenigh sout, toback en pypen (yder voor een halve stuyver) mee brachten. Sy hadden, uyt oorsaek van de harde windt, niet eerder konnen komen. Daer waren schuyten, die, van wegen het onweer, seftien uren onder-weegh hadden geweest. Sy brachten eenige groote stucken met Rijnsche wijn mee, doch ten meestendeel voor de Grooten. Alles, dat slechts helpen kon, wierdt te werck gestelt, om te helpen lossen, en opdragen.

Woensdaghs en Donderdaghs, d'achtiende en negentiende, wierden verscheyde van onse stedelinghen weer uyt gheprest, om Voeragie te halen. Yder kreegh tien stuyvers aen geldt, en een brootje toe. Dagelijcks quamen 'er eenige schuyten met hooy binnen, dat men van Seghvelt haelde, daer alle boeren uytgevlucht waren, en daer sy, ghelijck elders, alles afbraecken, dat sy los kon-

194

konden kryghen, en hier binnen brachten, om te verkoopen.

Sondaghs, de twee-en-twintigste, quamen weer acht schuyten van Uytrecht, met bier, en andere behoefigheden; en in de volgende dagh wierd hier eenigh hout om te branden ingebracht.

Woensdaghs, de vijf-en-twintigste, trocken de Franschen vroegh uyt met schuyten, om, ghelijck sy voorgaven, de nieuwe wercken, die te Bodegraven en Nieuwerbrugh weer gemaect wierden, weer om te werpen, en de menschen doot te slaen; en op de middagh quamen eenigen van dese schuyten weerom, met hout om te branden. Oock quamen van Uytrecht vier schuyten met kleyne kruiwagens, om aerde daer mee te kruien.

Donderdags, de ses-en-twintigste, vertroocken dese vier schuyten, met hun Convoy, en veel Passagiers, weer van hier naer Uytrecht. Omtrent te negen uren quamen hier wel twaelf of veertien schuyten, met ongedorscht koorn en erreten uyt Montfoort, en daer omtrent, daer oock veel hooy onder was. In de twee volgende dagen wierdt noch al voeragie en hooy binnen gebracht. Sondagh en Maendagh daer aen volgende quamen vijf schuyten met koorn, meel in tonnen, bier en andere goederen binnen, tot onderstant der Franschen.

Dingsdags, d'een-en-dartigste, wierdt hier veel houts ingebracht, en afgelesen dat niemant eenigh hout, yser, koper, loot of tin van de Franschen sou koopen. Ondertusschen begon het weer hart te vriesen.

Woensdags, d'eerste van Februarius, en in de volgende dagh wierdt noch al branthout binnen gehaelt.

Donderdaghs, detweede, 's uchtens te drie of vier uren, quamen hier vijf of ses schuyten van

Uytrecht, met mout voor de Brouwers, en eenigh ander goet. Men brack oock weer een groot eynde achter van de paerdeftal af, die de Franschen ghemaeckt hadden. Ondertusschen vroom het hardt, met seer felle wint.

Saterdaghs, de vierde, vertrock van hier de Markgraef van Bourbon, met veel Soldaten, naer Uytrecht over ys. Hy had veel reystuygh, en sijn silver Servies by hem.

Sondaghs, de vijfde, trocken omtrent vier hondert Soldaten, daer veel Grooten onder waren, met sak en pak, en veel muyléefels, sleden en paerden naer Uytrecht. Hier quamen oock veel Soldaten binnen, die groote plonderingh van boere gereetschap mee-brachten. Ondertusschen vondt men noch by de wegen veel verkrachte doode vrouwen. Omtrent Swammerdam lagen siventien vrouwen, naeckt uytgekleedt, en met hun schamelheyt tot aen de navel opengesneden. Dese gruwelen waren van de Franschen, in 't overvallen van Bodegraven en Swammerdam, gepleegt. Eenige doode Soldaten, in d'aenval op dese Stadt by de Kruypin, en daer omtrent verslagen, dreven deur de Stadt naer beneden. Veel Burgers storven dagelijks van honger, koude en onghemack. Een Timmerman nam een kist, daer een lijck in lagh, op sijn schouder, en droegh dit lijck alleen, en sonder hulp, naer 't graf, dewijl'er dragers te kort waren, die van d'een naer d'andere doode moesten gaen, om dus, d'een voor, en d'anderna, in 't graf te brengen. De Commandant, de Graef de la Marc, vertrock oock, met groote roof, en eenige Soldaten, naer Uytrecht.

Maendaghs, de sesste, verbrandden de Franschen de beyde meulens verby de hooge Boom, by Segvelt, aen de Vaert; en d'eerste en oude Commandant

194

195

dant quam hier weer binnen, in plaets van de Graef de la Marc, die verrocken was.

Dingsdags, de sevende, trocken sy naer de zijde van Kamerik, en haelden van Meysek boven maten veel sleen met hooy, meer dan ooyt te voeren, gelijck oock veel spek, vleesch, huys-gewaedt, klederen, en meer andere dingen. Men seyde oock dat'er veel duysenden alle te voet uyt Uytrecht, ten deel naer Weesp en Muyden, en ten deel naer de Schoonhooffche zijde, waren getrocken, en dat'er weer eenige duysent Ruyters tot besettingh binnen Uytrecht waren gekomen. Vijftigh of sestigh Soldaten van de Marine quamen uyt Oudewater over ys op schaetsen tamelijck dicht voor de Krommiker-poort, daer sy eenige Franschen vonden, die besich waren met hout te hacken. Sy schoten een van hen doot, en namen twee gevangen; d'anderen geraeckten met de vlucht wech. In hun wederkeringh bejegenden sy vijftien of sestien sleden, die, met eenige nootdrustigheden, uyt de vrye Dorpen gehaelt, naer Woerden gingen. Dese sleden en volck wierden door de Marynes naer Oudewater gebracht: 't welck voor onse Stedelingen groote schade en verlies was; dewijl men de goederen seer noodigh behoefde. Men seyde hier dat sy wel hondert anderen soo hier en daer gekregen hadden. De Gouwenars haelden oock op schaetsen drie groote Boere sleden vol goet by Hermelen wech; 't welck daer door gantschelijck van alle nootdrust ontbloot wierdt.

Donderdags, de negende, wierdt alhier, uyt het huys van de Burgermeester Hoer, een Fransch Capiteyn begraven. Een Officier gingh voor aen, mer een groot kruys in de handt, daer eenigen, die brandende waskaerffen droegen, op volgden. Hier achter quam het lijck, met een kostelijck kleet, dat

van zijde gemaeckt was, overdeekt, daer veel kruyff-
fen van silver lint over geschoren waren. Toen
volgde een persoon, met een klinkende belle, en
daer achter twee Priesters, met witte hemden over
hun swarte rocken, gelijk oock met sluyers, alles
tot op de voeten langh. Defen hadden yder een
boeck in de handt, daer uyt sy over luyde lasen.
Toen volgden de Grooten te voet en te paert, yder
naer sijn staet, met veel Soldaten, die tot drie ma-
len op 't Kerckhof loschoten. Het lijk wiert in 't
Koor begraven. Ondertusschen dooyde 't sachtelijk-

Vrydaghs, de tiende, hoorde men dat'er veel
volck van de Staten, omtrent drie Regimenten, te
Kamerik lagh, om daer op te passen.

Saterdags, d'elfde, had het weer hardt gevoren.
Men hoorde hier dat eenige Soldaten van de Prins
een deel schapen, die van Uytrecht naer dese Stadt
gevoert wierden, hadden genomen; gelijk oock
eenige perfoonen, van hier naer Uytrecht gaende,
die men veel gelts afnam, en naer Oudewater voer-
de. Hier quam oock een ander Commandant, die
van een Convoy geleydt wierdt; 't welck in de vol-
gende dagh weer naer Uytrecht trock.

Maendaghs, de dertiende, 's uchtens te neghen
uren, togen van hier veel Soldaten uyt om voeragie
naer de Broeck. Sy, veel sleden met hooy over
't ys voerende, wierden van een deel Schaetsryders
van Oudewater achterhaelt, die veel van hen doodt-
schoten en gevangen namen, daer oock eenige ge-
preste Burgers onder waren. Men kon hier van de
Wallen sien dat sy eenige sleden met hooy in de
brandt staken. Eenige dooden en gequetsten wier-
den hier binnen gebracht; en op dit gerucht trocken
omtrent vijftien hondert mannen te voet en te
paert uyt, tot onderstant: doch sy keerden weerom,
sonder yets uytghericht te hebben; vermits sy niet
veer-

veerder, dan aen de hooge brugh, durfden komen. Daer bleven wel over de hondert mannen achter, soo doot, als ghevangen, en hier onder verscheyde Capiteynen, Luytenanten en andere Officierien. Veertigh sleden hooy wierden naer Oudewater ghevoert. Eenige sleden, die sich in-tijts deurgemaect hadden, quamen echter hier binnen met hooy, klederen, lijnwacdt, koper tin, en ander huysgewacdt, oock met butter, kaas, vleesch, spek, en andere dingen. Maer de genen, die te veel hadden willen opladen, liepen in de klem.

Woensdags de vijftiende van Februarius, 's uch- tens vroegh, trocken veel Soldaten uyt naer Hermelen, om de bagagie van de nieuwe Comman- dant, die met Convoy van Uytrecht quam, t'ont- fangen, en alhier over ys binnen te brengen, daer zy oock des avonts in quamen, terwijl hen noch al meer en meer volcks van hier toegesonden wierdt. Des avonts spade ontstond hier een grote alarm, de- wijl'er veel Soldaten van de Marine om de Stadt swierden. In de twee voorgaende daghen waren vier-en-twintigh van onse stedelingen, soo ouden als jongen, begraven. Sedert de vijfde tot aen he- den wierden hier vijf-en-tachtentigh, so stedelin- gen als vluchtelingen, begraven.

Donderdags, de seftiende, brachten twee Trom- melslagers van sijn Hoogheyt de gevanghenen hier weer uyt Oudewater. Hier quam oock een Trom- petter van sijn Hoogheyt, de Prins van Oranje, binnen, men seyde om de Stadt op t'eysschen.

Vrydaghs, de seventiende, trocken drie Burger- meesters, eenige Schepenen en burgers over ys naer Goude. Dit veroorsaecte vreedme gedachten on- der de burgers alhier. Doch toen zy daer gekomen waren, wierden Kosterus, Bodegraven, Lom- merfon, en Josua Vret daer als bespieders, gelijk men

van zijde gemaect was, overdeekt, daer veel kruyfsen van silver lint over geschoren waren. Toen volgde een persoon, met een klinkende belle, en

60 D A G H - R E G I S T E R

men seyde, vast gehouden. In dese tijdt kregen de geenen van Oudewater twee Luytenanten, twee Sarjanten, en een Korporael der Franschen gevangen. Sy bequamen oock een grote meenighte van Schapen, die men naer Uytrecht en Woerden voerde, om hen daer te verhandelen. Zy setten oock verscheyde burgers van Woerden af, die eenige voorraet van Oudewater en Goude gehaelt hadden.

Maendags, de twintighste, trock het Regiment van de la Seaulx van hier naer Uytrecht, met veel bagacie paerden, en ander Convoy. In dese dagen kon men alhier qualijck broot bekomen, om dat het dagelijcks seer stil was. Het bier was oock seer schaers. Het dooyde oock sachtelijck. Een Capiteyn, in de leste hooyhaling te Broeck over y; door de schaets-ryders van Oudewater geschoten, wierd nu op een selde wijze, als hier voren verhaelt is, met sackels, kruyssen, &c. begraven.

Dingsdaghs, d'een-en-twintighste, brachten de boeren, daer toe gedwonghen sijnde, veel sleden met hooy van Kamerick hier binnen.

Donderdaghs, de drie-en-twintighste, wierd desghelijcks gedaen; en de boeren moesten het hooy met hun eygen schuyten invoeren. Alle de soldaten wierden oock in dese dagh gemonstert, en buyten de nieuwe Poort, op 't vlack veldt, in slagh-ordeningh gestelt.

Vrydaghs, de vier-en-twintighste, voeren de schuyten weer van en naer Uytrecht. Eenige schuyten van Kamerick wierden weer met hooy binnen gebracht, dat in de nieuwe paerdestal by 't Hospitaal gebracht wierd.

Saterdaghs wiert noch al, gelijk te voren, hooy binnen ghehaelt. Eenighe schuyten voeren naer Uytrecht, en namen alle d'affuyten, of gheschutwagens mee.

Sondaghs, de ses-en-twintighste, vroegh voor
dagh, trocken omtrent darde half hondert mannen
te voet, en vijftigh of tseftigh te paert van hier naer
Nieuwerbrugh, om, gelijk zy voorgaven, de huy-
sen, die noch in stant ghebleven waren, af te bran-
den, en de schepen, die daer met geschut lagen,
binnen Woerden te brengen. Doch zy, omtrent
Nieuwerbrugh gekomen, wierden van d' Uytleg-
gers, die sy meenden te halen, soo gehavent, dat sy
ytinghs de vlucht namen, en met de koomst van de
dagh verbaesdelijck hier weer binnen quamen, veel
sonder geweer, en seer gequetst. 't Getal der ghe-
ner, die achter-bleven, wierd verswegen. De Ruy-
tery quam omtrent een uur voor af hier binnen,
mer groore verbaestheydt. Van Uytrecht quamen
oock drie schuyten met meel, seep, bier en dierge-
lijke dingen; 't welck alhier eenigh ontfet gaf. Men
trock mede met veel timmerlieden en ander volck
uyt naer de Kamericksche Sluys, by de Kruypin,
om de selfde wijder te maken, en langhs de Vaert
te beter met grooter schuyten by d'achterdorpsche
huysen te komen, en 't hooy van daer te halen. On-
dertusschen wiert de Luytersche Predikant, deur
een venster, dat de Franschen in sijn provisie kelder
uytbraecken, van alle sijn vleesch, speck, butter,
kaes, &c. berooft. Dese diefstal quam in het licht,
vermits de genen, die 't begaen hadden, hun gesto-
le goet te goetkoop verkochten: in voegen dat dese
dieven, gelijk oock eenige anderen, die huysen
uyt een looykuyp gestolen hadden, op het Kasteel
vast geset wierden.

Maendaghs, de seven-en-twintighste, 's avonts
spade, quamen weer veel kruywagens van Uytrecht,
om de selfden aen 't nieu werck, buyten de nieuwe
poort, te gebruycken.

Dingsdaghs, d'acht-en-twintighste, wierdt weer
hout

hout van de Breveltsche huysen voor het Hospitaal gehaelt. Oock wierden vijftien boere schuyten met hooy binnen gebracht. Op de modderflood, by de pierdestal, wierd een Waegh toegestelt, om hooy daer op te wegen. Een kraemvrou, welcker kraemkint alte voren was gestorven, wierdt doot gevonden, met een kint van anderhalf jaer aen haer borsten. De vrou hadt al eenige dagen doot geweest, eer men haer vondt. In de nacht quamen eenige schuyten met haver, en andere granen van Uytrecht hier binnen. Eenige Officieren, van hier uytgegaen, en te na aen Nieuwerbrugh komende, wierden over hals en kop weer binnen gedreven. In dese maent sijn in dese Stadt hondert een-en-twintigh gestorven.

Woensdaghs, d'eerste van Maert, voeren weer schuyten naer Uytrecht, met Convoy, om goederen te halen, terwijl anderen met meel, en andere behoefigheden hier binnen quamen. In dese en in de twee volgende dagen wierd veel hout van de verbrande huysen van Brevelt en elders gehaelt, en hier binnen gebracht.

Saterdags, de vierde, trocken de Franschen, omtrent vier hondert sterck, met alle de schuyten, die varen konden naer Kamerick, en daer omtrent om voeragie te halen.

Sondaghs, de vijfde, 's uchtens, quamen sy weer binnen met seer veel hooy, dat in de Luytersche Kerck, en in de pierdestal gedragen wierd. Na de middagh quamen hier van Uytrecht eenige schuyten met mout, bier en meer andere dingen. Sy hadden Vrydag en Saterdag al op de weg geweest, maer moesten weer om keren, om dat zy te swack van Convoy waren. Doch des Sondaghs wierd hen een deel krijghsvolck tot aen Hermelen tegemoet gevonden; 't welck hen binnen bracht. In de volgende

de dagen wierdt noch al veel hooy, brandthout en andere dingen binnen gehaelt. Men woog nu oock den Ruyter het hooy toe; ses pont des daeghs voereen paert, het welck de Ruyter soo suynigh maeckte, dat hy 't van de straet opracpte. Indien men van 't begin af dus gedaen hadt, men sou wel vijftigh, ja misschien hondert voer hooy meer gehad hebben. Vijftien of sestien Ruyters, met hun bagagie achter op, als of dit nieu volck was, maeckten groot gedruys deur de Stadt. Twee doden, in twee kisten wierden te gelijk op een baer geset, en soo naer 't graf gedraghen. Men had het ondertuschen seer drock mer heen en weer naer Uytrecht te varen, om alle behoefstigheden te halen.

Saterdaghs, d'elfde van Maert, wierdt een Kolonel, van Uytrecht herwaerts komende, om sijn goedt te halen, door de krijghs-lieden van Oudewater gevangen naer die Stadt gevoert. Eenighen, die by hem waren, gheraecten deur het water al vluchtende wech.

Sondags, de twaelfde, quam sekere dienstmeyt, van hier naer Uytrecht ghesonden, weerom, en bracht een half mud vermufst boeckweyte meel, seven of acht pont geers, en weynigh pruymen en siroop mee, en had een-en-dartigh stuyvers verreyft, en in alles veertien guldens besteed; soo swarelijck waren dese dingen te bekomen.

Dinghsdaghs, de veertiende, 's uchtens vroegh, voeren veel schuytjes en soldaten uyt naer Teckop, achter Kamerik, om hooy en roof te halen: doch weynigh van hen quamen weerom. Eenige schuyten, op d'elfde naer Uytrecht ghevaren, quamen weer binnen, en brachten haver, mout, en diergelijcke dingen meer.

Woensdaghs, de vijftiende, trocken omtrent twee hondert en vijftigh soldaten, met veel schuyten,

hout van de Breveltsche huysen voor het Hospitael gehaelt. Oock wierden vijftien boere schuyten met hooy binnen gebracht. Op de modderflood, by de paerdestal, wierd een Waegh toegeselt, om hooy daer op te wegen. Een kraemvrou, welcker kraemkint aldaer was overleden, wierd door eenen

ten, naer Teckop, en oudt Kamerick, om hooy, en, de volgende nacht uyt geweest hebbende, quamen 's anderen daegs weer t'huys, met schoon hooy, doch niet soo veel, als sy wel meenden te halen. Veel van hen bleven oock achter.

Donderdags, de seftiende, quamen eenige soldaten van Oudewater, met kleyne schuytjes, en daer onder twee sloepjes, met eenige lichte stuckjes daer op, by de Kruypin, en oock by de Nieuwe-poort, en schooten met de stuckjes naer de soldaten, die aen een nieuwe borst-weeringh buyten de halve Maen arbeeyden, en verjoegen d'arbeeyders tot twee of dric malen van de wercken. De soldaten vielen hier op ter poort uyt; maer d'anderen weeken met hun schuyten wech.

Vrydags, de seventiende, waren veel boeren met schuyten hier binnengekomen, om het geen, dat sy tot gelt wilden maecken, te verkopen. Maer toen sy weer naer Kamerick, Teckop en Hermelen voeren, wierden sy omtrent Hermelen van de soldaten, die van Oudewater quamen, aengehaelt, in voeghen dat de voorsten van al't geen, dat sy hadden, berooft wierden, terwijl d'achtersten, groot gedruys en gekerm hoorende, weerom keerden.

Saterdags, d'achtiende, 's uchtens vroegh, voeren omtrent twee hondert soldaten, met seven schuyten, naer Uytrecht. Tegen d'avont quamen veel schuyten, soo groote als kleyne, met hooy van Kamerick en daer omtrent. In de volgende dagh quamen drie groote schuyten van Uytrecht, met bier, mout, en diergelijcke dingen.

Maendaghs, de twintighste, was het water seer hoogh langhs de Rijn, ja tot aen, en in de huysen. Van de steedelingen storven dagelijcks noch veel. De Franschen seyden dat sy, van 't begin af, tot aen dese tyt, wel veertien hondert van de hunnen hier

het Kasteel een boere schuyt aengehaelt, daer een Oxhoof vol goetd in was, 't welck hier aen een burger behoorde.

Vrydags, de vier-en-twintigste, 's uchtens vroeg, voeren eenighe schuyten met volck en goetd naer Uytrecht, en, omtrent Hermelen komende, wierden van de soldaten van Oudewater, in schuyten daer omtrent zijnde, aengetaft, veel van de genen, die daer in waren, wierden gedoodt, en wel vijftigh of sestighe gevangen naer Oudewater gevoert. Een van dese uytgevare schuyten, daer veel gequetsten in waren, ontsnapte hun handen, en quam hier weer binnen: maer de beste buyr was wech, beneffens eenighe wijven der Fransche Soctelaers. Veel schuyten met soldaten wierden hen van hier, op 't ghedruys van 't geschiet, te hulp ghesonden, die alle in de pan geraeckt souden zyn, soo de achtigh Franschen, op 't huys te Hermelen leggende, hen niet te hulp waren ghekomen; gelijk oock het Convoy, dat van Uytrecht quam, met eenighe schuyten, die op dit gherucht achter bleven. De genen van Oudewater waren omtrent vijf-en-ventigh sterck, en hadden by sich drie of vier Veltstuckjes, daer mee sy onder de hoop schoten. Toen sy met de roof wech waren, quamen des avonds de schuyten van Uytrecht met koorn, mout, en veel gelts hier binnen.

Saterdaghs, de vijf-en-twintigste, wierdt weer hard gheprest; en veel schuyten voeren uyt na Oudewater, om de gevanghenen te lossen: Doch sy brachten niet, dan seven Fransche ghevanghe vrouwen mee. Ondertuschen voer men met schuyten heen en weer naer Uytrecht, en elders; en men bracht veel hout, en andere dinghen hier binnen.

Vrydags, d'een-en-dartigste, 's uchtens vroegh,

ver-

Van 't gepasseerde binnen Woerden. 67

vertrock de Commandant, met veel voornamen Officieren naer Uytrecht.

Saterdaghs, d'eerste van April, op d'avont, quamen seer veel schuyten en vlotten, met veel schoone bomen, en ander hout, dat niet verre van Oudewater was gehaelt.

Maendags, de derde, de tweede dag van Paesschen sijnde, trock van hier een Tamboer naer Oudewater en Leyden, om gevanghenen te lossen. Men seyde hier dat hy naer alle Steden trock, om te vernemen wat Franschen daer gevangen waren. Men seyde dat d'Ambassadeurs, naer Keulen reysende, hier deur fouden trecken: en dieshalven wierdt in de Stadt de Rijn van alle schuyten en schepen leegh gemaect, en in 't malle gat gebracht. Men vernam echter niets. Op d'avont quam weer veel hout, tacke-bossen, koorn in schoven, en andere dingen hier binnen.

Dinghsdaghs, de vierde, quamen de ghevangenen van Oudewater weer binnen. De Commissaris, naer Uytrecht ghesonden, quam oock weer hier.

Woensdaghs, de vijfde, voer weer een groote meenichte van schuyten, men seght wel een ghetal van twee hondert, uyt Oudewater over 't landt naer Hermelen. Sy namen eenighe boeren, die naer Woerden wilden, hun boter, melck, en andere waren af. Eenige gheraecten echter wech. Veel soldaten voeren van hier derwaerts aen, om onderstant aen de hunnen te doen. De soldaten brachten hier weer veel houts binnen, dat sy aen de burgers verkochten, om gelt te bekomen.

Donderdaghs, de sesste, wierdt een soldaet in de deur van de groote Kerks-tooren gearquebuseert. Zy waren met hun tweek, en hadden drie hembden van een Capiteyn, op de bleeckery zijnde, en daer

het Kasteel een boere schuyt aengehaelt, daer een Oxhoofd vol goedt in was, 't welck hier aen een burger behoorde.

te drogen hangende, gheftolen. Sy dobbelden om wie sterven sou, 't welck aen d'onnosselfte ten deel viel. Men sette hem op een stoel midden in de tooren-deur, en dee hem een doeck voor d'oogen. De Priester, en anderen begonnen toen de jammer-sangh te singhen; en alle de genen, die onder dat Regiment behoorden, lagen blootshoofd op hun kniejen; en terwijl men dus songh, schoot men op de ghebonde soldaet los, dien 't hoofd aen stucken wierdt geschoten. De groote dieven gaen vry, en de kleynen worden ghemeenelyck opgehanghen. Noch heeft 'er eens een soldaet op 't houte paert geseten; en dit is alle de straf, die hier tot aen dese tyt over alle hun ongehoorde boosheydt en moedwilligheydt is bedreven.

Vrydaghs, de sevende, 's uchtens vroegh, voeren vijf schuyten, met hondert en vijftigh soldaten tot Convoy, naer Uytrecht, om eenighe goederen of waren te halen. In de volgende dagen quamen veel schuyten van Uytrecht, met verscheyde goederen, en oock van elders met hout, 't welck hier binnen gebracht, en tot brandingh aengewend wierd.

Woensdags, de twaelfde, quamen eenighe schuyten van Uytrecht met koorn, meel, wijn, bier, geslachte schapen, en andere dingen. De Monsterschryver quam ook, met een groot Convoy, en veel gelts. Twee of drie schuyten, over 't velt varende, quamen tot dicht voor de Krommicker-poort, en schoten heftighlyck op het voorste wacht-huys, sy weecken echter terfont, dewijl de Franschen ter poorten uyt quamen; en men schoot oock met drie kleyne stuckjes uyt het Kasteel, eer onse soldaten op de been geraeckten.

Vrydags, de veertiende van April, voeren eenige schuyten naer Uytrecht. Alle plancken wierden te samen gelocht, om de ghebroken bruggen tusschen

Woer-

198

Woerden en Hermelen weer op te maecken, om de wegh weer te ghebruycken, als 't water gevallen sou wesen.

Saterdags, de vijftiende, wierd hier gesegt dat 'er dartien duysent soldaten van sijn Hoogheyt, beneffens veel boeren, te Bodegraven en Nieuwerbrugh, met wel vijftigh schepen, ghekomen waren, om daer weer een nieuwe schans te maecken. Hier op trocken twee Capiteyns, met eenighe soldaten van hier, om te besien of men de buyt, die daer ghebracht was, weer hier sou kunnen halen, dewijl men de selfde hier noodigh had. Men seyde oock dat de Prins van Condé binnen vier of vijf dagen hier sou komen, om Hollandt in te trekken, en alles, daer sy by konden komen, te verbranden, ghelijck men te Bodegraven, en te Swammerdam had gedaen. Op d'avont quamen eenige schuyten, die met nootdruft wel gheladen waren, van Uytrecht; en hier wierdt oock veel hout binnen ghebracht. Ondertusschen wierdt met groote yver aen de borst-weeringen, buyten de vesten en halve maren omloopende, ghewerckt, en de selfden van buyten met Palissaden beset.

Maendags, de seventiende, was men besich met de brugghen en weggen, tusschen Uytrecht en hier ghelegen, te vermaecken, en de gaten in de wegen te stoppen.

Dingsdaghs, d'achtiende, quam een schuyt met Soldaten van de Marine soo dicht onder de Stadt, dat veel van onse Soldaten daer op uyt vielen, een van hen doot, en de schuyt in de gront schoten.

Woensdaghs, de negentiende, quamen hier eenige schuyten met seer veel haver, oock met vaten Wijn, Bier en andere dinghen, met sterck Convoy.

Vrydaghs, d'een-en-twintigste, haelde men de-
Ee 3 len

len uyt het Hospitaal, om bruggen daer af te maeken. De burgers en Soldaten, naer Uytrecht varende, om nootdrufft aen te halen, wierden onderweeg aengerand. De Soldaten van hier, het ghedruys en gefchiet horende, voeren terftont met een fchuyt vol derwaerts tot onderftant. Daer wierden echter twee fchuyten geplondert, of verbrant, en eenige Franschen gefloot.

Saterdags, de twee-en-twintighfte, 's uchtens vroegh, voeren van hier twee fchuyten, met ammunitie-wagens, naer Uytrecht, van daer op d'avont veel fchuyten met goet, en kruywagens, met Passagiers en Soldaten, hier binnen quamen.

Sondags, de drie-en-twintigfte van April, vroegh met de dageraad, quamen hier eenige fchuyten met Soldaten van de Marine, by de Panne-backery, en haelden veel pramen wech, die met pannen gheladen waren, om de buytenfte Borftweeringh daer mee op te maken. Een van hun fchuyten quam al fchietende by de halve Maen voor de poort: daer op veel Franschen uytvielen, die wel fchoten, maer niets uytrichtten.

Maendags, de vier-en-twintighfte, zweefden de Soldaten van de Marine noch al hier omtrent. Een van hun floepen quam soo dicht hier onder de Stad, dat'er veel Franschen op uytliepen, en echter van verre bleven staen. Na dat zy een weynigh tijds malkander geterght en toegeroepen hadden, voer de floep wech; en de Franschen, met grote vreucht hier weer binnen komende, seyden, dat fy de Hollanders verdreven hadden, schoon zy niet een fchoot naer hen hadden gefchoten. Ondertuffchen wiert hier veel houts binnep gehaelt, van 't welck fomtijts een deel voor prijs wiert verklaert. De Soldaten, die vertrecken moesten, poogden alles, daer ty gelt voor krijgen konden, te verkoopen; en daer

Van 't gepasseerde binnen Woerden. 71

tegen wiert door de Stadts-roeper uytgeroepen dat niemant yets van hen sou kopen, op de verbeurte van vijf-en-twintigh guldens.

Vrydags, d'acht-en-twintigste, 's uchtens vroeg, soudon veel schuyten, vol van alderhande bagagie, en met veel Soldaten van 't Regiment van Pikardijen naer Uytrecht varen. Doch sy, bericht krijsende dat'er tien, of twaelf schuyten met Soldaten van de Marine te Hermelen waren, bleven hier buyten leggen, en toen sy hoorden dat de Mariniers vertrocken waren, voeren zy voort, en wierden van eenige Ruyters verselt. De partijen, elkan- der bejegeneude, schoten so heftiglijk tegen mal- kander, dat'er eenigen doodt nedervielen; en daer mee scheyden sy. Des avonts quamen eenige schuy- ten weer om, met meel, wijn en bier, en met eeni- ge nieuwe Soldaten.

Saterdaghs, de negen-en-twintigste, 's uchtens vroeg, voeren weer eenige schuyten met Soldaten, daer eenigh paerde-volck neffens was, naer Uyt- recht. Des avonts quam hier een Regiment, vijf hondert en tachtigh mannen sterck, binnen, met veel bagagie, en wel vier-en-twintigh, of dattigh grote tonnen vol meel.

Woensdaghs, de darde van Maymaendt, ver- trock onse Commandant van hier naer Uytrecht, met sterck Convoy, en eenige schuyten, om yets te halen.

Saterdaghs, de seste, voeren tien schuyten, met bagagie, en met alle de siecken van seker Regiment, naer Uytrecht, beneffens verscheyde anderen, die in 't Hospitaal, en oock in eenige burgers huysen waren, van de welcken eenigen op kruywagens en stoelen naer de schuyten gebracht wierden. 's A- vonts quamen eenighe schuyten met wijn en bier hier binnen; gelijk oock met veel nieuwe kruy-

len uyt het Hospitael, om bruggen daer af te maec-
ken. De burgers en Soldaten, naer Uytrecht varen-
de, om nootdrift aen te halen, wierden onder weeg
sengerand. De Soldaten van hier, het ghedruys en
geschiet horende, voeren terstont met een schuyt

wagens, om de selfden aen de wal te ghebruyc-
ken.

Maendaghs, d'achtste, 's uchtens vroegh, voer
een schuyt naer Hermelen, of naer Uytrecht.
Namiddaghs quamen eenighe schuyten met baga-
gie, sack en pack. Daer op volghden vier hondert
Switlers, tot groter overlast voor de Stadt; gelijk
oock twee Soetelaers schuyten, met brandewijn, en
Fransche wijn, van de welcken de leste, in schuy-
ten in de Rijn leggende, voor twaelf stuyvers yder
mingelen verkocht wiert.

Dinghsdaghs, de negende, 's uchtens omtrent
acht uren, vertrocken van hier veel Soldaten en
Ruyters naer Uytrecht. 's Avonts quamen weer
eenige schuyten met bagacie, en met drie hondert
Switlers. In de volgende nacht trocken in alle stilte
ses of acht hondert Soldaten uyt; men gaf voor naer
Oudewater, om te bespieden hoe men daer by sou
komen.

Vrydaghs, de twaelfde, quam een Trompetter
van de Prins, geblinddoeckt zijnde, hier binnen.
Men hoorde oock alhier, na de middagh, wel drie
of vier uren langh sel met grof gheschut schieten.
Eenigen, op de Bolwercks-meulen geklommen,
konden de roock van 't buffekruyt seer onderichey-
delijck sien opgaen, en meenden dat het te Schoon-
hoven, of daer omtrent te doen was.

Saterdags, de dertiende, 's uchtens vroegh, ver-
trock het Regiment van Picardien, met siecken,
en alles van hier naer Uytrecht, 't welck aen ons
eenige verlichtingh gaf. Voormiddaghs, te tien of
elf uren, quam de Prins van Condé, met sijn Soon,
vier-of-vijf-en-twintigh jaren oudt, hier binnen.
Hy reedt voort buyten de Stadt om, van de Hof-
poort naer de Leydsche of Nieuwepoort, binnen
langhs de nieuwe Fortificatien heen; de Nieuwe-
poort

omtrent vier uren, deden de Staetschen een Steenoven springen, daer de genen van hier by daegh de brandtwacht hadden. De Franschen ontdekten in dese dagen vier backen met Olie op't Olie-muelens Bolwerck. D'olie daer uyt wierdt in vaten ge-

poort in, en soo voort langhs de Wallen naer de Krommicker-poort, en het Kasteel, en van daer voorby de Hof-poort langhs de Wallen naer de Nieuwe-poort, en toen dwars deur de Stadt, langhs de Breefstraet naer't Kasteel; en toen hy daer in gekomen was, wierdt het geschut op het Kasteel, en langhs de Wallen afgeschoten, en hy daer na van de Magistraet der Stadt verwelkoomt. Een groot deel van de Ruytery, tot sijn geleyde meeghekomen, bleef buyten Snellenbrug, en brachten daer hun paerden in de Weyde: doch sommigen quamen binnen; en alle de Soldaten, soo buyten als binnen de Stadt, waren in't geweer. Namiddags, omtrent te drie uren, vertrock de jonge Prins van Condé weer naer Uytrecht, en kreegh dartien scheuten met grof geschut, tot afscheyt achter sich.

Sondaghs, de veertiende, 's uchtens, trocken veertien schuyten met gepreste burgers uyt. De Schout Mulack self, met sijn knecht, moest mee, sonder te weten waer toe. 's Namiddags te vier uren quam hier weer een Regiment Franschen van vijftien of sestien Compagnien, omtrent seven hondert sterck.

Dingsdags en Woensdags, de festiende en seven-tiende van Maymaent, hoorde men veel schooten met grof geschut, soo by nacht, als by dag, sonder te weten waer. Omtrent Breuckelen sagh men veel roock en damp opgaen, gelijk oock hier van de Wal een seer sware roock van huysen in of omtrent out Kamerick. In de volgende dagen, soo wel by nacht, als by dag, hoorde men somtijts sel schieten; men vermoedde omtrent Nieuwer Sluys. Een Fransch Capiteyn liep wech, met al het geldt, dat hy voor sijn Compagnie ontfangen hadt: gelijk oock twee knechten van een Capiteyn, met al sijn gelt. Dagelijcx voeren'er van Uytrecht herwaerts,

199

en van hier derwaerts veel schuyten met alderhande waren.

Sondags, d'een-en-twintighste, wierd van Beeft op het Kasteel in gevangenis geset, om dat hy, buyten last van de Commandant, aen de Boeren van Polanen had gheschreven, dat sy terstont de Brantschattigh alhier souden komen betalen, of anders in de volgende dag in kolen geset worden. Dese Boeren vertoonden dit 'Utrecht aen de Hertogh van Luxemburgh, aen de welck sy alle maenden betaelden, die hier over aen de Commandant alhier schreef, de welck, hier af niet wetende, en d'eygen hant van van Beeft hebbende, hem terstont deevatten, en in de gevangenis werpen.

Dingsdags, de drie-en-twintighste, quamen alhier eenige schuyten met meel, en andere waren, van de welken vier onderweg soncken. Ondertuschen was hier alles seer dier. Een jonge Duyf gold tien stuyvers, mager Schape-vleesch seven stuyvers, het pont butter negen stuyvers, en soo voort. In dese nacht voeren eenige schuyten met Soldaten uyt op kunstschap; en sy betraptten by Tappersheul, dicht aen Oudewater, ses personen, terwijl sy laten om te eten. Een van hen wierdt doot, en een ander sijn schouder geschoten. Twee geraeckten met de vlucht wech; en twee wierden op 't Kasteel gevangen geset, en de gequetste in 't Hospitaal gebracht. 's Namiddags, omtrent vier uren, ontstont hier een grote alarm in de Stadt. De klokken geraeckten aen 't kleppen, en veel Soldaten in 't geweer. Doch daer volghde niets op.

Vrydaghs, de ses-en-twintighste, quamen alhier weer eenige schuyten met bagagie van Groten, daer mede een grote Juffrou in was, die met haar geftoet het Hospitaal quam besichtigen.

Saterdags, de seven-en-twintighste, 'suchtens om-

omtrent vier uren, deden de Strattschen een Steenoven springen, daer de genen van hier by daegh de brandtwacht hadden. De Franschen ontdekten in dese dagen vier backen met Olie op't Olie-muelens Bolwerck. D'olie daer uyt wierdt in vaten gedaen, en naer Uytrecht ghetonden; dewijl de Vrou, te Leyden sijnde, de selfde niet quam loekopen. De schade wierdt wel op vijf, of ses duysent guldens begroot.

Maendags, de negen-en-twintighste, 's uchtens vroegh, trocken hondert Soldaten van hier naer Hermelen, en elders, en oock om te convoyen.

Dingsdags, de dertigste, quamen hier weer veel nieuwe Soldaten.

Woensdags, d'een-en-dertigste, gelijk oock in de voorgaende dag, was men hier seer besich in alle plaetsen, met de Vaerten toe te dammen, uyt vrees voor onraet. Van hier vertrocken oock hondert mannen, met voorwending van naer't Woertsche verlaet; en seyden dat sy binnen vier weken te Amsterdam souden wesen. Men kocht alhier de velmaet rode wijn voor tien stuyvers; en de witte Rijnsche voor twaelf; het welck omrent optien stuyversyder minghelen, Woertsche maet, uyt-koomt. Des avonts spade trock eengrote menigte van soldaten uyt, om eenige aanslag, die sy voorgenomen hadden, uyt te voeren: en in de selfde nacht stack men het schoon Dorp Segvelt, met de Kerck, in de brant. D'uurs-klock uyt de Kerck wierd hier gebracht.

Donderdags, d'eerste van Junius, Sacramentsdagh zijnde, wierd in de Sael van 't Hospitaal een Misse voor de siecken gedaen. Toen dit werck voltrocken was, gingh de geen, die de Misse gedaen had, in 't wit gekleed, en met eenige dingen behangen, al singende, of prevelende langhs de deuren der

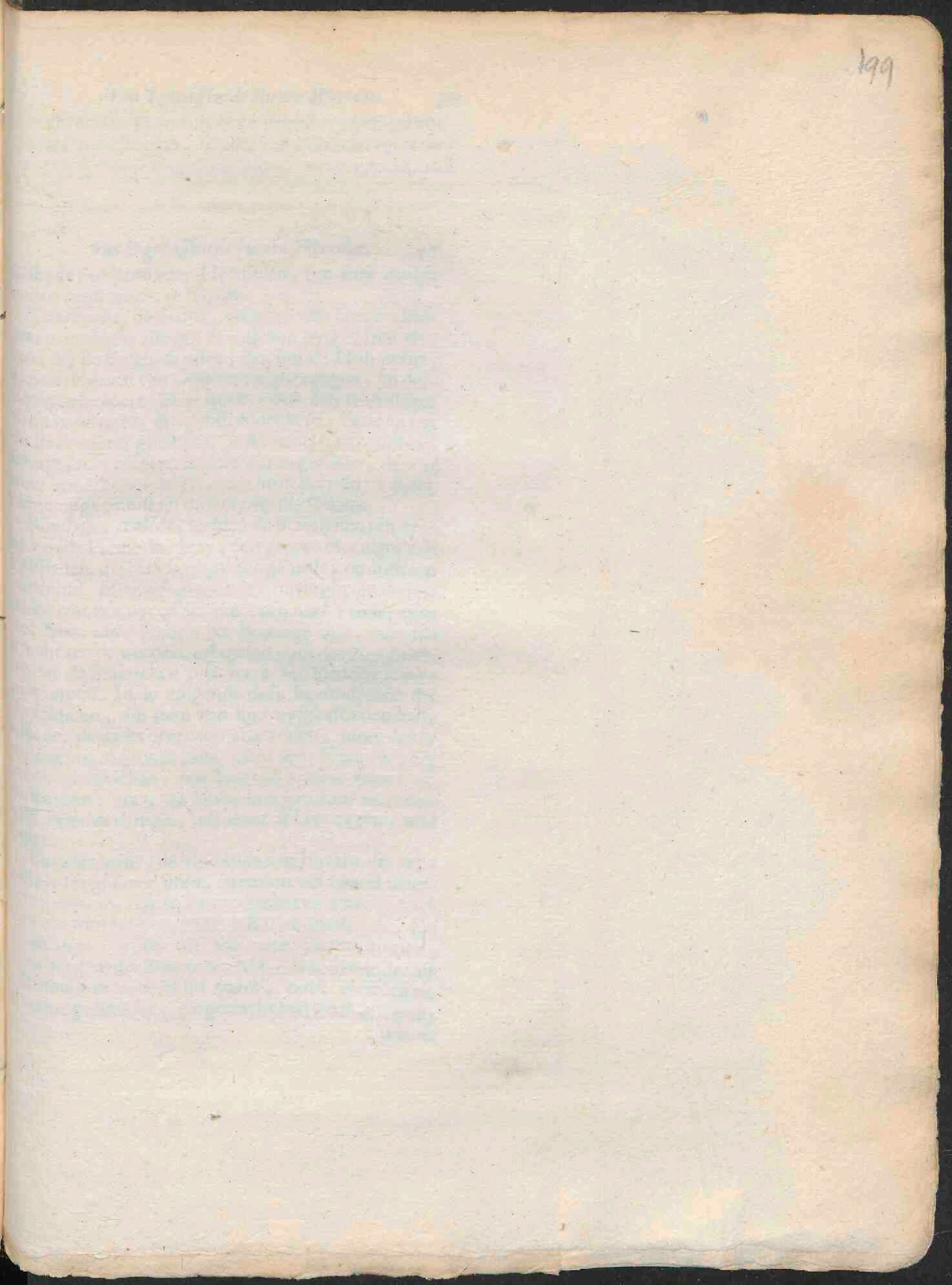
der siecken in 't Hof, en eenigen, die waskaerffen droegen, gingen blootshoofds voor uyt. Hy gingh oock in eenige huysjes, daer siecken in waren, en, daer uyt gekomen, trock algaende alles weer uyt, dat hy aen 't lijf had. Eenige Switfers, van hier wech ghelopen, wierden van wel hondert Soldaten vervolght, doch niet achterhaelt. Ondertusschen wiert alhier van de Nieuwe-poort af naer de Krommiker poort, en soo voort naer de Hofpoort, sterck aen de Fortificatien gewerckt. De Soldaten, in de voorgaende dag naer 't Woertsche Verlaet getrocken, meenden dese plaets te overrompelen; 't welck hen misse. Doch Segvelt moest het ontgelden.

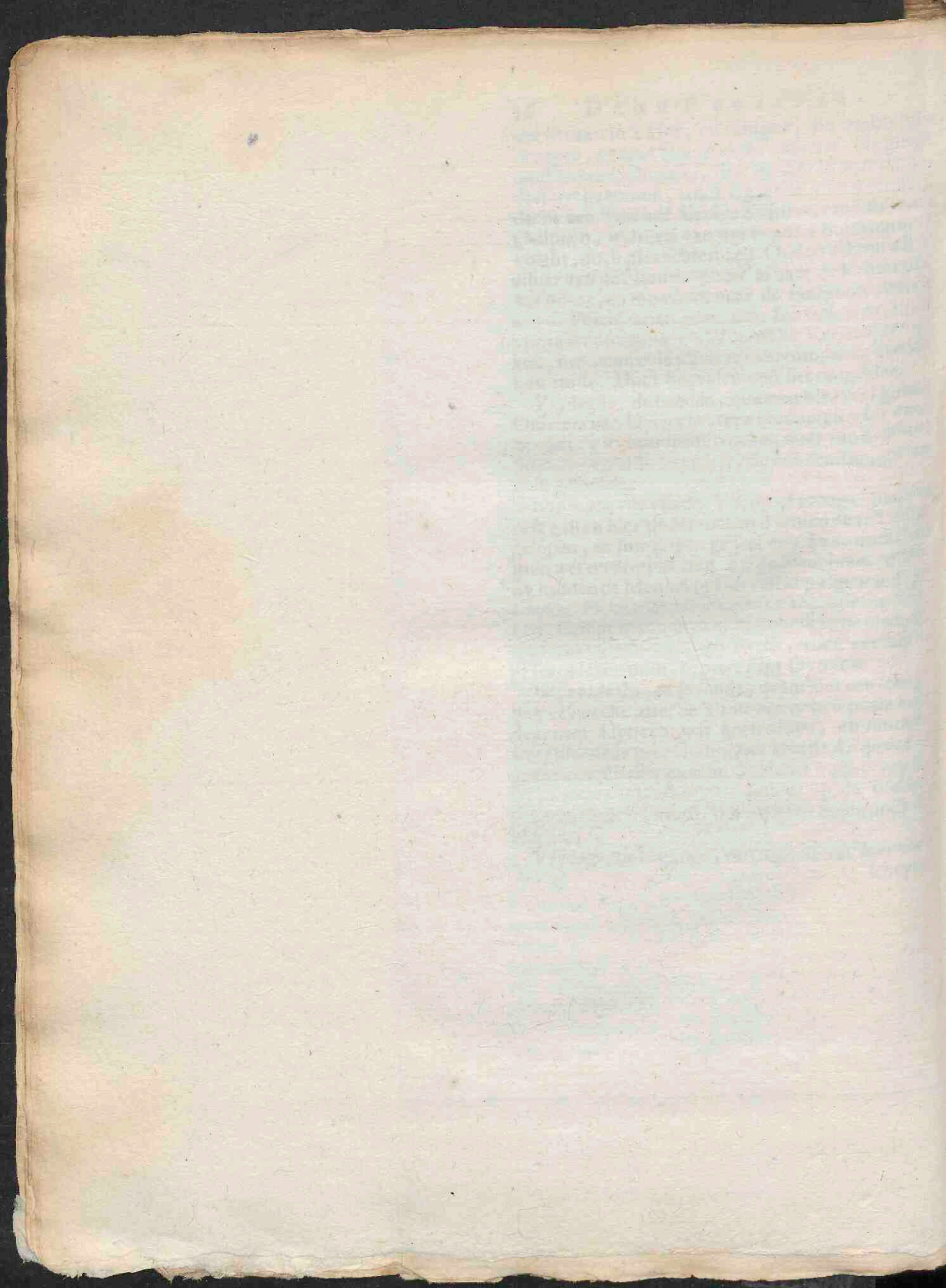
Vrydaghs, de tweede, quamen hier veel groote Officiers van Uytrecht, terwijl anderen weer wech trocken. 's Avonts spade trocken weer van hier veel Soldaten en Officiereu uyt, op een aenflag, gelijk men geloofde.

Sondaghs, de vierde, 's uchtens vroeg, quamen dese gasten hier weder tot aen d'armen deur 't water gelopen, en sommigen geheel nat. In de nacht had men wel op drie plaetsen uyt de Stadt brant gesien. Sy hadden de Meulen te Gerverskop afgebrand, en souden Hekendorp oock geerne aengesteken hebben. Eenige mannen, seer kostelijck in de kleding, omtrent vijf-en-twintigh sterck, reden 's uchtens, te ses of seven uren, te paert naer Uytrecht.

Woensdaghs, de sevende, quam hier een schuyt van Uytrecht, daer de Trompetter in was, die hier deur naer Uytrecht was ghetrocken, en van daer weer hier deur naer Oudewater keerde. In de voorgaende dagen liepen acht Soldaten wech, van de welcken een achterhaelt, en alhier op de Wallen geharquebuseert wiert. Ses Switfers kosen oock de vlucht.

Vrydaghs, de negende, vertrocken van hier verscheyde





nacht een huys, aen de Rijn staende, open gebrooken, en bestoolen, sonder dat d'Officiers yets daer tegen deden. Dagelijcks wierd'er met groote ernst

scheyde Soldaten naer Hermelen, om daer eenige dagen op de wacht te blijven.

Saterdaghs, de tiende, wierden vier burgers kinderen van hier, die om te visschen uytgevaren waren, by de Saegh-meulen, buyten de Hof-poort, van de soldaten van Oudewater ghevangen, en derwaerts ghevoert. Hier quam oock een tromslager van Oudewater, die geblinddoeckt in, deur en uyt de stadt wierdt gheleydt. 's Avondts quam hier een schuyt, met meel en andere waren geladen, daer af men voor d'eerste mael accys most betalen; 't welck hier eenige onlust en moeyte veroorsaecte.

Sondags, d'elfde, hadden de Staetschen ten eynde van de Panne-backery, een groote meenigte van Palissaden, die daer lagen, wech gehaelt; en anderen verbrand. Hier was groote verwarringh; en de soldaten trocken uyt en in van 't een naer 't ander eynde. Men sou, schoon het Sondagh was, met alle kracht aen de wercken arbeyden, om dat men hoorde dat de Staetschen niet verre van hier een schans opwierpen. In de volgende dach bevondt men dat de soldaten, die men van hier uytghefonden had, niet aen de stadts-wercken arbeydden, maer dat sy des nachts, in groote stilte, dicht naer Nieuwerbrug waren ghetrocken, om daer een nieuwe schans op te werpen: doch dat sulcks hen soo door de genen van Nieuwerbrugh, als door d'Uytleggers, was belet.

Donderdaghs, de vijftiende van Junius, des ochtens te ses of seven uren, wierden wel twaelf Staetsche soldaten, uyt de Panne-backery ghehaelt, ghevangen hier binnen, en op 't Kasteel ghebracht. De Franschen durfden niet soo verre buyten komen, daer het gros der Staetschen lach, die, siende dat 'er niemant te voorschijn quam, oock vertrocken. Een jonge Switser, die getracht had wech te lopen, wierdt

wierdt geharquebuseert, gelijk oock een Franschman, eenige dagen te voren.

Saterdags, de seventiende, quam hier een trompetter, om de Staetsche gevangenen te lossen.

Maandags, de negentiende, 's uchtens, trocken veel te voet en te paert in stilte uyt, naer 't Block-huys, en daer omtrent, om daer een plaets tot een beuckery af te sien.

Dingsdagh, de twintighste, 's uchtens vroegh, trocken van hier veel Officieren en soldaten uyt naer 't Block-huys, om daer een battery op te werpen. 's Avonts, omtrent t'acht uren, was een groot geloop naer 't opgeworpen Fort, met hoeden vol kruyt en loot, en wel drie of vier hondert mannen, om daer te waecken, en daer in de volgende nacht noch oock soo veel, tot versterckingh, naer toe gefonden wierden.

Woensdags, d'een-en-twintigste, wierdt op het Kasteel een bedt, met zijn toebehooren, gehaelt, 't welck men trachtte uyt te brenghen: doch het misluchte. 's Avonts trocken veel soldaten naer 't Block-huys, om daer op de nieuwe battery te waecken.

Vrydags, de drie-en-twintigste, quamen de genen, die over acht dagen naer Hermelen waren getrocken, om daer de wacht te hebben, alhier weer binnen. Sy, vier-en-vijftigh sterck, hadden 't daer seer wildt aengestelt, des Commandants wijn uytgefoopen, en den boeren alles afghenomen, over 't welck eenigen in de gevangenis, en anderen op 't houte paert gefet wierden. In de voorgaende dagh hadden vier soldaten van sijn Hoogheyt by Kamerick twaelf Franschen, die om voeragie uytgegaen waren, gevangen genomen. In dese dagen wierden veel deelen, van de huysen uyt de Dorpen hier omtrent gehaelt, binnen gebracht: oock wierdt by

nacht een huys, aen de Rijn staende, open gebrooken, en bestoolen, sonder dat d'Officiers yers daer tegen deden. Dagelijks wierd 'er met groote ernst aen de Fortificatien der stad gewerckt.

Dingsdags, de seven-en-twintighste, begonnen de Metfelaers eenige afgebrooken wangen aen de fluyfen weer op te maecken, doch met kley, dewijl 'er gheen kalck was. 's Avondts, omtrent ses uren, quamen veel soldaten, die vroegh naer Linschooten en Montfoort getrocken waren, met vijftien of seftien Ruyters, hier weer binnen, en brachten twee soldaten mee, die sy te Linschooten gevangen hadden. Twee burgers, noch vryers zijnde, wierden om eenige schampere schelt-woorden met messen soo handghemeen teghen malkander, dat d'een d'ander, beneffens andere wonden, swaerlijck in 't hooft querste. De ander sneedt zijn tegenstever van boven 't oog tot aen de kin in 't aengesicht, behalven noch op de borst en elders. Sy waren soo verbittert tegen malkander, dat sy door geen Franschen, die met de bloote deegens daer by stonden, gescheyden konden worden. De vechters wierden beyde door de Schout in hechtenis ghe-noomen.

Woensdags, d'acht-en-twinrighste, 's avondts spade, quam de Colonel van een Regiment hier binnen, en bracht een aem-vat vol geldts mee, om de soldaten daer mede te betalen. In de volgende nacht bedreven eenige Franschen groote moedwil by eenige burghers, de welcken sy, met ghevaer van 't leven, ten huys uyt dreven. Sy wilden de suster van een ander verkrachten, daer hy, sy en de knecht sich tegen stelden, en echter naeckt ten huys uyt moesten, na dat de knecht een steeck in 't been had gekregen; en elders dwongensy een vrou, alles, dat sy had, aen hen te geven.

Don-

Donderdags, de negen-en-twintighste, omtrent te negen uren, trock een Compagnie soldaten naer Linschooten, en die ghewesten. Een Switser, die wech loopen wilde, wierdt gevangen. De soldaten van Oudewater, tien sterck zijnde, overrompelden te Linschooten veertien Franschen, en brachten hen te Oudewater binnen. 's Avonts trocken wel twee hondert Soldaten, en omtrent veertigh Ruyters van hiér de Hof-poort uyt, om hun scade te verhalen. Een andere party trock de Krommick-poort uyt, over Krommick naer Polanen, op hoop van eenige Staetschen daer te betrappen.

Vrydags, de dertighste, 's uchtens vroegh, quamen alle dese quanten, tot over de kniejen nat, hier weer binnen, sonder yets uyt ghericht te hebben. 's Uchtens, te twee of drie uren, gingen veel Soldaten uyt, om palissaden te halen. Sy brachten dagelijcks oock veel gras binnen. Een jongh Edelman wierd naer 't Kasteel gebracht, en, derwaerts gaende, met degens geslaghen, om dat hy yets geitolen hadt.

Sondaghs, de tweede, van Julius, 's avonts omtrent acht uren, quam alhier de tijdingh van dat Maestricht aen de Franschen overgegaen was. Hier op reesterf ont sulck een ontroerenis in de Stadt, als of er eenigh yerraet, of oloop voor handen was. Onderwijlen hoorde men roepen dat Maestricht over was. Alle de Soldaten trocken rontom op de Wallen, en schoten tusschen negen en tien uren, drie malen victorie rontom de Stadt, en van 't Kasteel, met grof geschut, en musketten; 't welck hier groot gedruys maeckte.

Maendags, de derde, 's avonts, quamen omtrent dertigh Ruyters in de Stadt, die by de burgers ingelegert wierden; 't welck tot grote overlast aen hen verstreckte.

Woens-

Dinghsdaghs, d'eerste van Augustus, wierdt een Fransch Sarjant, die in een huys quam, om te scheyden, swaerlijck gequett, daer af hy eenige dagen daer na storf; gelijk oock een burger, die een pijp toback sou ontfeken. Twee andere Franschen wierden meer swarelick gewondt. Dit alles ohschiedde hv de

Van 't gepasseerde binnen Woerden.

81

Woensdags, de vijfde, wierd alhier afgelesen, dat men een pont butter niet hoger, als voor acht stuyvers, sou mogen verkopen.

Donderdags, de sesste, wilde een Switser een Boer, met stukjes butter ter marckt gekomen, dwinghen dat hy de selfden, daer hy negen en een halve stuyver voor begeerde, voor acht stuyvers sou verkopen. De Boer, sich hier tegenstellende, kreeg slagen; en een van de bystaenders, ten besten sprekende, wierd van een ander, met een rottingh, een gat in 't hooft geslagen. Hier over wierd aen d'Oversten in 't Hospitael geklaegt, die de slaender dee vatten, en hem, terwijl hy geslagen wiert, gevangen naer 't Kasteel dee brengen: in voegen dat de Boer met sijn stukjes butter, met veel slagen toe, wech-raeckte. De reden, daerom de Soldaten dese stukjes oock voor acht stuyvers wilden hebben, was dat zy de selfden mede voor 't gewicht van ponden aenslagen, en dieshalven hen voor even veel gelt wilden kopen, vermits zy niet wisten dat zy twee of drie oncen swaerder sijn; 't welck de oorfaeck van dit krackeel was. Voor eenige dagen was weder afgelesen dat niemant eenig hout, of yets diergelijck van de Soldaten sou kopen, op verbeurte van sware boete; om dat zy de huysen van binnen uyt, ja wel half af braken, en 't hout aen anderen verkochten.

Vrydags, de sevende, des nachts, verdronck in de gracht een jong Switser, die uytgebroocken was, om dat hy in de volgende dag sou hangen, vermits hy eenige dagen te vooren getracht hadt wech te lopen, en daer over betrappt was.

Maendags, de tiende, wierden twee Staetsche soldaten omtrent het Blockhuys ghekrege, en gister hier binnen ghebracht, en door acht of tien Ruyters naer Uytrecht gevoert. 'sAvonts wiert een Trompetter te paert hier binnen gebracht, en van twee muskettiers naer de Commandant, die toen aen het Blockhuys, in de nieuwe warcken was, geleydt.

Dingsdags, d'elfde, wierd een nieuwe yfere vuur-
korf op de toren gebracht, om by tijdt van noot daer
in te vuren, en hun Seynen aen Uytrecht te geven.

Woensdags, derwaelfde, moest yder Compagni-
dartigh lange rijsbossen leveren, yder soo swaer, al-
een man kon dragen, en oock yder Compagnie dar-
tig palen, tamelijck langh, om daer mee in der yl, tuf-
schen de palen en tackebossen, een Wal te konnen
opwerpen.

Vrydaghs, de veertiende van Julius, kort na d'
middagh, quamen hier weer vier hondert en vijftig
Fransche Soldaten in; 't welck weer groote ontstelte-
nis by de burgers maecte. Dagelijcks wierden hier
veel rijsbossen, schanskorven, en meer diergelijck
dingen binnen gebracht.

Donderdags, der twintigste, vertrock de Commis-
saris spoedigh naer Uytrecht, daer hy ontboden was.
De Soldaten wierden weer verplaetst, tot groote ont-
steltenis der burgers. Men was ondertuffchen noch al
belich met aen de buytewercken t'arbeyden.

Vrydags, d'een-en-twintigste, wierden drie Soe-
telaers, in een schuyt met negen, of tien beesten her-
waerts komende, om hen hier te slachten, by de Hel-
dam van twee Oudewatersche schuytjes, daer acht of
negen mannen in waren, aengerast; dewijl men nu
door 't invloeyen van de Leck, weer overal over he-
lant kon varen. De Franschen schoten een der Solda-
ten van Oudewater doot; doch wierden echter alle
drie, met schuyten en goet, naer Oudewater gebracht.

Maendaghs, de vier-en-twintigste, quamen alhie-
ses schuyten met meel in sacken, en met Convoy,
daer de Commissaris oock by was. De Franschen be-
gonnen oock, by de Luytersche Kerck, eenige huy-
sen en hooybergen af te breken, om ruymte te kry-
gen, en de Wallen rontom te verswaren, en te ver-
hogen. Dit afbreken was van binnen rontom de Stadt
aengesien.

Dinghsdaghs, d'eerste van Augustus, wierdt een Franck Sarjant, die in een huys quam, om te scheyden, swaerlijck gequetst, daer af hy eenige dagen daer na storf; gelijk oock een burger, die een pijp toback sou onsteken. Twee andere Franschen wierden mee seer swaerlijck gewondt. Dit alles gheschiedde by de wijn. De Brantwachten aen ghenc zijde van 't Bolwerck geraeckten oock aen malkander. Men zeyde dat'er vijf Switsers, en drie Franschen sneuvelden, behalven twee van der Staten zyde. In de volghende dag waren de partijen weer heftig tegen malkander.

Vrydags, de vierde, ging men in de Stad de bedden weer opschrijven; 't welck nieuwe ontsteltenis veroorsaecte. Eenige burgers en vrouwen trocken met boeren schuyten uyt de Stadt. De genen van Oudewater haelden oock eenige Boeren van Polanen, en parsten oock eenigen van dese burgers geldt af, en besochten hen.

Sondaghs, de sefte, omtrent t'elf uren, was'er een groot gewoel onder de Soldaten, van de welcken eenige honderden voort ter Stadt uyt moesten; doch zy keerden terstont weer om.

Woensdags, de negende, waren eenige Soldaten om voeragie uytgegaen, die van eenige Soldaten van sijn Hoogheyt in dier voegen aengetast wierden, dat zy deur 't water, deur dick en dun, moesten heen lopen, om sooter vlucht wech tegeraken. Van Uytrecht quamen verscheyde schuyten met Fransche wijn, brandewijn, beesten, appelen, peren, &c.

Maendags, de veertiende, voeren tien, twaelf, ja meer burgers naer Amsterdam, Oudewater en Goude.

Dingsdaghs, de vijftiende, 'savonts te ses of seven uren, wierden twee schuyten, herwaerts komende, aen 't middellant, by de Saegh en Water-Meulen, omtrent drie muskertscheuten van hier, door eenige Soldaten van Oudewater, of van andere schuymers gheplondert en berooft.

Donderdags, de seventiende van Augustus, wierd een vrou, of liever een hoer, naer Linschoten gheconvoyeert, om van daer naer Hollandt te varen. Toen zy te Linschoten quamen, vonden zy daer drie Soldaten van de Marine; en hoe wel de Franschen eerst schoten, soo bleef er echter een van hen doodt; de twee anderen, om quartier roepende, wierden met hun bysit, gevangen naer Oudewater gebracht.

Sondags, de twintigste, quamen van Bodegraven ses Walen, beneffens een Hollander, met hun volle geweer, in een schuytje hier overlopen. Deses Walen, onder het Regiment van de Koningin behorende, waren, nu een jaer geleden, naer Hollandt overgelopen. Sy wierden naer 't Kasteel gebracht.

Woensdags, de drie-en-twintigste, wiert alhier buiten de Nieuwe Poort een Corporael doot ghesteken. De geen, die 't ghedaen had, liep wech, maer wierdt omtrent de hooge Boom weer gekregen, en gevangen op 't Kasteel gebracht. De doode wiert terstont, sonder kist, en in sijn hemt, op het Kerckhof begraven.

Maendags, d'acht-en-twintigste, geraeckten een deel Franschen en Switfers aen malkander, met stoccken en messen. De Franschen kosen de vlucht. Burgermeester Bodegraven wiert met geweld uyt sijn huis gehaelt, en zyn hoet van sijn hoofd gheruckt, en met voeten getreden. Hy self wiert op 't Kasteel gebracht, en gevangen geset. Doch hy geraeckte haest weer los. Op de nieuwe Wal wiert een hooghe en brede borstwering gemaect.

Dingsdags, de negen-en-twintigste, liepen wel tien Franschen over.

Vrydags, de eerste van September, voeren veel schuiten naer Uytrecht, Oudewater en andere gewesten, om hun voordeel te doen. Sestien Soldaten van de Marine, met schuitjes, bejegenden by Kerkjes Hofstee onse Convoy, na Uytrecht treckende. Sy schooten tegen d'onzen, doch, veel te swack sijnde, kosen de vlucht, en geraeckten wech.

Woens-

wercken, schoon het Iwaerlijck regende en waeyde. Dagelijcks liepen van hier eenige Soldaten over naer 't Leger van sijn Hoogheyt: gelijk oock een Trommelslagher van de sijde hier over quam. Omtrent te

Woensdags, de sesste, wierdt by nacht met groote yver hier aen de Wallen en Fortificatien ghewerckt. 's Uchtens te vijf, ses en seven uren was 'er een machtig gewoel en geloop deur de hele stadt. Men liep met schuppen, spaden, houweelen en andersins, als of 'er alarm was. Men sou met groot geweld aen 't groot Noorder Bolwerk arbeiden, om dat van binnen wech te delven. Men gaf voor dat 'er veel gelts en heilichdom onder verborgen was; en yder was naerstig, om dat te vinden. Maer 't voornamste ooggemerk der Franschen was, 't selfde tot een effe plein binnen sijn Wallen te maken. Met gelijke kracht wiert oock, buiten de Hofpoort, aen de Trencheen gearbeid, om die te voltrecken. Daer wierden oock wel hondert mannen uitgefonden, met houweelen en breeckhamers, om alle steenovens en pannebackeryen, en alles, dat noch staen was gebleven, af te werpen, en tot aen de gront te slechten. Op de middag was 'er een groot geloop met geweer naer alle de Poorten, als of de Staetschen over al doende waren, soo by de schans, aen 't blockhuys, als tot Hermelen, daer sy met alle macht by honderden naer toe liepen. Al dit gedruis ontfont uit twee schuitjes der Staetschen, die by de Kruijin hadden geweest. In de verlede dagen wierden hier eenige stucken geschuts, groote koegels, en buffekruyt binnen gebracht.

Donderdags, de sevende, quam hier op 't Kasteel een Trompetter van sijn Hoogheyt, en oock een van Uytrecht. De Commandant stont toe, op het ernstigh gesmeeck en bidden der burgers en eigenaers, datmen niet meer dan drie of vier ovens sou af breeken. De paerden van drie Capiteynen, buiten de Hofpoort in de weyde gaende, wierden weghgehaelt; het welk een groote spijt voor hen was. 's Avonts trocken van hier twee hondert mannen uyt, die in de volgende dag, des uchtens vroeg, weer hier binnen quamen. Sy hadden voor, en omtrent Oudewater, en in de dorpen

pen daer rontom geweest, om de stant deser plaetsen te besichtigen.

Saterdags, de negende, vertrock van hier naer Uytrecht een gheheel Regiment, sterck sestien Compagnien, in tes of seven hondert mannen bestaende.

Vrydags, de vijftiende, tegen d'avont, quamen hier ontrent vier hondert Franschen weer binnen, vermits men voor belegeringh vreesde. Dit was oock d'oorfaeck van dat de soldaten des nachts aen de nieuwe Wal, aen de suytzijde van de Leytsche Poort, moesten wercken. In de voorgaende dagen wierden drie Soldaten onder de muur van een steenoven, of pannebackery, die men af brack, bestolpt en verplet.

Saterdags, de sestende van September, brachten de Franschen hier eenige kleyne stuckjes geschut op de Wallen, daer 't ruim was. Tien Soldaten en een Sarjant liepen over. De soldaten moesten ondertafelen by nacht en dag aen de wallen werken.

Sondags, de seventiende, sagmen hier van de wallen de roock van eenige huysen, die in de brant stonden, opgaen. Men meende dat dit te Breuckelen, te Vleuten, of daer ontrent te doen was.

Maendags, d'achtiende, liepen achtiën, of negentiën soldaten wech: invoegen dat'er in de rijt van drie achter een volgende dagen wel veertigh mannen weg geraeckten. Oock wierd afghelesen dat niemant, sonder sulcks bekent te maken, eenig goet uyt de stadt mocht voeren. Hondert sacken, diemen met stroou vullen, om hen voor bedden te gebruycken, twee hondert dekens, en twee hondert slaepplaeckens, wierden van Uytrecht alhier in 't Hospitael, of sieckhuys gebracht. Een Switser, aen een Vryster van hier verlooft, en sijn gheboden doen inschrijven hebbende, wiert in gevangenis geset, om dat hy geen verlof van de Commandant, of Commissaris had verlocht.

Donderdags, d'een-en-twintigste, wierd by trommeslag aen alle bevolen dat sy aen de Wallen moesten wer-

wercken, schoon het swaerlijck regende en waeyde. Dagelijcks liepen van hier eenige Soldaten over naer 't Leger van sijn Hoogheyt: gelijk oock een Trommelslager van de sijde hier over quam. Omtrent te vier uuren hoorde men hier swaerlijck met grof gheschut schieten; 't welck wel tot aen seven uren duurde.

Vrydaghs, de twee-en-twintighste, wierd van hier in de schuyten, die dagelijcks naer Uytrecht voeren, wel duysent ponden loots door de Soldaten herwaerts ghesonden, om het selfde daer te verkopen. Maer de burgers, op de beer komende, klaegden dat hun lode geuten tusschen de huysen opgebroomden en gestolen waren, en dat de Soldaten de lode pompen, en buyzen, soo zy eenighen vonden, af braecken, en wechonden.

Maendaghs, de vijf-en-twintighste, maeckten de trommels hier in de Stadt groot geraes, om de Franschen ter monstering te roepen; gelijk de selfde oock voltrocken wiert.

Dingsdags, de ses-en-twintighste, moesten de Switsers, en oock de Franschen, weer monstren; om dat'er soo veel guytery onder speelde, en zy hun getal niet vol hadden. In de tijdt van veertien dagen waren van hier over de twee hondert Soldaten wech gelopen.

Vrydaghs, de negen-en-twintighste, 's uchtens te acht uren, trock het Regiment, dat leest hier in gekomen was, omtrent vier hondert mannen sterck, (een goddeloos volck) weer naer Uytrecht. In de verlede nacht brack men, in een huys, op de Moddersloot staende, de kisten en kassen open, sneedt de bedden en kassens open, lieten de veren vliegen, en namen 't ander mee: sy sloegen de man, die dit beletten wilde, met de bijl op 't hoofd. Toen het dagh geworden was, dwonghen zy hem een schuyt met bagagie naer Uytrecht te helpen voeren. Maer hy, dit werck ongewent, viel van de schuyt af in de Rijn; en toen zy

echter wilden dat hy, dus nat sijnde, mee varen sou, pooghde hy het t'ontlopen: Maer zy achterhaelden hem, en sloegen hem soo swarelijck, dat hy als dootd in huys wierd gedragen. Sy hebben desgelijcks in verscheyde andere plaetsen gedaen, en dwongen, in hun vertreck, de lieden, daer zy geherberghet waren, hen niet alleenlijck gelt, maer oock vleesch, speck, butter en kaes mee te geven.

Maendags, de tweede van October, wierdt voor 't vleesch, in de tijdt van twee maenden in 't Hospitaal, of sieckhuys genotticht, daer ruym festigh siecken in waren, elf hondert guldens betaelt, dat is vorder dagh meer dan achtiën guldens. Het is welgeschranst: Maer geen wonder; dewijl dienaers en jongens, en alles, dat'er was, mee daer af at.

Woensdags, de vierde, quam de Commissaris van 't gelt alhier met een vat vol gelts: 't welck groot ontfet voor de kale Officiers en Soldaten gaf. Ondertuschen was men noch al besich met aen de Fortificatiē te wercken; en de geenen, die wech konden komen, namen hun paspoort onder de voeten.

Vrydags, de sesste, haelde men uyt de schuyt, die gewonelijck op Uytrecht voer, veel kisten en kassen, die men daer in geladen had, in de schijn van hen naer Uytrecht te voeren, maer in der daet om hen naer Kamerick te brenghen, daer dusdanige en andere goederen dan uytgeset, en voort van daer naer Hollandt gevoert wierden: en dieshalven wierd aen alle Schippers, op sware straf, verboden eenigh goet uyt te voeren.

Sondags, d'achtste, wierd het ghetal der geinquarterde Soldaten in de huysen gemindert, en verleyd; en de geenen, die twaelf, of vijftien Soldaten in hun huysen hadden, wierden van drie ontlaff.

Maendags, de negende, waren eenige Soldaten van sijn Hoogheyt by de Groeven-brugh, daer sy drie of vier Fransche Soldaten, die aen d'andere sijde van de Rijn

Rijn waren , dwongen deur 't water te swemmen , en , overgekomen sijnde , gevangen namen ; 't welck bespottens waardig was.

Donderdaghs , de twaelfde , wiert Maeslant op het Kasteel gebracht. De Soldaten klaegden dat hy niet Lakens genoegh aen hen wilde geven. Hy , in tegendeel , seyde dat de voorgaenden hem wel veertien Lakens afgestoolen hadden , en dat desen hen aen stukken sneden , en ander goet daer af maeckten , en dieshalven weer andere lakens eyschten.

Vrydaghs , de dertiende , wierdt het hout , dat in de voorgaende dagh van Rietvelt , uyt d'afgebroke huysen , hier binnen gebracht was , met de Marckt-schepen naer Uytrecht gesonden ; 't welk ons hier vreemt voorquam , dewijl men 't hier seer nootfakelijck behoefde. De Soldaten van sijn Hoogheyt kregen eerst ses van de Koningschen gevangen , en daer na , gelijk men seyde , noch vijftien of seftien , met een Sarjant. De Franschen hadden eerst een schuytje genomen , daer twee Staetsche Soldaten in hadden gheweest , die 't ontloopen waren , en , onderweegh versterckingh krijghende , en tot omtrent ghelijck getal aengegroeyt , weer teghen de Franschen keerden , en hen overwonnen.

Saterdaghs , de veertiende , wierdt afghelesen , en omgeroepen , dat niemant , sonder pasport , uyt visschen sou varen , selfs oock geen Boeren , noch met angels , en netten uytgaen : dewijl de Soldaten van de zijde der Staten oock dus uyt visschen gingen , en hun geweer ter zijden van hen aflagen , en , als sy gelegentheydt sagen , het selfde weer aentastten , en de genen , die sy bekomen konden , gevangen namen. 's Avonts , omtrent negen uren , quamen hier veel schuyten van Uytrecht , die twee hondert sacken met koorn voor de Soldaten mee brachten.

Sondaghs , de vijftiende , quamen van Oudewater alhier twee schuyten , met sout , en Edammer kaes geladen.

Ff 5

Maen-

Maendaghs, de fefstiende, wierden hier ses Soldaten van de Marine binnen ghebracht, die eenige dagen te voren hier ses Franschen dicht by de poort hadden wechgehaelt. De sevende, geen quartier begeerende, wiert doot geschoten.

Woensdaghs, d'achtende van October, liepen negen of tien, soo Franschen, als Switfers, over naer de zijde der Staten, van welcker Soldaten weer drie of vier hier overquamen: 't welck dagelijks gebeurde. Men was ondertusschen geduriglijk besich met hout, hooy en stro, en alles, dat men krijghen kon, binnen te halen, om sich tegen de winter te verfor-gen, terwijl men by nacht en dagh, Sondaghs, en Werckedaghs, aen de wallen arbeydde.

Vrydags, de twintighste, quam alhier met een vrye pas van Amsterdam een schuyt met sout, gort, en andere dingen, tot yders verwonderingh. In de verlede nacht trock een deel volcks in een schuytje van hier op party. Maer toen sy omtrent halfweegh de Pannebakery waren gekomen, ontmoette hen de Ronde van de buytenschans, die, gheroepen hebbende, en geen antwoord krijgende, in de schuyt een Sarjant doot schoten, en de Schipper, hier een Burgher zijnde, in de schouder troffen, en noch meer anderen quetsten; daer door hun toelegh gebroocken was. Van Leyden quam oock, met een passport, een schuyt, die vol van goet was, en nergens gemoeyt wierdt.

Saterdaghs, d'een-en-twintighste, quam van Amsterdam alhier over Kamerick een kaegh vol kool, seep, sout, oly en andere dingen. Hier wierden veelderhande eerwaren omgheroepen: het pont labberdaen tot drie stuyvers, een paeckelharingh voor een braspenningh, enz. In dese, en in de voorgaende dagh quamen van Gouwerwel vier of vijf duytsche Soldaten hier overloopen, op hoop van het beter te bekomen, die sich daer na grootelijcks beklaegden. In de voorgaende daghen wierdt hier met placcaten
aen-

Van't gepasseerde binnen Woerden. 91

aengheplackt; dat men hier in de Stadt geen huysen meer sou afbreecken, op verbeurte van dat het Vaendel van dat Regiment, welcks Soldaten dit werck bedreven, sulcks sou moeten betalen, tot taxatie van de Heeren. De Soldaten gingen echter even hardt voort met al't geen, dat sy los konden krijgen, af te breken; en de huysen, die leegh stonden, waren meest ten roof gestelt.

Maendaghs, de drie-en-twintigste, wierden de Soldaten hier weer gemonstert.

Woensdaghs, de vijf-en-twintigste, quamen hier twee Compagnien Fransche Soldaten binnen, om onder d'anderen, die verlopen en verstorven waren, verdeelt te worden.

Donderdaghs, de ses-en-twintigste, tegen d'avont, quam hier een groote party gecommandeert volck binnen.

Donderdaghs, de tweede van November, quam'er bericht aen de Commandant, dat men niet alleenlijk van wercken aen de Wallen en Fortificatien sou ophouden, maer oock terstont alles, dat'er ghemaect was, slechten, en tot de grondt nederwerpen; gelijk oock terstont aengevangen wierdt. Het geschut wiert voort van de wallen gebracht, en in schuyten en akn gedaen. Men laedde oock negen vracht-schuyten met meel in sacken.

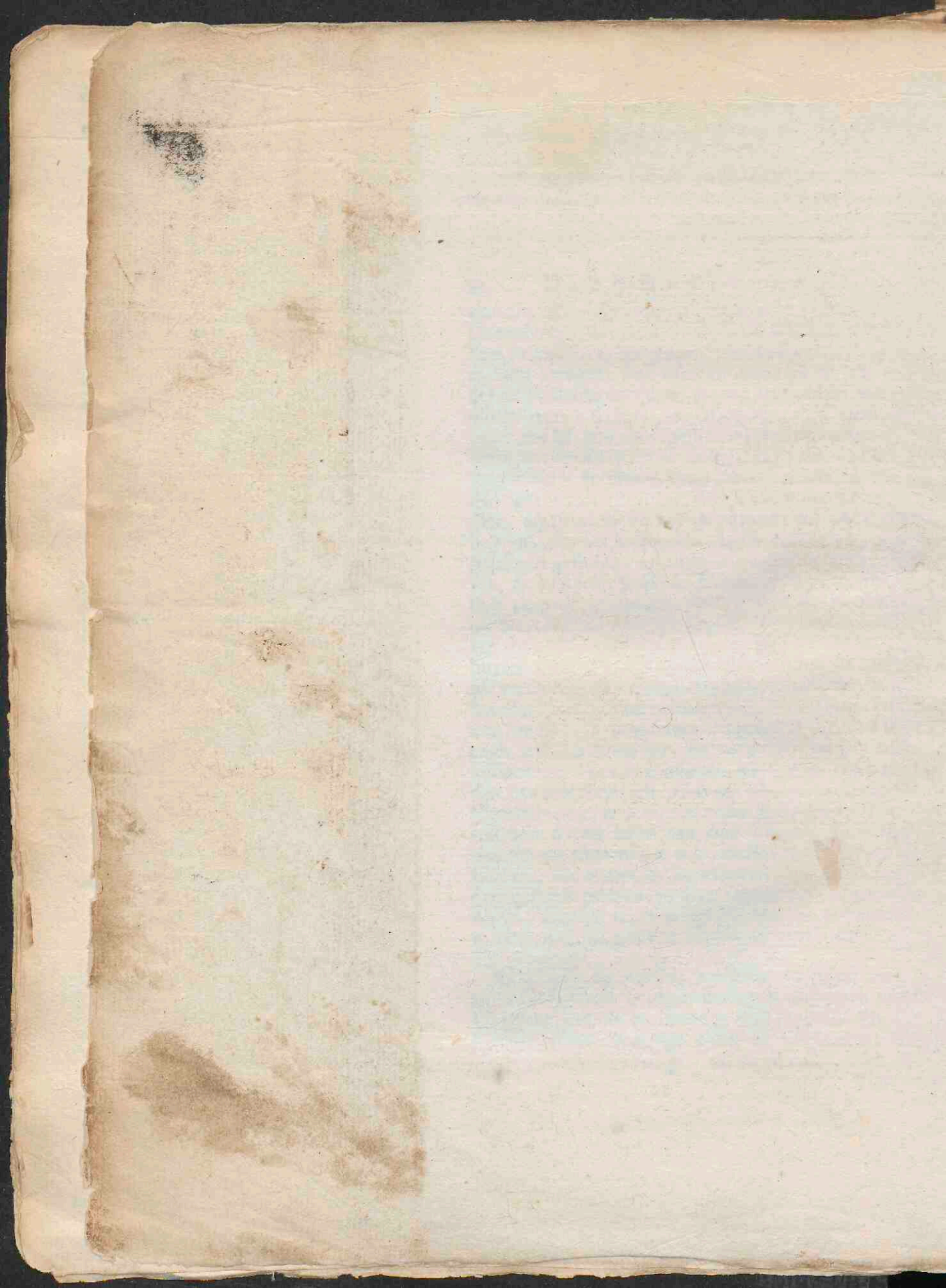
Vrydaghs, de dardé, 's uchtens vroegh, wierden dese schuyten met het geschut en meel, neffens de Soldaten, die hier leest gekomen waren, naer Uytrecht gefonden. Men dee voort alle naerstigheyt om alles, dat'er was, geschut, buffekruyt, loot, bedden, en meer andere dingen, die sy de hunnen noemden, in te schepen. De Heeren wierden oock door de Commandant op 't Kasteel ontboden, daer de Commandant aen hen voorhieldt dat hy last had om twintigh duysent guldens tot brandrschattingh van hen te vorderen, en dat hy, soo sy weygerlijck waren,
van

Maendaghs, de festiende, wierden hier ses Soldaten van de Marine binnen ghebracht, die eenige dagen te voren hier ses Franschen dicht by de poort hadden wechgehaelt. De sevende, geen quartier begee-

van des Koninghs wegen, en van de Hertogh van Luxenburgh bevel had om de Stadt in brandt te steeken, en tot asch te maken, en 't Kasteel, en de Poorten te doen springen. Soo haest dit droevigh bericht onder de Stedelingen quam, liepen mannen en wijvenylings naer 't Kasteel, en klaegden, met wenende ogen, dat het hen onmogelijk was soo veel gelts op te brengen: dewijl sy, door de belastingh der woeste en ongetoomde Soldaten, uytgeput en berooft, en meer dan twee hondert huysen, daer 't volck uytgheweken was, afgebroken en neergeworpen, en oock veel huysen, die noch stonden, byna verdorven, en de goederen gestolen, en andersins wechgheraeckt waren. Soo sal ick, seyde de Commandant, terwijl hy sich veynsde te wenen, doch gelijk de Krokedil, uw Stadt, tot mijn leetwesen, tot asch moeten maken. Ick weet wel, vervolghde hy, dat ghy overladen, en buyten vermogen zijt: ja ick self heb alles, dat ick tot uw verschoningh kon bybrenghe, aenghewendt, en het niet nader, als op twintigh duysent guldens, konnen brengen. Treckt selven spoediglijk naer de Hertogh van Luxenburgh, en versoeckt wat ghy kont verwerven. Wat my aengaet, ick begeer van u niet een eenighe penningh. Hier op vertrocken sy van de Commandant, en scheydden van malkander. Onder tusschen waren meer dan drie hondert en festigh menschen besich met de wallen neder te werpen, en te slechten. De buytenste Fortificatien, die van binnen gierlijk met pannen, in plaets van muur, opgehaelt waren, wierden om verreghesmeten, en de pannen, misschien eenige hondert duysent in 't getal, tot scherpen gemaect.

Saterdags, de vierde, 's uchtens te seven uren, trocken van hier eenigen der aensienlijksten naer Uytrecht, om aen de Hertogh van Luxenburgh de loobere standt van hun Stadt te vertoonen, en daer door hem te bewegen tot de somme, voor de brant-

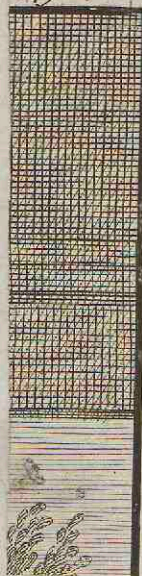
204



brantschattingh ge-eyfcht, merckelijck te verminderen; en om met eenen r'onderstaen of mengelt, tot betalingh van de brantschattingh, sou konnen lichten. Eenige schuyten, met lont en andere goederen der Franschen geladen, wierden naer Uytrecht gesonden. Oock wierdt afgelesen dat de genen, die buyten de Stadt, de pannen aen de Fortificatien wilden helpen afnemen, en in hoopen setten, sich voort derwaerts souden voeghen, en, als het werck gedaen was, hun betalingh daer voor op het Stadthuys ontfangen. Want sy hadden van de Commandant, mits seckere somme gelts aen hem te betalen, verkregghen dat sy de pannen mochten afnemen, en bergen.

Sondaghs, de vijfde, wierdt al 't hout, dat men te voren in 't Hospirael, voor de sieken, gebracht had, weer daer uytghedragen, en in schuyten gedaen, om het selfde mee naer Uytrecht te voeren. In dese gheheel dagh, en in de volgende nacht wierdt noch al meel en koorn van de folders van 't Hospitael af, en in schuyten gedragen, om het selfde te vervoeren, gelijk oock alle bedden en bultsacken, die sy de Burgers afgenomen, en daer in gebracht hadden. 's Avonds spade quamen de genen, die naer Uytrecht gesonden waren, weert'huys, en seyden, dat sy, soo veel de brantschattingh aengaet, met de Hertogh van Luxemburgh voor vijftien duysent guldens waren veraccordeert, die binnen ses weken betaelt moefft worden, daer voor de Franschen eenigen der voornaemsten van de Stedelinghen tot gyselaers souden mee nemen, tot dat het gelt opgebracht was; en voorts, dat alles in stant sou blijven, sonder Wallen, Poorten, of Kasteel te doen springhen. Dit wierdt in de volgende dagh aen de Burgery bekend gemaect, die grootelijcks daer over verblijdt was.

Maendaghs, de sesste, 's ochtens vroegh, was'er groot geloop en gheraes deur de Stadt, als of'er alarm was. Op heden, gelijk oock gisteren, wierdt het
nieuw



nieuw Bolwerck, dat omtrent de Luytersche Kerck gemaeckt was, gelijk oock Kasteel en Poorten ondergraven, om hen t'elaten springen. By Kamerick, gelijk oock by Polauen, vertoonden sich veel Staetschen met Schuyten en Uytleggers. Op de middagh voeren tien of twaelf Schuyten met meel, koorn, kruywaghens, hout en siecken naer buyten, om naer Uytrecht te varen. Maer sy konden niet voortkomen, om dat'er van de Staetschen omtrent de Kruypin lagen. De Franschen waren daer aen d'een zijde, en de Staetschen aen d'andere; doch een weynigh verder naer Kamerick. De genen, die naer de zijde van Polanen waren, maeckten dat de Soldaten hier de gehele dagh in de wapenen op de Wallen moesten staen.

Dingsdagh, de sevende, 's uchtrens te vijf uren, was 'er een groot geraes van trommels, om aen de Franschen bekennt te maecken, dat sy vertreecken souden. Veel schuyten wierden met alderhande bagage, met hoeren, boeven, kinderen en jongens vol gesehept; en sy voeren te neghen en tien uren naer buyten. Omtrent elf uren trocken alle de soldaten ter stadt uyt, ghelijck oock het Hof-gefin. De Heeren en Predikanten namen voor 't Kasteel, en aen de Poort hun affcheyt van de Commandant, en van andere Grooten, die tot Gyselaers van d'onbetaelde ses duysent guldens (d'andere negen duysent souden al voort r'Uytrecht aen Luxenburgh, of aen d'Intendant betaelt worden, daer toe men het gelt mee nam) twaelf der voornaemste burgers van de stadt mee voerden.

In deser voegen heeft de Heer onse Godt, buyten alle gedachten van menschen; op de sevende van November, in 't Jaer 1673, ons ten tweede mael van d'onverdragelijcke last der Franschen verlost, na dat sy by na veertien achter een volgende maenden hier huys gehouden, en de meester gespeelt hadden. Ach! hoe deerlijck is het, dat men, de stadt deur, en de wallen langhs gaende, siet dat de Kercken en huysen verwoest, en verbrandt zijn, dat de schoone tuynen, boomgaerden en hoven neder ghevelt, de saey-en weylanden verdorven, de beesten vernielt zijn. De landvruchten, koorn, erten, bonen, rapen, wortelen, vlas en hennep, daer mee dese oude kleype stadt so buyten, als binnen, vergiert was, en als een acrdsch Paradyt schein, is binnen de tydt van anderhalf jaer soo verkeert, en in een onuytspreeckelijcke verwoestingh en verderf verandert, dat de geen, die te voren hier gheweest heeft, en nu wederkoomt, de stadt niet sou kennen, soo hy niet de plaats wist, daer sy staet. De schoone panne-bakeryen, daer soo veel duysent menschen wel af voeren, sijn tot puynhopen geworden. Maer al genoegh gejam-

mert,

Van't gepasseerde binnen Woerden.

95

hert, om de Leser van dit mijn droevigh verhael niet te leer te be-
roeven.

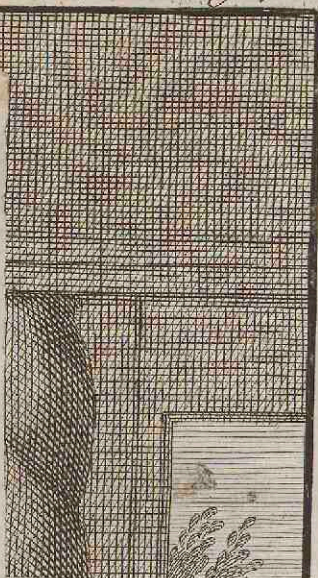
's Namiddaghs, te drie uren, quam Capiëyn Rijswijck, van de
zijde der Staten, d'eerste hier binnen, daer noch drie Compagnien
p volgden, ghelijck oock Fario, die Gouverneur binnen Ma-
tricht hadt geweest, en andere Oversten. Hier op quamen eenighe
Fransche Soldaten, soo Swirlers, als anderen, die sich versieken had-
den, om dat sy niet langher onder de Coningh wilden dienen, te
voorschyn, en seyden, dat'er onder 't Kasteel een mijn was ghe-
maect, om het selfde te doen springhen, ghelijck oock onder het
nieuw Bolwerck naer de Luyterse Kerck. Men wist wel dat de
Wal hier ondergraven was, maer niet dat men buffekruyt daer in
had gedaen, en noch veel minder dat het mer het Kasteel soo gestelt
was. Men had geen gedachten op dese boosheyt, dewijl eerlijck be-
loften, en oock beloost was dat'er geen meer schade ghedaen sou
worden. Men ondersocht terstont dese handel met Lantaerens, en
bevond de selfde waer te sijn. Onder de Wal was d'een lont uytghe-
doft, men meent door de vochtigheyt van de plaats. D'andere
om, en was by na ten eynde gebrant. Onder 't Kasteel vont men
een glimmende lont, noch drie vinger breed langhin voegen dat men
looren, beneffens eenige tonnen buffekruyt, met groot ghevaer
er uythaelde. Men liet dieshalven al het overige staen tot aen de
volgende dagh.

's Avonds quamen noch veel Soldaten van de zijde der Staten
binnen, die by meenighen naer en op 't Kasteel trocken, daer sy
oock by de Burgers, soo veel, als mogelijk waer, onder
dack wierden geholpen.

Woensdaghs, d'achtste, was hiet groot ghewoel in de Stadt,
wee hondert mannen, of meer, wierden naer Hermelen gheson-
den, om te besien hoe het daer gestelt was, en of de Franschen die
st oock hadden verlaten, om, soo ja, de selfde mede te besetten.
den kreegh men hier schelvisch, mosselen, en veel andere din-
gen, die men hier in byna anderhalf jaer niet gehad had.

In de volgende daghen liep de Stadt vol van menschen, die uyt
de omleggende Steden quamen, om te sien hoe treffelijck men
er huys had gehouden. Oock wierdt door onse Timmerlieden het
huys te Hermelen eenighins vermaect, en herstelt.

Vrydaghs, de tiende, wierdt hier over al omgeroepen, dat men
binnen de rijdt van drie daghen alle huysen en straeten moest schoon
maken, en van alle vuyligheyt suyveren, op verbeurte van drie en
vijftig guldens; gelijck oock dat alle schepen en schuyten, die geson-
den lagen, op verbeurte van de selfde, uyt de Rijn gebracht moe-
ten worden, om te beter deurvaert te geven, en ruymte voor de
gyselaers te hebben, die by menighen hier quamen. De genen,
die hier de Stadt besochten, waren ten hoogsten verwondert van
'er soo veel huysen onder de voer laghen, dat het overal soo
rickelijck uyt sagh, en soo yselijck stonck. 's Avonds spade
men twaelf mannen, die voor gyselaers uyt gheweest hadden,
weer behouden binnen.



nieuw Bolwerck, dat omtrent de Luytersche Kerck
gemaect was, gelijk oock Kasteel en Poorten on-
dergraven, om hen telaten springen. By Kamerick,
gelijk oock by Polauen, verтоonden sich veel Staet-
schen met Schuyten en Uytleggers. Op de middagh
voeren tien of twaelf Schuyten met meel boorn

Sondags, de Twaelfde van November, quamen hier vier
Delft twaelf yfere stucken geschut, die ses en twaelf ponden yfers
schoten, en in de volgende dagh voor 't Proveniershuys op de wal
geset wierden, om hen, als de noot mocht voorkomen, tegen de
vyanden te gebruycken. Doch ick hoop dat Godt de Heer, erbar-
menis met ons hebbende, ons niet weer in soo sware ongemacken
sal laten vallen.

Dit is 't geen, 't welck ick, tot mijn geheugenis, van de handel
der Franschen te Woerden dienstigh geacht heb om het selfde in
't licht te brengen, op dat de reghenwoordigen en nakomelingen
sich daer aan mogen spiegelen. Daer mee ick eyndigh, en vaerwel
segh.

E Y N D E



O. B. Utrecht

126 5090



De Prins van Oranie Willem de III. doet den Eed als Stadhouder in t' jaar 1672.

J. P. de Witt sculp. del. 1728.

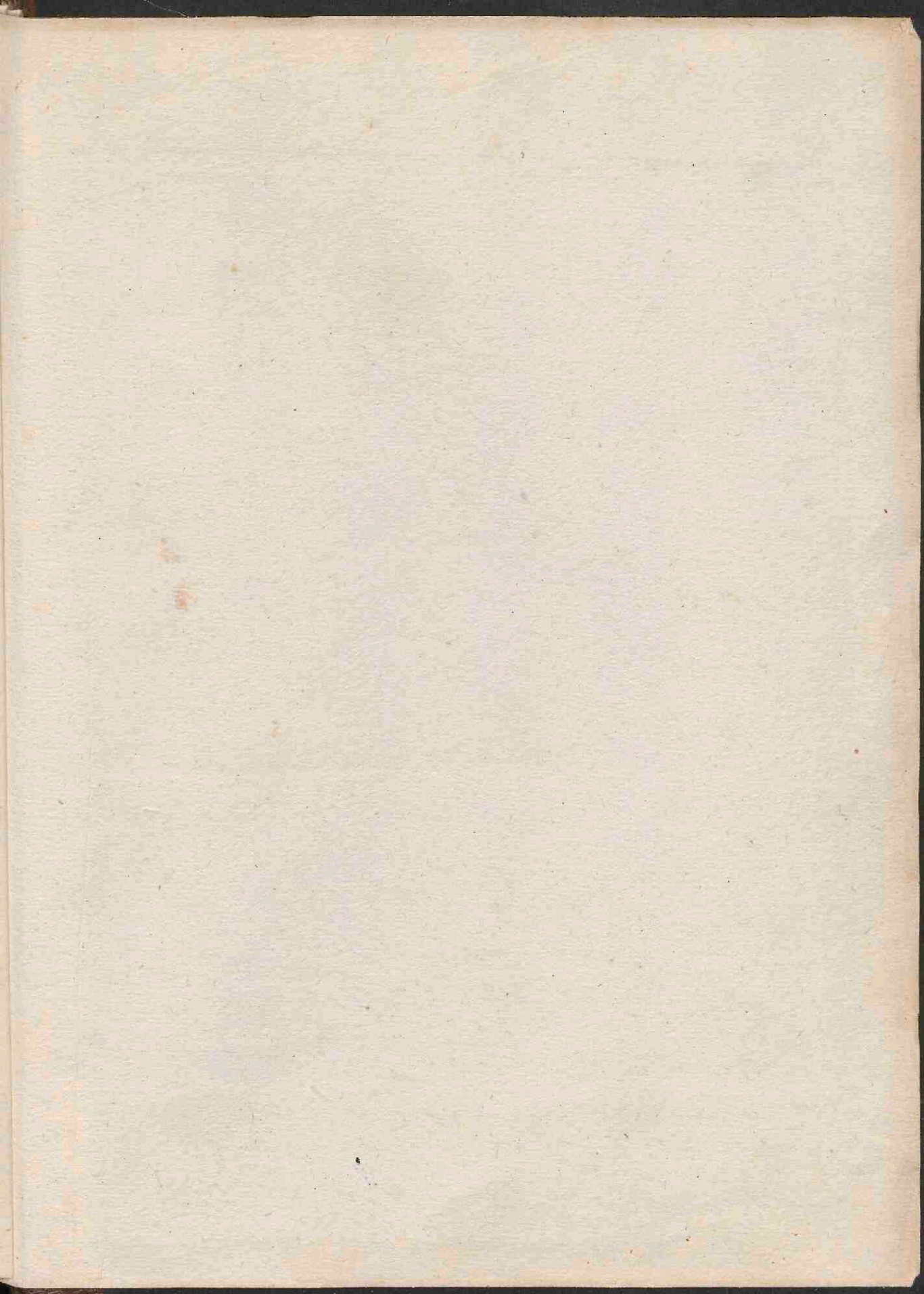


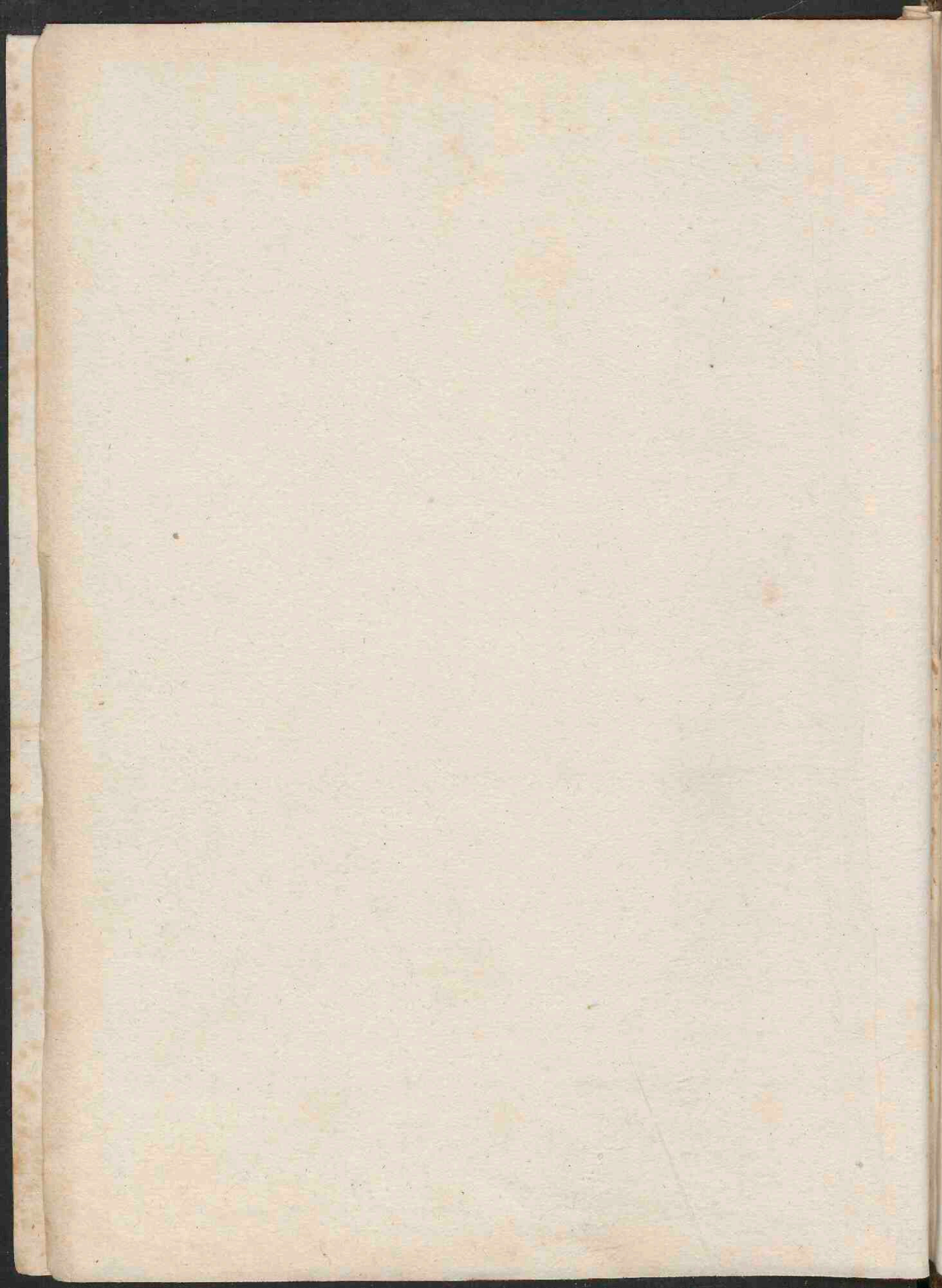
De 2. Broeders Jan en Cornelis de Wit in den Hage vermoord en daar na aan de galg by de beenen opgehangen &c. den 20. Augusti 1672.



De France wreedheid tot Bodegräave, en Swammerdam geschiedt in den Jaare 1672.

H. Pieter sculp. del. 1727.





U. B. Utrecht

